

VLAST

REDAKTOR FR. H. ŽUNDÁLEK

1

Tomáš Josef Jiroušek: Do 50. ročníku „Vlasti“.

Antonín Šorm: Kovoví, ale výmluvní svědkové našeho odboje.

Oldřich Zemek: Mládí svatého Františka z Assisi.

Adolf Kajpr T. J.: Několik rysů z poesie Pavla Claudela.

Nina Svobodová: V posledních dnech.

Petr Drahoň: Gejsíry duše.

Tomáš Josef Jiroušek: Jiří Sahula.

Observator: Pierre L'Ermite.

Tomáš Josef Jiroušek: Dějiny půlstoletí Družstva Vlast.

Jaroslav Šubert: O pouti.

Tomáš Josef Jiroušek: Za Aloisem Dostálem.

Fr. H. Žundálek: Aktuality.

Prelát Zikmund Halka-Ledóchowski: Kniha mé životní pouti.

Slovanská hlídka. — Směs. — Naše rovy. — Literatura.

VLAST vychází měsíčně. — Odpovědný redaktor Fr. H. Zundálek.

Předplácí se ročně 32 Kč, pololetně 16 Kč. Členové družstva platí ročně 30 Kč, kněží deficienti, alumnové, klerikové a studující 24 Kč. Do ostatních zemí kromě Československa, rovněž i do Ameriky 46 Kč. Rukopisy, jakož i knihy a časopisy na výměnu buďtež zasílány s výslovným označením redakci „Vlasti“ v Praze II., Žitná ulice č. 26. — Telefon 23626. — Uzávěrka redakční přesně 10. den každého měsíce! — Tiskne knihtiskárna Družstva Vlast v Praze II., Žitná ul. č. 26 n. — Používání novinových známek povoleno ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze č. 226201/VI ze dne 30. října 1924.

SBÍRKA ČASOVÝCH KÁZÁNÍ

Družstvo Vlast začalo vydávat Sbirku časových kázání za redakce dp. Ar. Olivy, nyní Ant. Brousila. Vychází nejméně 4krát do roka. Roční předplatné Kč 40.—. Dosud vyšla kázání:

Nejkrásnější vzor křesťanského života. Cena Kč 12.80.

Kristus Král. Cena Kč 8.20.

Kristovo sociální království. Cena Kč 12.80.

Motivy ke krátkým nedělním promluvám. Cena Kč 8.20.

Poutní kázání. Napsal Jos. Brož. Cena Kč 9.—.

Postní kázání. Napsal Dr. Jos. Miklík. Cena Kč 9.—.

Z řečí biskupa Podlahy. (Vydal Jan Lebeda.) Cena Kč 9.—.

Novinka!

Právě

vyšlo!

O budoucnosti katolické církve a konci světa

Napsal V. H. Honert, přeložil Václav Oliva.

Cena 18 Kč, poštou 19.40 Kč. Objednejte ihned!

Objednávky přijímá

Družstvo Vlast v Praze II., Žitná u l. č. 26

JEVIŠTĚ moderní a dokonalé **PEPAMÁCA**

Rozpočty zdarma a nezávazně.
Osobní návštěva na požádání.

uměl. malíř
v Újezdě u Brna na Moravě.

PARAMENTA

korouhve, církevní náčiní, úplné
kostelní zařízení nejlevněji vyrábí

JOSEF NEŠKUDLA

A SPOL.
JABLONNÉ NAD ORLIC ČSLO 86

VLAST

ROČNÍK 50. · 1934 · ČÍSLO 1

Tomáš Josef Jiroušek:

Do 50. ročníku „Vlasti“.

K jubilejnímu číslu „Vlasti“ v prvním padesátiletí.

Družstvo Vlast vzpomíná 50 let svého založení dne 25. září roku 1884, kdy konána první ustavující řádná valná hromada za účastenství 15 členů. Předsedal jí vyšehradský vikarista Petr Kopal a stanovy úředně povolené předčítal zakladatel družstva katecheta Tomáš Škrdle. Z uvedených členů ustavující schůze žijí už jen tři: P. Vojtěch Frejka, kněz řádu premonstrátského na Strahově, jeho řádový spolubratr Václav Váchal, farář v Uhonicích, a magre Emanuel Zák, gymnasiální profesor ve výslužbě v Praze-Smíchově. Ostatní odebrali se již na věčnost.

Však byla to tehdáž odvaha těchto mužů zakládati družstvo, které si vytklo za účel pracovati na poli literárním, osvětovém, uváděti v život spolky, pořádati schůze, výstavy katolické literatury, sjezdy atd.

Byla to těžká doba pro tyto první buditele osvětového hnutí v katolickém lidu. A proč? Lid byl bez občanských a politických práv. Práv těch nabyl náš lid teprve roku 1907. Kdo ty doby pamatuje a srovná je s poměry dnešními, musí se podiviti, kde ti první Vlastisté vzali odvahu k vytčeným úkolům. Dnes je něco jiného pořádati schůze, zakládati organizace, spolky, pořádati výstavy tisku a sjezdy, když ke všemu máme svéprávné zákony a nikdo nesmí nám našich prací a našich schůzí rušiti, znemožňovati, jako bylo tomu tenkrát. Tehdáž opanoval schůze, kdo byl silnější, ať měl k nim právo nebo neměl. Práva těch, kteří je měli, nebyla zákony chráněna, jako jsou chráněna dnes.

A přece za tak těžkých poměrů, kdy v Čechách vycházel jen jeden katolický deník „Čech“, jeden katolický týdeník „Budivoj“ v Českých Budějovicích a v Praze jeden katolický náboženský měsíčník pro lid „Blahověst“, naši starí Vlastisté provedli úkol, který si předsevzali, znamenitě.

Co provedli členové Družstva Vlast svými odbory: knihovním, historickým, pedagogickým, sociálním a literárním, o tom se může

každý dočísti v mých „*Dějínách půlstoletí Družstva Vlast*“, které v minulém ročníku začaly vycházeti a v tomto ročníku „*Vlasti*“ budou ukončeny. Tam se může každý přesvědčiti o obrovské práci, již vykonali ti, kdož předešli nás již na věčnost. Zaznamenáním jejich prací v díle historickém postavili jsme jim nejlepší pomník pro naši dobu i pro budoucnost.

Zakládáním vzdělávacích křesťansko-sociálních spolků, katolických besed, Svatojosefských jednot, zakládáním ženských vzdělávacích spolků, pořádáním schůzí, sjezdů, přednáškami a rozhovory byl katolický lid starými Vlastisty uveden do pohybu hnutí naší doby, když přišla z Vídně politická práva roku 1907, že náš lid zde stál již připraven na politický život a občanský ruch. Bez těchto příprav takového katolického lidu, jež máme dnes, bychom neměli. Proto musíme býti vděční těm, kteří nám ten lid k životu naší doby probudili, abychom pak se jim odvděčili, nesmíme zapomínati jejich Družstva Vlast a pomáhati mu jako oni mu pomáhali: aby žilo a zkvétalo! Aby žilo v zájmu katolického hnutí, k němuž kladlo základy.

Nuže, vstupující do druhého padesátiletí, nezapomínejme na časopis „*Vlast*“, který právě vychází prvním jubilejním číslem ročníku padesátého, nezapomínejme na „*Vychovatele*“, na „*Sborník historického kroužku*“ a na všechny podniky, které v Družstvu Vlast jeho padesátiletím prošly a ještě dále trvají. Nezapomínejme zvláště na knihtiskárnu Družstva Vlast, která již 34 let pracuje nejen pro družstvo samo, ale i pro veškeru katolickou veřejnost a svými vzorně provedenými pracemi řadí se mezi první naše podniky. Ta vyhoví v tisku přáním každého našince. A za svoji minulost si jistě zaslouží, aby na ni našinci nezapomínali.

A konečně v tom padesátiletí nechť rozpomene se každý našinec, má-li v družstvu vyrovnáno předplacení na časopisy, příspěvky svého členství, jakož i veškeré objednávky tiskopisů farních, brožur, knih, obrázků a tisků z knihtiskárny. A dluhuje-li něco, ať nezapomene si účet vyrovnati — nám to pomůže. Vždyť pohledávky naše činí přes 200.000 Kč! Jak by se nám jini pomohlo, kdyby byly zaplacený! Vždyť si může každý pomysli, že i družstvo má své povinnosti za papír, barvy, písmo, poštovní známky, daně a platy týdení a měsíční personálu v administraci, expedici i knihtiskárně. Nuže, a toho je potřeba vzpomenouti při tomto padesátiletí, neboť v tom všem záleží síla Družstva Vlast k dalšímu životu.

Nuže, nezapomínejme na Družstvo Vlast a podepřeme jeho podniky, aby i nadále bylo nám družstvo prospěšno a užitečno, jako bylo nám prospěšno a užitečno celé první padesátiletí.

Bůh to dej!

Antonín Šorm:

Kovoví, ale výmluvní svědkové našeho odboje.

Je tichý svatvečer před nedělí za bědných let světové války. Jindy tou chvílí rozléhal se českými nivami hlahol zvonů. Nyní mrtvé ticho. — Zvony se již neozvou! Vytrhli jim srdce, na kusy rozbili jejich těla ve starých dřevěných zvonících i ve vysokých kamenných věžích, pak je odvezli na vojenských kárách, aby je přelili na smrtonosná děla. Bývala to smutná podívaná, mnozí z dediny tenkrát elzeli. Nejen zvonice oněměly, i kostelu vzali hlasy — odnesli měděné kotle a bubny, jež hřímaly dunivým vírem při slavných mších, božítelových průvodech, o vzkříšení a půlnoční. I varhany ztichly; z nástrojů vydávajících nejmírnější hlasy soucitu, vyluzujících radost a požehnání, vyráběny nejstrašnější nástroje smrtící, — píšťaly varhan ďábelských.

Oněměly zvonice, zmlkly kostelní kůry a zmlkl i člověk, nesměl mluvit, nesměl vykřiknouti, ba nesměl ani nahlas povzdechnouti. Ale ohromná láska a přichylnost našeho lidu ke zvonům nedala se v srdci potlačit a byla příčinou tichého, ale významného odboje, ano vyskytlo se několik odvážlivců, kteří zachraňovali zvony s nemalým sebeobětováním.

Též do chudičké pohorské vísky na Českomoravské vysočině — do Plačkova — přišli vojáci pro zvon, opásání jsouce provazy, vedeni četařem, jako vedl Jidáš žoldnéře na Krista. Zvonu tu již nebylo. A nyní přišly na Plačkov trudné chvíle. Podezřelé osoby volány k soudu, humpolecké četnictvo všude slídilo, ba vyhrožovalo všemi možnými tresty, i oběšením paní, která zastávala úřad zvoníka za války. Ale úporné mlčení jako veliká vlna mlhy zahaluje horská údolí, zahalilo tajemství zmizení zvonu. Poplašné zprávy stíhaly nyní dříve tichou a klidnou osadu. Sousedé již si vypravovali, že všichni muži z Plačkova budou do posledního starce povoláni na vojnu a každý desátý z doma dosud zůstavších zastřelen. Zastaveny pro osadu cukřenky, tabáčenky a jiné —enky. Ale jednoho krásného jitra záhy po převratu rozhlaholil se návrším tolik a tolik hledaný zvonek a svým čistým radostným hlasem oznamoval zlatou svobodu! Lidé plačící radostí vybíhali před chaloupky, poklekali na zemi a vzdávali dík nebi, že mají po tři sta letech opět želanou svobodu.

Teprve nyní se prozradilo, kde zvonek dva roky putoval. V roce 1916 sňal jej osmnáctiletý jinoch Josef Klapka se svým otcem starostou. Osada s povděkem bude vzpomínati svého mladého hrdiny. Dobrý hoch ten se brodil se zvonkem přes tři rybníky, aby ani poli-

cejní pes nenašel stopy a teprve ve čtvrtém jej potopil, později opět vyzvedl a zakopal v lese. Co práce, co námahy a obětavosti od slaboučkého českého prostého jinocha. Na konci světové války onemocněl. Když jeho nemoc byla již vážná, žertoval ještě s těmi, kteří předem litovali jeho předčasného skonu, že neumře dříve, až mu plačkovský zvonek bude moci zvoniti umíráčkem. Zanedlouho po převratu skutečně zvonil umíráčkem svému zachránci. — Nejen malé obecní zvonky byly zachráněny, ale i četné zvony veliké. Na vysoké věži v Častolovicích byl 29. října 1917 rozbit na kusy veliký zvon přes 20 q těžký. V noci některé slečny a paní městské pomocí několika mužů snesly přes 90 schodů kusy rozdrčeného milovaného zvonu. Lehoučká práce to nebyla, vždyť některé zlomky vážily 70 až 80 kg. Do rána zvon ještě pohřbili v polích za městem. Ranní deštiček a nesčetné stopy lidí přišedších záhy ráno na pohřeb, znemožnily vypátrati častolovickou vlastizradu. Po převratu roztržštěný zvon vykopán a péčí místní duchovní správy odlit přesně v původní podobě a výzdobě. K starým nápisům a letopočtům připsáno: „*Ke cti a chvále boží, sv. Víta a na památku vojinů padlých ve světové válce 1914—1918.*“ Jak čestná a důstojná památka našeho odboje!

S velikými národními oslavami bylo spojeno vyzdvižení zakopaných zvonů kostelních v Mohelnici nad Jizerou a v Basicích pod Hostýnem, při čemž rozdávány místním duchovním pěkné náboženské obrázky s připojenými dějepisnými daty o zakopaných zvonech.

V Přelouči, aby mohli zachrániti před rekvisicí dva veliké zvony, již na voze připravené k odvezení, vyžádali si, aby zvony byly ponechány v městě do druhého dne, aby mohly býti pro věčnou pamět fotografovány, Prání jich bylo vyhověno, ale zvony do rána zmizely, byvše zakopány v poli, role čerstvě zoráno a zaseto. Tento „nevlastenecký čin“ způsobil mnoho práce a pátrání vojenskému velitelství v Litoměřicích, okresnímu hejtmanství v Pardubicích i krajskému soudu v Chrudimi; přeloučský pan děkan přestál asi hodně strachu, jak vše dopadne. Ale všichni účastníci měli svatojanský jazyk a státní převrat 28. října přestříhl veškeré další soudní líčení a pátrání. Zvony byly tak dobře ukryty, že ani sami jejich hrobaři jich nemohli hned nalézt a pole, na němž byly zakopány, musili dříve přeorati. Na štěstí však hned při první brázdě uvázl pluh o zvony a vyoranými těmito zvony záhy vysmívali se Rakousku, jak v Přelouči na rekvisici vyzráli!

Zádvěřické zvony na Moravě zmizely před odesláním s nádraží a četnictvo marně pátralo, kam mohlo uletěti 800 kg zvonoviny. Cenný zvon umíráček v Mladé Boleslavi zachránil profesor F. Bareš, známý svými studiemi o českých zvonech, — že si ho vyžádal od vojenské správy k odlití. Odlévání se přes rok oddalovalo, až nadešel 28. říjen 1918 a museum již odlitků nepotřebovalo, neboť měli

originál. V Radimi u Luže zmizel zvon, zatím co vojáci se u starosty posilovali občerstvením, a byl zakopán v hasičské boudě pod stříkačkou.

Když do Lhoty Semínové na Turnovsku přinesl soused J. Hájek zprávu, že nazítří přijdou vojáci rekvirovat zvonek, zmizel zvonek. Sám zpravodaj jej uschoval do hustého ostružinového starostovým stavením. Když to zpozoroval osmdesátiletý zvoník, který už půl století zvonkem vyzváněl, zalomil rukama a zvolal: „Pro Krista Pána, kde je zvonek...?“ Vojáci druhý den ze Lhoty Semínové odcházeli s prázdnou. Později rovenský četník událost vyšetřoval, leccos našel, na př. žebřík, který se hodil dobře do nezacelených ještě děr, a zjistil jen podle jejich hloubky, že zvon uvolňoval a snášel těžký člověk; zvon však nalezen nebyl. Až 28. října 1918 jej našli a po celé odpoledne si zvon vynahrazoval dlouhé mlčení. Odzváněl Rakousku a vítal republiku. (Dokončeno.)

Oldřich Zemek:

Mládí svatého Františka z Assisi.

V smaragdové Umbrii a vonné
v Assisi žil Petr Bernardone,
jehož obchod zlatým dolem byl.
Doloval a nikdy neměl dosti,
zapomínal ve své lakotnosti,
zlato že je prostředek, ne cíl.

Jeho syn měl také kupcem býti,
velké jmění ještě rozmnožiti,
ale raděj mezi druhy šel,
zpíval s nimi, číši vína zvedal,
v radovánkách smysl žití hledal,
otec nad ním hlavou zavrtěl.

Vyčítal mu, že se toulá kdesi,
ptal se ho, kdy šetřit navykne si,
varoval ho: „Budeš litovat.“
Dominika, Františkova máti,
počala se syna zastávat:
„On se změní. Uvidíš. Je mlád.“

Assisi v boj s Perugií se dalo,
mnoho mladých mužů dodýchalo,

František se bil a zůstal živ.
Nepřítel ho vlekl do zajetí,
kde mu bylo mnoho vytrpěti,
po roce se vrátil neduživ.

Dříve jásal, rozpustile zpíval,
nyní tiše do prázdna se díval,
jeho srdce svíral divný cit.
Litoval, že svoje mladá léta
věnoval jen radovánkám světa,
zapomínal žitím Boha ctít.

Rekl si: „To bylo — nyní dosti!“
Naposledy pozval mladé hosti,
naposledy s nimi prázdnil číš,
naposledy s nimi písně zpíval,
náhle ztichl, truchlivě se díval.
Jeho druh se tázal: „O čem sníš?“

„Nevěsta je pramen tvého smutku?“
„Uhodls. Já zasnoubím se vskutku,
nevěstu všech zámožnější mám.“
František si myslel na Chudobu,
chtěl s ní žítí do smrti a hrobu,
v družině své cítil, že je sám.

V jeho duši Ježíš Kristus ožil,
který neměl, kde by hlavu složil
od jeslí až po bolestný skon.
František chtěl všechno opustiti,
vzítí kříž a za ním, za ním jíti,
trpěti a zemřítí jak on.

Když mu v cestu malomocný přišel,
zastavil se, prosbu jeho slyšel,
odpor svůj i bázeň překonal,
políbil mu znetvořenou ruku,
vzpomínaje na Kristovu muku,
peníze i vlastní plášť mu dal.

Navštěvoval městskou nemocnici,
přinášel tam jídla pro trpící,
sloužil jim a budil naděj v nich;
navštěvoval horlivě chrám Páně,
na dlažbě se modlil odevzdaně,
miloval ctnost, nenáviděl hřích.

Putoval až na jih Italie
do města, kde hlava církve žije
a kde v mukách zemřel apoštol,
lazarona viděl před svatyní,
neminul ho jako mnozí jiní,
cítil jeho bídu, jeho bol.

Za hadry mu dal své šaty skvělé,
prosil vroucně jménem Spasitele,
o almužnu prosil po prvé,
zapřel se a v pokorě se cvičil,
zbytek lidské pýchy v sobě zničil,
Chudobě dal navždy srdce své.

Adolf Kajpr T. J.:

Několik rysů z poesie Pavla Claudela.

Gotická katedrála, Summa theologica, Božská komedie, jsou všeobecně uznávány za vrcholy středověké vzdělanosti, za nejvyšší vrcholy, k nimž dospěl lidský duch ve snaze po jednotě, po soustavě, po souladu. Lidská malichernost a omezenost později rozbila tuto jednotu nebo z ní učinila bezživotnou mramorovou sochu, na niž se potomci chodí dívat do musea. Katedrály čnely liduprázdný v blízkosti chrámů mamonu, Summa ležela v prachu knihoven a jen s útrpným úsměvem ji tu a tam někdo otevřel; místo trojí říše Dantovy opěvovali básníci často jen zamlžené podzimní jitro nebo to, „co se nic nazývá“.

Dnes je lépe. Středověk není již pro nás dobou tak temnou. Na př. Gotická katedrála, která kdysi byla ukázkou barbarského slohu, je dávno již předmětem podivu až zbožného.¹ Proto snad dovedeme nyní pochopiti i básníka, jež nazývají novým Dantem. Jest jím Paul Claudel. Kdosi o něm prohlásil: „Jeho dílo je vyznání a buď rácejší Magnificat duše, vykoupené milostí.“

Jeho tvorba se však neomezuje na pouhé výlevy citu na chvilku vzplanulé, které snad mohou rovněž na chvilku rozezvučeti i duše čtenářů, nýbrž je zbudována na žulovém podkladě katolických článků víry. Jeho dílo je proto velká epeje všehomíra s jeho přirozeným středem a ohniskem, trojjediným křesťanským Bohem; je to zpěv o stvoření, o lidstvu a jeho posledních cílech.

H. Charlier, jehož studie: *Réflexions sur la Poétique de Paul Claudel* (Revue Apologetique z prosince 1933), je základem tohoto článku a z níž pochází též většina Claudelových citátů, dovozuje proto, že Claudel vyniká i nad Danta hloubkou, již proniká velké

these bohoslovné, že svou moderní duší cítí lépe než tvůrce Božské komedie, kde theologie proniká do našeho života, aby jej posvětila.

Zdá-li se někomu toto srovnání přece jenom neúměrné, může je pominouti. Dante zůstane vždycky Dantem a Claudel Claudel. Srovnání to jest nicméně velmi svůdné. Pro Claudela při něm mluví i to, že je naším současníkem, že žije uprostřed našeho dnešního světa, a to ne jako trpný pozorovatel, nýbrž jako činný diplomat. Bylť okolo r. 1900 francouzským konsulem v Praze, později vyslancem v Japonsku, velvyslancem ve Spojených státech; nyní jest jím v Bruselu. Dále padá na váhu, že Dante jako každý klasik je sice ode všech veleben, ale od málokoho čten. Na prstech by člověk spočítal ty, kteří z něho znají něco víc než „Lasciate ogni speranza“. Naproti tomu Claudelova „Corona Benignitatis Anni Dei“ leží přede mnou v 16. francouzském vydání, které samo jest již z roku 1929.

Claudel je též tvůrcem nové katolické poesie. Jejímu ideovému obsahu jsou věnovány tyto řádky. Myslím, že nikdo před ním neformuloval ráz katolického básníka a básníka vůbec tak ostře a určitě. Nikdo před ním nevymezil úkolů básnickových hlouběji, vznešeněji.

Claudelova poesie vyvěrá z hlubokých, čistých, nezkalených zdrojů jsoucna, onoho jsoucna, jež je podstatou samého Boha, jež je základem nezměnitelných řádů světového dění. Jen toto jsoucno je pravdivé a životodárné.

Od dob, kdy velkolepá metafysická synthese středověku byla rozbita nebo opuštěna, žilo lidstvo více nebo méně vědomě v tíživém ovzduší subjektivismu. I on měl sice některé dobré stránky, přispěl k lepšímu ocenění nevyzpytatelných hlubin lidské duše a lidského života, vjemů a citů; na druhé straně však rozleptal lidskou společnost a podryl veškeré trvalé duchovní objektivní hodnoty. Jen subjektivní zážitek byl skutečností, ale jen skutečností prchavou, ze které nelze nic usuzovati o tom, co ji přesahuje. Jednotlivec zůstával uzavřen v sobě, v úzkém kruhu svého já, ze kterého však každý dříve nebo později musí dostati závrať. Tyranská vláda subjektivismu vyvrcholila v 19. století kantismem, positivismem, materialismem.

Totéž, co filosofové vykládali suše a vědecky pro několik posluchačů, uváděli básníci svým šumivým rytmem a hrou slov do širokých vrstev, do veřejného života.

Báseň se rodí z rozechvění nitra básníkovy, z „polibku Musy“. Avšak „rodí-li se báseň z rozechvění, závisí jakost tohoto rozechvění na předmětu, o němž básník uvažuje. Lyrikové 19. století pak věnovali většinu času zkoumání sebe samých, rozjímání o svých dobrodružstvích, hlavně milostných.“² V naší české literatuře jsou Mácha a Hálek, myslím, též dostatečným důkazem tohoto tvrzení.

Takové básnění nemůže stvořiti děl skutečné trvalé vnitřní ceny.

Na př. naši básníci 19. století měli jistě veliký vliv na vytváření názorů a smýšlení národa. Dnes však má dědictví po nich již mnoho prvků přežitých, s nimiž si nevíme rady. A jest jich tím více, čím subjektivnější byl jejich autor. Přečtěte si jen dílo Sv. Čecha, chcete-li se o tom přesvědčiti.

Subjektivismus se svým nestálým vlněním vjemů a citů jednotlivcových, prchavý film tužeb a nálad, které se vynoří, nikdo neví odkud, a které zapadají opět beze stopy, jako kámen do tichého jezera v horách, tento subjektivismus nemůže uspokojiti a nasytiti lidského ducha a lidského rozumu. Podstatou rozumu je totiž „dovšvědčiti“ jsoucnost řádu nezměnitelného, prostého pohybu, neměřitelného časem, povzneseného nad nutnost zdokonalování“ (Roussetot). Tento řád, jehož my nejsme tvůrci, máme přijmouti, dáti k němu svůj radostný, svobodný souhlas, včleniti se v něj svou svobodnou činností, do jisté míry tvůrčí, ovšem závisle tvůrčí.

Zde je základ filosofie a veškerého duchovního života vůbec, zde je i základ básnictví. Z něho porozumíme snad Claudelově definici předmětu básnictví: „Předmětem básnictví nejsou, jak se často říká, sny, iluze, nebo ideje. Jest jím posvátná skutečnost, jednou provždy daná, do níž jsme postaveni. Jest jím soubor viditelných věcí, k němuž víra připojuje svět neviditelný. Je to všechno, co se na nás dívá a nač my se díváme. To vše je dílem božím, které skýtá nevyčerpatelné látky k vyprávění a zpěvům jak největšího básníka, tak nejnepatrnějšího ptáčka. Tak jako „philosophia perennis“ nic nevynalézá, nýbrž se spokojuje tím, čeho jí skýtá skutečnost, právě tak existuje „poesis perennis“, která nevynalézá svých námětů, nýbrž se chápe vždy znovu a znovu těch, které nalézá v díle stvoření. Počíná si jako liturgie, jež se nám nikdy neomrzí, jako se nám neomrzí podívání na střídání ročních dob.“³

Dílem básníka má tedy býti synthetický obraz skutečnosti tak, jak se odráží a krystalisuje v básníkově nitru. Básník musí proto býti čist. Jen tak se v něm obraz stvoření, obraz posvátné skutečnosti odráží beze všech stínů a příměsků malicherného subjektivismu. Duše básníkova má býti dobře zladěnou harfou, z níž nárazy života a událostí vyhuzují tóny lidství čistého, nikoli odpoutaného od Boha a od Krista. To není pravé lidství, toť lidství podobné vinné ratolesti, urvané s kmene a smutně vadnoucí na zemi. Nejčistší a nejušlechtilejší lidství nám září právě z postavy Kristovy, snoubíc se v ní v osobní jednotu s božstvím. Proto čím podobnější je kdo Kristu, čím blíže je Kristu, tím více je člověkem.

(Dokončení.)

¹ Pekař, O nový názor na české dějiny.

² H. Charlier, uvedené dílo.

³ Positions et Propositions str. 165.

Nina Svobodová:

V posledních dnech.

(Památce děvčátka, jež uhaslo jako růžová svíčička na tabuli života.)

Širokým oknem vstupovalo léto do bílého pokoje.

Červenec, provoněný opožděnými květy lip dole ze zahrady, a čistý dech řeky pod skalou se rozlévá prostorem. Všechno je bílé v tomto pokoji, všechno je bílé v tomto velikém domě, kde život i smrt slaví denně své tajemné hostiny, řízené samým Bohem. Lůžko, pláště lékařů, úsměvy těch, kteří přicházejí s květinami a drobnými dárky, i samo ticho — vše je bílé. Jen oči děvčátka, ležícího ve středu této bolesti, jsou hnědé, tmavě sametově hnědé jako křídla motýlů, třepetající se na květech lesních pasek.

Jsou velké tyto oči, které září na cestu odcházejícímu dětství a ptají se neznámých zítřků na cestu. Jsou tím větší, čím víc hubne Adélčina tvářička a čím víc se protahuje řada dnů, na jejímž konci má snad čekati uzdravení.

Děvčátko leží a přemýšlí. Jak velké jsou věci, podle nichž denně chodíme. Jak jsou nabity tajemným životem, pro nějž nemáme smyslu v denním shonu. Čtrnáctiletá Adélka, tichá, takřka bez pohybu ležící v tichém, pokoji nemůže než mysliti na veliký svět za okny, tak blízký, skoro na dosah ruky, a přece tak vzdálený, jako by byl oddělen tisícerými horami. Myslití — to je jediná síla, která ji byla ponechána, po onom červencovém dni, kdy ji přivezli do tohoto bílého pokoje, po tom prudkém zaprasknutí, které najednou přelomilo její mladou sílu tak, jako prudký vítr láme křehké stromky v lese. Jeden skok, který měl býti lehkou hrou, jeden z tisíce skoků, jichž bylo tolik v jejím dětství, pružných, obratných, půvabných — jeden skok, který však byl temný jako noc beze snů, skok, který byl osud.

Něco prudce zaprasklo, v celém těle se rozběhly žhavé jehly až k mozku a jedna dětská noha se proměnila v strašně těžký, bezvládný kámen, stahující celou bytost k zemi.

A pak ji přivezli sem, do domu, kde je vše bílé a tiché a odkud je nedohledně daleko do pestrého světa, do rušných ulic. Nelze se rozběhnouti do luk a lesů, když se noha proměnila v hlubokou ránu, kterou pozorují lékaři s vážnými, mlčenlivými očima.

Adélka myslí. Zelené louky jsou proudy, rozlité do kraje. Zlatnou arnikou a voní sladkým, drobným jetelem, zvědavé hlavičky kopretin mizejí, aby učinily místo tmavým kuličkám totenu, v lesích zrají jahody a štíhlé modříny mají větve celé z hedvábí.

Maminka sedí vedle Adélinu lůžka. Má nejochotnější ruce na světě a v očích zápasí naděje s úzkostí. Prodlužuje důmyslnými ma-

teřskými skoky do nejdelší možnosti chvíle, kdy jest jí dovoleno zůstat v tomto tichém pokoji. I tatínek odbíhá od práce, aby mohl navštívit tento tichý svět, a bratr Zdeněk, chlapec s tvářičkou jemného děvčátka, sedí v rohu židle a pozoruje tichounce sestru, svou neocenitelnou přítelkyni všech her a procházek.

Takřka bez pohnutí leží děvčátko uprostřed svých nejmilejších. Květiny od přítelkyň ze školy a od známých se usmívají vůněmi. Všechny známé tváře se vybavují z mysli jako z velikého filmu. Celá třída, veselá, šumějící, přátelská, pan farář z prázdnin, dobrý s přívětivým úsměvem v kulaté tváři, tmavý klavír a knihovna, štědře zásobená knihami u tmavovlasé, mladé učitelky hudby.

A najednou má chuť číst.

„Tetičko, přines mně knihy, řekni slečně Luise, víš,“ obrací se k tetě, která natahuje své volné chvílky skoro tak do nekonečna jak maminka, jen aby mohla o něco déle zůstat v malém pokojíku.

Tetička rozumí. A skoro denně nosí knihy s přátelskými lístečky, přejícimi uzdravení. Adélka čte. Žertovnou knížku o psu, v němž byla později s úžasem objevena žirafa, půvabné povídky rokokového městečka, jemné romány z Londýna. Začíná nedočkavě. — Ale dny, které přicházejí, ponenáhlu znávají: Noha proměněná v ránu si činí nárok na celé tělo. Písmenka v knihách splývají, na postavy hrdinů padá šedý soumrak. A smích se propadl kamsi do nekonečné hloubky. Děvčátko už nemůže sledovat děje, vyrůstající ze stránek knih. Jest přemožena těžkou únavou bolesti. Jen myšlenky zůstávají s děvčátkem a roztácejí se jak hedvábná nit z klubíčka, jehož střed je někde v nekonečnu.

Měkkým světlem, přitlumenou růžovou a fialovou rouškou jako tichá hudba osi vyzařuje v duši. Jemný, štíhlý oblak se rysuje na hladině představ. Adélka si neuvědomuje ihned, odkud přichází tento vzdušný, světelný oblak, ale dívá se ráda. Staré temné zlato se zaleskne uprostřed fialové a růžové. Odkud přišlo, kde se vzalo? Zlaté, tuhé krajky, lastury, květy, sloupky — a veliký kříž, celý zlatý, který se vznáší nade vším.

A dívka poznává. Je to okno milého, temného, vonného kostela svatého Vojtěcha. Chodívala tam skoro denně před vyučováním pokleknouti u sochy svatého Antonína, odříkat si své dětské modlitby před hlavním oltářem. Občas tam hrávaly varhany tichou, posvátnou melodii a děvčátko se upamatovalo na jména slavných mistrů hudby, kteří chodovali do tohoto chrámu, jak slyšelo v hudebních hodinách od slečny Luisy.

Chtěla by zas k svatému Vojtěchu i jinam, do vonícího přití, naplněného starým zlatem, písněmi varhan a úsměvy vlídných světic. Ale noha bolí, vytrvale, tíživě, bodavě. Nebude možno jít, dlouho nebude možno odejít z tohoto tichého prostředí.

A budu vůbec moci odejít? Myšlenka vyšlehla jako blesk a zakousla se do srdce. Děvčátko se zachvívá studenou bolestí, která

prostupuje údy a dotýká se ledově malého, poplašeného srdce. Uvidí ještě někdy louky, zelenou krásu lesa, veliký klavír a zlatý kříž oltáře? Nemocná noha prudce zabořila, jako by ji někdo lámal právě v dlouhé, bolestné ráně.

„Snad už neuvidím,“ říká si a dvojí bolest se klade na celou bytost. Snad už neuvidí ani jich, maminky, tatínka, bratra, tety.

Děvčátku se zdá, že padá do tmy, kde není nic, čeho by se zachytilo. A ve tmě něco žhne, něco strašného natahuje neviditelné hrozné ruce a bouří každou cévu nemocného těla. Hrůza z neviditelná vystupuje z koutků pokojíčka a přibližuje se. Oči děvčátka jsou zaplaveny slzami. Má pocit, že se v nich topí, že na ni padá nesmírná tíha nebetyčných hor, a hmatá křehkým, voskově bledým rukama kolem sebe.

„Pane Bože, pomoz — Otče náš“ šeptá, zavírajíc oči, které se strašně bojí neznámého neviditelná, kde číhá hrůza.

A ruka se zachycuje červených, drobných, maličkých korálků, spojených v celek stříbrným křížkem, korálků, které se dají schovati v záhybu dětské ruky, a přece najednou ji jaksi opírají, přátelsky ovinují hledající ruku. Růženeček, který dostala ze slavného poutního místa, s hory, milé Matce boží. Rychle přidává i druhou, dosud tápající ruku do středu kruhu, jež utvořil růženec na její ruce, a s přerývanou úzkostí tvoří v duchu slova modlitby.

„Který z mrtvých vstal — z mrtvých vstal.“ Cosi světlého vstupuje do temnoty a hrůza zvolna ustupuje. Adélka ještě neví, co to je, ale malé, vyděšené srdce se uklidňuje.

Vstal z mrtvých! Představuje si božího Syna, vstávajícího v jasu slunce z kamenného hrobu uprostřed zahrady. Bůh vstal — a všichni jednou vstanou. I děvčátko, ležící v bolestném tichu nemocničního pokoje, vstane a odejde do nesmírné dálky, až k slunci.

Otevřela široce oči. Maminka opět sedí vedle ní a její tvář je zaplavena deštěm, jež poslala láska, úzkost a bolest. I maminka již ví, že Adéla odejde.

Opět prochvěla srdcem lítost, ale byla krátká, jako mžiknutí, jako mávnutí motýlích křídel. Děvčátko lehce sklání hlavu a jeho oči se dotýkají obrázku mladé, krásné řeholní sestry s náručí květů, který je postaven na stolku, svaté sestry Terezy od Ježíška. A smutek je daleko, temnoty jsou přikovány a nesmějí se již přibližovati. I noha přestává bolet a celé tělíčko, které ještě před chvílí se zdálo velkou citlivou ranou, jako by se chtělo ztrácti, jako by přestávalo býti lidským tělem z kostí a svalů. Děvčátko zavírá oči, ale hned je zase otvírá, naplněné úžasem a nadšením.

Stříbrné hvězdy proudí do pokoje. Podobají se hvězdám s vánočních jedlí, ale jsou mnohem větší a trpytější, tak veliké, že naplňují celý pokoj a jsou krásné, neknoečně krásné a jasné.

Adélka k nim vztahuje obě ruce.

„Maminko, maminko, ty hvězdy — ty krásné hvězdy!“

Maminka bere bledé, křehké ruce dceřiny do svých.

„Adélko, pro Pána, Adélko!“ Materské srdce dusí své výkřiky. Bylo jí tak nevýslovně bolno.

Což maminka nevidí hvězd? Jsou přece tak veliké, že je musí viděti a tak krásné, že musí vysušiti každou slzu, že nikdo, kdo viděl jejich trpyt, sršící stříbrem a křišťálem, nemůže nikdy plakati.

A mezi hvězdami zavlává něco bílého. Veliké bílé postavy se vynořují a jejich tváře jsou nejkrásnější, co dětské oči kdy viděly. Květy nejzvláštnějších tvarů, jako nadechnuté z nejjemnějšího skla a setkané z duhy se zachvívají v jejich rukou.

Výkřik nadšení a radosti rozdělil Adélčiny rty.

„Maminko, vidíš ty veliké bílé lidi, krásné mezi hvězdami?“

Ale maminka pláče tichým, palčivým pláčem, který spaluje srdce, a tetička se zalomenýma rukama vybíhá ven z pokoje...

Za chvíli přichází sestra ošetřovatelka s ledem. Adélka je proniknuta až do nejzazších kořenů své bytosti tajemným podivem pro to, co vidí, pro velké, bílé postavy a pro hvězdy a upozorňuje na ně sestřičku.

„Sestřičko, podívejte se na ně, prosím!“

„Na koho, Adélko?“ ptá se tiše sestřička, rozkládajíc obklad.

„Na ty bílé lidi, na hvězdy. Tady, právě tady stojí, vidíte?“

„Ale ano, Adélko, podíváme se na ně, jen musíte klidně ležeti a nemluvit tak, ano?“ odpovídá ošetřovatelka a přikládá led. Její bílí, krásní návštěvníci z jiných světů se na ni usmívají vedle lůžka, Adélka ví, že jich sestra nevidí a že odpovídá jen tak, aby ji uklidnila. Bílí jsou zde tedy jen pro ni, pro nemocné děvčátko s drobným růženečkem, ovinutým na ruce. Nikdo jich nevidí. Jenom sama je vidí, jen k ní se naklání stříbrná hvězda, a nabízí jí, aby se dotkla, aby na ni vstoupila.

A do jejího pokojíčka zatím vplula noc. Všichni odešli, maminka, tetička, bratr. Odejdou také oni, krásné bílé postavy s květy, odejdou také hvězdy?

Adélka se bojí této ztráty. Ale velicí lidé bílí jí rozumějí. Naklání se nad její hlavou a mluví k ní nejkrásnější hudbou.

„Neodejdeme ti, přišli jsme za tebou a čekáme na tebe.“ Jejich slova jsou jako křišťálový déšť.

A zase ta hvězda se přibližuje, obrovská, zářivá. Největší a nejkrásnější z bílých se sklání nad děvčátkem.

„Adélo, dcero světla, půjdeme?“

Půjdeme! Zvony, veliká srdce zpívají kdesi blízko v úsvitu letního dne, který přichází s východu.

Dívka vztahuje okouzlené své bledé, unavené ruce. Ano, chtěla by, ale přece ještě chvíli váhá, malou chvíli, podobnou červenému korálku v růženci, otočeném okolo zápěstí.

„Kam?“ vydechuje tichounce otázku.

A odpověď se rozlévá prostorem jako oblaků nejdražší vůně.
„K Bohu, který vstal z mrtvých.“

K Bohu! Moře světla zaplavuje pokoj, ale ne, není to již pokoj.
Je to veliká hvězda, do níž bílí přenesli nemocné děvčátko.

„Andělé, andělé,“ šeptá užaslé děvčátko. Vidí své unavené nehybné tělo ležeti na lůžku mezi ledem obkladů. Ale to vše jest již kdesi hluboko v jiném světě, protože duše nemocného děvčátka odešla s hvězdami a anděly.

— — — — —

A pohřbili děvčátko do země, vydechující úrodnými vůněmi léta.
Srdce stoupala slzami do očí, protože zhasla růžová svíčička na tabuli života, jejíž tichý, čistý plamen sliboval dobré světlo.

Srdce plakala, ale Bůh, který vepsal věčný život nad hory země a do hlubin moře, přijal svou malou svíčičku z jemných a pokorných rukou andělů. A rozžal ji věčným životem mezi hvězdami.

Petr Drahoň:

Gejsíry duše.

Balada.

Do noci okno jsem otevřel —
do noci tiše jsem zřel.
Měsíc mně světlem svým vábil
a já ho neslyšel.

Do tmy jsem upřeně díval se,
tajemné ruce jsem zřel,
volaly, lákaly — bílé —
a já jim rozuměl.

Bílé ty ruce mne volaly —
cítil jsem tu jejich moc,
slyšel jsem zoufalé jejich
volání o pomoc.

A já jsem neváhal více již,
hlubinu noci jsem zřel, —
měsíc kdes zaplakal v dáli
a já ho neslyšel...

Ž e b r á k .

Jdu tiše žitím svým a tak jsem rád,
že aspoň skývu chleba mám,
že aspoň mohu milovat
a že tak nejsem sám.

Svou lásku chci jen rozdávat
těm, kteří jako já snad chudí jsou,
těm, kteří též se chtějí radovat
a ani žítí nemohou.

Jdu tiše žitím bouřlivým,
v cár chudoby jsa zahalen, přec šťasten jsem,
a když je nejhůř, k Bohu jen se pomodlím:
„O Pane, dej, bych věčně zůstal Žebrákem!“

T o u h a p o S v ě t l e .

Já nevím, proč jen světlo miluji a proč vždy za ním jdu,
já nevím, proč vždy Světlo miluji a nenávidím tmou.

Má duše jak oř vzpíná se a letí Světlu v lásce vstříc,
má duše stále žízní jen a chce vždy víc a chce vždy víc.

A tělo tíží ji a k zemi táhne hroznou tíhou svou,
kde lidé živeni jsou jedem jen a tmou a dusnou tmou.

Chci býti Světlem prozářen a v něm chci sebe cele utopit,
neb tuším, že to Světlo boží Milosti a bez něho že nelze žít.

Já nevím, proč vždy Světlo miluji a proč vždy za ním jdu,
však tuším jen, že v něm je život můj i krása přehlých snů.

Č e s k é p í s n i .

Spí koráb duše mé na měkkých vlnách tónů tvých,
ó písni česká, přetížená zráním tajemství.
Spí koráb duše mé, jenž z přístavů plul neznámých
v taj nikým ještě nepoznaných — tichých Království.

Jak bouřná hudba vodopádů píseň česká zní,
jak ticho lesů, které láká v hlubiny své duši mou,
tón její nespoutanou touhou vzpíná se a žalem chví
jak srdce člověka, jež znítáno je žízní palčivou.

Ó touho duše žíznivé, ó touho duše člověka,
jenž žítí dovede v své prostotě a ve svých snech,
v tvých tónech člověk český před Tajemstvím pokleká
a mohutní a rozpíná svá křídla v těsných žití zdech.

Rty sladké roznášejí tichou krásu květů tvých,
rty zpěváčků, jež tebe, sestro krásná milují.
Jest omamná a sladká vůně jejich darů duchovních,
z nichž vždycky sladkým tónem jásot české duše zní.

Ó tisíc díků vám, vy mladí dobří pěvci zdaleka,
vy, kteří necítíte ve svém štěstí tíhy všedních dní,
vy, kteří lnete jen k té písni prostičkého člověka,
z níž všechno jása hned a pláče zas a sladce vždycky zní.

Hvězd jasných dešti světelný a tichá záři sluneční!
Tmy noční přívale a žití dárče, jase polední!
Na měkkých vlnách tónů tvých mé duše koráb spí,
v hloub němou ponořen jsa nekonečných tajemství.

Tomáš Josef Jiroušek:

Jiří Sahula.

Jiří Sahula, čestný konsistorní rada, bisk. notář a spisovatel, slavil koncem března 1934 své šedesátiletí. Narodil se dne 27. března r. 1874 v městečku Skutči u českomoravských hranic, kde zároveň docházel do obecní městské školy, gymnasium pak studoval ve Vysokém Mýtě. Studia bohoslovecká vykonal v bisk. semináři v Hradci Králové, kde vysvětil jej na kněze královéhradecký biskup Edvard Jan Nep. Brynych dne 25. července r. 1899.

Jako kaplan působil nejprve v Proseči a později v Rychmburku. V druhém roce svého kněžství, roku 1900, byl Sahula povolán do Hradce Králové jako katecheta tamních různých škol a v biskupském semináři byl také docentem církevního zpěvu.

Královéhradeckému dělnictvu pomohl založit Všeodborové sdružení křesťanského dělnictva pro vzájemnou pomoc a podporu, které r. 1913 jmenovalo jej za to i za ostatní činnost spolkovou jako řečníka čestným členem. Mimo to byl též řídícím redaktorem katolického týdeníku „Obnova“ v letech 1901—1922 a přispíval od roku 1906 do časopisu „Práce“, orgánu všeodborového sdružení křesťanského dělnictva a po odchodu redaktora Šupky z časopisu „Štít“ v Hradci Králové stal se vedoucím redaktorem i u tohoto katolicko-politického týdeníku.

Pro své zásluhy o katolický tisk, hlavně jako historik, kritik a apologeta, byl Jiří Sahula od sv. Otce Pia XI. vyznamenán záslužným křížem „Pro Ecclesia et Pontifice“ a od svého biskupa byl jmenován bisk. notářem a v roce 1932 čestným konsistorním radou.

Jako spisovatel vynikl Jiří Sahula v historii z dob husitských, jako obránce víry a pro obveselení mysli psal také hezké a slušné humoresky, vtipy a žerty, které vyšly také samostatně. Nikdo by v tomto vážném historiku, kritiku a apologetovi nehledal také humoristy a tím také je, aby čtenáře své nejen historií k úvahám přidržel, ale také obveselil.

A jeho spisů, samostatných i v brožurovém tisku vydaných je slušná řada.

Podle roků následovaly tyto spisy za sebou:

Roku 1899: „*Ovoce husitismu*“. V „*Časových úvahách*“, r. III., č. 7. — 1900: „*Husitství a protestantství*“. Tamtéž, r. IV., č. 5. — 1900: „*Význam a důsledky husitství*“. Díl I. až III., v Hlasích katolického tisku, r. XXXI., č. 2. až 4. — 1901: „*Primát o neomylnosti Říma*“. Časové úvahy, r. V., č. 4. a 9. — 1901: „*Husitství a svoboda*“. Časové úvahy, r. V., č. 5. — 1902: „*Svobodomyšlný Hus*“. Slova pravdy, roč. XI. Díl I. a II. v čís. 12. a 13. — 1902: „*Pokrok v době Karla IV. a v době husitské*“. Hlasý katol. tisku, roč. XXXII., č. 3. — 1903: „*Důležitost pravého náboženství*“. Časové úvahy, roč. VII., č. 2. a 3. — 1903: „*Z husitství do protestantismu*“. Díl I. Hlasý katol. tisku, roč. XXIV., č. 4. — „*České náboženství*“. Časové úvahy, roč. VII., č. 11. a 12. — 1904: „*Husité jindy a nyní*“. Časové úvahy, roč. VII., č. 6, 7. a 8. — 1904: „*Husitství a svoboda*“. Časové úvahy, roč. V., č. 5. — 1904: „*Česká konfese*“. Časové úvahy, roč. VIII., č. 8. a 9. — 1904: „*Z husitství do protestantismu*“. Díl II. Kališnická hrůzovláda. Hlasý katol. tisku, roč. XXXV., čís. 3. — 1905: „*Karel IV. jako křesťan a vlastenec*“. V knihovně „Obnovy“, r. 1905, č. 7. — 1905: „*Víra jako víra*“. Časové úvahy, roč. VI., č. 5. — 1905: „*Pryč s dogmaty!*“ Časové úvahy, roč. VI., č. 6. 1909: „*Karel IV. otec vlasti*“. Časové úvahy, roč. XIII., č. 8 až 11. — 1911: „*Jest náboženství věcí soukromou?*“ Časové úvahy, roč. XV., čís. 10—12. — 1913: „*Arnošt z Pardubic*“. Časové úvahy, roč. XVII., č. 8. a 9. — 1913: „*Husitská víra*“. Časové úvahy, roč. XVII., č. 10—12. — 1913: „*Z husitství do protestantismu*“. Díl IV. Hlasý katol. tisku, roč. XXXIV., č. 1. — 1914: „*Husitská šlechta*“. Časové úvahy, roč. XVIII., č. 11. — 1914: „*Doba předhusitská a husitská*“. Nákl. Polit. družstva v Hradci Králové. — 1914: „*Z husitství do protestantismu*“. Díl V. Doba Mystolopova. Hlasý katol. tisku, roč. XXXV., č. 1. — 1915: „*Sociální postavení kněžstva v době husitské*“. Časové úvahy, r. XIX., č. 3. — 1915: „*Uzdělání kněžstva v době předhusitské*“. Časové úvahy, roč. XIX., č. 4 a 6. — 1915: „*Z husitství do protestantismu*“. Díl VI. Konec éry Mystolopovy. Hlasý katol. tisku, roč. XXXVI., č. 1. — 1916: „*Jan ze Že-*

liva". Časové úvahy, roč. XX., č. 1—2. — 1916: „Český obchod v době předhusitské". Časové úvahy, r. XX., č. 6—8. — 1916: „Blouznění a pověry věku husitského". Hlasy katol. tisku, r. XLVII., č. 4. — 1918: „Novohusité o době husitské". V časopise Vlast: „Husitství ve světle pravdy", r. XIV. a XV. — 1922: „Husitské soudy a ortely". Časové úvahy, svazek 280.

Mimo uvedené spisy vyšly ještě v letech 1906 až 1912 tři knihy Sahulových: „Rozmarných příhod" nákladem Politického tiskového družstva v Hradci Králové a dále samostatný svazek „Stinné chvíle" roku 1915 nákladem Cyrilo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrby v Praze.

V obou těchto knížkách je dobrého a zdravého humoru pro zasmání dosti. Jsou to zjevy a události ze života, v nichž Sahula vynalezl dosti látky, aby z ní mohl vytvořiti původní a zralé události, jimž se musí člověk při čtení zasmáti, i kdyby nechtěl.

Nejdůležitějším a posledním dílem Sahulovým v naší době jsou tak zvané „Dějiny naší vlasti", při nichž pilnosti a lásce Sahulové k historii musí se člověk až diviti, že tolik trpělivosti při tomto díle měl. Ale dílo jest mu ke cti, jako jeho práce předešlé.

O jeho dějepisných spisech můžeme krátce poznamenati: Co v historii zapomněl nám říci Palacký, to nám řekl a zachoval ve svých spisech Sahula. Dnes máme jasno o celé době husitské i později o době protestantské, jak nám před vydáním spisů Sahulových nebylo jasno. Dnes nenecháme se již okřiknouti liberalistickými a protestantskými blýskavými frásery o tom, co podnikali husité a po nich i protestanté. Dnes máme doklady v rukou, kterých do konce minulého století jsme neměli. A o to má největší zásluhu právě Jiří Sahula, jemuž přejeme k jeho šedesátiletí všeho dobrého, jakož i stálého zdraví v zájmu naší historie.

Observer:

Pierre L'Ermite.

Kdopak ze čtenářů katolických knih a novin nezná jména Pierre L'Ermite? Je bez odporu nyní nejčtenějším katolickým spisovatelem. Jistě bude naše čtenáře zajímati několik prostých zpráv z jeho života.

Jeho životní dráha. Kanovník Edmund Loutil, v literárním světě známý nepravým jménem Pierre L'Ermite, narodil se v Mohonu v horách ardenských z matky Eleasanky a z otce Francouze. Bydlí však v Paříži od dětství. Ve 14 letech vstoupil do koleje „Naší Paní", založené biskupem Monsignorem Dupanloupem v Orleansu. Již tenkrát vzbudoval podiv svých spolužáků na poli

literárním. Roku 1884 vstupuje do kněžského semináře v Issy, podrobuje se doktorátu z písemnictví na Katolickém ústavě a jest vysvěcen na kněze r. 1888. Loutil chtěl se původně věnovati povolání vojenskému. Když se připravoval na přijetí, začal chrliti krev. Jeho lékař ho upozornil na povážlivý stav zdravotní. Loutil vstoupil pak do semináře s myšlenkou, aby se tam dobře připravil na smrt.

Loutil toužil po tom, aby se stal kaplanem na venkově. Byl však poslán do továrního místa Clichy, kde kdysi pastoroval sv. Vincenc z Pauly. Tehdy čítala farnost 400 duší; abbé Loutil jich měl 42 tisíce. Tam setkal se Loutil s knězem Vincencem Bailly, zakladatelem katolického listu *La Croix*. Toto setkání jest rozhodné pro celý život Loutilův. Stal se spisovatelem, a nabyl brzo všeobecné známosti pode jménem Pierre L'Ermite.

Mladý kněz byl pak poslán do Sv. Rocha, odtud do Chaillot. Ve válce byl farářem ve Sv. Janě u Montmartru.

Činnost jeho v Paříži. Uprostřed války jmenoval pařížský kardinál Amette faráře Loutila farářem nové farnosti u sv. Františka Saleského v Paříži. Místo bylo velmi obtížné, poněvadž bylo vlastně zařizovati vše. První věcí Loutilovou bylo založiti farní věstník „*Plaine*“; zřizuje dále katolickou školu, obnovuje dva kostely, umožňuje letní pobyt městským dětem na venku, zřizuje krásný moderní sál pro katolické spolky. Zakládá Spolek katolických skautů, dělnické mládeže, studijní kroužky. Kupuje dům a upravuje pro mládež jménem „Dům mládeže“. Vystavěl farní budovu na střeše chrámu, nemaje nikde jinde pro ni místa. Získal úpornou prací původní katolický kostel proměněný v protestantskou modlitebnu. Jak příjemné měl sousedství, vyplývá z toho, že vchod do protestantské modlitebny byl v katolické sakristii.

Ve své téměř padesátileté činnosti duchovní správy setkal se abbé Loutil s nesmírným počtem osob. Jsa výtečným znalcem duší, zachycuje tyto postavy ve svých překrásných románech. Líčí život tak, jak jest, a dovede i všední denní věci oděti v roucho tak napínavé, že je čtenář s napětím pročítá. Je také výborným malířem, jeden jeho obraz byl zakoupen státní obrazárnou francouzskou. Nejlépe dovede vymalovati moře. Obrazy tohoto rázu jsou velmi četné a zdařilé.

Činnost spisovatelská. Co však učinilo abbé Loutila světoznámým, jest jeho pero. Jeho díla tvoří celou knihovnu. V Uhrách student si zvolil za aprobační práci pro doktorát téma: „Obrana víry katolické ve spisech Petra L'Ermita. Díla L'Ermitaova nejsou psána ledabyly, jak tomu bývá u moderních spisovatelů. Jsou prožita a psychologicky dokonale zpracována. Jsou to romány, novely, jsou to momentky, které každou sobotu uveřejňuje v *La Croix*. Jsou tak dychtivě očekávány a čteny, že nedělní náklad listu jest velmi veliký.

Jeho nejkrásnějším dílem jest román „Veliká přítelkyně“. Touto

přítelkyní je země, vždy věrná a vděčná. Pierre L'Ermité hlásá návrat k půdě. Dovede mluvit tak přesvědčivě, že přesvědčuje, uchvacuje, strhuje... Náklad jeho románů jest úžasný.

„Velká přítelkyně“ má 370 tisíc výtisků, „Zůstaňte doma“ má 98 tisíc, Podnik 169 tisíc, Trhlina 93 tisíc, Dvě ruce 93 tisíc, Zena s otevřenýma očima 93 tisíc, Jak jsem zabila své dítě 247 tisíc, Stará panna 214 tisíc, Zena se zavřenýma očima 215 tisíc; tento román byl poctěn cenou Akademie francouzské. Poslední román „Pán v šedivém obleku“ a „Nechci kněze mezi mnou a tebou“ jsou rovněž velmi čteny.

Celkem možno abbé Loutila charakterisovati takto: „Je to apoštol, spisovatel, novinář, malíř, umělec. Ale především je to podivuhodný znatel a vůdce duší, jehož dobrota nikoho neodmítá. Jak často říká jinochům, kteří jdou k němu na radu: „Co nejvíce lásky a co nejméně nenávisti; co nejvíce dobra a co nejméně zla. Nikdy nepozbývati naděje. Bůh jest naším posledním a jediným cílem.“

Tomáš Josef Jiroušek:

Dějiny půlstoletí Družstva Vlast.

(Pokračování z minulého ročníku.)

VII.

Založení „Svatováclavských hlasů“, „Vzdělávací četba katolické mládeže“ a změnění „Sborníku“ v časopis čtvrtletní. — Založení kalendáře „Svatý Vojtěch“. — Úmrtí biskupa Brynychy, čest. člena družstva. — Založení spolku na zakládání katol. knihoven a společná knihovní akce s Družstvem Vlast. — Posledně opravené a potvrzené stanovy Družstva Vlast z roku 1904. — Založení „Sociálního kalendáře katol. lidu českého“. — Vydání II. dílu Jirouškových „Dějín sociál. hnutí v zemích českých“. — Založení kalendáře „Štítový“. — Třetí sociálně-literární sjezd družstva v Jindřichově Hradci. — Zřízení a odhalení památné desky na rodném domě spisovatele Frant. Pravdy — Vojtěcha Hlinky v Nekrasíně. — Čtvrtý sociálně-literární sjezd družstva v Plzni. — V Polygrafickém paláci v Praze výstava tisku Družstva Vlast. — Pátý sociálně-literární sjezd družstva v Domažlicích. —

Dnem 4. ledna r. 1901 počaly 1. číslem I. ročníku vycházeti družstvem založené „Svatováclavské hlasy“ za redakce Vlastimila Hála, faráře z Liboce, který v témže roce za předsednictví dra Rud. Horského, vedle I. místopředsedy Karla Ulricha, stal se II. místopředsedou a často výborovým schůzím předsedal, když dr. R. Horský nemohl se dostavit, zvláště, když byl říšským poslancem v letech

1907—1911. „*Hlasy svatováclavské*“ vycházely do roka šestkrát ve formátu brožurkovém a Vlastimil Hálek je vedl až do své smrti roku 1919.

Dnem 15. ledna r. 1901 byla družstvem založena nová sbírka brožurová, do roka šestkrát vycházející s názvem „*Vzdělávací četba katolické mládeže*“ u které byl řídícím redaktorem Frant. Hanuš Zundálek, gymnasiální profesor v Praze, od roku 1930 předseda Družstva Vlast, který jejím redaktorem jest dodnes.

„*Sborník historického kroužku Družstva Vlast*“, jehož v letech 1893—1899 vyšlo 8 sešitů, byl rokem 1900 změněn v časopis čtyřikrát do roka vycházející za redakce Ph. Dra Matěje Kováře a jeho 1. číslo I. ročníku vyšlo dne 15. března r. 1900. Dodnes (r. 1933) ve „*Sborníku*“ byli redaktory: V letech 1893—1899 Ph. Dr. Frant. Zdráhal, gymn. prof. z Prahy, v letech 1900—1910 Ph. Dr. Matěj Kovář, gymn. prof. z Prahy, v letech 1910—1924 Th. Dr. Frant. Stejskal, universit. profesor z Král. Vinohrad, v letech 1925—1928 Jos. Hronek, gymn. profesor z Prahy, v letech 1929—1930 Ph. Dr. Ant. Novák, gymn. prof. z Prahy, od r. 1930 jest redaktorem „*Sborníku*“ Frant. Hanuš Zundálek, gymn. ředitel v. v. v Praze.

Na podzim dnem 1. října r. 1901 byl družstvem vydán nově založený „*Svatý Vojtěch*“, kalendář pro katolický lid československý na rok 1902 a vychází dodnes, 33 let. Redaktory tohoto kalendáře byli: v letech 1901—1906 Josef Flekáček, řídící učitel ze Žižkova, v letech 1907—1919 Vlastimil Hálek, farář v Liboci, v letech 1920—1924 Tomáš Josef Jiroušek, redaktor v Praze, v letech 1925—1928 Frant. Košák, katecheta z Karlína, v letech 1929—1930 Tomáš Josef Jiroušek, redaktor ve výslužbě v Praze, r. 1931 Vilém Bittnar, spisovatel v Praze, r. 1932 Antonín Brousil, farář v. v. v Praze a ročníkem 1933 jest redaktorem kalendáře „*Svatý Vojtěch*“ Frant. Hanuš Zundálek, gymn. ředitel ve výslužbě v Praze.

(Pokračování.)

Jaroslav Šubert:

O pouti.

Ke dni 8. září 1934.

Sluníčko přec vysvitlo si
sepekovské o pouti.
Práce stojí, každý spěchá,
srděčko dnes nermoutí.

Na návsi je věru živo,
lidu, jasu, barev, smích. —
Na hřbitově poutník mnohý
zadumán si stane, tich.

V kostelíčku obraz starý,
samý div a zázraky,
obetkán je modlitbami,
vůně plné oblaky.

Mariánská stará pout'
je tu, milá a tak hezká,
vždyť se směje sluníčko,
a pout' je tak naše — česká!

Tomáš Josef Jiroušek:

Za Aloisem Dostálem.

Nenadále na den sv. Antonína, dne 13. června t. r. odešel nám na věčnost v stáří 76 let velice pilný, literární pracovník, romancier Alois Dostál, děkan v Ouvalch u Českého Brodu. Čtenáři a zvláště čtenářky povídek, humoresek a vůbec zábavné četby, mají zase o jednoho plodného spisovatele ze života našeho a našich dějin, méně. Odešel nám za Václavem Benešem Třebízským, za Václavem Kosmákem a za Jindřichem Baarem, za těmi pracovníky v katolické literatuře jako byl sám — za pilnými lidovými spisovateli v krásné řeči české. Nevím, kdo našemu lidu našeho Aloise Dostála nahradí.

Je pravda, Alois Dostál zanechal nám zde pěknou knihovnu svých povídek, románů a dějepisných obrazů. Ale co je všechno platné, když on nám odešel. Dokud spisovatel je živ, dotud ho má lid v paměti a jeho spisy zvláště. Ale jakmile odejde na věčnost, zmizí brzy z myslí a zapomene se také na jeho nám zanechané dědictví, na jeho literaturu a čte se literatura těch, kteří ještě jsou zde, o kterých se mluví. Jméno spisovatele žije, dokud žijí jeho čtenáři, jeho pamětníci a nová generace, nové pokolení, má zase své nové spisovatele, o nichž se mluví a píše, kterým se nestavějí ještě pomníky a nezasazují pamětní desky. Jen jména historiků, politiků, vědátorů, učenců, dlouho žijí, ale jen u těch, kteří se v jejich dílech učí a se zdokonalují. Ostatní lid se o ně nestará...

A proto, majíce to vše na paměti, starejme se o to, aby dědictví po Aloisu Dostálovi, se vzpomínkami na něho, dlouho v běhu u čtenářů a čtenářek se nám zachovalo. A ta jeho pozůstalost je bohatá, snad ze všech spisovatelů jeho směru, nejbohatší. Však psal přes půl století — od roku 1881.

Nuže, co zde uvedeno, budme si toho pamětliví, nezapomeňme...

*

Alois Dostál narodil se dne 2. července r. 1858 ve Kvasínách u Rychnova nad Kněžnou. Vyšel z rodiny rolnické. Po návštěvě obecné školy ve svém rodišti, studoval v letech 1871—1872 u O. O. Piaristů v Rychnově a na gymnasiu tamtéž, které když dostudoval roku 1879, odebral se do Prahy, kde nastoupil do arcibiskupského semináře v Klementině a oddal se studiu bohosloví. Vysvěcen byl na kněze dne 8. července r. 1883 v Praze a jako kaplan působil nejprve v Horním Stupně u Plzně.

Roku 1890 přišel za faráře na Velíz v Křivoklátských lesích u Kublova a zde založil spolek katolických mužů a jinochů „Jaromír“, kde často členstvu přednášel.

Roku 1895 dostal se z Velízu na faru do Křečkova u Neveklova na Sedlčansku. Tam působil až do r. 1907, kdy uprázdnila se fara v Úvalech u Čes. Brodu a Alois Dostál byl tam jmenován farářem a vytrval zde až do své smrti, dvacet sedm let, až jej zde zastihla mrtvice, které se nikdo nenadál.

V Družstvu Vlast zasedal ve výboru v letech 1914 až 1924 ja-

kožto podle pořadu druhý místopředseda a řídícím redaktorem „Vlasti“ byl v letech 1914—1925 za zodpovědné redakce T. J. Jirouška. Dále v Literární sekci Družstva Vlast byl jednatelem v letech 1910—1919. Ve schůzích nikdy nescházel.

Pohřeb měl pěkný. Za Družstvo Vlast, jehož zesnulý byl členem od r. 1884 a přispívatelem do jeho „Vlasti“ od r. 1881 až do svého skonu, zúčastnil se a nad jeho hrobem v Úvalech promluvil věčně nynější předseda Družstva Vlast vldp. ředitel gymnasiální Fr. H. Žundálek. —

Čest budiž památce zesnulého!

Fr. H. Žundálek:

Aktuality.

Ukrajina a sovětské Rusko.

Ukrajina svou bohatou půdou a ještě bohatším podzemím je dnes obilní komorou a doly moskevské republiky. Ukrajinec je daleko blíže západu než Rusu. Jest přívržencem vlastního majetku a proto nesmířitelným protivníkem společného hospodaření. Je mu cizí i komunismus. Za bolševické vlády se přiostril rusko-ukrajinský spor, který trval i za carské vlády již tři roky. Odpor proti Moskvě se projevoval národně i sociálně. Lenin vytvořil federativní republiku ukrajinskou, aby chudě pošťval proti bohatým a tím zničil odpor sedláků. Ale výsledek byl, že ukrajinský nacionalismus se pozvedl proti moskevskému komunismu. Následek toho byl hlad na Ukrajině r. 1921. Lenin proměnil způsob boje a chtěl za každou cenu získati ukrajinského sedláka. Na rumunské hranici byla upravena moldavská republika, aby byla rozdělena Ukrajina; také byl od ní oddělen i zásadní Krim. Aby byla zrušena jednota země, byl sjednán zákon o národních jednotkách. Kde bylo pohromadě dosti Rusů, Poláků nebo Židů, mohly býti vytvořeny samostatné jednotky. Proto bylo také založeno na Ukrajině 24 ruských kolonií.

Přesto ukrajinský sedlák byl hospodářsky posílen a tím se zvýšilo i národní ukrajinské vědomí. Proto Moskva se rozhodla zničiti ukrajinského sedláka i nacionalismus, jak P. E. Brike v „Journal de Geneve“ dokazuje.

Pětiletka poskytla Moskvě příležitosti v boji politickém, hospodářskému a kulturnímu. Správa Ukrajiny byla uvedena v přímou odvislost od Moskvy. Ministerstvo vnitra bylo svěřeno Rusům, kteří z něho učinili oddíl tajné ruské policie. Pomalu odňali všechny obory od Ukrajinců, mimo ministerstvo osvěty. Podle toho je vláda na Ukrajině v rukou cizinců. Moskva rozpustila ukrajinskou komuni-

stickou stranu a založila novou komunistickou stranu, v níž Ukrajinci mají menšinu. Roku 1932 i stín samosprávy svěřen je diktátoru Postiševu, Rusu ze Sibíře.

Kreml nemilosrdně zničil vše, co bylo ukrajinské. Veliký charkovský proces r. 1930 zahubil výkvět ukrajinských vzdělců. Učenci a umělci posláni byli na Solověcké ostrovy a odsuzováni tak k jisté smrti. 1500 vzdělců ukrajinských bylo usmrceno. Samosprávná církev ukrajinská byla zbavena samostatnosti.

Ukrajinský jazyk se nelíbil Rusům, poněvadž jim příliš připomínal západ. Škola zůstala na Ukrajině bez domácích učitelů a přešla do rukou Rusů, kteří vůbec neznají ukrajinského jazyka. Skripnik, vůdce komunistické ukrajinské komunistické strany nátlakem úřadů se zastřelil v červenci r. 1933. A od toho času Rusové řídí i ukrajinské listy a časopisy za vedení dvojice národních odpadlíků Zatopského a Kosiora.

Moskevská vláda chtěla si podmaniti sedláky, kteří na Ukrajině činí 85 procent obyvatelstva a podle toho jsou i hlavním podkladem národa. Proto 200.000 nejlepších sedláků bylo naloženo do vagonů pro dobytek a vyhnáno do vzdálených sibiřských stepí, aby tam byli podrobeni pokusům bolševické vlády.

Ale přes to se ukrajinský sedlák i dále bouřil proti společnému obhospodařování státnímu, do kterých byl násilně vehnán. Zničil veškeren dobytek a hlad, který se začal cítiti roku 1932, zachvátil celé Rusko. Ukrajina byla první obětí hladu, ale boj přece nepřestal, kladný boj se proměnil v záporný. Ukrajinský sedlák vyhýbá se práci, ničí málo dobytka, který ještě zůstal; sype písek do traktorů, aby je učinil neupotřebitelnými.

Ukrajinské společné obecní obhospodařování stalo se střediskem boje proti sovětům. Došlo tak daleko, že sedlákům bylo třeba odbírat semeno obilní a později je zasívat za přísluhy bajonetů.

Zda to pomůže? Deník „Izvestija“ dovozuje, že by k tomu konci bylo třeba 800.000 lidí. Vláda vydala nařízení, aby se silo z aeroplánů. Soustava ruského komunismu na Ukrajině se bortí.

Četné úřednictvo je vybudováno, ale čeho se dosáhlo? Hrozí hlad. Hlad, ježž Moskva přiznává po prvé ve svých zprávách z 11. dubna r. 1934.

Ukrajina, země 40 milionů, příslušníků ukrajinského národa, zápasí s Moskvou o svou samostatnost. Moskva v době, když někteří v Evropě usilují, aby Rusko bylo přijato do Družstva národů, chystá se učiniti poslední ránu národu, který nechce odřici se myšlence na svou svobodu.

Tak napsal novinář P. E. Birke v „Journal de Geneve“.

Ze všeho je vidno, že velkoruský imperialismus byl nahrazen bolševickým internacionalismem. Starý obsah dostal nové jméno.

Prelát Zikmund Halka-Ledóchowski:

Kniha mé životní pouti.

(Pokračování z minulého ročníku.)

A jak jsme se scházeli — za živa v jednotě víry — tak pamatujeme nyní — v modlitbách na duše jejich — žijících i — zemřelých.

MONTAIGU...

Ještě jak dnes, rytíře ve svém duchu zřím,
kabátec kožený, jezdecké boty s ostruhami,
že z rodu starofrancouzského vzešel, vím,
po každé z rámce vysokého pozdrav dá mi! —

A vedle, v rámci, zrak můj vznešenou zří tvář
paní, jež přioděna tmavým brokátovým šatem —
je v rysech jejích zbožnost, vlídnost jako zář
a v ruce růženec je ženských šperků zlatem.

Brabantsko bylo kdysi její kolébkou
a v mořských písních šumu v Nizozemí
až do Čech dostali se dlouhou poutí svou
a nový domov našli v této požehnané zemi.

Své dávné domoviny „S Bohem!“ řekl její ret,
neblahá rozmlůvka věr požárem když vzplála
a srdce stávalo se mečem duše naposled,
by v utrpení víra zděděná na právu stála!

Jak dlouhý čas již z dob těch uplynul —
staletí čtyři odnes' mohutné své na peruti,
rod přežil je a bojoval a k právu víry lnul
a věrnost osvědčil, jež k obdivu dnes nutí.

Pročítám vzácný starobylý pergamen —
na knize rodu probírám se zas a znovu,
na listě každém co tam slavných jmen,
jež věrna víře zůstala, učení Ježíšovu.

Od rána čtu — až večer červánek se rdí,
čtu vírou povznesen a bez chmurného čela,

o prastarém tom rodu pánů z Montaigu,
z nichž také moje matka pocházela.

[Podle originálu zčeštil Jan Doborský.]

Ličkov.

To byl prastarý zámek našeho dědečka — od r. 1838 v majetku jeho rodiny. — Vzdálený asi půl míle na lesnatém, skalnatém návrší — prý již od r. 766 — později Templářů — i hradčanské kapituly Věch Svatých. — Pak rodin Wahl, Wratislav, Guttenstein, Nostic, Harras, Eben. — Zámek se starou kulatou věží — a rozpadávající se částí — v níž hospodařily kavky a netopýři. — Průčelí, terasy, schodiště a vysoké chodby zdobeny bohatou barokní štukaturou, římsami a brlením a starými mřížemi — vše ze XVII. století. — Široké vysoké komnaty s freskami a damaškovými tapetami. Zámecká kaple zasvěcená sv. Anně. — Francouzská zahrada s fontánou, živým plotem, s půvabem maurských, granadských sadů. Žila zde dávno rodina mého praujce — *Leopolda svob. pána z Henetů* — dávného presidenta vrchního soudu království Českého. — On — typ anglického lorda — ona — *Karolina rozená svob. paní z Zessnerů* a jejich dcera — *Gabriela* — dáma ústavu šlechtičen — která jim vedla dům — též v paláci v Praze. — I tety později provdány: — *Walpurga a Alžběta Artaria* — *Marie z Dickinson* — *Clotilda hrab. z Thürheimů* roz. *svob. paní z Henetů*. — I moje prateta: *Terezie* — *svobodná paní z Mengenů* — a můj praujec — *August* — ze *svob. pánů z Zessnerů* — přišli na návštěvu z Teplic — z Drážďan — neb ze Sedmihradska. Zde prožili naši rodičové první léta svého manželství a — také několik měsíců se mnou — po mém narození. — Nyní tam žil jediný bratr naší matky: *Jindřich* — se svou mladou — světlovlasou — slunnou paní: *Jindřiškou* — rozenou hraběnkou z *Nostitz-Rieneku*.

Ti dva žili tehdy zde na Ličkově jako dvojice holoubků ve svém hnízdě. On jako *Ludvík Durynský* — ona jako svatá *Alžběta* — bohabojní, zbožní, dobrotiví a dobročinní — jako jedna rodina s domácími, místními obyvateli a chudými. — Pamatuji též — jak v zámecké kapli klečeli — vedle sebe — s příkladnou zbožností. — — —

To byly jedinečné dny v jejich blízkosti a kontrast starého zámku — se světlovlasou kvetoucí, slunnou bytostí — působil divně na mou citlivou duši. A když se potom rozhlaholil její čarovný hlas v starých zdech, naslouchal jsem nadšen, jako as kdysi naslouchal potulný školák zpěvu víly. — Ale když se potom počalo stmívat a netopýři se objevili — báli jsme se v odumřelých — strašidelných prostorách. Tehdy pak spávala stará *Leni* — zámecká klíč-

nice, v naší blízkosti. — A druhého dne, když jsme jeli zpátky do Dobříčan, vypravoval nám ještě Eduard, kočí našeho strýce, který s ním byl již od mladých let — o svých zážitcích se strýčkem a o svém dobrém panstvu na ličkovském zámku.

*

Později — a jak častokráte — viděl jsem je — po dlouhých sedmnácti letech bezdětného manželství — v kruhu dětí Bohem popřaných — na dědičném zámku — po dědečkovi — v Dobříčanech. — Syna Josefa a jeho choť — *Alžbětu, roz. hraběnku Razumovskou* — a Hanuše Karla a jeho manželku — *Alžbětu, roz. svob. paní z Handelů*. — I dceru — *Alžbětu, později provdanou za Jiřího, svob. pána z Geisau*. — I v kruhu vnoucat. — Též sestra zámecké paní: *Alžběta hraběnka z Nosticů* — dáma ústavu šlechticů na Hradčanech — patřila k rodině jako starostlivá, obětavá vychovatelka dětí i vnoučků — v době těžké duševní choroby matky rodiny. — Odpočívají nyní již v pokoji. — Mně však zůstala věrná paměť na ně — k nimž jsem byl jako k příkladně zbožné rodině vždy poután.

Červený Hrádek — Rothenhaus.

To byl obrovský zámek — kdysi pánů Lobkowiczů — Hrzanů — Harrasů — Auerspergů — Lichtensteinů — konečně Rottenhanů. — Potom naší prababičky — z matčiny a babiččiny strany: *Gabriely — hraběnky z Longueval-Buquoyů* — rozené hraběnky z Rottenhanu — *Dámy Hvězdového Kříže a Palácové Dámy*. — Stál jistě dobré tři hodiny stranou od Dobříčan — na svahu Rudohoří v zámeckém parku — a ztrácel se se svými skleníky — pavilony — arkádami — Gabrieliným mlýnem — rybárnami a rybníky — jako čarokrásný kraj v lesnatých horách. Z nádherného květinového přízemí vedlo velikánské kamenné schodiště — s tak krásným stavitelským zábradlím — že jsem neviděl jemu podobného nikdy — ani v Itálii ani ve Španělsku — ba ani na proslulém schodišti ve Fontaineblau — vzhůru k zámeckému průčelí. — Tam trůnila ve svých velkých liniích — prostá — ale imponující stavba a ovládala celé širošíře pod ní se prostírající údolí s Jirkovem — Chomutovem — Mostem — Duchcovem — až k Teplicím. — Průčelím a sousední síní vcházelo se do kvadratury dvora a nalevo k monumentálním schodům, které vedly vzhůru k velkému sálu s jeho bohatou plastickou skulpturou a k salonům a komnatám. Tam sedávala — ve své lenošce — staříčká — téměř osleplá — milosrdná — dobrotivá — všemi ctěná zámecká paní — naše prapabíčka a přijímala nás — kdykoliv jsme s matkou a babičkou u ní dleli — každého rána — když jsme jí přinášeli ranní pozdrav — s nepopsatelnou láskou a blahosklonností. Naše stará chůva „bába“ přiváděla

nám později často milý ctihodný obraz staré dámy na pamět. — A zde — i později — vždy šustily kolem mne stíny vzpomínek na ctihodnou pramáteř. Narodena dne 16. ledna 1784 — zemřela 21. března l. P. 1863. — Sní sen spravedlivých v hrobce v Jirkově.

*

Občas jsem později dlel u svých příbuzných v *Rothenhausu* — na *Červeném Hrádku* — u sestry mé babičky — praraty: *hraběnky Isabely z Trauttmannsdorffu*, *rozené hraběnky Buquoyové* — dědičky zámku a panství — nebo později u její dcery a dědičky majetku — mé přemilé a uctívané tety *Yelly: hraběnky Gabriely z Thun a Hohensteinů* — *ovdovělé princezny z Hohenlohe Langenburgů* — *rozené hraběnky z Trauttmannsdorffu* — a pak u jejích dětí — našich bratranců — *princů z Hohenloheů* — v nádherném starém seigneurském zámku. — V zámku — v jehož komnatách a chodbách rukou svého nynějšího pána — *Bohumíra — prince z Hohenlohe-Langenburgů* — a jeho choti — *Anny — roz. hrab. ze Schönborn-Buchheimů* — byl vykouzlen kout vpravdě knížecího světa. — V parku — jehož „hortikulurou“ byla vytvořena rajska krása světového významu.

Z tohoto domu byli též moji bratřenci: *Max a Karel z Hohenloheů*. — První oddán s mou blízkou sestřenicí — *Karolinou — rozenou hraběnkou ze Sayn-Wittgenstein-Berleburgů*. — Bydleli v Meranu. — Druhý — kanovník a prelát — stal se mým „konfratrem“ v kapitule olomoucké. — Pak sestřenice: *Maria — Vicomtessa — Pavel — Almeida* — usídlení v Starenbergu v Bavořích — *Gabriela — princezna — Engelbert — z Auerspergů* — na zámku Zelené Hoře — a *Adelaida — hrab. Karel — Chotkova* — na zámku Velké Březno v údolí labském.

(Pokračování.)

Slovanská hlídka.

Píše Fr. H. Zundálek.

Proč se přidrželi Chorvaté západu,

vysvětlil univ. prof. dr. Miha Barada v Záhřebu 19. března 1934. Na tento západní směr působily vlivy politické, náboženské a kulturní. Již politickým rozdělením římského císařství za Diokleciána a Theodosia na 4 prefektury a za Graciana a Theodosia na východ a západ byla vytvořena mezi oběma díly císařství trvalá a jasná ohraničovací čára asi směrem od Budvy do ústí Dřiny do Dunaje. Církevní, a to právníko-správní rozdělení se shoduje s občanským. Proto pod přímou správní pravomoc papežovu připadl na počátku i celý Balkán kromě Thracie, která náležela východu. Založením nového císařského pre-

stolu v Cařihradě rostla pomocí dvora a politické moci postupně i moc cařihradského biskupa, který vníká na západ, přisvojuje si různá práva a touží po cizích územích. Císař Lev III. r. 732 konečně odloučil území na východ směru Budvy a Driny, které dosud bylo poddáno Římu. Takovým způsobem území Chorvatů ještě v římských dobách, jakož i později zůstalo ve vlivu západu. Za politických tužeb po dalších územích byli i Chorvaté ve vlastnictví východu, ale pouze na krátký čas. Nastal konečně Fotiův rozkol r. 863 a k němu přidružili se i dalmatští biskupové, ale to neodrazilo Chorvatů od církve římské, od západu.

Sto let chorvatského umění.

Mezi oslavami padesátého výročí Strossmayerovy galerie Jihoslovanská akademie uspořádala retrospektivní výstavy, na nichž bylo vidět posledních sto let chorvatského umění. Dne 25. března 1934 byla provedena výstava chorvatského malířství v letech 1830 až 1860. Prvním jihoslovanským malířem byl Vjekoslav Karas. Výstava trvala 15 dní.

20. výročí smrti Antuna Gustava Matoše.

Dne 21. března 1934 byla sloužena v Záhřebu v kostele sv. Marka zádušní mše sv. za chorvatského spisovatele Antuna Gustava Matoše v 20. výročí den úmrtí jeho.

Vzácný dar.

Slovenský senátor Kornel Stodola věnoval 250.000 Kč na vědecké probádání šarišské župy.

Směs.

Pomník Františku Polívkovi byl odhalen 25. června 1933 v Olomouci ve Smetanových sadech. Pomník je žulový a je dílem akad. sochaře Pelikána. K jeho zřízení dal podnět odborový přednosta dr. Fr. Spíšek. Fr. Polívka, vynikající botanik český, byl prvním ředitelem české reálky v Olomouci. Slavnost zahájil pěvecký sbor dětí. Starosta města Olomouce dr. R. Fischer měl slavnostní řeč, v níž dovozoval, že životním ideálem Polívkovým byla láska k přírodě, národu a lidstvu.

Pomník Josefu Němcovi, manželu Boženy Němcové, byl odhalen 25. června 1933 na starém hřbitově v Táboře. O životě jeho promluvil odb. učitel R. Cikhart. Pomník je dílem tábořského sochaře J. V. Duška.

Antonínu Markovi, děkanu v Libuni, národnímu buditeli, byl odhalen pomník na hřbitově vyšehradském v Praze.

Pomníky v lázních byly postaveny: v Poděbradech hudebnímu skladateli Bedř. Smetanovi, v Luhačovicích pak dr. Rašínovi.

Pamětní deska Adolfa Heyduka v Písku byla odhalena na jeho domě v Tyršově ulici 17. června 1934. Jest dílem akadem. sochaře J. Jiříkovského. Byla zřízena péčí spolku Světlé a Jihočeských akademiků.

Oslavy Fr. Martina Pelcla, buditele českého, konány byly r. 1934 v jeho rodišti Rychnově n. Kněžnou. Velkostatkář Kolovrat Krákovský dal svým nákladem opravit místo, kde stálo piaristické gymnasium.

70. narozeniny Ant. Sovy. Dne 24. a 25. února 1934 byly oslaveny 70. narozeniny zesnulého básníka Antonína Sovy v Pacově. V sobotu byla uspořádána akademie, v neděli nato pak byl odhalen pamětní kámen. Do něho byla vložena urna s popelem básníkovým, která dlouho ležela nehledána mezi zapomenutými po spalení ostatků básníkových. Konečně popel jeho našel místo odpočinku.

Naše rovy.

Spisovatel Milan Fučík zemřel v Praze Podolí dne 12. března 1934.

V. Plumlovská, spisovatelka dětských pohádek a divadelních her, pravým jménem Baldesariová, zemřela 31. dubna 1934 v Olomouci. Napsala pro dospělé hru „Matka“. Vynikala též jako lidumilná pracovnice.

Zdeňka Brannerová, vynikající malířka česká, zemřela 23. května 1934. Náležela k zakladatelům českého moderního umění grafického, ano byla jeho pilířem. Byla též zakladatelkou „Sdružení českých umělců grafiků Hollar“ a jeho horlivou členkou. Její umělecké dílo jí zajišťuje navždy čestné místo v dějinách českého výtvarného umění.

Dr. Jan Kvačala, bývalý profesor bohoslovecké fakulty evangelické církve v Bratislavě, zemřel ve věku 73 let ve Vídni 9. června 1934. Vynikl jako vydavatel spisů Jana Amosa Komenského a jako znatel ve věcech Komenského. Byl ještě nedávno vyznamenán čestným doktorátem varšavské university.

Alois Dostál. Ve čtvrtek 14. června 1934 zemřel v českobrodské nemocnici po krátké nemoci farář a spisovatel P. Al. Dostál ve věku 76 roků. Rodák z Kvasin (1858) studoval gymnasium v Rychnově n. Kn., kaplanoval na různých farách, posléze v Úvalech u Prahy, kde působil blahodárně 28 let. Napsal a vydal veliké množství povídek lidových, historických a duchovních s ušlechtilým směrem a psaných v duchu vlasteneckém. Známý jsou také mnohé verše i povídky pro mládež a lidové hry. V obci a kraji, kde působil, byl široko daleko znám pro svou dobrotu srdce i ušlechtilou povahu. Pohřeb vlasteneckého kněze konal se 16. června dopoledne z kostela úvalského na tamní hřbitov.

Literatura.

Jan Voborský, Dr. Josef Hanuš. Sborník na paměť 5. výročí úmrtí. Praha 1933. Tiskem tiskárny Družstva Vlast.

Kanovník dr. Josef Hanuš tihl v hrobě již 6. rok. Zemřel náhle 20. dubna 1928 v 53. roce věku svého, v 30. roce kněžství. A přece jeho práce není zapomenuta. Jeho nejdůležitějším dílem je jistě založení zahraničního odboru při radě katolíků v Praze a vydávání kroniky náboženské v Československu „Chronique religieuse en Tchécoslovaquie“. Tím otevřel nám cestu do ciziny, která poznala katolický život v Čechách, slibně se vyvíjející.

Sborník dr. Jos. Hanuše měl by se stát majetkem každého uvědomělého katolíka. Tím by památka vynikajícího pracovníka byla trvale uctěna. Stojí 18 Kč.

B. Kuzník-Neplachovský, „Ozvěny minulosti“ („Universum“ nakladatelství dobré knihy, dr. Naklad. Čsl. akc. tiskárny), Praha. Stran 568. Cena 32 Kč.

Tragedie selských a chalupnických rodin nebudí méně smutku nežli pád a rozvrat starobylých patricijských rodů nebo dynastií průmyslových magnatů, jsou-li zaznamenány bystrým pozorovatelem, který venkovu, lidu i přírodě rozumí a přistupuje k nim s laskavými očima a milujícím srdcem. Takovým schopným kronikářem radostí a hlavně bolesti moravské rodiny Bařinovy, Smídovy a Záhořovy, zápasících o rodné hnízdo stíženého kletbou, jest i autor „Ozvěn minulosti“ B. Kuzník. jehož knihu vřele doporučujeme.

Nina Svobodová, **Naše princezna**. Malá knížka, pěkná, modrá a ozdobená velkým nápisem „Princezna“, rozletěla se po naší vlasti.

V jedné z učeben u svaté Anny, kde se my, katolické úřednice, pravidelně scházíváme, probíráme se touto knížkou, krásným dílem ze života blahoslavené Anežky České, divadelní hrou mladé spisovatelky Niny Svobodové. Čteme navzájem úryvky, recitujeme a vzpomínáme na loňskou premiéru „Princezny“ a krásné postavy z českého středověku ožívají před námi i ve střízlivém ovzduší učebny. Vidíme naši blahoslavenou princeznu Anežku Přemyslovnu, jak v plném mládí, kráse, vznešlosti se rozhoduje pro svůj dvůr na Františku, vidíme důstojnou královnu-matku, obklopenou průvodem dam a rytířů, znovu nám zaznívá do srdcí krásná píseň polabské kněžny Veleny, básničky svého slovanského rodu, jsme svědky světlých vidin rytíře Reinmara a rozveseluje nás rej pázat. Je to, prostě a upřímně řečeno, hra, která si podmaňuje každého, kdo je naplněn láskou k velké světici z českého Assisi, ke „královně ducha“ a „zlaté lilii přemyslovské“, jak vroucně nazývá autorka blahoslavenou Anežku Českou.

Jednota katolických úřednic připojila k hlubokým duchovním oslavám svátku tak drahého všem českým ženám, i oslavu blahoslavené Anežky opravdu hodnotným uměleckým večerem a sehrála proto v divadle na Šlupí dne 3. března 1934 „Princeznu“ Niny Svobodové, vroucí básnické dílo moderního dramatického umění.

„Na hranicích svého dvora iak strážnou pochodeň své srdce zažehnu. Za štěstí, za život mé země, Bože, dej mi bdít!“ volá Anežka Přemyslovna, „naše princezna“, na prahu své cely — na prahu svého nového života.

Tato divadelní hra pilné, nadané spisovatelky Niny Svobodové našla plné porozumění u posluchačstva. Naše katolická ochotnická divadla najdou v ní velmi vděčné posluchače.

K. Šelerská.

Zoreslav, Zi sercem u rukach. (Se srdcem v rukou.) Na nepatrném knižním trhu Podkarpatské Rusi objevila se sympatická knížečka. Básník posvěcuje knížečku drahé Podkarpatské Rusi. Opěvuje její krásy, bolesti, úzkosti a naděje. Básně mají zvučnou podobu, vynikají hlubokým citem a opravdovou láskou k rodné řeči a národu. Pevná víra v boží pravdy dodává básním teploty křesťanského ducha. Cena 5 Kč.

Stefan Cvaig, Frojd, Psihoanaliza. Freudova psychoanalýza je věrně a populárně podána touto neobyčejně pilnou studií dobře známého Cvaiga. Cvaig proniká svým vynikajícím pozorováním do podrobností psychoanalýzy, uvádí nás jasně a věrně do ní a do všech jejích odstinů. Překlad Milovana Koblišky je správný. Vydalo knihkupectví „Svetlost“ v Bělehradě. Vydání je bezvadné. Cena 15 din.

Dějiny socialismu. Chorvaté neměli dosud soustavného díla o dějinách socialismu. Božidar Adžija a Milan Durman přeložili ze 7. nejnovějšího vydání německé velkolepé dílo a vydala je administrace Književníka v Záhřebě s názvem „Historija socijalizma i socijalnih borba“ (Dějiny socialismu a sociálních bojů). Kniha líčí dějiny tohoto hnutí v době staré, ve středověku i v novověku. Období národních, bludařských a sociálních bojů ve středověku popisuje na Wicliffovi, Lutherovi a Husovi. Z díla psaného na základě důkladných pramenů jest pozorovati, že různí velcí, které dějiny dosud vychlovaly, rozpadají se pod kritickým nožkem Beerovým a naopak některé osobnosti odsouzené a posmívané objevují se nám jako šlechtetné povahy. Kniha má 600 stran a stojí vázaná 18 00 din.

Gvido Tartalja „Veseli drugari“. (Veselí druhové.) Tot název povídek a básní pěkně ilustrovaných. Vydala Knjižara Skerlić, Beograd, Cetinjsko 12a. Cena vázaného výtisku 10 din.

VELEDŮSTOJNÉMU DUCHOVENSTVU

a slavným patronátním úřadům dovoluji si doporučit veškeré kostelní nádoby a náčiní, a to: monstrance, kalichy, ciboria, patenky, nádoby, pacifikály, svícny, lampy, kaditelnice, kropenky atd. své vlastní výroby, předpisům církevním vyhovující. Staré předměty opravuji v původní intenci a znovu v ohni zlatém a stříbrném neb proti doplatku za nové vyměňuji.

JAN STANĚK, PRAHA I, UL. KAROLINY SVĚTLÉ 12

Přísežný znalec zemského trestního soudu

Telefon 33133

Alois Šarapatka

krejčí

Brno, Pekařská 40

Veškeré práce pro P. T. duchovenstvo.

Na přání zašle vzorky látek.

Doporučujeme!

**Knihtiskárna
Družstva Vlast**

Praha II, Žitná ulice č. 26

provádí veškeré tiskové práce ve vzorné úpravě
v cenách konkurenčních a v nejkratší době.

Volejte telefon 23626.

**SLUŽBA
VEŘEJNOSTI:**

Vlněné pánské látky 140 cm šíře na celý oblek pouze za Kč 62.—
a dámské látky 115 cm šíře na celé šaty pouze za Kč 94.—. Pište si o
vzorky a ceník. Výpravou, láci a jakostí bude každý překvapen. Zaslá

Zboží do komise

TEXTILNÍ TOVÁRNA DOLNÍ HAMR, pošta VÍR NA MORAVĚ.

František Wirth: Návod ku provádění odhadů nemovitostí

Se svl. zřetelem k odhadům exekucním vydal a rozesílá „Svaz čsl. soudních úředníků“ v Praze-Bubenčl čp. 503

Tento insert patří Vám...

Každého čtenáře obdarujeme.

Obsloužili jsme 150.000 odberatelů k úplné spokojenosti a máme od nich pochvalné dopisy a doporučení po ruce každému k nahlédnutí. Chceme počet ct. zákazníků zdvojnásobit, proto za účelem reklamním každému přiložíme zadarmo ku objednávce přes Kč 60.— 1 celogumové šle, přes Kč 140.— pánský neb dámský mod. svetr, přes Kč 280.— pánské neb dámské polobotky, pište číslo, přes Kč 390.— na sváteční pánský oblek, 3 m vlněné látky. Nikde tak dobré zboží levně nekoupíte. Vítězíme kvalitou — sloužíme láci. **NABÍZÍME:**

KALHOTY PÁNSKÉ: zn. MAMUT Kč 15.—, 18.—, z jelenice, čert. kůže, nejł. druh k neroztrhání Kč 24.—, 28.—, 35.—, z manžestru Kč 32.—, nejtěžší Kč 48.—, z pěkných zim. látek Kč 35.—, z WERDUNUSU s 3letou zárukou při nejtěžší práci, které nikdo jiný nevyrábí Kč 75.—, zn. LONDON, nejł. Kč 42.—, z kamgárnu, tmavé, proužkové na svátek Kč 49.—, 55.—, 69.—, 79.—, z nejjemnějších vlněných kamgárnů. mod. prouž. Kč 99.—, 119.—, 129.—. **RAJTKY PÁNSKÉ:** z jelenice Kč 39.—, ze sibiřských kordů Kč 32.—, z nejł. jezdec. vlněných kordů Kč 69.—, 89.—. Udejte délku a šířku v pasu. **KOSILE PÁNSKÉ:** kalikové, silné Kč 8.—, 10.—, s hedváb. náprs. Kč 12.—, 15.—, zefírové Kč 9.—, 12.—, nejsilnější druh Kč 16.—, šifonové bílé, nejlepší Kč 15.—, 18.—, 22.—, flanelové, pevné Kč 12.—, nejlepší Kč 15.—, 18.—. **SPODKY PÁNSKÉ:** z vojen. kalíka Kč 6.—, 10.—, grádlové, bílé Kč 9.—, zvl. silné Kč 15.—, trikové Kč 12.—, nejsilnější Kč 18.—. **KOSILE DÁMSKÉ:** flanelové Kč 7.—, nejtrvanliv. Kč 12.—, 15.—, šifonové, vyšívané Kč 6.—, 9.—, nejjemnější druh, nádh. vyšív. Kč 12.—, 15.—, 17.—. **KOMBINE** dámské v každé barvě Kč 10.—, 12.—, 17.—, nejjemnější přepychové Kč 24.—, 28.—. **REFORMKY** dámské, s hedvábím, zimní Kč 7.—, 9.—, 12.—. **KAPESNIKY** velké, bílé neb barevné, nejlepší, tucet Kč 24.—. **RUČNIKY:** damaškové Kč 7.—, 10.—, žinilové třecí s boh. ozdobou Kč 14.—, 17.—. **PLATNO:** bílé, zn. MORAVANA, 10 m Kč 35.—, nejjemnější druh Kč 55.—. **KALIKO,** nejsil. druh Kč 25.—, 35.—. **PONOŽKY:** zimní, zvl. pevné, 6 párů Kč 15.—, cvrnové nezníčitelné, 6 párů Kč 25.—, vlněné Kč 8.—, nejlepší Kč 12.—, 15.—. **PUNČOCHY:** dámské vlněné Kč 8.—, nejjemnější Kč 14.—, 16.—. **SVETRY A PULOVERY:** pánské neb dámské, moderní Kč 16.—, 22.—, 45.—, letošní novinky, čisté vlněné Kč 55.—, 85.—, 99.—. **KANAFASY:** stálobarevné, šíře 130 cm, 10 metrů Kč 59.—, nejł. Kč 79.—. **PROSTĚRADLA:** celolněná na 2 postele Kč 49.—, 69.—. **SLAMNIKY** do postelí, nejpevnější, 2 kusy Kč 38.—. **OBLEKY PÁNSKÉ:** zvl. pevné, pracovní Kč 99.—, nejł. čisté vlněné, moderní Kč 189.—, 250.—. Oblečky chlapecké, vlněné, vkusně ušité Kč 45.—, 69.—, 99.—. Udejte stáří. **HUBERTUSY PÁNSKÉ** neb **DÁMSKÉ:** Kč 115.—, nejł. jakost Kč 169.—, 199.—, 249.—. Hubertusy chlapecké i dívčí do 6 let Kč 69.—, do 14 let Kč 79.—, 99.—, 109.—. **ZIMNIKY PÁNSKÉ:** krátké, černé neb světlé, jen s la látek, dobře vatované Kč 159.—, 199.—, s kožesinovým límcem o Kč 50.—, 90.— více. Napište míru. **SUKNO:** čistá vlna, černé neb modré, 3 m Kč 99.—, zvl. jemné Kč 179.—, 199.—. **DEKY KU PŘIKRYTÍ:** silné, dvě, Kč 42.—, krásně květované Kč 89.—. **HOUNĚ NA KONĚ:** vlněné, dvě Kč 69.—, 79.—, největší, zvl. těžké, dvě Kč 129.—, 149.—, 169.—. Zůstalo nám 150.000 spokojených zákazníků, věrných, zůstanete i Vy, až se přesvědčíte, že nákupem jedině u nás ušetříte polovinu dřívějšího vydání na ošacení. Objednejte si z Benátek od nejstarší chvalně známé firmy:

TUŠLA, textilní podnik v BENÁTKÁCH u Jlmramova.

Slovo v **BENÁTKÁCH** podtrhněte.

Administrace co nejvřeleji doporučuje k nákupu tuto známou firmu.

VLAST

REDAKTOR FR. H. ŽUNDÁLEK

2-4

Vladimír Hornov: Píseň o štěstí.

Tomáš Josef Jiroušek: Dějiny půlstoletí Družstva Vlast.

Josef Hrabáček: Josef Linda.

Xaver Dvořák: Loreto!

Frant. Václav Peřinka: Koráb.

Tomáš Josef Jiroušek: Za Ph. Dr. Matějem Kovářem.

B. Bečvářová: Krátký její svět.

Václav Kozel: Ze světa zvířat.

Dr. Alfred Fuchs: Pokolení literární a neliterární.

Jan Voborský: Přítelova klientka.

Antonín Šorm: Kovoví, ale výmluvní svědkové našeho odboje.

Tomáš Josef Jiroušek: Za Janem Voborským.

Adolf Kajpr T. J.: Několik rysů z poesie Pavla Claudela.

Antonín Roháč: Za dva a půl dne podél a napříč Starou planinou.

Slovanská hlídka.

VLAST vychází měsíčně. — Odpovědný redaktor Fr. H. Zundálek.

Předplácí se ročně 32 Kč, pololetně 16 Kč. Členové družstva platí ročně 30 Kč, kněží deficienti, alumnové, klerikové a studující 24 Kč. Do ostatních zemí kromě Československa, rovněž i do Ameriky 46 Kč. Rukopisy, jakož i knihy a časopisy na výměnu buďtež zasílány s výslovným označením redakci „Vlasti“ v Praze II., Žitná ulice čis. 26. — Telefon 23626. — Uzávěrka redakční přesně 10. den každého měsíce. — Tiskne knihtiskárna Družstva Vlast v Praze II, Žitná ul. č. 26 n. — Používání novinových známek povoleno ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze čis. 226201/VI ze dne 30. října 1924.

SBÍRKA ČASOVÝCH KÁZÁNÍ

Družstvo Vlast začalo vydávati Sbíрку časových kázání za redakce dp. Ar. Olivy, nyní Ant. Brousila. Vychází nejméně 4krát do roka. Roční předplatné Kč 40.—. Dosud vyšla kázání:

Nejkrásnější vzor křesťanského života. Cena Kč 12.80.

Kristus Král. Cena Kč 8.20.

Kristovo sociální království. Cena Kč 12.80.

Motivy ke krátkým nedělním promluvám. Cena Kč 8.20.

Poutní kázání. Napsal Jos. Brož. Cena Kč 9.—.

Postní kázání. Napsal Dr. Jos. Miklík. Cena Kč 9.—.

Z řeči biskupa Podlahy. (Vydal Jan Lebeda.) Cena Kč 9.—.

Novinka!

Právě

vyšlo!

O budoucnosti katolické církve a konci světa

Napsal V. H. Honerl, přeložil Václav Oliva.

Cena 18 Kč, poštou 19.40 Kč. Objednejte ihned!

Objednávky přijímá

Družstvo Vlast v Praze II, Žitná ul. čis. 26

JEVIŠTĚ moderní a dokonalé **PEPA MÁCA**

Rozpočty zdarma a nezávazně.
Osobní návštěva na požádání.

uměl. malíř
v Újezdě u Brna na Moravě

PARAMENTA

korouhve, církevní náčiní, úplně
kostelní zařízení nejlevněji vyrábí

JOSEF NEŠKUDLA

A SPOL.
JABLONNÉ NAD ORLIC ČSLO 86

VLAST

ROČNÍK 50 · 1935 · ČÍSLO 2-4

Vladimír Hornov:

Píseň o štěstí.

Hřbitovem jdu a píseň o štěstí
ze shonu světa přes bílou zeď zní,
uvadlý list kol hlavy šelestí,
tesklivá дума šedi podzimní.

Na horách slunce rudé znamení
pochodní hoří z moře mlhovin,
v červánků zlatě žhoucím plameni
umírá den a v noci padá klín.

Tajemství hrobů! Tichou jesení
píseň má dozní, duše chvějný tón,
akordem těžkým její vzúpění
zalétne v slzách smrti na záhon.

Jara pak přijde sladké dechnutí,
na hrobě s písni probudí se květ,
srdce mé spáti bude bez hnutí
od jara k jaru — v nekonečno let?

Pohádka smrti, kdo ti uvěřil?
Badavý duch, jenž v božích stopách šel,
dálavy hvězd, hor výši vyměřil,
v nebes i taje nahlédnouti směl?

V zápasech dne a v noci bolesti
věčnosti záblesk nitrem jeho chvěl,
duši mu zněla píseň o štěstí,
vítězný pajan, jehož nedospěl.

Na věky? — V rovu zapadlého kryt
znamení víry září z rozcestí:
„Věřící duši věčně bude znít
od jara k jaru píseň o štěstí!“

Tomáš Josef Jiroušek:

Dějiny půlstoletí Družstva Vlast.

(Pokračování.)

Léta 1902—1903 věnována byla v Družstvu Vlast vzdělávací činnosti na venkově v křesť.-sociálních spolcích, Svatojosefských jednotách a spolcích katol. tovaryšů. V témž roce 1902 zesnul v Pánu první čestný člen Družstva Vlast, *Eduard Jan Nep. Brynych*, biskup královéhradecký, který před svým odjezdem do Hradce Králové z Prahy, v měsíci březnu r. 1893 byl v družstvu zvolen čestným členem. Zemřel na svém venkovském sídle v Chrasti dne 20. listopadu r. 1902 a při pohřbu zastupovali družstvo redaktor Tomáš Škrdle a redaktor T. J. Jiroušek.

Dne 28. dubna r. 1904 byl v místnostech družstva založen v ustavující valné hromadě „*Spolek na zakládání katolických knihoven*“, který vedle družstva zdárně působil až do konce roku 1923, načež činnost jeho zašla, když hlavní funkcionáři spolku, Tomáš Škrdle, Vlastimil Hálek, P. Augustin Krčmář a Karel Ulrich zemřeli a jiní zestárli.

Než vznikl spolek na zakládání katolických knihoven, trvala v Družstvu Vlast knihovní komise, založená dne 16. ledna r. 1890. A tato komise složená z přispěvatelů do časopisu „Vlast“, působící do dne 1. června r. 1896, doporučila Družstvu Vlast spolehlivé knihy pro katolický lid a družstvo pomocí této komise založilo farní a spolkové knihovny: 22 knihoven v Čechách v letech 1890—1892, 27 knihoven v letech 1893—1896, celkem 49 knihoven a družstvo samotné, než byla v roce 1890 založena uvedená komise, založilo 28 knihoven v letech 1887—1890. Ohrnem od roku 1887 do r. 1896 založilo Družstvo Vlast 77 knihoven o 5.320 knihách v ceně 16.040 Kč.

A dále, *Spolek na zakládání katolických knihoven* v době své činnosti v letech 1904—1918 založil na českém venkově 178 knihoven se 34.850 svazky knih v ceně 42.989 Kč. (Viz o tom „Naše listy“, čís. 25 z r. 1919.) — Celkem Družstvo Vlast se svojí knihovní komisí a se Spolkem na zakládání katol. knihoven v letech 1887 až 1918, tedy za třicet let, vedle své buditelské a osvětové práce založilo katolickému lidu českému na venkově 254 knihoven. Takovou činností v tehdejší době nemohla se vykáhati žádná jiná osvětová společnost nebo akademie. Pracovalo se bez hluku, ale pevně a svorně, staří vedle mladých, tvoříce dohromady celek — nebylo žádného roztržštění.

Dne 19. prosince r. 1904 pod čís. jedn. 260.421 byly místodržitelstvím v Čechách *schváleny opravené stanovy Družstva Vlast*, které mají platnost dodnes.

Dne 1. února r. 1904 vyšlo 1. číslo I. roč. nového časopisu, čtvrtletně vycházejícího, sešitového, „*Obrana víry*“, kterou založilo družstvo k návrhu Tiskové ligy a prvním redaktorem „*Obrany víry*“ byl dr. Rudolf Horský, dále Vlastimil Hálek, Ant. Suchoradský a posléze v roce 1930 Frant. Hubáček, účetní Družstva Vlast.

Další nový, brožurkový, čtvrtletně vycházející časopis Družstva Vlast „*Husitství ve světle pravdy*“, byl založen r. 1910 a 1. číslo I. ročníku vyšlo uvedeného roku za redakce Dra Rud. Horského. Druhým ročníkem byl redaktorem Vlastimil Hálek, dále od r. 1919 do r. 1929 Ant. Suchoradský, katecheta a ředitel Družstva Vlast v letech 1924—1929 a po jeho odstoupení byl redaktorem Husitství rokem 1930 Fr. Hubáček, správce kancelářů Družstva Vlast.

Dnem 1. září r. 1905 vyšel nový „*Sociální kalendář pro katolický lid československý na rok 1906*“, roč. I.; za redakce T. J. Jirouška, a nákladem Družstva Vlast, jehož vyšly čtyři ročníky, načež rokem 1910 byl zastaven pro malou účast, 1000 odběratelů, kteří byli pak odkázáni na kalendář „*Svatý Vojtěch*“.

Dne 25. září r. 1905 vyšel v Družstvu Vlast II. díl „*Dějiny sociálního hnutí v zemích českých v letech 1885—1901*“ od T. J. Jirouška.

Dne 1. září r. 1906 vyšel první ročník kalendáře „*Štítný*“ pro katolické učitelstvo a přátele katol. školství na rok 1907, tiskem Družstva Vlast a nákladem Jednoty katol. učitelstva, který z valné části byl sestaven ze sazby kalendáře „*Svatý Vojtěch*“. Redaktorem Štítného až do jeho zastavení roku 1928 byl Jos. Kafka, řídící učitel ze Zdětína u Nových Benátek.

*

Ve dnech 22. a 23. července r. 1906 uspořádalo Družstvo Vlast *třetí velký sociální a literární sjezd v Jindřichově Hradci*. Sjezdu předcházelo dne 21. července r. 1906 *zasazení pamětní desky* na rodný dům spisovatele a buditele národa *Františka Pravdy-Vojtěcha Hlinky v Někrasíně* u Jindřichova Hradce, kteroužto desku pořídilo Družstvo Vlast. Slavnostními řečníky v Někrasíně byli a mluvili: předseda družstva *Th. Dr. Rud. Horský*, farář v Šárce u Prahy, *Th. dr. Jos. Tumpach*, kanovník z Prahy, a *Vlastimil Hálek*, farář z Liboce.

Druhého dne v neděli 22. července „*Na střelnici*“ v Jindřichově Hradci konala se *schůze sjezdu, věnovaná sociálním otázkám*; byla pořádána jako první část sjezdu sociálním odborem družstva. Schůzi předsedal *Ferdinand Chotek*, velkostatkář z Olšov u Sušice. Jako hlavní řečníci mluvili: *Tomáš Josef Jiroušek* z Prahy „*O snahách sociálního odboru Družstva Vlast*“; *JUDr. Julius Nejedlý*, zemský advokát z Prahy „*O právním a sociálním postavení ženy v manželství*“ a *Th. Dr. Rudolf Horský* „*O základech odborové a stavovské sociální organizace za naší doby*“.

Druhého dne 23. července dopoledne konala se *schůze Tiskové*

ligy a Spolku na zakládání katol. knihoven, již předsedali: *Frant. Kopidlanský*, náměstek starosty Jindřichova Hradce, a *Frant. Cichra*, profesor v Jindřichově Hradci. Hlavními řečníky byli: *Vlastimil Hálek* „*O tisku a ideách pravdy*“, *Augustin Krčmář*, farář ze Stodůlek u Prahy „*O dobrých knihách*“.

Odpoledne následovala poslední schůze sjezdu, již pořádala Literární sekce Družstva Vlast. Schůzi předsedal prof. dr. *Matěj Kovář* z Prahy, který měl také řeč: „*O národopisu a církvi katolické*“ a druhým řečníkem byl gymnasiální profesor *František Hanuš Zundálek* z Prahy, který mluvil „*O úkolech a významu odborů Družstva Vlast a kolem něho soustředěných spolků*“.

Sjezd vydařil se skvěle. Návštěva byla četná a význam osvětový pro družstvo značný.

V roce 1907 Družstvo Vlast vyjelo si také do Plzně, kde uspořádalo velký svůj čtvrtý sociálně-literární sjezd v lidové dvoraně měšťanské besedy ve dnech 20. a 21. května; sjezd způsobil v Plzni nemalý rozruch. Sjezdem byl zvolen čestný předseda *Vladimír Petze*, mistr cejchovní a plzeňský měšťan, a schůze řídil předseda družstva *dr. R. Horský*.

První mluvil *Ant. Blažek*, ředitel Ústřední jednoty hospodářských společenstev v Praze „*O starobním pojišťování v zemské pojišťovně v Praze*“ a „*O vesnických spořitelnách a úvěrnách směru Kampelíkova a Raiffeisenova*“. — *Dr. Rud. Horský* mluvil na téma: „*Katolíci a společenský život*“. — *JUDr. Julius Nejedlý*, zemský advokát z Prahy, přednášel „*O námitkách proti navrhovaným reformám práva manželského*“, jehož přednáška vyšla pak v Družstvu Vlast samostatně tiskem.

Druhého dne, v úterý 21. května mluvili: za předsednictví *Ferdinanda Chotka*, velkostatkáře z Volšov u Sušice, *Vlastimil Hálek* „*O významu Družstva Vlast a kolem něho soustředěných spolků*“, *T. J. Jiroušek* „*O křesťanském socialismu podle encykliky sv. Otce Lva XIII. a dělnickém hnutí*“, *Karel Procházka*, episkopat a farář ze Stochova u Kladna „*O prstonárodních a náboženských zvyklostech na Plzeňsku*“, *Msgr. Th. a Ph. Dr. Frant. Kordač*, universitní profesor z Prahy „*O moderních směrech v reformě školské*“. —

*

Dne 15. května r. 1908 byla zahájena v zemské Oboře v Praze *Polygrafická výstava*, již se Družstvo Vlast zúčastnilo a skvěle se v jejím polygrafickém paláci představilo. Výstavu družstva vypravil jednatel družstva red. *T. J. Jiroušek*. Vystaveny byly knihy Družstva Vlast, časopisy, brožury, mapa zemí českých, na níž byla vyznačena všechna města a místa, do nichž na schůze katolíků a do katol. spolků vyjel sociální odbor družstva své řečníky, a dále vystaveny byly různé statistické tabulky, v nichž podávala se veřejnosti veškerá činnost Družstva Vlast v letech 1884—1908.

Výstavka tato těšila se zvláštní pozornosti tehdejších politiků všech právě vzrůstajících stran, že i časopisy denní přinášely o ní zprávy podle svých názorů, ovšem — ale, s podivem, jak za krátký čas 24 let družstvo vzrostlo a co všechno provedlo v zájmu vlasti, národa a církve.

Výstava se skončila v neděli dne 18. října 1908.

Krátce po této výstavě následoval ve dnech 8. a 9. června r. 1908 *pátý sociálně-literární sjezd Družstva Vlast* ve velkém sále hotelu „U černého koně“ v Domažlicích.

První *sociální schůze* sjezdu konala se ve svatodušní pondělí dne 8. června o 5. hod. odpo. za velice četné účasti. Schůzi předsedal místní děkan *Ant. Maerz* a řečnili *Ignác Stejskal*, revident Ústřední jednoty hospodářských společenstev z Prahy, „*O starobním pojištění v zemském pojišťovacím ústavu v Praze*“, „*O venkovských spořitelnách a úvěrnách Kampelíkových a Raiffeisenových*“, jakož i *JUDr. Julius Nejedlý*, zemský advokát z Prahy „*O námitkách proti navrhovaným reformám práva manželského*“.

V druhé schůzi sjezdu dne 9. června dopol., již předsedal *Ferdinand Chotek*, velkostatkář a starosta okresu v Sušici, řečnili *Vlastimil Jelínek*, učitel z Břevnova u Prahy, „*O křesťanských základech ve školství*“ a *Vlastimil Hálek*, farář z Liboce u Prahy, „*O díle křesťanské charity ve Spolku sv. Rafaela a v družině Nádražních missí*“.

V třetí schůzi sjezdu, pořádané Literární sekcí Družstva Vlast předsedal *Ph. Dr. Matěj Kovář*, profesor a školní rada z Prahy, a mluvili *Tomáš Jos. Jiroušek*, redaktor z Prahy „*O významu, účelu a směru Družstva Vlast, jeho odborů a u něho seřaděných spolků v zájmu vlasti, národa a církve*“ a *ThDr. Karel Lev Řehák*, arcib. notář a farář z Prahy „*O blouznění náboženském se zvláštním zřetelem k Domažlicům*“. Sjezd vydařil se skvěle.

VIII.

Druhá řada přednáškových večírků v Družstvu Vlast v letech 1906 až 1913. — Šestý sociálně-literární sjezd Družstva Vlast v Turnově.

Mimo sjezdy pořádalo Družstvo Vlast ve vlastním domě, jak již předem jest zde zmíněno, také sociální a literární přednášky a na večírcích, v nichž na denním pořádku byly otázky všespolečenské čili sociální, kulturní, národopisné, a j.

Na těchto večírcích pořádaných sociálním odborem a literární sekcí družstva přednášeli:

Roku 1906, 28. října: *Ant. Blažek*, zemský úředník „*O starobním pojišťování v zemském fondu*“; — dne 4. listopadu: *Frant. Slavík*, revident Ústřední jednoty hospodářských společenstev, „*O vesnických spořitelních a úvěrních kampeličkách a raiffeisenkách*“ a *Tomáš Škrdle*, redaktor „*Vlasti*“, „*O šetrnosti a strádání*“.

Roku 1907: 3. listopadu *Ant. Hoffmann*, kooperátor na Král. Vinohradech „O útulku sv. Josefa a o díle sv. Františka de Regis“, dne 19. listopadu *Vlastimil Hálek*, farář v Liboci „O díle křesťanské charity a nádražních misích pro vystěhovalce a cestující“, dne 1. prosince *Václav Žižka*, majitel zlatnického závodu v Praze, „O spolku sv. Vincence a jeho činnosti od r. 1876“, dne 10. prosince v Karlíně v sále hostince „u Petrohradu“ *Tomáš Jos. Jiroušek*, redaktor „Našich listů“ z Prahy, „O základech dělnické otázky se zřetelem k pracedárcům a společnosti lidské“, *Vlastimil Hálek*, „O nádražních misích a vystěhovalectví“, dne 12. prosince v Praze *Tomáš Josef Jiroušek* „O tisku a katolických organizacích směru vzdělávacího“, dne 17. prosince na Smíchově, ve zvláštní místnosti restaurace „U čísla 1.“ *Vlastimil Hálek* „O křesťanské dobročinnosti“, *Tomáš Josef Jiroušek* „O základech křesťanského socialismu v dělnickém hnutí naší doby“. —

Roku 1908: 12. ledna v Praze *Emil Stárka*, duchovní správce na Pankráci u Prahy, „O své cestě do Lurdu a o Lurdech“, dne 19. ledna *P. Karel Toman*, farář v Hloubětíně u Prahy, „O sjezdu německých katolíků ve Würzburgu“, dne 8. listopadu *Václav Dvorský*, majitel holičského závodu v Praze „O významu sociálním katolického vzděl. a podporujícího spolku „Vzájemnost“, ústředí živnostníků a středních kruhů společnosti pražské“, dne 15. listopadu *Václav Kunz*, katecheta v Praze, „O hesle Palackého a Čechů z let deklarantských „Svůj k svému!“, dne 22. listopadu *Vlastimil Hálek*: o otázce: „Jak odpomoci demokratizaci plynoucí z tanečních zábav bez dohledu starších mužů i žen“.

Roku 1909 — 17. ledna: *P. Karel Toman*, kněz řádu křižovníckého s červenou hvězdou a farář v Hloubětíně, „O sjezdu katolíků německých v Düsseldorfu“, 24. ledna: *Vlastimil Hálek*: „O životě a působení Th. Dra. Martina Říhy, biskupa českobudějovického“, 31. ledna r. 1909: *Frant. Hanuš Žundálek*, profesor češtiny a němčiny na reálce v Rakovníku, „O Edvardu Janu Nep. Brynychovi, zvěčnělém biskupu královéhradeckém“, 7. října *Tomáš Jos. Jiroušek*, „O minulosti a povšechné činnosti Družstva Vlast v letech 1884—1909“, *Vlastimil Hálek* „Stručná data událostí v Družstvu Vlast v letech 1884—1909“, 17. října: *Vlastimil Hálek*: „Život, básnická a literární činnost Jana Vránka-Pohořského mezi Čechy v Severní Americe“, 24. října 1909: *Tomáš Josef Jiroušek*: „O Ludmile Grossmannové-Brodské, české básnířce a spisovatelce“, 31. října: *P. Karel Toman*: „Dojmy z letošního sjezdu katolíků německých ve Vratislavi“, 7. listopadu: *Ph. Dr. Václav Řezníček*, spisovatel a ředitel knihovny Národního musea v Praze, „O příčinách hospodářského úpadku u nás v minulosti i přítomnosti“, 21. listopadu *Vlastimil Hálek* „O nových sirotčích radách a katolicích“.

Roku 1910 — 2. října: *Mgr. Frant. Vaněček*, kapitulní děkan na Vyšehradě, „O křesťansko-sociálním působení katolické církve

na Východě“, 8. října: *Jan Doborský*, „O Frant. Ant. Šporkovi mezi lidem českým“, 23. října *Vlastimil Hálek*: „O zvelebovacích snahách katol. organisací v zájmu obcí“.

Roku 1911 — 2. ledna: *Tomáš Jos. Jiroušek*: „O dvacetileté činnosti sociálního odboru Družstva Vlast“ v letech 1891—1911“, — 8. ledna *Alois Dostál*, český spisovatel a farář z Ouval u Prahy, „O životě a působení kněze-lidumila Leopolda Kolíska na Moravě, v týž den *Tomáš Josef Jiroušek*: „O Marii Antonii-Josefě Pedálové, milosrdné sestře řádu sv. Alžběty na Slupích v Praze, první české spisovatelce a buditelce národa v letech 1782—1832“, dne 15. ledna *Josef Hais-Týnecký*, kancelářský úředník, „O životě a díle básníka Boleslava Jablonského — Karla Tupého v době buditelů národa“, 22. ledna *P. Karel Toman*, „O kulturních proudcích a o sjezdu německých katolíků v Augsburgu“, dne 19. listopadu *Otakar Jakoubek*, typograf a divadelní kritik, „O Josefu Kajetánu Tylovi a počátcích divadelní literatury a hry v Čechách“, v týž večer: *Jan Doborský* „O českých básnících: Svatopluku Čechovi a Juliu Zeyerovi“, dne 26. listopadu *Tomáš Jos. Jiroušek*, „O literárních dílech Marie Antonie — Josefy Pedálové, první české spisovatelky a básnířky z dob probuzení národa, milosrdné sestry řádu sv. Alžběty, žijící v nemocnici klášterní na Slupích u návrší Emauzského v Praze“. —

Roku 1912 — 21. ledna *P. Karel Toman* „O dělnické otázce a náboženství“, 4. února *Jan Doborský*: „O přípravách k roku 1915“, v týž večer *Tomáš Josef Jiroušek* „O životě učení a skonu Mistra Jana Husi před pěti sty lety“, dne 27. října *Tomáš Jos. Jiroušek*: „Národně sociální novohusité a Hus“. — V týž večer *Jan Doborský* „Nedělní klid jindy a nyní“. —

Roku 1913 — 12. ledna *Emanuel Žák*, gymnasijsní profesor náboženství v Praze, „O ženě a křesťanství“, dne 19. ledna *Tomáš Josef Jiroušek* „O Františku Chládkovi, dělníku tkálcovském a prvním dělnickém básníku u nás“, v týž večer měl druhou přednášku *Tomáš Josef Jiroušek*: „Vzpomínka k nastávajícímu padesátiletí prof. Emanuela Žáka, spisovatele a kritika dramatického umění“. A třetí přednášku v týž večer konal *Vlastimil Hálek* „O pěti katolických šlechticích v protestantské době v Čechách“. — Dne 23. listopadu *Tomáš Jos. Jiroušek*: „O některých charakterech z prvních dob hnutí dělnictva českého v letech 1844—1884“. — V týž večer přednášel též: *Vlastimil Hálek*, „O výchově katolického dorostu za vedení starších a zkušených vůdců katolického lidu“.

Nuže, od r. 1906 do konce r. 1913, za 17 let, uspořádalo Družstvo Vlast v druhé řadě přednáškových večírků 36 těchto večírků a předneseno bylo v nich 47 přednášek od 18 řečníků, vesměs katolických spisovatelů, z nichž bylo 10 kněží, a 9 laiků. — Rokem 1914, propuknutím světové války byl učiněn konec i těmto večírkům. —

Josef Hrabáček:

Josef Linda.

(K stému výročí úmrtí.)

Druhým členem v Hankově romantické družině byl Jos. Linda. Macešky zahrál si s ním osud za života i po smrti. Jako básník, spisovatel a vlastenec byl Linda zneuznán již za posledních let svého nedlouhého, strastného života. Po smrti naň zapomněli a nejmladší pokolení o něm soudilo, že byl pouhým romanticko-fantastickým bájeslovcem titěrné květnatosti.

A přece právě Lindovi se přisuzuje, že je hlavním původcem epických básní Rukopisu Královédvorského a Zelenohorského, jež tolik byly oslavovány. Podivná ironie osudu! Či snad právě ta zřejmá, význačná příbuznost básnických prací L-vých s RKZ byla příčinou, že byl vynikajícími vrstevníky umlčován? V té tajemné době je to dosti možno.

Z té okolnosti plyne také skrovnost zpráv o životě Lindově. Současníci o něm nepíší. „Noviny“ jímž věnoval Linda 15 let svého života, přinesly sotva zprávu o jeho smrti. Zbývá tudíž jen několik skrovných dat, jež podařilo se zachytiti Jos. Jirečkovi z vypravování jeho přátel. Rodištěm Lindovým byly Nové Mitrovce u Nepomuku, kde se narodil r. 1789 z rodiny chudé. Studoval soukromě celé gymnasium v Plzni — prošel tudíž trpkou drahou chudého studenta. Roku 1812 přišel do Prahy, kde studoval do roku 1816 práva. O těchto studiích nemáme přímých zpráv. Jeho národní uvědomění a hlavní vytvoření ducha i povahy náleží do této doby. Jak mnoho tedy na Lindu působila škola, těžko určit. Z pozdějších spisů se zdá, že ho poutaly výklady Bolzanovy. Tou dobou podléhal asi patrněji vlivu národního ruchu, jenž se v Praze soustřeďoval. Linda seznámil se s několika nadšenci, kteří si důvěrně říkali „bratři“. Nejdůvěrněji přilnul k Hankovi a Svobodovi. Linda si na tomto přátelství velice zakládal. Roku 1814 stýkal se důvěrně se Sklenčkou, druhem Hankovým. Linda již tehdy uplatňoval zásady pravopisu analogického, ale také v jazyce vidíme pokrok. S vědomím národním probouzí se hned vědomí slovanské vzájemnosti. Po návratu Hankově bydlel s ním v jediném bytě, společně studovali u Dobrovského. Dobrovský byl nejvýznačnějším Lindovým učitelem. Ovšem Linda zabarvil ve svých spisech názory Dobrovského romanticky a subjektivně. Kterak působil na Lindu Svoboda, není známo. Do jisté míry mohla by vlivu tomu přičtena býti politická svobodomyslnost, kterou Svoboda tak vynikal. Jinak bralo se soukromé vzdělání Lindovo týmiž jako Svobodovo. Literatura národů slovanských byla jím milým polem. Oblíbenými Lindovými

básníky byli Cervantes, Igor, Schiller, Goethe, Ossian, Milton, Montesquieu a Shakespeare. Linda šel tu opět patrně stopami Hanky, který zde prvý v české literatuře ocenil význam národní písně pro poesii umělou a šťastně pokusil se o napodobení.

Potud romantik Linda pluje v proudu německé romantiky. Dalším vzorem byl mu Chateaubriand, kterým Linda uvedl k nám praktické užití francouzské romantiky. V tom právě záleží značný Lindův význam v naší literatuře. Na Lindu měly zvláště vliv Jungmannovy překlady „Atala a Ráj“. Linda učinil si životním cílem rozšíření a boj pro novou romantiku. Boje toho zúčastnil se Linda značně. Všecka jeho činnost se nese tím směrem. Všichni jeho druhové topí se však ve vlnách osobních intrik, toliko Linda nespouští s očí velikých cílů romantiky, pokouší se o velká díla epická i dramatická a jimi dává mocné popudy mladšímu pokolení. Proto přes všechny slabé stránky — a Linda jich má mnoho — přirkl literatura Lindovi palmu mezi prvními apoštoly romantiky v české literatuře. V tom se ani Svoboda ani Hanka Lindovi nevyrovnejí. Celý jeho život od r. 1816 je literární práce. V době, kdy literát český směl se nadíti toliko bídy, stal se Linda literátem a zůstal jím až do smrti. Roku 1822 stal se amanuensem při pražské univerzitní knihovně. Zůstal jím jen do r. 1824, kdy se úřadu zřekl a věnoval se cele „Novinám“. Obtížná, vysilující práce žurnalistická vyplňuje všechnen život Lindův a vyčerpává znenáhla jeho paměť, sílu i značné nadání. Zvláště když přidala se k ní hrozná choroba — scouhotiny. Těmto dvěma chimerám podlehl Linda duševně již roku 1825, tělesně pak 10. února 1834.

Linda básník.

Literární fysiognomie Lindova se všemi výraznými rysy romantika obráží se nejvýznačněji v jeho básnické činnosti. Romance „Jiří Poděbrad“ (1818), „Záře nad pohanstvem“ (1818), „Obdařený otec“ (1820), „Na Milka“ (1823), historická činohra „Jaroslav ze Šternberga“ (1823), „Boží trest“ (1829).

Ale doba tisku nekryla se s dobou složení. Proto práce „Jiří Poděbrad“, „Boží trest“ a „Obdařený otec“ jsou jistě sepsány do let 1818, neboť by se Linda jistě nepustil ihned do rozsáhlé „Záře“. Drobné básně Lindovy snesou většinou kritické měřítko přísnější a zřejmě dosvědčují, že Linda měl veliké nadání pro drobnou epiku. Nejvýznačnější z těchto básní je „Jiří Poděbrad“. V ní vynikají nádherná líčení přírody. Tak plastickým, silným štětcem v líčení hrůz nevládl ani Polák ani Svoboda a mnoho je pravdy ve slovech Arbesových, že báseň patří k nejlepším své doby a že původce jedinou touto prací prozradil takový talent, že kdyby byl v pracích toho druhu pokračoval, najiště by se stal slavným. Zřejmě jiný ráz mají didaktické básně Lindovy. Rozdíl ten souvisí asi s jejich poz-

dějším vznikem. Díkce a sloh je prostší, přirozenější, dojem básnický je však ryzejší a silnější.

Rozsahem a významem předčí tyto drobné práce pokus o veliké dílo „Záře nad pohanstvem“. „Záře“ nejplněji charakterisuje Lindu romantika a člověka. Vedle toho obsahem i básnickou technikou i jazykem vrhá na celý český dávnověk ostré světlo. Tím ovšem osvěcuje i temné stěny Hankovy tajné dílny. Předvésti naše dějiny, slavné i v dobách pohanských se Lindovi podařilo.

„Záře“ je dílo zvláštní a pozoruhodné i svými nedostatky i přednostmi. Linda básnicky zachytil příchod, boj a konečné vítězství křesťanství, vyššího kulturního a cizího prvku, nad domácím, kulturně nižším. Již tato romantická idea charakterisuje talent Lindův. Jakým způsobem Linda snažil se rozřešiti tento těžký problém dějinný, je velmi zajímavé.

Látku bral Linda z Karamzinovy Istorije a z Hájkovy kroniky. Ale Hájek psal Kroniku na základě pracně vydobývaných pověstí — a z národních zpěvů. Hájek je vhodný a bohatý zdroj motivů pro moderní básníky a čerpal z národních zpěvů, které se odrážejí v jeho vypravování. To vrhá ostré světlo na RKZ. Vliv Hájkův uplatnil se ve všech pracích Lindových. Při tom zamítá však Linda vše nadpřirozené, je tedy racionalistou. Hrdina jeho Václav, snivý romantik a lidumil, spatřuje úkol křesťanského vládce v tom, aby všechny oblažoval, bídným a lačným dobře činil, utlačené chránil, nepřátelům odpouštěl. Václavův kontrast Boleslav je kreslen docela protivně. Při tom přichází Linda k závěru, že křesťanství, které k nám přišlo násilně z Němec, zavedlo u nás bohoslužbu cizí, je příznakem otroctví, jež čeká národ.

Křesťanství prý porušilo naši národnost, zničilo svornost, podkopalo samostatnost.

Václav křesťan, vidí v křesťanství vyšší kulturní základ, proto nepřímou podporuje rozklad národního těla českého. Truchlivý obraz budoucnosti české, již Boleslav předpovídá, upomíná na politický, národní a sociální stav Čechů za doby Lindy. Stejně jako obsah je význačná i forma „Záře“, a to po stránce díkce i jazyka. Při formě napodobil Linda Ossiana, Miltona a Chateaubrianda. Příčina tohoto napodobení je na snadě. Linda potřeboval vzor pro obsah dávnověku a ten našel v „Mučednících“ od Chateaubrianda. Slovesná forma stojí pod vlivem Jungmannovým. Linda zamítá úplně cizí slova — je to tak zvaný purismus — tvoří slova nová, až podivínská. Slovem v „Záři“ jako všude jinde Linda je krajním novotářem v duchu Jungmannově, ale pohřšuje jeho jemného citu pro ducha jazyka českého a bez umírněnosti tvoří slova zpitvořená.

Kromě „Záře“ napsal ještě větší divadelní hru „Jaroslav ze Šternberga“. Záliba v divadle vzbuzena byla u Lindy za pobytu jeho v Praze. Z téhož popudu přeložil i dvě divadelní hry ze Šillera, Goetha a Schackespara. „Jan ze Šternberga“ k nim také ukazuje.

Děj, ježž Linda zdramatisoval, je známý. Ale o její dramatické ceně vyslovil se Čelakovský velmi odmítavě. Je v tom mnoho pravdy. Děj je rozvláčný a nesoustředěný. Ale v jednotlivostech nalézáme hojně stopy Lindova nadání. V celé stavbě proniká Lindův racionalismus, který jsme poznali již na obraze Václavově v „Září“. Jinde opět proniká demokratičnost Lindova, jeho láska a soucit k týranému lidu „Jaroslavem ze Šternberga“, končí se vlastně básnická činnost Lindova. Od té doby jeho musa ustupuje žurnalistice.

Největší část života a práce Linda věnoval novinám. Často ovšem nemůžeme zjistiti, jak mnoho byl Linda na této žurnalistické práci zúčastněn, neboť se nepodepisoval. Bezpečněji známe účast Lindovu při C. k. privilegovaných Pražských Novinách r. 1818. Bylť tu Linda také redaktorem a zůstal jím až do konce „Novin“ roku 1819. Od r. 1820 byl redaktor týdeníku Vlasteneckého Zvěstovatele až do r. 1824. Kromě toho přispíval Linda ještě do méně významných žurnálů. Ale „Noviny“ vedl až do konce života. Za posledních let Lindových byly tyto „Noviny“ přeplněny statistikou zemřelých a různými radami, takže literárně upadaly. Tento úpadek „Novin“ souvisí s úpadkem Lindovým. Těžké boje duševní a trapná nemoc plicní ochromovaly jeho síly duševní i tělesné. Z Lindy stává se samotář, podivín a pesimista. Vzdává se všech nadějí v lepší budoucnost a těší se jen vzpomínkami na minulost. Listy jeho však přes to byly u lidu oblíbeny, neboť byly lidové obsahem i formou.

Obsah „Novin“ byl dosti rozmanitý. Vedle zpráv politických přinášel i rozpravy dějepisné, cestopisné, atd. Linda sám hojně přispíval. Nejdelším jeho příspěvkem jest „O původu Slovanského národa“, kde zmiňuje se o dějinách kmenů slovanských, o mohutnosti a slávě Rusů, kteří jsou největším a nejpoctivějším národem evropským.

Významným Čechem ukazuje se Linda v práci „Nynější doba nad Vlastí“; je to vroucí, zajímavý pohled do minulosti české. Básník tu bije zřejmou nespravedlivost vlády k Čechům. Kromě toho napsal ještě více článků, ovšem menších a malého významu. Významnější jsou četné humoristicko-satirické obrázky. Tyto dávají svědectví o dobré povaze Lindově, o lásce a soucitu s trpícími. Jsou zrcadlem své doby. Všude bojuje Linda proti absolutismu.

U nás byly činnost Lindova i jeho význam podceňovány. Nevytvořil sice vynikajících děl, ale není přece bez významu. Linda měl značnou dávku původnosti. Je z prvních tlumočnicků české romantiky a působil „Září“ na vývoj české výpravné prósy. A stejně zajímavé stránky má i jeho novinářská činnost. Jistě právem napsal Nebeský, že Linda měl více schopností než jeho soudruhové. A vskutku — skladatel epických básní Rukopisu Královédvorského a Zelenohorského k tomu ukazuje, možno-li mu dokázati, že jest jejich původcem.

Xaver Dvořák:

Loreto!

Vzbud' se ze sna! Praha změnila se,
hle, jak omládla a skví,
na sta nových věží pozvedá se,
kde dní stře se úsvit růžový.

Pavuč času jak už zapředla tě,
ztemnělá tvá jasná pleť;
světci ve výklencích — ?? v šatě
zchátralí též dobou, prachu šed'.

Tvoji „putti“, roztomile hraví,
přišli spolu k úrazu;
v nádvoří pak vzrostly bujně trávy
k devastace smutné obrazu.

Ve křížových chodbách ze svých rámů
vyhlízejí světice
sličné, a to smutné k světa klamu,
jenž se na nich zjevil nejvíce.

Fontány už dávno oněměly,
Aeolovy harfy dvě,
jejich mušle klín je navršelý
tlícím listím slední jeseně.

Z chyše nazaretské teď už ani
nevychází jako dřív
ve družiček věnci jeho Paní,
Maria, máť boží, krásy div!

Jen ty věže ještě, hudba plesná,
pějí dál co hodinu
slavnou hymnu její jako ze sna
k její počtě do dnešních i dnů. —

Vzbud' se ze sna, Loreto, ó vzbud' se,
omládni a v kráse zkveť,
lidu hymnami tvá rozvlň hrud' se,
Praha teskní; tvá je doba teď!

Korouhve ať skvoucí zavlaží tu
královny tvé vítězné,
v sladkém překypění vroucích citů
ať nás, děti své, zas nalezne!...

Frant. Václav Peřinka:

Koráb.

(Část další.)

Kapitola II.

Nový soused.

Byl advent. Už bylo zasněženo celé okolí. Cesty a chodníky na Koráb zapadly. Dosti hluboký vývoz v Prostřední seči byl pod sněhem tak, že Pursch, chtěl-li se dostat do pivovaru v Mikulovicích na kus řeči a na hlt piva, musil voliti delší cestu k červenému kříži, velikou to okliku. A přece chodil. Nechtělo se mu seděti v korábecké hospodě i v neděli, když celé týdny neměl jiné společnosti, než hospodského. Také žerotské pivo bylo horší, než mikulovské. Aspoň Purschovi se zdálo, že Procházka vaří lepší, než panský sládek v Žeroticích. Také tancovačky přestaly. Byl advent. Ale bál se, že ani v masopustě nebudou, jako jiná léta, kdy nebývá tolik sněhu. Také hospodský počítal, že letošní masopust nebude na Korábě tak hlučný, jako jiné roky, nepříjde-li včas obleva. Té však nepředpovídal ani myslivec, který od podzimu pozoroval všechny úkazy předpovídající krátkou nebo dlouhou, mírnou nebo krutou zimu.

Bylo už jen týden od Štědrého dne. Na dveře mikulovského farního správce někdo zaklepal, ale hned se i valil do pokoje. Dokonce až ve světnici zadupal dobře okutými vysokými botami, aby se třásl sníh.

„Pochválen...“

Kněz se oblékl. Nebyl ještě dlouho v Mikulovicích, ale své farníky už poznal aspoň po hlase, a když to ne, podle barvitosti hlasu, vždyť u nás každá dědina má svůj zvláštní tón, odstín hlasu, takže pozorový sluch už pozná, je-li neviděný mluvící z Němčiček, z Rudlic nebo z Vírovic. Usadil se u nás přízenělec z Křepic a do smrti každý hned poznal, že není naším rodákem, a když staroch umíral, už jen šeptal a vždy ještě křepicky.

„Na věky. Co mi nesete?“, ptal se farní správce.

„Nesu, nesu, ale myslím, že neodnesu.“

„Tak se tu pěkně posaďte vedle mne a povídejte. Ten sníh jste ovšem mohl oklepat na chodbě, nuž ale, jaká pomoc. Cím vám mů-

žeme na mikulovské faře pounoci? Však nejste náš, že ne? . . .“ kněz pozorně prohlížel příchozího.

„Ne, to nejsem. Jsem z Jevišovic, vyučený hrnčíř, oženil jsem se a teďkom hledám kvartýr. Slyšel jsem, že na Korábě . . .“

Příchozí usedal na koženou židli. Farář si všiml, že je vysoký, trochu chudý, mladý ještě člověk. Měl vousy, to znamenalo řemeslníka. Naši sedláci chodili oholeni. Když farář zaslechl o Korábě, zbystřil sluch, ale neprojevil nijak zájmu.

„Vzal bych tam dozorství s tím bytem, ale nevím, co ráčí důstojnost dávatí ročního platu, a také bych tam rád dělal hrnčířství. Přišel jsem na domluvu s velebným pánem.“

„Dozorce tam dáme,“ povídá administrátor. „Ten bude v zimě, to jest od konce vinobraní až do jara docela bez povinností. Na jaře obejde všechny vinice a prohlédne všechny hlavy, kolik jich zmrzlo. Zde někdy vinohrad v zimě zmrzne. Počet zmrzlých se ohlásí zde na faře. Potom prohlédne tyčky. Shnilé nejsou pro nový rok na nic, ve dvoře musejí dáti nové. Přes zimu tyčky budou uloženy v presúze. Hrnčířem jste? To se nám mnoho nehodí, z vás, totiž z vašeho řemesla, nebudeme míti nijakého prospěchu při vinohradech. Takhle bednáře bychom potřebovali.“

„Ne, to nejsem a ani tomu nerozumím,“ zašeptal zklamaně hrnčíř. Charvát jeho zklamání postihl.

„Pro bednáře by to bylo. Mohl by tam dělati i řemeslo. V Mikulovicích je bednář, ale jen jeden. Vinohrady jsou v Mikulovicích, ale také v Němčičkách, ještě i v Rudlicích, mají je ve Vírovicích, a potom v dědinách pod Korábem všude: v Dunajovicích, Domčicích, Zeleticích i v Žeroticích, a potom v německém kraji v dědině vedle dědiny. Bednář jest až v Prostiměřicích. Měl by tedy mistr na Korábě práce dost, po celý rok by mohl býti při něm, uživil by se. Pravda, když hrozny dozrávají, musel by přestat, protože bude stále míti práci až do skončeného vinobraní, až do vylišování okolo panských vinohradů.“

„To nemohu, nemohu,“ zase zklamaně povídá hrnčíř, „ale myslím, že by to ani s bednářem dobře nešlo. Kdepak náš sedlák! Kdybych jich neznal! Sedlák buď nemá groše, anebo ho nevydá, dokud nemusí. Lisy a bečky dá opravovatí teprve, když je nejvyšší potřeba, před samým vinobráním. A to bude dozorce míti co dělat v panských a farských vinohradech.“

„Je na tom něco pravdy,“ přisvědčuje kněz. „Ale s hrnčířstvím by vám tam nešlo také dvakrát.“

„Šlo by to; myslím, že šlo. Kdyby mně velebný pán dopřál na Korábě kvartýru, vystavěl bych si tam pec. Na přímluvu velebného pána by mne snad vzali mikulovští do cechu. Musel bych dělat na jarmarky, jako dělají zdejší mistři, takže bych nikomu neškodil. Ovšem bych potom ještě přišel s prosbou na vaši důstojnost. Okolo všude jsou panství, zámky a zámečky, všude mají park, anebo aspoň

zahradu. Všude je zahradník. Tam je potřeba květináčů. Na ty se v panských zahradách nedává pozor nikde, mnoho se jich pobije. Kdyby mne velebný pán doporučil vrchnostem v Plavči, ve Višňovém, v Želeticích, v Lechvicích a třeba i někde o krok dále, dělал bych jim květináče. Někdy se jich potřebuje méně, někdy více, ale bylo by to vždy práce na celou zimu. Dobré dílo bych dělal, slušně bych se živil.“

„Z Jevišovic přicházíte? Ze nemáte bytu? A jak jste se to živil?“ Charvátovi to bylo podivné.

„Jináč jsem to myslel, jináč to dopadlo. Dělal jsem u mistra v Jevišovicích, mistr se rozstonal. Vlastního syna měl kdesi až v Uhrách, v Železné stoličce. Starý mu psal, že je nemocen, že mu postoupí řemeslo, aby přišel domů. Mladý psal, že nepřijde. Ožení se tam s nějakou Maďarkou, usadí se tam trvale, bude mu tam líp než v Jevišovicích, kde je v hrnčířském cechu mnoho mistrů. A tak jsem si vzal dceru, že převezmu pec a dílnu po mistrovi. Ale zatím nejen tchán se vykřesal a vrátil se za kruh, ale i mladý přišel, že převezme řemeslo po otci. A já jsem zůstal ženatý na suchu. Kdybych byl svobodný, šel bych zase na vandr, o kus dále, vždyť všude má chléb dvě kůrky a poctivý řemeslník se nikde ve světě neztratí. Někakou pomoc mně mistr chce dáti, ale usadit se v Jevišovicích není mně už možno. Také jsem tam cizí a domácí mistři cizího tovaryše neradi pouštějí do cechu, aby sám mistroval.“

„Však v Mikulovicích není jinak. Či myslíte, že zde by vás pustili do cechu? Mistři řemeslníci jsou všude stejně žárliví,“ dotvrzoval administrátor.

„Jsou, jsou, každému je nejbližší vlastní košile. Myslím, že bych nebyl lepší, kdybych byl cechmistrem anebo aspoň starým mistrem a měl v cechu slovo. Ale nějak se musím žít. Už jsem v tom. Se svatbou se nemohlo čekat, až starý mistr zavře oči. Kdepak v Jevišovicích! To by přece nešlo, aby se mistrova dcera vdávala hned za nějaký týden po otcově smrti. Poprosil bych důstojného pána, aby se za mne přimluvil u cechmistrů, papíry mám v pořádku a nikomu bych na Korábě neškodil, našel bych si své zákazníky, nikomu bych ani jediného neodvedl, a cechu také nechci býti nikdy na hanbu.“

„Nuž, podívejte se na Koráb, lesní Pursch vám ukáže celý presúz, prohlédněte si to, vyhlédněte si místo, kde by mohla státi pec. Teď v takové zimě a v těchto mrazích nemůžete se beztoho stěhovati. Teda: času je dost. Rozmyslete si to a přijďte mi říci. Neslibuji nic. Uznáte sám, když by se nám nejlépe hodil bednář, kdyby se takový našel, nebudeme bráti hrnčíře.“

Hrnčíř odešel s nepořízenou, ale přece nikoli bez naděje. Kdepak bednář, myslil si, ten jim na takovou samotu nepůjde, zvláště kdyby se mohl usadit v Dunajovicích, kde bednáře není, jak povídá pan farář.

Asi za týden po novém roce přišel na faru znova. Bylo vždy ještě zle. Mezitím byly cesty už sice vyjety, ale připadlo znova sněhu. Tentokrát oklepal sníh už před farou. A znova za farářem.

Administrátor byl doma. Už před několika dny myslil na hrnčíře, jen litoval, že se neoptal ani, jak se jmenuje. Mluvil s cechmistrem, ale nemohl mu říci jména. Protože byly sněhy a Mikulovice s Jevišovicemi měly odjakživa málo sousedských styků, nemohl se cechmistr ani příležitostně otázati jevišovských mistrů na nového konkurenta, který se hlásil do Mikulovic. A cechmistr přece vyrozuměl, že by se farář přimlouval, aby nastávajícího korábeckého dozorce přijali do cechu.

Ano, farář. Farářem byl vlastně strahovský prelát, Charvát a jako všichni jeho předchůdci byl jen administrátorem, ale lidu byl farářem.

„Nu, byl jste na Korábě? Jak jste se rozmyslil?“ tázal se hned, jakmile poznal příchozího.

„Pěkné by to bylo, ale...“ hrnčíř zaváhal.

„Ale...?“ opakoval kněz.

„Do jara musím se v Jevišovicích už nějak protlouci, ale ani na jaro bych se tam nemohl hned odstěhovat.“

„Ale v létě už ano?“ důrazně tázal se administrátor, kterému už zase unikala naděje, že obsadí presúz, a očekával opatových výčitek.

„Rád bych, velice rád, ale tak, jak to je, by to bylo pro mne těžké.“

„Co vám vadí?“

„Presúz!“, vydechl hrnčíř.

„Nerozumím tomu. Rád byste a nakonec vám vadí presúz!“

„Velebný pane, vzal bych to a rád. Nezklamal bych vaši důvěru, sloužit chci klášteru i panu faráři věrně a poctivě, ale žítí třeba. Chlévy jsou tam. Dva. Do jednoho by se dala kozenka, do druhého kravka. Peníze do začátku mám. Něco jsem si ušetřil, něco donese žena, totiž dá její otec. Nemluvili jsme ještě o tom, kolik chce důstojnost platit. Ale na to nenáhílím. Jen to: kde bude se pásiti ten dobytek? Kde vezmu sena a slámy na zimu? Kde slámu na podstláni? Žena umí s dobytkem, nebojím se toho, ale živit, živit...“

„To máte pravdu. Kupovat? Tady vám nikdo nic neprodá. Mají pro sebe, a to myslím, že někdy s bédou. Vzal bych vás, bednáře nikde na to není.“

„Myslil jsem si to,“ usmál se hrnčíř.

„Platu vám nedáme. Dostanete okolo presúzu na patnáct měřic neobdělaného kopce. Ten skopete, zořete, budete set a sázet, budete sedlačit. Kdybyste při řemesle na tolik pole nestačil, můžete nechat kus ležet na pastvu. Po žních můžete pást na všech selských polích, dokud jich sedláci neosejí. Pole vám dáme emfyteuticky, budete z nich platit jen nějaký mírný uznávací poplatek. Ale to udě-

láme šup za šup. My to budeme účtovat jako poplatek, co by vám jinak příslušelo za dozorství. Teda my nic vám, vy nic nám. K tomu budete mítí byt.“

„Nevím, nevím,“ vrtěl hrnčíř hlavou. Neprozradil, že mu Pursch už řekl, že z toho kopce bude špatné pole, že skála je hned na povrchu.

„Tady se bude sotva co rodit. Skála je skoro navrchu. To víte, že by to klášter už dávno byl obdělal, anebo aspoň vysadil lesem, kdyby to k čemu bylo. Ale vidíte: jalovec, trn, šípek. Nu, to roste skoro všude, jen na docela holé skále ne. A akác! To je také taková potvora nevybíravá,“ tak ho poučoval Pursch.

„Nevím, nevím,“ opakoval hrnčíř. Teď je zima, nic jsem neviděl, všechno je pod sněhem. Počkáme do jara. Až sejdou sněhy, bude možno mluvit o polích. Myslím také, že by to byla divná emfyteuse, pole moje a dům panský.“

„Čeho se tu bojíte?“ usmál se kněz, prohlížeje myšlenky mladého muže. „Že byste byl i s rodinou i s potomstvem navždycky sezdán s Korábem? Je to skoro tak. Ale nač báti se budoucnosti tak daleké? A snad by se to zalíbilo i vám i vašim potomkům. Podívejte se na panské myslivny kolkolem. Na Korábě se myslivci střídají, ale už v Chaloupkách je po dědovi otec, po otci syn a Liškův syn snad také tam zůstane fořtovat. Proč by nemohla se založit dynastie na korábeckém presúze?“, kněz se vždy mírně usmíval.

„Velebnosti, to nic, to je všechno daleko. Prosím vás, počkejte do jara. Já bych to rád vzal. Řeknu vám to upřímně: nemám se kam vrhnout. Švagr nechtěl do Jevišovic, že zůstane v Železné stoličce. Cíci se stalo, snad se rozešel s nevěstou. Vrátil se k otci a chce po něm převzít pec, na kterou jsem se já už přiznal. Já jsem cizí, z Pavlic. Proti mistrovi synovi by mne cech ani nepřijal za mistra. U starého v Jevišovicích nemůžeme se ženou zůstat. Švagr by otrávil život nám i jemu, protože se bojí, abych po jeho otci přece jen neusadil se já na hrnčířskou pec, o kterou sám kdysi nestál. Chci mítí svatý pokoj. Proto musím uhnout já, když neuhne ženin bratr. Chci se vyhnouti pecku. Počkejte do jara. Já se už sám ohlásím, protože nic jiného nemám. Bojím se beztoho, že na Korábě, na lesní samotě, ani nepřivykne žena, která je z městečka, z Jevišovic. Teď se nemůžeme stěhovati na samotu. Nějaká dojnice by se koupila, ale nemáme jí co podestlat, nemáme pro ni co do huby. A potom: Koráb se bude muset spraviti; nikdo v něm nemůže bydlet, jak dnes stojí!“

Kněz se zarazil.

„Vždyť je všechno nové, teprve v samý podzim odešli zedníci.“

„Ano. I pěkné je to. Ale v zimě nelze stavět,“ hrnčíř se potutelně usmíval, ale nikoli zlomyslně, to premonstrát vycítil. Cíci knězi projelo hlavou.

„Pec! Tu si postavíte sám. Cihly vám dáme z Mikulovic, za ty

nebudeme nic počítat, jen si je sám odvozíte. Lom je blízko presúzu, jen několik kroků. Tam si nalámete sám kamene, kolik vám bude třeba a jaký se vám bude hodit. Anebo si dáte nalámat. Letos před jarem už nebudete hrnčířovat, už se na Korábě neposadíte za kruh.“

Hrnčíř se při tom usmíval.

„Pánbůh to důstojnosti zaplatí. Přiložím i sám ruky. Jsem řemeslník, na nádeničinu nepůjdu!“ řekl hrdě, sebevědomě. Ale hned pokračoval:

„Nebojím se, že by mne do jara někdo předešel. Na presúze, jak je dnes, nikdo bydlet nemůže, tam se musí stavět.“

Charvát se vrtěl nepokojně v kožené židli. „Vždyť je to všechno nové!“

„Nové, důstojnosti, nové i pěkné, ale plány jste ráčil před stavbou špatně prohlédnouti.“

„Vždyť jsem je dělal sám! I rýsoval!“ kněz mluvil trochu pobouřeně, že bylo slyšet i tyto dva vykřičníky.

„V presúze není pekárna! Kde bude žena péci chléb? Vždyť u myslivce Pursche to nepůjde, toho nechci ničím obtěžovat. A té prokleté hospody chci se varovati, jako čert kříže. A také by nám jednou dvakrát dovolili v hospodě upéci chléb, ale takové služby nejsou milé.“

Kněz živě vyskočil za stolem. Udeřil se pěstí do čela a řekl: „Vida, vida, ne sutor ultra crepidam. Na pekárnu jsem zapomněl! Dělat stavební plány není pro kněze. Jistě není, vždyť ani na Strahově nepřišli na to, že v plánu není pekárna. Kdyby to bylo v městčku, vzal to nešť, ale na samotě! Ne, ne, ne, tam musí býti pekárna! Hospodyně musí péci chleba doma, tam není pekaře! A vždyť i v Mikulovicích, a máme tu pekaře, všechny hospodyně pekou si chléb samy. Zapomněl jsem, nepomyslel...“

Chvilíčku bylo ticho. Hrnčíř mlčel, kněz se zamyslel.

„To není pro kněze, dělati stavební plány,“ jako by pro sebe polohlasitě povídal Charvát. Konečně se rozhodl.

„Hledati nebudu na presúz nikoho. Počkám do jara. Nemyslete si, že už to máte. Kdyby se ohlásil někdo sám, hlavně někdo pro panství lepší, uznáte sám, že lepší je druhý stupeň dobrého. Na jaro se ohlaste. Vidím, že jste upřímný člověk, řekl jste mi vše a já teda také upřímně. Pekárnu musíme postavit.“

„Kdybych chtěl jíti za hofera k sedlákovi, mohl bych zůstat i v Jevišovicích. Ale sedlák, náš sedlák, ať už v Pavlicích, nebo v Jevišovicích, je liškou podšitý. Není zlý, ale pro sebe, tuze pro sebe. Nikdy člověk neví, co si takový sedlák myslí. Je to potměšud. Povídal jsem si, že kněz je kněz. Co na srdci, to na jazyku. Tak i já. A velebný pán je také takový. Bednář nepřijde, nepřijde. Kdyby se ohlásil někdo, kdo se zhlédne na patnáct měřic noviny, ten bude spíše sedlačit než dohlížet na panské a farské vinohrady. Když je vino-

braní, jest ještě podzimní setí. Sedlák v Mikulovicích zastane oboje a ještě robotu při tom, protože roboty je v městečku málo, jsou vykoupeni ze všelijakých těch prací a sedlák nemá už tolik vinohradů. Ale panských vinic je pod Korábem veliký kus, jsou i v dunajovském katastru a na to musí býti celý člověk. Bednář na to nebude. Ten zase bude mít nejvíce práce s bečkami právě tenkrát, když je jich nejvíce potřebí. Dvěma pánům těžko sloužiti. Ani švec by na Korábě nebyl nejlepší. Je podzim, když nastává vinobraní, chystá se k zimě, a to je pro ševce pravá doba. Vždyť v létě chodí u nás kde kdo bosky. Teda hrnčíř...“ mluvící se odmlčel.

Farář mu dával v duchu za pravdu.

Chvilíčku oba mlčeli. V duchu si rozuměli. Knězi se tento hrnčíř líbil. Nebyl obmyslný. Mluvil zřetelně o věcech, které obmyslný člověk by byl zamotal tak, aby farář z toho nebyl hned moudrý, aby musel o věci přemýšleti, aby musel vážit každá slova. A hrnčíř viděl v administrátorovi kněze, u něhož předpokládati obmyslnost bylo by se mu samému zdálo hříchem. Jsou dvě věci, které náš lid u kněze považuje za největší hřích: lakomost a lež. Všecky hříchy se knězi odpustí, lakomost a lež nikdy. Ani u kněze lakomého lid nepředpokládá lži, proto i před ním rád otevírá srdce dokořán.

„Kdepak by také velebnému pánovi bylo napadlo na pekárnu,“ povídá ještě jako v myšlenkách hrnčíř. „Vždyť stavěli štok, a na štoku nemůže býti pekárna.“

Farář slyšel cosi nového. Na to sám ještě ani teď nepomyslel, kde se bude pekárna klenouti.

„A kam ji dáme?“

„Dole musí být, dole, mezi presúzem a světnicí. Tam by bylo nejlépe udělat kuchyň, komíny jsou beztoho na té zdi. Tam udělat kuchyň se širokým komínem, do komína krb ze světničky. Potom bych si udělal ze světničky dílnu, kruh umístím sám. A do presúzu vodra,“ rozvíjel hrnčíř plány. „Ale to, až jak bude, ještě tam nejsem.“

Hrnčíř byl již na odchodu, když faráři přišlo na mysl optati se ho po jméně.

„Fučík jsem, Vendelín Fučík a dělal jsem několik let u Ilka v Jevišovicích, mám jeho dceru,“ pověděl mistr vše.

Fučík odešel a administrátor se zamyslel.

Znova opravovati, znova stavěti na Korábě, a mohlo to být vše najednou. Co jen tomu řekne provisor, co prelát? Že by to dal udělati a hradil v účtech velkostatku bez předchozího schválení pátera provisorů? Má na to právo? Buď jak buď, udělati se to musí. Nikoho by na Koráb nedostal.

(Pokračování.)

Tomáš Josef Jiroušek:

Za Ph. Dr. Matějem Kovářem.

Zase jednoho z nejstarších členů a spolupracovníků Družstva Vlast — profesora dra Matěje Kováře, jsme pozbyli. Zemřel dne 4. prosince r. 1934 v Jabloni u Humenného na Slovensku. Žil tam v poslední době krátký čas, v novém sídle, statku svého syna Jaromíra Kováře a tamtéž byl i pochován.

Dr. M. Kovář narodil se dne 22. prosince roku 1840 ve Žďáře u Svijan Podolí, kde jeho otec, Václav Kovář, byl rolníkem. V rodišti vychodil obecnou školu a německé gymnasium v Litoměřicích, v letech 1854—1862, načež vstoupil na pražskou universitu k studiím filosofickým a po úspěšném jich dokončení, byl dne 21. října r. 1869 promován za doktora filosofie. Dále konal studia zeměpisu, dějepisu až r. 1871 a vykonal z nich zkoušky a mimo to i z češtiny a němčiny pro střední školy a dostal se za učitele na reálné gymnasium v Praze. Mimo to vyučoval jako pomocný profesor na vyšší dívčí škole městské a na české vyšší státní reálce pražské v Panské ulici. Brzy bylo mu v těžké učbě uvolněno. Dne 23. července r. 1875 byl jmenován řádným profesorem dějepisu a němčiny na druhém reálném gymnasiu na Dolním novém městě pražském, tehdež v Celetné ulici v domě „U města Paříže“ umístěném; až později bylo toto gymnasium přestěhováno do Jindřišské ulice a posléze do Truhlářské ulice, kde prof. dr. Matěj Kovář působil až do svého odchodu na odpočinek r. 1911.

Dr. Kovář stál při založení Historického odboru Družstva Vlast roku 1891, konal přednášky pro katolický lid, které historický odbor pořádal a přednášel i na sociálně literárních večírcích Družstva Vlast, pořádaných v letech 1898—1916. Mimo to ve správním výboru Družstva Vlast zasedal po čtrnácte let v době od r. 1895 do r. 1910 a v též čas byl v Družstvu Vlast inspektorem knihtiskárny a spolkového domu, o kterýchto funkcích podával správnímu výboru družstva v jeho schůzích informační zprávy. A nejvíce si dr. Kovář zakládal na redaktorství „*Sborníku historického kroužku Družstva Vlast*“, které zastával v letech 1895—1909, a spravoval při tom knihovnu Historického kroužku Družstva Vlast, kterou si členové k jeho návrhu sami pořídili a vydržovali až do roku 1924, kdy členové kroužku částečně vymřeli a částečně zestarali, že činnost v kroužku usnula. Jednateltem Historického kroužku byl dr. Kovář od r. 1894 do roku 1914, kdy převzal po něm jak redaktorství „*Sborníku*“, tak jednatelství kroužku univer. prof. Th. Dr. František Stejskal a vedl je až do své smrti do dne 25. prosince 1924. *Casopisy „Vlast“, „Sborník Historického kroužku“ a „Vychovatel“* přinášely od dra Kováře velice často cenné články.

Také naše kalendáře „Štítový“ v letech 1900—1929 a „Svatý Vojtěch“ v letech 1900—1934, jakož i kalendáře knihtiskárny Cyriilo-Methodějské zásoboval dr. Kovář básněmi, povídkami, články a veselými anekdotami.

Samostatně tiskem vyšly dra M. Kováře sbírky básní: „Struny posvátné“ roku 1891, „Kvítí z vlasti luhů“ r. 1898, „Tři idyly“ r. 1901, „Donný dech vánoc“ r. 1902 a „Ohlasy nitra“ r. 1914.

Znal jsem se s drem M. Kovářem bezmála padesát let od roku 1886, kdy meškal jsem návštěvou z Brna v Praze na tři dny. Srazili jsme se v redakci „Čecha“ v Ostrovní ulici v domě „U Slovanské Lípy“ čp. 1508, v I. patře, kde právě psali redaktoři: Petr Kopal, Jindřich Dietze a Frant. Hesse, a dr. Kovář tam byl s rukopisem. Vikarista vyšehradský a redaktor „Čecha“ Petr Kopal mne dru Kovářovi představil jako dopisovatele do „Čecha“ z Brna. Nuže, a od té doby, zvláště v redakci „Vlasti“ v klášterní budově otců dominikánů až do r. 1924 často jsme se stýkali a udržovali spolu přátelské styky. Dosáhl vysokého věku — 94 let! Čest buď jeho památce!

B. Bečvářová:

Krátký její svět.

Podivně si zahrál osud s krásnou Veronikou z Desenic. V lůně srbské pahorkatiny v okolí dolní Driny zahlédl ji jednou mocný bán slavonský, Heřman II. z Celje a již mu učarovala. Snad opravdu překročil bludný kořen na panství županů z Desenic, kam zapadl na honbě za divokým kancem, takže nebyl s to, aby našel zpáteční cestu. Bylo to po jedné z nejkrvavějších Žižkových bitev u Malešova (7. června 1424). Mocný hrabě z Celje, tchán císaře Zikmunda (do té doby stále neuznávaného českého krále), vrátil se do Uher, aby si tu po tuhých šarvátkách zase odpočinul a honbami pookrál. Šel v zápas s divokými kanci, a zavedla jej laňka.

Na křižovatce lesních cest přejela Veronika, ztělesněná krása a mládí a zmizela překvapenému bánovi na zdvihadím mostě dřevěného hradu Thysnice, odkud z brány, ozdobené medvědími hlavami, ještě jednou se ohlédla s úsměvem za statným lovcem. Bán přes svůj pokročilý věk a válečné útrapy, jež prožil, byl stále krásný člověk. Krásný, ctízádný, odvážný, násilný a tvrdý po matce vnukem bosenského krále Štěpána I.; otec nejkrásnější císařovny a nejjobratnější intrikánky středověku, Barbory Celské.

Hrabě byl ženat. Leč jeho choť Alžběta stárla, rychleji scházela nežli on. Hraběnka Alžběta přestala vyjížděti koňmo, přestala se zabývat o honbu, neboť její stárnoucí tělo zpohodlnělo a stávalo

se neobratným. Hraběnka vysedávala při hře v šachy; s plebánem filosofovala nad Písmem sv. a nejdále se dostala v nosítkách, v nichž celou cestu vznešeně prospala a tloustla. Ach, tohle již nebyla manželka podle vkusu ohnivého, stále krásného bána.

Manželka, jsouc vznešeně lhostejná k nevěrám manželovým, spokojovala se vědomím, že zůstává i bez jeho lásky representantkou dam z rodu Celje, že svět i její sokyně ji musí jakožto bánovu ženu až do její smrti míti v úctě. Touto svou shovívavostí, bohužel, ještě podporovala manželovy hříčky. Nebyla ani tak dobrá, jako hrdá, nechtěla viděti jiných žen kromě sebe, nechtěla se snížiti k hádce. To byla hraběnka Alžběta. A tak nestárnoucí bán za příkladem svého galantního zetě císaře Zikmunda, poletoval od dvorní krásy ke krásce, až došla řada na Veroniku.

Bán neustál, dokud se s ní blíže neseznámil. A pak bylo již pozdě na jakýkoliv ústup. V ohni věčně mladého bánova srdce vzaly za své všechny mosty, jimiž se vkradl do zahrad zapovězeného ovoce. Veronika z Desenic připomínala bánovi mnoho jeho vznešenou dceru císařovnu. Veronice byla milejší prudká jízda hustými lesy a zelenou stepí než kolovrat. Veronika, ačkoliv dosud nezkušená, prozradila, že miluje hru s ohněm. Nevinná Veronika snad právě, že ještě nevěděla, co je to hřích, neostýchala se jeviti zájem o vzrůstající k ní náklonnost mocného bána, těšíc se z toho, jako dítě. Před svědky budínského dvora přihlížejíc k bánovu zápasu s jiným jejím ctitelem, vykřikla nevolí, když bánův sok v tomto turnaji zvítězil. Toto polodítě, polo již panna, odmítlo pak ozdobiti vítěze svými barvami, prchajíc s hřiště, ačkoliv byla přítomna císařovna.

Bánovo tajemství stalo se tak tajemstvím veřejnosti. Ale on, místo aby se před necitelně zvědavými zraky své světácké dcery zarazil, pozbyl hlavy docela a spěchal za Veronikou do samoty, kam ji zděšené matrony jejího rodu po ostudě v Budíně zavezly. Veronice hrozil klášter. Dříve však prchla, aby se s bánem na nezapomenutelné lesní křižovatce pod Thysnicí ještě jednou setkala, a odtud byla její cesta již jen do Horní Celje, kde bylo bánovo hlavní sídlo.

Tato Srbka, nespoutaných, ale ještě čistých citů, učinila z bána šilence. Řekla mu, když se jí horkým dechem na jejich rozcestí tázal, půjde-li za ním: „Šla bych kraj světa, ale jak je to možné, když před Bohem a lidmi náležíš, pane, hraběnce Alžbětě?“

„A kdyby hraběnky nebylo?“ vydechl prudký hrabě.

Rozhlédla se po luzném kraji očima poplašeného ptáče. — „Oh, proč jsem se nenarodila dříve, než její milost, tvá choť? Proč setkávám se s tvou milostí tak příliš pozdě?“ — posteskla si jako dítě, jemuž odpírají sněsti modré s nebe.

Byla v té chvíli k zbláznění hezká. Hrabě svíraje její ruce ve svých, drtil mezi zuby: „Mýlíš se. Nikdy není k ničemu pozdě.“

Poněvadž však nevinná a rodové cti dbalá Veronika by nebyla

bána následovala bez vyhlídky na svatbu, byl bán nucen jednati. Vášní zaslepený velmož, aby jarními květy ozdobil svůj podzim, dopustil se zločinu. Pro Veroniku všeho se odvážil, zákonů lidských i božích zapomínaje. Veronika mu řekla: „Netoužím přijíti ke dvoru, ostýchala bych se císařovny, ačkoliv se jí ze všech žen nejvíce podivuji a mé oči pookřejí, když ji vidím. Ale mým světem by byla samota s tvou milostí.“

Ujistil ji tedy: „Papež prohlásí můj sňatek za neplatný, neboť přeji si mítí syny. Alžběta mně jich však nedá.“

„Bude mítí lítost, hraběnka Alžběta,“ zachvěla se Veronika, v jejíž dětinské ztřeštěnosti a neméně dětinské sobeckosti přece jen se ozvalo svědomí dobré duše. Hrabě ji však i z toho vyvedl: „Nebylo mezi mou a hraběnkou lásky, na niž nelze zapomenouti. Spíše než srdce bude trpět hraběnčina pýcha,“ doložil. A dítě nechalo se pak odvésti na panství bánovo, aby tu vyčkávalo svolení papeže Eugena k rozvázání milencova sňatku s jeho ženou.

II.

Dříve však, než první posel do Říma vypraven, zemřela náhle bánova choť. Ustoupila s cesty zestárlá, bánovi dávno uhýbajíc a hrou v šachy nebo Písmem sv. se jen zabývajíc, ona, matka císařovny Barbory Celské. Ustoupila novému mládí, nové kráse a nové radosti, které vycházely života chtivému bánovi se sluncem Verončiným. Dosáhl jí. Chystal se k svatbě.

Pozdě večer, za týden po slavném pohřbu nebohé hraběnky Alžběty, vstoupila pobledlá Veronika se svatebním vínkem na čele do hradní kaple v Bystřici Slovenské, aby podala svou ruku neméně rozrušenému bánovi na další pout životem. Tichý byl tento obřad. Nikdo o něm krom hradního kněze a nejvěrnějšího bánova rytíře vůbec nevěděl. — „Má milá, sladká,“ řekl bán Veronice, než za nimi dveře kaple zapadly, „dříve, než tě za královnu svého srdce provolám, kam širý sahá svět, musím skrývati svůj nejdražší poklad, aby mně nebyl násilím uloupen. Bohužel, nikdo na světě není tak velkým pánem, aby si mohl vždy činiti, co by chtěl. Jinou nevěstu vyhlížel císař Zikmund bánovi slavonskému. Nezbyvá nám tudíž, než vyčkávati trpělivě příhodné chvíle a do té doby se skrývati se svým štěstím před závistivými zraky.“

Odpověděla na to slovy, jež byla již jednou pronesla: „Mým světem je samota s tvou milostí.“ Její pohled svou vroucností dojímal. A tak služebnictvo v hradě považovalo Veroniku za bánovu milenkou, ačkoli byla jeho rádně oddanou chotí.

Veronika stala se bánovou ženou. Kněz vyřkl nad nimi posvátná slova: „Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!“ A od toho okamžiku pozbyla Veronika svého hravého mládí, uvědomujíc si své nové po-

vinnosti, mnohdy těžší než nejvyšší hory světa. Žena následuje svého muže. Dobré i zlé zavazuje se s ním snášeti a na ní jest odpouštěti, i když boží tvář se od toho, s nímž je posvátným svazkem pro život spoutána, odvrací. A muž nemá míti věrnějšího a mlčenlivějšího důvěrníka nad ženu, která mu přísahala.

Manželé zůstali v Slovenské Bystřici. Zůstali v ústraní, aby tu zadrželi, co se ještě zadržeti dalo. Alespoň chvíli byli šťastni; totiž Veronika. Bán dal jí poznati štěstí lásky za cenu svého duševního klidu. Líbal jí a smál se se škraboškou na tváři. Sliboval jí, trna úzkostí před prozrazením. Ach, nic nelze na tom světě utajiti. A tak i bánovo čelo, znamením Kainovým od smrti hraběnky Alžběty obtížené, mělo klesnouti se své třtinové výše a muž, viník, přiznal se ženě dítěti, přiznal se Veronice, jež hřešila jedině svou velikou láskou k němu, ke svému prokletí.

Musili se vrátiti do Budína. Hodlal ji odvézti do Horní Celje, leč v poslední chvíli císařovna Barbora sama zabrala otcovo hlavní sídlo, aby se tu nerušeně mohla stýkati se svým milencem Janem z Vallenrothu, a císařovně bylo nutno vyjítí vstříc. S císařovnou bylo nutno býti za dobře, byť vlastní bánovou dcerou byla a pokárání zasloužila. Bán nemohl však kárati hříchů své dcery, když se tato tvářila, jako by o jeho tajném sňatku nevěděla. Tvářila se, jako by nic nevěděla o tom, co se šeptalo o náhlé smrti její matky.

Bán odvezl mladou svou choť do Budína. Bylo to na pováženou, utajiti v sousedství císařského dvora přítomnost Veroničinu, ale odvaha pronásledovaných hraničí mnohdy se šílenstvím. Bána hráze propasti lákaly. V Budíně uvítali jej pátravými pohledy, byli k němu odměřeně vlídní. Troufalejší činili poznámky. Bán vrátil se k Veronice, jež snila v dobrovolném vězení o krásách vzdálených hor, netušíc nic. Bán byl rozhněván a k dovršení všeho obdržel zprávu, že jej hodlá navštívit jeho starý otec. Bán byl bezmocen. Veronika postřehla v jeho pánovitých očích úzkost, které bojovník z křižáckých válek dávno odvykl.

Veronika při jeho příchodu vstala a vztáhla k němu obě ruce. V úzkém šatě, před ohromným sálajícím krbem byla jako dítě, pravý to opak zesnulé statné Alžběty a přece ona to byla, něžná, nevelká Veronika, která mocnou hraběnku odstranila a k níž se nebojácný hrabě z Celje nyní utíkal jako k poslednímu svému útočišti na tomto světě.

Klesnuv do křesla, z něhož žena prve povstala, opřev hlavu, jakoby v unavení o hranu krbu, začal jí tichým hlasem: „Musím ti něco říci, Veroniko. Hleď, abychom byli na chvíli sami.“

„Pojďme tedy do kaple, tam nikdo za námi nepřijde,“ navrhovala.

Šli. Kaple, kam Veronika bána uvedla, byla místnost v arkýři, odkud okna zasazena v olově a pomalována, nepropustila ani stínu do zasněženého nádvoří. V kapli byla nyní tma, průvan zhasil

věčné světlo. Špatné to znamení. Na nádvoří bánova paláce hořela však hranice dříví, jejíž odlesky zapadaly až do koutů kaple.

Veronika poklekla ke krátké modlitbě. Hrabě ji následoval. Neměl však na modlitbu ani pomyslení. Jeho jedinou myšlenkou byla dnes hrůza. Když Veronika vstala, zůstal klečeti a konečně dověděl se mladičká paní, na čem zbudovala své krátké štěstí. Bán se jí vyzpovídal.

III.

Hraběnka Alžběta nezemřela přirozenou smrtí. Poněvadž však hned při první manželově zmínce o rozvodu rozhodně prohlásila, že vše podnikne, aby k něčemu podobnému papež svolení nedal, poněvadž bylo příliš pravděpodobno, že by jak císaře Zikmunda, tak i doceru Barboru byla měla na své straně, bán pln zoufalého hněvu, že nebude za podobných okolností moci nazývati Veroniku svou, ještě týž večer namíchal jednu do manželčina nápoje. Stal se travičem své ženy.

„Mé prsty potřísněny jsou Alžbětinou krví. Zjevuje se mi ve snách, hrozíc pomstou, jež se blíží. Svět tuší. Svět již tuší a nebe jest rozhněváno. Propadl jsem věčnému zavržení a propadnu snad i právu na zemi, neboť můj vlastní otec hodlá mne obviniti. A vše to proto, že jsem tě příliš miloval, Veroniko. Snad i ty se ode mne nyní odvrátíš, ty, k vůli níž jsem v hlubině smrtionosné vášně utonul, neboť jsi příliš mláda a nenaučila jsi se ještě v hlubiny nahlížeti. Nezvykla jsi jim. Snad i tebe pozbudu. Ale proto přece si pamatuj, že jsem tě miloval nad své spasení.“

A válečník z křížáckých a husitských válek, vládce tisíců duší, jichž život neměl pro něj větší ceny, než život jeho oblíbených psů a koní, zaštkal.

Veronika chvěla se při jeho vyznání jako list. Ach, pro tohle tedy opustila ideální domov v rodné Thysnici, takhle končila její dobrodružná píseň lásky! Následující bána radovala se, že se od země odpoutala, jásala, že se stala touhou hrdiny, jenž byl její modlou, a zatím... Její život mimo svět, život na vyzlacené pěšině pouze pro dva vedl do vězení. Ona, ztělesněná krása s mládím byla v očích svých soudců hadem, jenž k smrti uštkl hraběnku Alžbětu. Ona, bánova pozdní láska, stala se výčitkou jeho svědomí a výstrahou všem nepřemýšlejícím dětinám. A on, její modla — skácel se jako každá modla. V troskách ležel nyní před ní, obávaje se, že i ona jej opustí.

Veronika se však nepohnula. Neprchala před štvancem, setrvavši po jeho boku, ačkoliv se v ní strachem chvěl každý nerv. Již nyní slyšela hlas andělovy trouby, svolávající hříšníky k božímu soudu. Do roka — do dne! Zsinalý stín bánovy choti, jež překážela jeho a Verončinu spojení, vyčkával. Hraběnka Alžběta, hájící svého prá-

va za živa, hájila ho i po smrti; byla neúprosná. Veronika byla přesvědčena, že se před její pomstou ani ona, ani bán nikam neskryjí. Marně by se Veronika hájila svým dětinstvím, marně by dokazovala, že hřešila jen velikou láskou, o vraždě nemajíc tušení; osud bánův stal se i jejím osudem v okamžiku, kdy mu před oltářem slíbila, že s ním hodlá snášeti dobré i zlé.

Ach, nemohla ho opustiti. Její místo bylo po jeho boku, třeba se končilo na popravišti, neboť co učinil, k vůli ní učinil. A potom — stále jej milovala. Veronika sklonila se k zničenému bánovi, šeptajíc slova útěchy. — „Mnoho jsme milovali, doufejme, že nám bude mnoho odpuštěno.“

Bán sevřel ji v náručí: „Veroniko, ty ženo silná, o níž praví Písmo!“ zvolal.

Zakroutila hlavou: „Oh, nejsem silná, bojím se toho, co přijíti musí, ale není pro mne nebe, kde ty nejsi, neboť přísahala jsem ti věrnost až za hrob, a není-li pro muže spasení, ani žena nesmí v ně doufat. Proto setrvám u tebe, kdyby tě země i nebe opustily. K vůli mně jsi zbloudil. Bludička zhasne se svojí obětí.“

Rozplakala se na jeho prsou. Bylo mu hrožno a jal se ji zmateně těšiti. Všem u uniknou. Císařovna Barbora jich neopustí. — „Učiníme pokání. Půjdeme pěšky do Říma. A neodpustí-li Bůh, i lidé nám musí odpustiti;“ končil svou útěchu.

Leč Veronika nedala se uchlácholiti. Toto dítě, ještě před hodinou dětsky důvěřivé, pozdě prohlédlo. „Štěstí na hrobě založené nemůže trvati. Císařovna má sama s sebou co konati, císařovna má sama za sebe co mysliti, aby před jeho císařskou milostí své milostné pletky utajila. Nebude hájiti Veroniky z Desenic. Nebude hájiti ženy, která urvala místo její matce. Ale jsou lidé, kteří sami stojí proti celému světu, kdežto my jsme dva. Přemýšlejme, tedy, Heřmane, leč — modleme se,“ prohlásila.

Modlili se. Před ponurými svatými na dřevěném oltáři skláněli svá nehodná čela, ačkoliv každá modlitba nedolétne trůnu věčného slitování. V této kapli se modlívala také hraběnka Alžběta. A Veronika vracejíc se posléze do své komnaty, zašeptala: „S Bohem mé štěstí, s Bohem má mladosti!“

IV.

Ach, krátký byl Veroničin svět. Opouštějíc kapli v budínském paláci tehdy večer, když se jí manžel se svým neštěstím svěřil, nevrátila se již ani do hor v Slovenské Bystrici, ani do Desenice. Nikdy již neměla stanouti na padacím mostě před branou hradu Thysnice, nikdy se již neměla zahleděti do jeho osluněného údolí. Pro ni nebylo již smavého rána. Sníh zavál cesty, po nichž možno ještě zpět.

Barbora Celská nezastala se svého otce, majíc sama dost na svém

vězení, kam se dostala z rozkazu klamaného císaře. A její manžel, rozhněvaný Zikmund, byl pak krutým soudcem svého tchána, zejména když na tohoto jeho vlastní otec žalobu vznesl. Zapomněl císař, vydávaje rozkaz, aby byl slavonský bán zajat, že bán jej kdysi ze zajetí na hradě Šikloši vysvobodil.

Bán obdržel rozkaz, aby opustil Budín, a musil se rozejíti s Veronikou, jež mu byla andělem útěchy zde na zemi. Ubohá Veronika! Loučila se s ním, jako by se měli zakrátko zase sejít, sama jej o tom ujišťujíc, a zatím se objali a políbili v okamžiku loučení v budínském paláci naposledy. Když bán zmizel z dohledu jejích očí, přistoupil k ní druhý císařův posel, řka:

„Jsi vězněm císařovým, Veroniko z Desenic.“

Zaplálo jí v očích. — „Nuže, odvedte mne s bánem,“ zvolala v děsivém tušení.

Studený smích byl jí odpovědí. „Neuvidíš již bána, neboť nemáš na tuto milost práva řádné manželky!“ Tak ji potupili.

Pýcha se v ní vzbouřila: „Mýlíte se,“ vzkřikla, zapomínajíc úzkosti a opatrnosti. „Mýlíte se všichni, kdo tak myslíte, neboť mohu být vaším vězněm, ale přes to nepřestanu být řádně oddanou bánovou ženou.“

Nešťastné přiznání. Právě to učinilo z ní v očích světa spoluvinici bánovu.

„Navedla tě Veronika z Desenic, chtívá sluniti se v záři tvé slávy a moci. Navedla tě, abys hraběnkou Alžbětu otrávil,“ prohlásil vlastní otec bánovi, když se s ním před císařem sešel. Marně tuto domněnku obviněný popíral.

V zasněženém hradě Horní Celji, kam jej jako zajatce otec zavezl, měl pak jednou sen. Vstoupila k němu do ložnice hraběnka Alžběta, modravě zsinálá se skvrnami otravy, jak ji pamatoval v rakvi. Vstoupila neúprosná a kynula mu, aby ji následoval. Musil poslechnouti. Vyvedla jej na cimbuří věže. Pohled do nekonečna rozevřel se před ním. A v tomto nekonečnu spatřil mučírnu, poznal oběť, nevinnou Veroniku, jež svázána jsouc sténala, roubík mājíc v ústech. Na tom nebylo však dosti. Kat vsypal toto bezmocné, dosud však dýchající mládí do pytle, naložil si je na záda, vyšel a kalné vody Dunaje zavřely se nad krátkým Verončiným světem. Bán s výkřikem, jenž byl s to, aby otrásl základy země, vztáhl zařatou pěst proti nebi. Leč stín zemřelé Alžběty postavil se proti tomuto prokletí. Bán se zhroutil a procitl jako šílenec. Ach, vždyť bylo pravda, že utopili jeho sladkou Veroniku. Utopili ji, za jeho vinu!

*

Vlna Donaje za vlnou nekonečně líně se valí podél Budína. Dávno, dávno, zalily věčným zapomenutím ono místo, kde utopili Veroniku z Desenic, A jejím hříchem bylo opravdu jen její nerozumné mládí. Zničili mladý život středověcí soudcové, neúprosní. Nevěřili nevinným očím. Nevěřili, že nechtěla, než osluněnou pěšinu pro

dva. Dali jí širošířý Dunaj, jehož proudy mizejí v nekonečnu mořských vod. Dali jí jeho mlhy, jeho písně a měsíční záři, jež sprádá korunu na její umučené čelo. V měsíční noci vystupují stíny obětí širokého Dunaje, aby vzpomínaly. Veroničiny nevinné oči ohlížejí se směrem k bývalé Horní Celji. Veronika již netrpí, ale sní; neboť na pomezí dvou světů není bolesti, ni nenávisti, ale nezapomíná se.

Václav Kozel:

Ze světa zvířat.

Od malička měl jsem rád zvířátka, zvláště ta, která jsem mohl nazývat svými. Rodiče nebo příbuzní, aby mi udělali radost, přinášeli mi mladé zajíčky, veverky, kosy a drozdy; ač jsem je pilně krmil, přece jsem jich nedochoval nikdy. A tak radost proměnila se často ve veliký žal.

Lépe se mi vydařila hrdlička, kterou mi dal otec. Byla velmi krotká; když jsem jedl, přilétala na stůl, sedla mi na okraj talíře a vybírala si nudle.

Měl jsem také ježka, s tím však nebyl žádný hovor. Ve dne byl obyčejně schoulen v klubko, jen v noci čile běhal po kuchyni a vyžíral své mléko s máčenou houskou. Pokrm dobře našel; měl jej ostatně vždy na svém místě u kamen.

V noci mne někdy probudil; hrozně funěl a prskal, když se pod kamny setkal se štěnětem.

Mne tento ježek naučil pořádku. Když jsem se večer svlékl a nechal kalhotky nebo punčošky na zemi, ráno byly pryč, ale našel jsem je v pelechu ježkově pod skříní.

Holuby měl jsem velmi rád. Když jsem jednou dostal od babičky párek holubů, umístil jsem je v kleci; abych je měl stále na očích, postavil jsem klec v kuchyni na truhlu.

Vychoval jsem je snadno i ochočil. Volně v kuchyni létali, ale když babička hubovala na znečišťování, pustil jsem je mezi jejich společnost. Na poli mne dobře poznali, ale nepřilétli ke mně. Sameček Honza se jen ke mně na zavolání obrátil.

Časem jsem si objasnil, co mne tak poutá ke zvířatům. Zvířata v přírodě i v domácnosti jsou prostá klamu; jeví se to v jejich očích, které jsou tak hluboké jako u nevinného dítěte.

Když jsem dospěl ve studenta, stala se mi neobvyklá věc, kterou se nemůže hned každý pochlubiti. Dva moji veselí druzi přešli se silnice na polní pěšinku. Já jsem se trochu opozdil prohlížením silničních hromádek a kamení s pole sebraného, není-li tam nějaký zvláštní nerost nebo i starožitnost. Když jsem přišel na můstek se silnice na pěšinku, seděl tam zajíc. Sklonil jsem se k němu, hladil jsem macka po hřbetě i pěkně mírně k němu mluvil a zajíc držel.

Když kamarádi z dále viděli, čím se zdržuji, spustili ohromný, huronský řev, abych prý zajíce chytil, tu teprve zajíc vyskočil a utekl.

Později jsem si to vysvětlil, že to asi byla pozdní samice; ta prý vydrží honce, psy i střelce.

Také se mi dvakrát podařilo přiblížit se takořka na krok k srně; obojí bylo u zříceniny hradu Pravdy u Domašic, mezi Louny a Rakovníkem.

Jednou tam byl výlet. K večeru šel jsem s bratrem domů. Hudbu a zpěv bylo daleko slyšet. Přišli jsme na svahu na malou lesní loučku a tam se pásla srnka. Nebála se nás, utekla teprve, když jsem se přiblížil asi na krok, abych ji pohladil.

Jindy o prázdninách přišel jsem se svými druhy, dvěma veselými studenty, zase na hrad Pravdu. A tu v příkopě potkali jsme dvě roztomilá srnčí kůzlata. Snad ještě nikdy neviděla člověka, zejména ne tak veselých a bujných studentů, jako jsme byli my.

Klidně stála a upírala na nás své velké, nevinné oči; ale moji druzi nedovedli se tiše chovati. Najednou stará srna v dále zamekala, a do srnčat jako když střelí. —

Když jsem dospěl a koupil si i statek s malým lesem, vyplnila se má dávná touha býti přírodě blíže.

S domácími zvířaty jsem rád hovořil a ta zvířata, zvláště koně a psi, mi časem porozuměla. Poznal jsem také, jak ta němá tvář se cítila lidskou řečí povznesena a vyznamenána i snažili se mi odpovědět svým způsobem. Připomínám však, že jsem se zvířaty mluvil slovy nečetnými, vždy stejnými, jako mluvíváme s malými dětmi. Sebe nazýval jsem pán, ženu paní, děti jejich křestními jmény. Ale to jest dlouhá kapitola, zmiňuji se tedy o každém zvláště.

Dr. Alfred Fuchs:

Pokolení literární a neliterární.

„Generace, která prožívala svá jara v městských alejích s knížkami básní, zaujímá místa, která jim v klidných dobách byla s to dodávati zasloužené vážnosti, ale dnes, v dobách tak neobvykle těžkých, je postavila před vážné otázky, na jejichž řešení nestačí ani Kollárovy znělky, ani nejkrásnější Máchovy příměry.“

Tak dovozuje „Večerník Českého Slova“.

Nedávno napsal týž list, že generace literární má ve veřejném životě býti vystřídána generací myslící hospodářsky. Dovožoval, že generace, jež je právě u vesla, byla za svého mládí odchována bás-

němi. Jít do alejí s knížkou veršů v ruce náleželo k dobrému tónu u každého studenta, ať se později stal v životě čímkoli. Tato generace prý neumí myslit hospodářsky, a protože nabyla vůbec vlivu ve veřejném životě, zaujímají prý její příslušníci i v životě hospodářském význačná místa, což je na škodu věci. Poznamenali bychom k tomuto názoru, že známe národohospodáře skutečně vynikající, kteří byli v mládí vychováni romantismem, na př. dra Rašína. Jeden z našich dnešních průmyslových a hospodářských vůdců napsal dokonce ve svém mládí knihu dekadentních veršů. Přes to jim jejich literární vzdělání neuškodilo. Právě dnes je třeba více než kdy jindy znáti souvislost mezi hodnotami hmotnými a duchem. I v národním hospodářství je třeba trochu obrazotvornosti a romantické mládí není nejhorším trainingem ducha pro úkoly jakékoli. Kdo má exaktní fantasi, nemusí být ještě fantastou. Jest jistě dobře, když se vystřídají generace, ale tak daleko přece ještě nejsme, aby literární vzdělání bylo přímo úhonou. Národní hospodářství přestalo být dávno přízemní vědou suchých čísel. U nás na příklad dr. Engliš, v cizině Sombart a Weber ukázali, jak úzká je souvislost mezi národním hospodářstvím a dobovou filosofií. Vždyť již sám problém hodnoty je problémem ryze filosofickým. Zvláště v naší době, kdy krise otrásá zdánlivě nejzákladnějšími poučkami, není si možno myslit národohospodáře skutečně velkého, ať praktika, ať teoretika bez velké koncepce, k níž náleží i trochu obrazotvornosti. Podle krásných slov Walt Whitmana musí blahobyť, věda i hmotná kultura ústiti ve vyšší duchovosti, jako ústí palivo v plamen a v oheň. Něco jiného jest hravá fantastika a něco jiného jest předvídavá fantasie. Kdo pak poznal v mládí vnitřní harmonii a zákonitost a krásu básnického díla, tomu se toto poznání neztratí ani v politice ani v národním hospodářství. Všimněme si, kolik francouzských státníků má za sebou nejenom významná díla vědecká, ale i literární a kolik jest mezi francouzskými vedoucími politiky členů Akademie! Nejde jenom o kulturu formální. Jde o klasickou tradici. Proto dovedl na př. Clemenceau napsati životopis Demosthenův, chtěje vylíčiti aktuální otázky pod rouškou vypravování o životě antického státníka. Neznalost literatury ještě není znamením praktičnosti a ostatně přízemní praktičnost mívá ještě velmi daleko do skutečné národohospodářské nebo státnické koncepce. Jest ovšem pravda, že roste mládež až povážlivě bez literárního vzdělání, ale bylo by velmi osudné, kdyby se z tohoto nedostatku měla usuzovati její přednost. Ještě nikdo nikdy nevyhrál nic tím, že něco nevěděl nebo neznal. Jestliže nynější krise jest redukována na příčiny psychologické, hlavně na krizi důvěry, jest samozřejmo, že musí být pěstováno vše, co může důvěru posílit, co může důvěru posílit, co může ukázati život v jeho kráse a plnosti. A tu literární vzdělání není nejhorší průpravou. Stůně-li čím společnost, je to jednostranné odbornictví, jež vede k atomisaci individua. I srd-

ce má své místo v životě hospodářském. Snad by byl Kreuger ne-
skončil tak, jak skončil, kdyby byl uměl včas dát brzdu svému
dravému dobyvatelství, jež šlo doslova přes mrtvoly a jež způsobilo,
že v kritické chvíli měl kolem sebe jenom nepřátele. Národohospodáři
vskutku bystří nepodceňovali nikdy těchto hodnot neměřitelných a
nevažitelných, těchto psychologických složek veškerého života
společenského a tudíž i hospodářského. Vyroste-li generace
myslící jenom technicky a jenom hospodářsky, vystupňují se životní
boje naprosto nesnesitelně, a co mělo být požehnáním, stane se
kletbou. Společnost bude naladěna pochmurně, třídně, nenávisťně:
Kdo řekne dělníkovi, že i pro něho jsou přichystány prosté a
sladké dary života, že i pro něho svítí „bratr oheň“, že i pro něho
září „sestra voda“? Bude to pravděpodobně týž člověk, který mu
řekne, že i on má právo volati Boha slovy: „Otče náš!“ Ti, se u
ní nezastaví. Časem dojde na všechny duchovní hodnoty ostatní.
kdož chtějí vymýtit ze společenského života složku náboženskou,
Jsme pro vystřídání generací a pro novodobé metody. Ale budeme
se vždy brániti pokusům podříditi hodnoty duchovní hmotě a síle.
Právě nedávno si stěžoval Thomas Mann na nynější německou mlá-
dež, že bývá často přímo hrda na svou nevědomost, na neznalost
tradice a že následek toho jest násilnictví, k němuž se tato mládež
sama vychovává se záminkou sportu a brannosti. Bezohledná dravost
ničím nemírněna, nedostatek smyslu pro duchovní záhady vede
k úpadku vzdělanosti nejenom duševní, ale na konec i hmotné civi-
lisace, neboť obou společenských složek nelze od sebe navzájem
oddělovati.

Jan Voborský:

Přítelova klientka.

(Podle vypravování přítele právníka.)

Krátce po převratu r. 1921 obhajoval jsem dívku, jejíž ženich
nedlouho před svatbou za nevysvětlitelných okolností nalezen byl
zastřelen v její komnatě. Když její zděšené volání o pomoc rozlehlo
se chodbami předměstského pensionu a lidé se sběhli, zjistil lékař,
náhodou v domě u kterého staršího churavce přítomný, že smrt
nastala najiště již nejméně před čtvrt hodinou. Dívka vysvětlovala,
že poněkud rozmrzena a snad i doopravdy pohněvána vstoupila
do své světnice, kde na ni snoubenec čekal, že se však po něm zprvu
ani neohlédla. Usedla ihned ke stolu, hodlajíc nejprv napsati nějaký
dopis redakci ženského časopisu „Úsvit“. Až teprve ustrašena jeho
stálým mlčením, přistoupila k němu a k úžasu svému zpozorovala,

že polosedě, pololeže na pohovce, jest mrtev. Ani tato poloha jeho nebyla jí zprvu nikterak nápadná, neboť rád tak často sedával, když mysl jeho zaseřena byla melancholií — se zálibou zabořil mnohdy hlavu do velkého kyprého polštáře pohovky, hlavně ve chvílích vrtošivosti, která zmáhala jej ponejvíce tenkrát, nemohl-li pro okamžitou peněžní tíseň poskytnouti své Robertě hmotných výhod — darů a zábav, — kterých by si snad byla přála, mimochodem řečeno talentovaná lyrická básnířka versů pečlivě císlovaných a občas žhavých jak purpur červených růží — — — Snad právě proto ráda navštěvovala s Arnoštem koncerty a ještě raději, jak jen možno bylo, cikánskou hudbu. Vždy mu tvrdila, že cikáni hudbou se zabývající jsou lidé velmi citoví a vkládají své city i do svých výkonů; umějí je přenášeti na posluchače — v jejich hře není prý nic akademického, je krásná, ale přece primitivní, není strojená a proto je v ní tolik uchvacující upřímnosti jako v básni, vzniklé pod sladkou pečeti nečekaného polibku. —

Ale vše, co bez jejího vědomí a tedy též bez její viny se událo, bylo nyní za dané situace pramálo pravděpodobno — vždyť pravda tak málokdy má pravou tvář pravdy. Osudným vlivem zapůsobila na všeobecný úsudek okolnost, že otec ženichův před nedávnem prý zde byl a měl dlouhou rozmluvu s touto dívkou. Co se zprvu snad jen na konci chodeb nebo v šeru průjezdu šuškal, vyprávěno nyní zlými jazyky zoela bez ostychu, zprvu tlumeně, za chvíli nahlas — v duších rašila zlá setba a nad ní kvetl koukol tendenčně zabarvených a nechutnou pikanterií jen tak na půl přioděných řečí, které jako by uskutečňovaly staré pořekadlo, že pravda je často zvláštnější než smyšlenka.

Zejména ženy pilně přemítaly, že prý se ta dívka, Roberta Holanová, jinak všem až dosud velmi sympatická a pro svou veselou lektoru všem milá, poslední dobou vášnivě prudce zamílovala do otce svého snoubence.

A měla prý ta skrytá fialka — jak o ní teď pojednou se vědělo a žiravým jedem úštěpků šířilo dál — k takovému zamilování nejednu příčinu. Proč by se taková soukromá učitelka cizích řečí plným žárem mladého rozdychtěného srdce nevěnovala bohatému vdovci, v jehož rozsáhlém podniku měl jeho syn Arnošt postavení poměrně velice nepatrné. Vždyť Roberta Holanová sama vyšla z bídy a nouze jako dcera ovdovělé operetní zpěvačky, přišedší dlouhou chorobou o líbezný kdysi hlas a osudem donucené, aby za kus chleba pro sebe a pro svou dcerku zaměnila pestré kostýmy divadelní za šití tuctových a nevkusných ženských šatů pro kterous židovskou konfekci, vychvalované levnou a přece jen nestoudně drahou pro hadrovitou látku.

Nejpilnější mlýn na přemílání všech možných i nemožných, známých i hanebně vymyšlených a podrobností ze života nebohé Roberty Holanové poháněly špinavou vodou svých řečí dvě ženy: do-

movnice pensionu Stránská, taková samsonka v sukních, pro přílišnou kyprost těla snad duševně dost zaostalá a jí věrně sekundovala bývalá rakouská paní majorka, vdova, hubená na kost a kůži jako kudlanka, tajným zaměstnáním jedna z velkoměstských madames de Thébe, ze které převrat, smazav koňskou houbou vojenský predikát Nemiell von Silberdorn udělal praobyčejnou Nemelovou, která měla pouze to jediné, hadí jazyk na utržení cti jiných lidí.

Kdysi se ty dvě dámy několikrát špinavě pomluvily, poplivaly, ve rvačce jak rozdrážděné saně ostrými nehty poškrábaly, jindy zas hned za časného rána na sebe jazyky vyplázly a jako na povel zběsile třískaly — diváci v úboru pramálo salonním to měli na volňasky — hlava nehlava, ruka neruka, až přišel lékař a přišli strážníci a byly z toho soudy a tresty. — Nyní byly paničky v jednotné frontě proti ubohé Robertě, o které mluvily jako o mravně sešlé nevěstce, která už do smrti nikdy nezíská slušného mužského za manžela, leda že to bude nějaký obejda nebo pepický dlažbošlap, aby ho pak, vykoukaná a vyprakticírovaná sama živila — víme jak — nó, co o tom hanba mluvit...

Samsonce Stránské ježilo se prořidlé mikádo jak ometené černé kostě, milostpaní majorce (vida, pojednou byla zas milostpaní!) třepal se chudičký drdůlek jen tak halabala spoutaný černou už notně ušmudlanou úzkou sametkou jako zvadlá švestka na štopce... „Viděj, viděj,“ znělo zprava zleva, „teď už bude po kremrolích; teď bude šupat „chlupatou“ s nudlema... přestanou kloboučky, paní, to se moli pomějou, když bude u jeptišek v Řepích nosit numerovaný šátek — chacha — checha! — Ráda se, kočinda, hřávala u kamínek — tam jí budou topit lojovou svíčkou, to bude bradička pod dekou — hihhi... A abych nespomněla, milostpaní, přijdou si večer na nákou topinku, mám husí sádýlko jako mandličky...

*

Vedoucím heslem bylo: to se zná, učila ta fiflena cizím jazykům — a ten svůj ještěřčí vyplázla v pravý čas na vdovce — proto se zbavila jeho syna, aby jím nepřekážel. Takové vytrískat duši z těla.

Tak soudily dvě sudičky z pensionu, jež byly pak i svědkyněmi u soudu, tak soudily i všechny jiné rozcuchané hlavy v domě, ale bez dlouhých úvah souzeno tak bylo též jinde a výš a všude se snad až hříšně zapomínalo, že nelze souditi a odsuzovati „něco“, nýbrž určitý a náležitě doložený skutek stejně jako obvinění musí záležeti na určitých skutecích, z nichž vina pak nesporně a přímo vyplývá.

Kdo však z těch všech lidí staral se o rozervané dívčí srdce, naplněné tolikerou hořkostí nad zavládnutím zlým stavem, kdo vzpomněl v těch osudných chvílích byt jen vzdáleně, jak a kterak a kdy to srdce bude znovu potěšeno a znovu vzpřímeny důkazem, že jest zase již před úsvitem nového lepšího času?

Každé slovo Robertino mělo jen tak málo váhy, jako zoufalá vý-

mluva, kterou s druhé strany zastíňovalo přítomí těžkých okolností, na jejichž miskou lehkomyslně byla přihazována závaží jejího původu, veselého mládí, lásky k životu i její nemajetnosti. — —

*

Vzpomínala — — však také já jsem se dosti často rozpomínal, kterak při první obhajobě Roberty Holanové bylo lískovým oříškem stále z ruky unikajícím tvrzení žaloby, že poloha revolveru na pohovce nebyla prý taková, že by tak nebyl mohl sebevrahovi z ruky vypadnout a to hned již podle znění prvotního zjišťovacího zápisu padalo ke značné tíži viny Robertiny. Na šachovnici celého případu stále byla červená figurka osudného klamu a takřka příšerné domněnky, že obviněná rafinovaně vše činila a obmyslně nastrojila vše tak, aby předstírala dojem sebevraždy mladého technika Režného.

A motouz tohoto záludného podnětu, jako by svíravým drátem provlečen, byl při zatvrzelé nemluvnosti Robertině s to, aby zadrželo její dobrou pověst, literární ambice i hrdlo její další životní existence. — — Řepy, ty k tomu zcela dobře dostačily! Řepy v ústech žen, z nichž mnohá neměla snad ani příliš daleko ke kandidatuře na „numerovaný šátek“ v Řepích... O jízlivostech jiných lidí i z lepší společnosti raději ani nemluví.

*

Nuže — nechtě celý ten dramatický živý obraz rozvinuje se před očima čtenáře jako na scéně moderního otáčivého jeviště! — —

*

Podnikatel staveb, architekt Miloš Režný, považoval nikoliv zrovna právě jen pro svých 49 let kapitolu lásky již za zcela uzavřenu, ač jest přece dosti mužů, kteří v tomto věku ať zjevně ať potají teprve nejsilněji žijí. Od smrti své ženy, citově chladné a povahově pramálo vášné a společenské, do níž — jak nebylo nikde tajemstvím — nikdy nebyl opravdovým vřelým citem zamilován, jen tu onde zasvitla mu srdcem nějaká ta letmá, zábavná známost ze společenského života, když tu pojednou jeho vlastní syn, zářící mladistvou pýchou, představil mu v restauraci Národního domu svou snoubenku Robertu Holanovou.

Arnošt Režný studoval až dosud pozemní stavitelství, ve všem poukázán jen na nepříliš štědrú podporu otcovu. V necelých svých 24 letech a chtěje se co nejdříve oženiti, hodlal přerušiti studia vůbec a vstoupiti do firmy. Byl to mladík tělesně silně vyvinutý, duševně však zpohodlnělý — kdyby byl býval dítětem z chudé dělnické neb řemeslnické rodiny, byl by snad žil životem spokojeným; takto však vždy pokulhával za svými druhy na střední i vysoké škole, nejvíce roztrpčován a vydrážďován výroky otcovými, jenž nikdy od něho neočekával zvláštní výkonnosti a vždy zrazoval od dalších studií.

Snad právě proto a přímo tvrdohlavě dlouho rád studoval, až by jedné chvíle mohl spanilou svou nevěstou dokázat svému otci i všem jiným, že není takovým dubovým dřevem, za jaké jej všichni považovali, Roberta. Holanová jen jen plála láskou k němu, jenž v tajných záhybech své duše pocitoval, že bude pro ni osvobozením ze šedé sítě chudého života. Nebylo dost štěstí již jen v tomto vědomí? On, Arnošt Režný, bude osvobozením láska pro milou bytost lidskou, které láska zářila v očích jak hvězdy na nebi — to bylo první velké štěstí v jeho životě, do něhož zesnulá matka ani jednou nevdechla a snad ani nechtěla vdechnouti sladké vůně opravdové něhy.

Stavitel Miloš Režný byl mužem krásné, štíhlé postavy, ve společnosti oblíbený pro svou žoviálnost, ale se synem Arnoštem, jenž jediný doma zbyl po úmrtí dvou slaboučkých dcerek blondýnek, takových ženských bledulí, jednal vždy s nekrytým nádechem štiplavé ironie. — Teď znenadání poznal Robertu Holanovou, brunetku plnou šumného veselí, mladistvé, ač nevinné lehkomyšlnosti a neukojitelné touhy po životě — přišla mu do cesty náhle jako z jiného světa, na nějž otec Režný již dávno a dávno zapomněl nebo jehož ve svém neutěšeném manželství snad vůbec ani nepoznal. Kterak prožije takhle Roberta svá první léta a po nich třeba ještě celou dlouhou řadu let s tím jeho synem, stále nespokojeným a omrzelým, stále bez jasného cíle? To bylo směšné postavení dvou figurek na šachovnici života. Ti dva lidé budou rozhodně nešťastní.

Miloš Režný neznal sentimentality, šlo-li o to, aby zabráněno bylo takovému neštěstí. Dívce řekl zcela prostě, že lásky ještě nepoznala. Oběma pak domlouval, aby se svatbou ještě nějaký čásek sečkali, několik týdnů a snad i měsíců, až by se vzájemně lépe poznali. Slova jeho měla sluneční svit pečlivé lásky. Dokazoval snoubencům, že se ve mnohém co do svých povah nesprávně hodnotili. Ale syn Arnošt snad až i celou silou mladické neomalenosti vzpíral se proti jeho názorům, nemoha pochopiti, proč Roberta nyní jako změněna lpěla na rtech a pohledech otcových.

Záhy odpůldne o svátku Všech svatých šel Arnošt s Robertou na Olšanský hřbitov, za jehož železnými vraty je trvale vyřešena nejdůležitější otázka života člověka ohledně často uvažovaného „odkud“ a „kam“ pro všechny ty, jimž ledovým polibkem smrti dostalo se štěstí spánku, z něhož není na tomto světě již probuzení. — Nesouce světla a kytice aster a chrysantém, šli mladí lidé, oba zamlklí, blátivými rozměklými cestami, mezi mračny jiných lidí ke hrobům matek, Robertiny i Arnoštovy — a zde na obou místech, ať bylo to tam u chudého drnového rovu, jejž v létě nestíní ani cypřiš nebo akát, ať tam mezi mramorovými hrobkami, vroucně se pomodlili. Ale u hrobu rodiny Režných setkali se se stavitelem, jenž pak společně s nimi odcházel ze hřbitova. Šel uprostřed mezi nimi, a

jak již bývalo jeho zvykem, pravici bez rukavičky a s dlaní volně otevřenou opřenu v zadu o zímník.

U Maršnerovy továrny na čokoládu pojednou ucítil, jak mu na plochu dlaně jaksi hravě se vsunuly jemné ženské prsty, zrovna jako dětské — chvíli jim té hry dopřál, pak je ale pevně sevřel a držel v zajetí svých prstů po celou délku chodníku kolem vinohradského pivovaru a zasmutnělé jeho zahrady. —

Byloť o zprvu, jako při průpovídce „vařila myška kašičku“ — těžko však rozřešiti, zda to byl pouhý chvilkový rozmar, zda náhoda či zda sáhla tu v klávesy života osudovost, podávající někdy sladkou datli, někdy jen tvrdou její pecku.

Vždy však — — záhada! —

Tím větší a hlubší, protože Roberta původně z chvilkového romaru hledala ruku Arnoštovu — — a poznavši omyl, nemohla již z tenat náhody uniknouti a také již neunikla.

Když pak u věže vodárny nastal rozchod nad jiné přátelský, zavislo to v očích Robertiných, v tom topasovém jejich víně jak dvě astrální světla takové silné touhy, že si stavitel Režný jako v rozpacích pohladil hustý hnědý plnovous, šedými nitkami již prokvétající.

I to světlo očí — záhada!

Z úcty k oběma matkám, své i Robertině, o jichž životních šerech tak mnohé tanulo mu na mysli, odmítl Arnošt zcela rozhodně návštěvu nějaké kavárny nebo komorního divadla. Staviteli Režnému bylo při tom, jako by jeho nitro přímo prosyceno bylo libodechem neviditelné růže stolisté, nitro poctivce a člověka, pilnou a vytrvalou prací probojovavšího se k bohatství, nitro člověka, vždy se štítícího již jen zdánlivé možnosti styku s lidmi, jichž vezdejšími chlebem byla a jest honba za rychlým zbohatnutím a vyhledávání prostředků, jež nesnesou denního světla.

A Režný byl též z mužů, kteří couvají před okamžiky, kdy rozum bere za své a rozkoš je původní — Roberta nebyla povahy jiné, sama sobě připadala vždy chladnou, ač o brunetách jinak se mluvívá. —

Pak byl den Dušiček.

Ponurý, ztemnělý, za studeného větru provázený hustou plískanicí deště a sněhu.

Roberta Holanová, jež po ranní mši obstarala si do košíčku na lokti různé nákupy, odložila slušivý smutkový baret a svléknuvši se sebe krátký kožíšek, kožešinou lemovaný, chystala se právě, že upraví si trochu lépe účes — vypadala přímo rozkošně, ne-li snad až svůdně, když nakláněla se k zrcadlu — lakovky s kožešinkou, černá sukně a bordo blůzka, prostínká však elegantní, vše jak náleželo slušelo usměvavé brunetě.

V tom tu návštěva — stavitel Režný! V prezůvkách, bobrový límec až po uši a všecek umáčen tou dnešní plískanicí. „Promiňte, že

takto přicházím! Ale chtěl jsem vás dnes vidět," tak promluvil, když zraky jejich se na okamžik setkaly, ale hned se zase jako zaleknuté svezly dolů. Její byly veselé a zářivé, jeho vážné, tmavé a hluboké — a jako by se navzájem zapalovaly ... tváře Robertiny se o poznání zarděly, i do jeho chladem pobledlého obličeje vběhlo trochu krve a zbarvilo jej. —

Ačkoliv Režnému zpod obočí zářily oči moudré, které svědčily o jeho dobrosrdečnosti, spolu pak podnikavosti a ráznosti, přece jen bylo celé jeho bytosti, jako by hluboko tonula ve vůni stolisté růže, té včerejší ze svátku Všech svatých, a jako v opojení opakoval slabým hlasem: „Chtěl jsem vás dnes vidět“ — a v témže okamžiku byla ta vůně snad stokrát opojnější, když Roberta odvětila: „Já jsem věděla, že dnes přijdete!“ V hlase zvonilo jí to přítulnou upřímností — ale v témž okamžiku již jen bojácně šeptala: „Buďte mi, prosím, dobrým přítelem, jehož bych nerada pozbyla, nevědouc, co bych si bez něho počala — buďte mi zlatým ideovým sloupem, o nějž bych se mohla i jako básnířka opřít v bílé antické říze, čistě bez poskvrny!“ —

Nebyla ni o vteřinu ošizena ve svém doufání, neboť Režný podal jí ve skvostné biblické úpravě nejnovější ilustrované vydání Zeyerových Tří legend o krucifixu. Vázána v růžovém marokýnu, měla kniha obsahující poetické texty takřka modliteb duše básníkovy, uměle pracovanou stříbrnou sponu jak skutečná kniha modlitební — a za každým listem jejím vložena byla zbrusu nová tisícikoruna. —

Užasla, oněměla — jak projevití dík? Vzpomněla, že nelze přec v této chvíli chtít překypující náplň slov: ó, by mne políbil políbením úst ... neboť vím, že jeho duše jest sladká a silná jak aroma a šťáva jižního vína ... Vzpomněla a proto přiskočivši, sama políbila Režného polibkem nejčistšího ženství a pravila: „To můj chudý, chudičký dík — a k němu pojím prosbu: uložte vzácný svůj dar pro mne ve své pokladně — tam bude nejbezpečnější, ne u mne a přece vždycky můj — což kdyby se se mnou něco stalo, nemoc nebo cos jiného — a cizí ruce potom hledaly v mých zásuvkách a pošpinily ten dar hanebnou pomluvou — splňte prosím, moji prosbu a budu vám dvojnásob vděčná!“ —

Stalo se dle jejího důvodného přání — a stavitel Režný, jenž za toho nevlídného počasí dušičkového dne nikým — jak se pevně, leč mylně domníval — nepozorován do domu vešel a také tak z něho odešel, pocítoval celou cestou k domovu a doma ve své pracovně stále tu tajuplnou opojnou vůni stolistky a stále měl dojem posvátného přímo objetí dvěma teplými rukama jak zlatého pouta v přítmí života. —

*

Stavitel Režný dostavil se ještě začátkem prosince do pensionu k poslední rozmluvě s Robertou Holanovou, aby — jak sama řekla — přátelsky a vlídně jí domluvil, ba doporučil, že bude lépe, zůsta-

nou-li při původně smluveném termínu sňatku, hned po sv. Třech králích, když syn Arnošt na tom tak tvrdošíjně trvá a byt v rodinném domě Režných jest již úplně, pohodlně a slohově zařízen. Než se ten náš ztřeštěnec někdy pořádně zakotví, budou mladí dostávat slušnou roční apanáž a mimo to bude Robertě pokladna vždy otevřena, aby mohla doma i mimo dům slušně reprezentovati paní z rodiny Režných. Proč nakapávati do poháru vína štěstí mladých lidí nepříjemnou hořkost různých vzdorů a námitek, která by pak trpce byla pocítována již hned při prvním kroku od oltáře a byla by nemilým příměskem do liliové vůně bílé kytice svatební!

S radostnými slovy díky vyprovázela jej po té Roberta, postála s ním ještě hezkou chvíli v živém hovoru na schodišti — Arnošt zamlklý a ani nepozdraviv, prošel vedle nich a vstoupil rovnou do Robertina pokoje.

Netaktním chováním nemile jsouc dotčena a roztrpčena, nevrátila se dívka, ale vyprovodila stavitele Režného ještě až před dům, znovu se s ním rozhovořila a nespěchala domů, ač na to důtklivě naléhal. Přišedši nahoru, očekávala, že pobouřený Arnošt sehraje nějaký nemilý výstup — ale bylo ticho. — Spíše tušila, než viděla jej na pohovce a nepromluvivši, usedla ke stolu, aby psala obmýšlený dopis, nemajíc ovšem nejmenšího zdání o tom, že růže stolistá může býti proměněna v květ golgotského smutku.

Za chvíli jaký hrozný poznatek, jaké řeči v domě, co tmy pomluv a nelítostných slov shrnulo se kolem ubohé neprovinilé dívky Růženy, které nesoucité ženy, o nichž by noc mohla vyprávěti celé romány, s chvatem tygric ušily černý rubáš těžkého podezření. — První jednání tragédie mladého života se končilo dvěma smutnými průvody — tělo Arnoštovo, vychladlá mrtvola, do márnice, Růžena na policii a do vyšetřovací vazby! —

Nevysvětlitelnou byla příteli obhájci přepodivná změna, jež se stala s dívkou Holanovou za soudního řízení celkem dosti stručného — příčina zabíjení byla zdánlivě dost jasná! Nedobře hodila se k jejímu mládí a k bývalé radosti ze života, což obě bylo bílým květem její bytosti, ačkoliv prosta jakékoliv viny, že s ledovým klidem očekávala neodvratného odsouzení, hrdě, odhodlaně a takřka s netajenou touhou snášejíc rány těžké pěsti osudu. Bystrý právník správně postřehoval, že za tím vším vězí nějaké velké tajemství, dívkou zarputile sic ukrývané, však při tom také v jemné roušce ženské něhy.

Teprve když vynesena byl rozsudek s podmíněným odkladem na dva roky, podařilo se mu přiměti Robertu Holanovou k mluvení. Musil jí dáti slib mlčelivosti — a pak mu ukázala blokový lístek papíru, jenž ležel na pohovce vedle mrtvoly Arnoštovy. Nebylo nejmenší pochyby, od koho pocházel — Arnošt, ať už náhodou nebo z pouhé hříčky míval i v bloku vše razítkováno, svým podpisem, loučil se s otcem těmito slovy, psanými inkoustovou tužkou: „J s e m

tu již zbytečný, odcházím“ — tak bylo psáno, „nechci vám být v cestě!“ — A totéž razítko a celý blok podobných lístků byly dosud na Arnoštově stole! —

Roberta se domnívala, že by se tato synova slova přetěžce dotkla stavitele Režného — kdož ví, co by jej bylo stihlo po jich přečtení. Proto zatajila tento jediný, ač na výsost důležitý důkaz své nevinny, aby nedala do hry čest muže, jeho žsi všichni vážili pro milou tvář i málomluvnost, po tragické smrti synově snadno vysvětlitelnou.

Ale kde šlo o čest a právní očistu zle nařčené a odsouzené ženy, přestávaly všechny ohledy a sliby, bylo-li zprvu všude a u každého, přebohužel i v soudcovských talárech tak uboze málo víry v pravdu slov dívčiných, pak bylo svatou mravní povinností, zlaté zrno té pravdy znovu zasít, půdu pro ně zkyprtit! Zlomiv pečeť mlčelivosti, docílil přítel právník na základě řečeného dokladu obnovu procesu a Roberta Holanová byla osvobozena!

Hned za týden po jejím odchodu ze soudní budovy odjel s ní Miloš Režný do ciziny, kde zanedlouho s ní byl církevně oddán právě v den, kdy prošlo třetí výročí smutku po její matce. —

Poslali pak obhájci, příteli právníku, elegantní oznámení z Paříže, že jejich sňatek konal se v nejranějších hodinách v basilice Sacré Coeur na Montmartru při mši svaté, obětované duchovním rádcem československé kolonie, Mgrem Rudolfem Zhánělem.

Antonín Šorm:

Kovoví, ale výmluvní svědkové našeho odboje.

(Dokončení.)

V Havlovicích na Domažlicku trávil skrytý zvonek dlouhý spánek za komínem doškové chaloupky, ze kterého jej ovšem den osvobození probudil.

Tragický osud měl zvonek ukrytý v hromadě pařezů v Karlově, malé dědině zvíkovského podhradí, ve statku u Kotápisů. Statek totiž vyhořel roku 1918 a zvonek se rozlil. Ale zbožná mysl a štedrá ruka brzy zvon nahradily.

V Novém Světě u Dolní Cerekve uschovali zvonek do pytlů zabalený pod prázdným chlévem novostavby; v lázních Studánce u Rychnova nad Kněžnou sebrali zvon vojákům s káry, zatím co tito zaskočili si do hospody. Podobně vyžráli na rekvisici v Sušné, kde obětovali vojínům za zvony máslo a chleba. Ouhrovští podplatili chlebem rekvisici vojenskou. V Kozovicích na Mladoboleslavsku

uschován zvon před rekvisicí do dřevníku. V Lipníku přechováván zvonek místní po celou válku až do převratu — v posteli. V Habrově vdova-zvonice uschovala zvon do staré malované truhly, v Oudolhu přechováván zvonek střídavě ve mlýně, u starosty a jiných sousedů, aby četníci nevypátrali místa jeho ukrytu. Také zvony na památném Kopečku nad Kyšperkem „desertovaly“ — „ulítly do Říma“, jak lid říkal, a vrátily se až do převratu. Byly uschovány v oltáři nejsvětější Trojice boží v ambitech. V Horním Újezdě u Litomyšle již se nad zvonek v poli oralo. V Lysé nad Labem zachránil hrobník Karel Andreska zvonek nad úmrličí kaplí tím, že přístup k němu tak důkladně a důmyslně se všech stran skryl, že by vojáci byli museli celou věž rozbourati. Proto raději odešli s nepořízenou. Dojemná je historie zachráněného zvonku v Dubé pod Blaníkem, který prvně zazvonil umíráčkem choti svého zachránce, po druhé zachránci samotnému. V jihočeské vesničce Vyhnanicích zakopán zvonek v rohu za stodolou souseda a místo zarovnáno hranicí dříví. V Novotníkách u Nepomuka byl zvon dobře zazděn!

V Nové Vsi u Uhlířských Janovic málem již chlapec zvoníkův byl by prozradil předčasně úkryt zvonku a v Seči nešťastně děti ukrytý zvon prozradily. Často jen ten věděl, kam zvon zmizel, kdo dílo vykonal. Tak ve vsi Ostašově staříčkový rolník odnesl zvonek do lesa a ukryl. Když po osvobození zvonek přinesl a prvně jím zvonil, seběhla se k němu celá dědina; nikdo netušil, kde zvonek byl schován; kdyby byl tento odbojník zemřel, byl by jejich zvonek jistě nezvěstný. Dobrodružným způsobem zachránili tři zvony svých dědin Valů, Křenovic a Chlístova u Dobrušky čtyři sousedé a návratem jich překvapili svoje rodné obce právě o Štědrém večeru 1918. Na Chodsku ženy v kteréši dědině u Domažlic přenášely utajený zvonek z domku do domku, když četnictvo přišlo vypátrati dočasný odpočinek zmizelého zvonku za komínem chaloupky. Jinde pohružovali zvony do studní, jako v Měcholupech, v Jíně u Lužan „zakotvili“ zvon v potoce. Zvláště přálo štěstí při rekvisici osadníkům Sloupnice u Litomyšle. Když sběratelé zvonů přišli na podzim 1916 do Sloupnice, ztratily se náhle s věže dva zvony. Místní občané zavezli je do jámy vodou naplněné, která do rána zamrzla. Na led napadl sníh a o zvonech nikdo nemohl více říci: „Ty se asi do země propadly.“ Teprve s probouzejícím se jarem 1919 byly „propadlé“ zvony vytaženy a na květnou neděli jimi již opět ve Sloupnici zvonili.

V Táboře byl zachráněn největší zvon, přelítý v r. 1870 tím, že jej děkan v soupisu vynechal. Podobných zvonů ve výkaze vynechaných a tak zachráněných jest mnoho, jako zúmyslně v Týně nad Vltavou nebo ve Zhoří u Golčova Jeníkova a mnoho jiných. V Pečičkách, když došly první zprávy o ústupcích Vídně ve prospěch naší samostatnosti, nečekali ani na 28. říjen, nýbrž již na svátek sv. Václava 1918 přinesli z úkrytu svůj domek dvě léta za-

píraný a slavnostně jím vyzváněli vstříc adventu naší samostatnosti.

Spisovatel Jindřich Š. Baar chtěl s věrnými občany zachrániti zvon „Pavla“ s krteňské věže v srbovické hrobce za kostelem, ale než bylo vše připraveno, odvezli zvon vojáci. Farář v Sudslavi u Brandýsa nad Orlicí nemoha ani na Stojanovu intervenci ve Vídni zachrániti největšího zvonu poutnického kostela homolského, dal jej svaliti s kopce do připravené jámy. Do jámy současně zasazen strom a vše zaházeno a drny vyrovnáno. Ale nebylo již času na zahlazení rýhy, kterou zvon v rozmoklé půdě vyryl. Komise zvon našla, přímo v jámě rozbila a odvezla za velikého pláče lidu.

S podobnými svědky našeho odboje setkáme se častěji, nelze tu všech vypočítati.

S radostí můžeme také u nás zjistiti, že téměř nikde neodevzdali zvonů dobrovolně pro účely války, jak tehdy často se stávalo v sousedních zemích německých a v Uhrách. Když již zvony odevzdávali se musely, patřil jejich odchod k nejtklivějším výjevům v našich městech a dědinách za války. Kde nebyly zvony odebrány neočekávaně, uspořádány jimi téměř obřady pohřební. V Bavorově loučila se školní mládež třída po třídě se zvony, obecnstvo vystřídalo se až do vetché stařenky, aby posledně spatřilo zvony, k nimž předky i je poutala úcta i láska, mocná pouta náboženská i práva občanská. Snímání zvonů dalo se za hudby pohřební a dne 15. října ubíral se Bavorovem vzlykající průvod, tak mohutný, že toho pošumavské městečko nikdy nevidělo a neuvidí. V čele šlo 130 družček.

Bolestný úděs a ponurné dojmy nejednou hlasitě projeveny a končí se nepříjemným vyšetřováním a nejednou i v síni soudní. Proto když nebylo lze ráznými protesty ani prosbami ba ani nejpokornějším dojednáním opráti se této loupeži nenahraditelných našich uměleckých a lidu předrahých památek, utěšuje se lid alespoň vroucím přáním a blahou nadějí, že sáhnutím na nejsvětější naše předměty budou ztrestány svévolné ruce a pyšná moc našich utiskovatelů. A slova vzteku a děsu i nenávisti rozplývají se v dávná národní přání a mění v prosby za vrácení míru a svobody. Z mnoha a mnoha těchto velmi dojemně tlumočících projevů oné doby cituji závěrem několik veršů z básně Karla Podhajského: „Poslední pozdrav zvonů Vysokomýtských (1917), když přes všechny protesty sebrán byl městu velkopamátný zvon „Vavřinec“:

Není dosti padlých synů, válkou zpustošených měst,
i tu naši relikvií nutno k plenu dáti snést?
Vavřince, tři zvony menší válce v oběť odnesli,
století jich ušetřila, my jsme toho nesvedli!

Ctíme vás, prastaré zvony, bolí nás váš smutný skon,
oběť tato bezpříkladná, skončítež kruté války shon!

Zle zkoušené domovině vymoz míru, svobody,
by se zastkvěl národ český — volným mezi národy!

A posláni toto nám drahé zvony přesně vyplnily!...

Tomáš Josef Jiroušek:

Za Janem Voborským.

Ve čtvrtek dne 15. listopadu 1934 ve věku 68 let odešel nám na věčnost nadaný spisovatel a básník směru Zeyerova — Jan Voborský. Stál v řadách našich od měsíce května r. 1908. Do té doby stál mimo náš kruh a působil na poli literárním samostatně. V letech 1889—1890 nacházíme jeho básnické práce, jako: „Práce“ a k 1. květnu r. 1890 báseň „Dál, k máji dál“ v sociálně demokratickém pražském časopisu „Heslo“, ale ne na dlouho. V též čas, po prvním květnu r. 1890, seznamuje se Voborský náhodou s básnickými plody Julia Zeyera, které studuje, a dopisuje si zároveň s básníkem Adolfem Heydukem v Písku, který jej získává pro směr Zeyerův svým dopisem ze dne 29. prosince roku 1890 nadobro. V dopise tom píše Voborskému Adolf Heyduk tuto pochvalu dráhy básnické, na kterou Voborský nastoupil, těmito slovy: „Ze jste sobě obral vzorem Julia Zeyera na dráze básnické, jen chválím. Zeyer jest čistá duše, poeta Bohem povoláný. U jeho slépějí není kalu, jen slza ovlažuje stezky jeho. Právě ho zde v Písku čekám návštěvou, pohovoříme si o Vás. — Pro dnešek tisknu Vám upřímně ruku, činím se milostivé paní choti z duše poručena a volám Vám srdečné: „Nazdar!“ a veselý Nový rok.“ — Váš starý přítel Adolf Heyduk. V Písku, dne 29. prosince r. 1890.“ —

Nuže, a od té doby píše Voborský své články a básně ve směru Zeyerově až do své smrti 44 let! Nejvíce jeho básní a příspěvků literárních do roku 1908 přinášel jindřichohradecký týdeník „Ohlas od Nežárky“ a pak pražská „Vlast“. Pro literární směr náš a politickou naši linii byl Voborský získán mojí politickou státoprávní řečí na schůzi voličů v měsíci květnu r. 1907 v Bubenči u Prahy, již byl Voborský přítomen. Bylo to za prvních voleb poslanců říšských za všeobecného volebního přímého a rovného práva. Po schůzi přišel ke mně Voborský, velice překvapen a nadšen mojí řečí — a tak jsme se sprátelili, že pak k nám docházel do redakce „Vlasti“ i „Našich Listů“ a do nich psal — a spolupracoval v nich až zesnul v Pánu.

*

Jan Voborský narodil se v pondělí dne 15. října r. 1866 v Praze na Novém městě v Žitné ulici v čp. 573 — číslo nové 34. V tom

domě vycházel též obrázkový časopis „*Slavin*“, obírající se buditeli národa z let 1780 až 1840.

Jana Voborského otec, Antonín Voborský, byl typografem, který vyšel z knihtiskárny Landfrassovy v Jindřichově Hradci a jehož předkové vycházeli z Tábora. Matka Jana Voborského byla Johanna Geistová rodem a sídlem v Jindřichově Hradci, kde se s ní Antonín Voborský seznámil a za manželku si ji vzal.

Postupem času obdržel otec Jana Voborského jako sazeč písma zaměstnání v Karlíně a tam se s rodinou svojí z Nového města pražského přestěhoval. Zde Jan Voborský docházel na reální školu a po jejím vystudování chodil rok na českou techniku, načež oddal se povolání úřednickému, vstoupiv dne 15. prosince r. 1886 do úřadu zemské politické správy. Postupně stal se tam i kancelářským ředitelem a záhy po státním převratu odebral se takoroka po čtyřicetileté službě na odpočinek a žil poslední léta svého života v Dejvicích blíže Bruské brány, z jeho bytu byl krásný pohled na Prahu — a tam také dokončil pout svého života. Pohřben byl v Olšanech a nad jeho hrobem mluvil katecheta Václav Vajs.

*

Jako literát a básník zanechal nám za sebou Jan Voborský velmi bohatou žně svých prací. A nejvíce jich má od roku 1908 měsíční revue „*Vlast*“ a týdeník „*Naše Listy*“. Těm věnoval Jan Voborský nejvíce svých článků a básní ceny poučné, vzdělávací i historické. Samostatně vyšla tiskem jeho díla: „*Opuštěný pastýř*“ r. 1913, „*Stříbrné květy*“ r. 1913 a „*Paní Jindra*“ r. 1914. Posledním literárním dílem Jana Voborského jest nádherný ilustrovaný sborník životopisný a vzpomínkový, nadepsaný: „*Dr. Josef Hanuš*“. Sborník na paměť pátého výročí smrti českého kněze-učence. Vyšel z knihtiskárny Družstva Vlast roku 1933 péčí „*Hanušova komitétu*“ a pod záštitou Lurdského spolku v Praze.

A nejen jako literát a básník, ale také i jako řečník pohyboval se Jan Voborský mezi námi. V literárních věcírcích Družstva Vlast přednášel dne 8. října r. 1910 „*O Frant. Antonínu Sporkovi*“ a dne 19. listopadu r. 1911 „*O Juliu Zeyerovi a Svatopluku Čechovi*“. Na literárních a sociálních sjezdech Družstva Vlast mimo Prahu přednášel nám o různých zjevech ze života lidu Jan Voborský na Kladně r. 1911, v Táboře r. 1913, na Mělníku r. 1913 a v Berouně r. 1914.

Mimo tuto činnost účastnil se Jan Voborský jako člen schůzí výboru Družstva Vlast od r. 1911. V sociálním odboru Družstva Vlast, v literární sekci Družstva Vlast, v tiskové lize a v Jednotě katol. učitelstva a přátel křesťanské výchovy byl členem od r. 1909 a v letech 1907—1910 byl předsedou organizace katol. lidu v Bubenči i ve Spolku lurdsém v Praze působil jako funkcionář a člen výboru.

A pozoruhodno jest, že když tento muž z katolického ruchu jistě pozoruhodný, zemřel, nenašel se nikdo z českých žurnalistů, aby kromě pětiřádkové zprávy napsal poněkud větší nástin jeho života. Cest buďž jeho památce!

Adolf Kajpr T. J.:

Několik rysů z poesie Pavla Claudela.

(Dokončení.)

Ukázati věci i zdánlivě nejnepatrnější v jejich spojení s Bohem, s Kristem, toť vrchol synthese, skladby, poesie. Málokomu je dána milost věci tak spatřovati, nebo spíše málokdo se k ní dopracuje. Naše slabosti a nedostatky, naše sobectví a úzkoprsost nás činí jednostrannými, krátkozrakými: Činíce jedno, opomíjíme druhé; myslíce na jedno, zapomínáme na druhé. Naše usuzování a jednání, náš světový názor se následkem toho stává čím dál tím kusejším, nepravdivějším a ohyzdnějším, poněvadž nevidíme věci, jak skutečně jsou, a ony jsouce vytrženy z celku, nejsou pravdivé, nejsou skutečné. Claudel vyjadřuje krásně tuto potřebu celkového nazírání na skutečnost: „Í k pouhému rozletu motýlovu je potřebí celého širého nebe. Nemůžete pochopiti ani sedmikrásky v trávě, nechápete-li slunce mezi hvězdami.“⁴

Toto synthetické myšlení nám umožní vmysliti se do povahy, potřeb a dějin lidí jiných, ba pochopíme je mnohdy lépe a hlouběji, než oni sami je chápou, nedovedou-li se vyprostiti ze začarovaného kruhu svého já.

Claudel sám je toho důkazem ve svých Obrazech českých světců. Jak on, cizinec, pronikl význam sv. Václava pro český národ, jeho splynutí s naší zemí!

„Jiní ji za zlato koupili, jiní jí železem dobyli,
jiní svou zemi zdělili nebo ji věnem dostali;
zem česká vpila svého vládce, vše jeho krví napojeno,
ba není pole jediného, jež jím nebylo prosyceno,
ba není srdce pražádného, na němž by cosi neulpělo,
cos nesmazatelného, jak podíl krále, jenž se sdílí.“

Ještě před naším osvobozením hlásal státotvorný význam svatého knížete:

⁴ Religion et Poésie (La Nouvelle Epoque 1932).

„On novým svědkem toho,
kdeže je střed Evropy, kde že jest uzel jejích vod.“

Poukázal však i na jeho odkaz náboženský, líče ruku světo-
vu, držící se známého kruhu u brány chrámové:

„Ruka sevřená mučedníka, na níž visí celé tělo,
ukazuje na Bránu stádcí, jež je rozplašeno.“⁵

*

Životnou skladbu skutečnosti vlítí ve formy uceleného, ladného
obrazu, toť předmět poesie. Avšak právě proto, že jde o obraz
skutečnosti, ne o smyšlenku, nebude tento obraz nikdy dokonale
harmonický. Naše obyčejné poznávací prostředky jsou příliš ne-
úplné a na všech stranách naráží náš hledající duch na tajemství.
Již obyčejná příroda, tak zvaná mrtvá, jich v sobě tolik skrývá.
A stupňují se, jakmile vstupuje na jeviště člověk, lidská svoboda,
stupňující se do nekonečna, když začíná působiti milost.

Tomuto tajemnému skutečnu se dostává uměleckého roucha
v Claudelových dramatech. Právě pro onu nevypočitatelnost mrav-
ního dění nemají významu strohé klasické formy, v níž se děj vyvíjí
takřka podle matematických zákonů.

„Claudelovo divadlo je hra svobody a milosti, toť drama svo-
body lidské, která se má shodnouti a sjednotiti se světem ji obklo-
pujícím a tím uskutečniti dílo své spásy, dílo, které je nejčastěji
výslednicí celé řady tajemných vzdálených příprav, temných a špat-
ně pochopených výzev. Cesta osudu člověka nebývá obyčejně
přímá, nýbrž se skládá z nesčetných oklik, omylů, zastávek, cou-
vání a nových zabírání. Ale milost používá všeho toho — etiam
peccata.“⁶

Toto tajemno však není děsivou záhadou, osudem, který se valí
světem a strhuje nemilosrdně smrtelníky do svého víru, nikoli ta-
jemství jsou temná jen pro naše ubohé lidské oči, následkem plnosti
světla, jež obsahují! „Naše tajemství jsou temná, ale vznešená; a
jakmile je připustíme, vše se dá vysvětliti, kdežto bez nich je vše-
chno k pláči malicherné a nic se nedá vysvětliti.“⁷ Bůh, střed vše-
ho, původ všeho, cíl všeho, je klíčem ke všem tajemstvím. Proto
má v synthetickém křesťanském názoru na svět, na život lidský, na
dějiny lidstva vše svůj smysl, vše je nutným článkem v soustavě
stvoření, na všem je pečeť boží, vše může a má k Bohu vésti.

Claudel to vyjadřuje, mluvě o křtu Páně v Jordáně.

⁵ Corona Benignitatis Anni Dei, str. 141.

⁶ H. Charlier, uv. d.

⁷ Sertillanges, Katechismus nevěřících I., str. 211.

„A od té doby každá vody krůpěj
je mocná dosti stvořit křesťana.“⁸

Z tohoto vědomí plyne nevýslovný křesťanský mír, který přesahuje všechno pomýšlení.

„Já přijímám svět, jak jest, nic měnit v něm nezamýšlím,
Sebe samého mi, Pane, dej, a budu šťasten, spokojen!“⁹

Tento mír však není líná nečinnost, kvietismus. „Klid duše křesťanské je souhlas, uspokojení. Duše schvaluje všechno a sebe samu v tom, v čem toto všechno je velmi dobré, totiž do té míry, pokud všechno to je dílem božím. Mír je proto založen na radikální pokorě, na naprostém zdržení ne součinnosti, nýbrž souběžnosti. Duše si v radostném rozechvění uvědomuje svou blaženou nicotu, která jí umožňuje vidět v sobě a ve všech věcech jen a jen dílo svého tvůrce.“¹⁰

Poněvadž je všechno dílem nekonečného Boha, poněvadž tento nekonečný Bůh je ve všem přítomen a ve všem pracuje, stává se vše prostým, realistickým, nehledaným, bez zbytečné nádhery a nepřirozeného nadýmání. I svaté osoby jednají lidsky, nenuceně. Nikdo se nemusí ostýchat k nim přistoupiti, každý, kdo má trochu lidství v sobě, v nich snadno pozná své bratry, své přátele.

Na př. obrázek sv. Josefa: „Sv. Josef, který nemá na hlavě své aureoly, nýbrž starou čepici z králíčí kůže.“¹¹ Nebo sv. František Xaverský, plavící se do Indie:

„U stěžně klečí kněz v punčochách děravých, hrubých,
čte officium dne neb dopis od Loyoly.“¹²

Tento způsob psaní má jediný účel, „aby veliké božské reality pronikly nenápadně a prostě do našeho života“. Chce ukázati, v čem jsou nám ony veliké postavy podobny, nezamýšlí však přejíti a zamluviti jejich obrovských rysů velikánů. To není neuctivá důvěrnost, která zesměšňuje velikost, aby se zalichotila naší malosti a pohodlnosti, a jejímž smutným příkladem je, myslím, Nerudova „Romance o svatbě v Káni Galilejské“.

Ukázati náboženství v jeho vznešené prostotě považuje tedy Claudel za jeden z úkolů básnickových. Ovšem i zde je třeba stále onoho synthetického myšlení, jinak upadáme snadno do opačných extrémů, ulpíme na jedné stránce a přehlédneme druhou. Proto Clau-

⁸ Carona, str. 20.

⁹ Tamtéž, str. 12.

¹⁰ Sur la Présence de Dieu. (La Vie Spirituelle, 1. X. 1932.)

¹¹ Corona, str. 189.

¹² Tamtéž, str. 180.

del v uvedeném obraze Xaverově vyvyšuje i jeho velikost, staví ho jako dobyvatele Asie nad Alexandra, nazývá ho kapitánem božím, jenž pevně věří, že

„dábel není tak mocen jako Bůh,
peklo není tak širé a hluboké, jak láska“.

Láska je podstata náboženství a mravnosti, láska je podstata křesťanství. To uznává plně i Claudel a v upřímném přiznání k tomuto nejvyššímu zákonu dosvědčuje, že je básníkem plně katolickým. „Je-li něco jiného v mých ubohých knihách, píše, odvolávám to, popírám to s nejvyšším rozhořčením a nevolí. Lásce k Bohu, bezvýhradné poslušnosti k církvi, jen tomu jsem vždy učil, a ničemu jinému. Čtěte sv. Jana, čtěte sv. Pavla, tam naleznete pravdu v jejím plném lesku a v její slávě, a nebudete mít pražádné chuti vrátiti se k povídání ubohého Claudela. Budu šťasten v den, kdy to učiníte“.¹³

V těchto řádcích připojuje Claudel ke svému básnictví nový rys. Žádá od básníka hluboké pokory a nezištnosti. Básník má sloužiti bratřím, sdíleti se s nimi nenáročně o krásu, pro niž jeho srdce je vnímavější a citlivější. Nemá čekati na chatrnou lidskou chválu a podkuřování, nemá napodobiti ješitné a směšné hyperboly Horácovy a Ovidovy. Neutápěti se ve svých osobních citlivůstkách, nezpívati elegií nad svými malichernými osobními bolestmi, nýbrž cítiti s celým lidstvem, cítiti jeho bídu, jeho nejhlubší bídu: odloučení od Boha, zdroje všeho života a blaha, bezúčelné bloudění životem, jenž bez víry je tak k smrti smuten. Básník má býti apoštolem, má se modliti za své bratry, jako se za ně modlí Claudel v básni o sv. Pavlu:

I já, můj Spasiteli, tě prosím pro Pavlovu krev,
zbav temnot nevěry srdce mých drahých všech,
dokud je čas, kéž zaslechnou, jako já, tvůj, Pane, hlas:
„Já jsem těn Ježíš, jejíž vztek váš stíhá, já hledám vás.“¹⁴

Jak vznikají takoví básníci? Má-li platnost o všech: Poeta nascitur (básník se rodí), má to platnost tím více o těchto nadšených hlasatelích velikého Krále. Claudel proto požaduje k tomu zvláštního povolání, zvláštního posvěcení. „Básnické nadšení je proň jistým druhem charismatu, „gratia gratis data“, něco jako dar pro roctví.“¹⁵

A snad ještě dříve je třeba býti člověkem opravdu vnitřním, býti

¹³ Correspondance avec J. Rivière, str. 66.

¹⁴ Corona, str. 82.

¹⁵ H. Charlier, uv. d.

idealistou v krásném smyslu tohoto slova, to jest býti celou bytostí přesvědčen o převaze ducha nad hmotou, věřiti, že pravé hodnoty nejsou vážitelné ani měnitelné, je třeba míti mužnou odvahu o tyto hodnoty usilovati, za ně bez váhání obětovati hodnoty nižší, podřízené, pomíjející.

Toť i Claudelovo přesvědčení. „Ještě než jsem byl křesťanem, píše, věděl jsem v hloubi srdce, že veliká božská radost jest jedinou skutečností a že člověk, který v ni upřímně nevěří, nevytvoří nikdy díla umělce a rovněž ne díla světce, nýbrž pouze ubohé nabubřelé školské úlohy literáta a hromadu papírových květín.“¹⁶

Vlivu básníků na vývoj vzdělaného lidstva nikdo nemůže popíráti, zejména my Češi. Vždyť náš národní ráz dneška je z velké části výtvozem našich básníků a spisovatelů 19. století. I oni byli dětmi své doby, většinou naturalisty a humanisty, třebaže často v nejčistším smyslu těchto slov. Člověk nemůže však zůstat při nějakém přirozeném náboženství, poněvadž tak nedosáhne ani úrovně pravého lidství. Lidstvo je určeno pro nadpřirozeno,

Rozvinutí všech schopností lidských a jejich harmonické uzrání v člověka krásného a dobrého — kalokagathia — cíl to všeho humanismu, všeho vzdělání a vší výchovy, lze uskutečniti jen tehdy, stane-li se člověk údem Kristovým, údem jeho božskolidského mystického těla. Toť zdroj vši krásy, všeho života, vší jednoty.

Básníci dneška musí proto býti básníky tvůrčího, radostného, nadpřirozeného spojení jednotlivců v národ, národů v církve, církve s Kristem. Claudel je vzorem takového básníka, jeho poesie i poetika jsou vpravdě katolické, ale zároveň věčné, neboť co je skutečně katolické, je z Boha, jenž je věčný.

Čtème podle zásad jím stanovených literární plody a posuzujme podle nich jejich trvalou a věčnou cenu! A cítí-li někdo v sobě tvůrčí sílu, dostalo-li se i jemu „charismatu básnictví“, necht' ho používá v témž duchu! Národ mu bude za to vděčen.

Antonín Roháč:

Za dva a půl dne podél a napříč Starou planinou.

(*Vysokým Balkánem.*)

Po vykonání svého úkolu v Sofii, když jsem se chystal odjeti, zadržel mne můj přítel Inž. Kalburov, ředitel sofijské technické kanceláře závodu Českomoravská-Kolben-Daněk, abych ho dopro-

¹⁶ Correspondance avec J. Rivière, str. 103.

vodil na služební cestě autem do východní části Bulharska, za účelem seznání země a lidu. Sliboval mi, že uvidím kraje, které i za 500leté poroby národa pod panstvím Turků zůstaly ryze bulharské a které rodily junáky, odbojníky a národní vůdce, bulharské buditele a osvoboditele.

Tímto slibem zlákan dal jsem se zdržeti a sedal jsem druhý den před českým hotelem Sofia-Palace do šestiválcového sportovního vozíku Praga-Alfa. U volantu sám inž. Kalburov, vedle něho jeho ženuška, Češka, rozená Lihaříková z Ústí n. Orli., a na zadních sedadlech vedle mne inž. Pisamov, techn. inspektor bulharských pošt a telegrafů.

Za průbojného svitu jižního srpnového poledního slunce vyrazil vozík boulevardem Dondukorovým směrem k nádraží Poduene, a běžel sotva slyšitelným chodem motoru po obstojné silnici přes most řeky Iskr k masivu Staré Planiny, která svojí rozlohou od západu k východu na severní straně velkolepě vévodí Sofii a tvoří souměrný protějšek pohoří Vitoše, které se rozkládá jižně Sofie, též ve směru od východu k západu.

Sofijská rovina, pnoucí se ve výši ca 500 m nad mořem mezi těmito souběžnými horskými masivy, kterou projíždíme, činí nyní za poledne a po žních dojem chudě obydleného kraje. Polní hospodářství je tu tříroční. Po úrodě sklizené pole zůstane ležeti ladem, druhý rok se přeoře a třetí rok opět zaseje.

Potkáváme povozy tažené buvoly s boudou z prken do kulata zřízenou, které z dalekých krajů Staré Planiny dovážejí výrobky a plodiny do Sofie na trh, dvoukolové káry tažené mezkem aneb oslíkem, tu a tam koňský povoz se zapřaženými malými balkánskými koníky, jednotlivce, jedoucí na oslíku, nebo na mezku do polí nebo za jiným svým zaměstnáním. Otvírá se nám výjev venkovského bulharského života.

Po jízdě asi 25 km, od sela (vesnice) Grigorovo počíná silnice náhle stoupati a záhy ocitáme se na divoce rozčleněných výběžcích Staré Planiny, k jihu směřujících. Představuje se nám velebnost pohoří Velkého Balkánu. Jeho jižní příkré svahy, pokud jsou po celý den vystaveny přímému slunečnímu úpalu, jeví se nyní v pokročilém létě v hnědé barvě zaschlých travin, v místech před sluncem poněkud chráněných, v sytě zeleném hávu listnatých hlubokých lesů.

Tato strmá horská hráz, sahající do výšin přes 2000 m nad mořem, tvoří nepropustnou tvrz, dělící severní Bulharsko od jižního, a nemá zde v délce asi 120 km od silnice Sofia-Plevno až k průsmyku Šipce, známému z osvobozeneckých bojů rusko-bulharsko-tureckých, skoro žádného příznivého silničního přechodu.

Ve vzdušné čáře asi 30 km překonává naše auto čtyři horské příčné hřebeny, vybíhající z masivu hor k jihu, abychom dosáhli prvního cíle, městečka Zlatnice. Nutno vyjeti na každý hřeben serpen-

tinami, vinoucími se v zatáčkách nejmenších poloměrů, vedle hrází hlubokých, někde kolmých srázů. Podivujeme se zde hrůzné kráse těchto divokých koutů, kocháme se rozkošným pohledem na políčka v údolích hluboko pod námi v dolinách, vzdáváme chválu smělosti stavitelů této cesty, a když potkáváme karavany povozů, tažených koňmi, voly neb buvolý, zdá se nám, že jsme se ocitli v dobách, kdy též na našich silnicích panoval ještě starý formanský ruch.

V zatáčkách silnice vedle roklin a údolíček zachyceny jsou prameny vody v napajedlech; jsou to kamenné zdi, ze kterých vyčnívá železná roura, prýstící čerstvou, chladnou vodou. Ta pak odpadá do kamenného žlabu, na zemi uloženého. Jsou to místa odpočinku cestujících a potahů. Tu odpočine každý při namáhavém výstupu, aby uhasil žízeň svou i dobytka. U těchto napajedel přenocují karavany povozů, které bývají v těchto horách 3—4 dny na cestě, než dojdou svého cíle.

V této horské oblasti naše oko často nezahlédne žádného člověka. Vidí tu jen velebnost a zároveň hrůzu hor a kotlin, a i při jízdě autem cítíme svou bezvýznamnost a maličkost ve veledíle přírody. V celém úseku silnice v tomto pohoří potkali jsme pouze jednu hlídku, tábořící poblíže silnice v lese, s četníkem v čele. Jest prý tu proto, aby zlí lidé viděli, že oko spravedlnosti bdí.

V hloubi těchto hor narazili jsme na tábor trudováků. V Bulharsku je pracovní povinnost. Každý jinak zdravý jinoch, k vojenské službě neodvedený, musí konati devítiměsíční presenční pracovní službu. Osvobození od ní mohou býti hoši s vyšším školním vzděláním, jen tehdy, když se zřeknou nároků na umístění ve státní službě. Trudováci pracují o úpravě silnic, zničených a zanedbaných za dlouhá léta trvajících bulharských válek, na stavbě železnic a na jiných veřejných stavbách. Tito dostanou oděv, obuv, byt a stravu. Mají tmavošedý stejnokroj. Náš tábor trudováků ležel v kotlině nad silnicí v proutěných chatách, jejichž stěny byly omazány hlinou a obíleny vápnem. Z dálky již nám mávali jinoši nápadně vstříc a utíkali nám naproti. Očekával jsem, že nás budou žádati o kuřivo neb o nějakou vážnou pomoc, a byl jsem překvapen, když nás žádali o „věstník“ (noviny). S jásotem přijali číslo sofijské „Zory“, nesoucí, jak v Sofii jest zvykem, datum příštího dne.

Záviděl jsem těmto zdravým a veselým jinochům, kteří v divoké přírodě, vzdálené lidských příbytků, mají možnost prožítí devět měsíců skautským životem a při tom pracovati ve prospěch své vlasti. Pracovali zde o úpravě silnice.

Za projíždky tohoto úseku, do velkých vzdáleností, skoro liduprázdného, uvažoval jsem, že není dobře možno projížděti jím v noci, jednak pro nebezpečí cesty samé, jednak pro nebezpečí z možné lidské zloby.

Ze Zlatnice do Klisury bylo nám překonati další čtyři horské hřebety. Za této cesty cestující v autu ani nemůže pojmouti všechny

ty krásy a rychle se měnící výjevy této divočiny. Velkého překvapení poskytuje sjíždění s posledního hřbetu do údolí Stremy do Růžového údolí. To se otvírá do šíře 25—35 km jižně mezi masivem Staré Planiny a severně Středné Gory (bulharským Rudohořím). Celým svým vzhledem s výše hor působí dojmem plodné, úrodné a požehnané země.

Ještě vysoko ve svazích hor, kde silnice se vine serpentínami, nacházíme již vinice, růžové sady, kukuřičná pole a pole po úrodě obilí již sklizená.

Ruch na silnici roste. Potkáváme hustěji selské povozy, mezky a oslíky s nákladem na hřbetě, sedláky, selky v bulharském kroji, buďto pracující v polích anebo jdoucí za svým zaměstnáním; mnoho bulharských Turků, kteří se liší od pravoslavného Bulhara turbanem, ovázaným kol pokrývky na hlavě, kdežto pravoslavný Bulhar i v létě rád nosí beranici.

Mezi vzorně uspořádanými poli vidíme dále pole slunečnic, konopí, tabáku, tu a tam záhony bavlníku.

Silnice jsou vroubeny vysokými stromy sliv různých druhů, jichž žluté plody v hojných hroznech ukazují bohatou štědrost zdejší země.

Obilí žne bulharský sedlák srpem. Zůstává vysoké nerovné strniště, které po odvezení úrody zapalují. Všude veliká stáda ovcí, prasat, balkánských bělošedých krav s mohutnými rohy a stáda buvolů. Tito se zálibou se válejí za horkých dnů v bahnitých vodách, a obalí se po celém těle bahnem, takže vypadají po takové lázni směšně. Bahnem i po celé hlavě a po celém těle obalený buvol dá je na sobě uschnouti, až se samo rozdrobí a s něho zase odpadá. Kozy, jako škůdci lesního porostu, nejsou v oblibě. Je jich viděti poměrně málo. Barvy hnědé s mohutnými od sebe odstávajícími silnými rohy, představují se zdatně. Jejich chov ve větším množství mařil dlouhou dobu úsilí zalesňování jižních balkánských svahů, kde za 500letého panství Turků lesy byly úplně vykáceány.

Potkáváme pasáčky na mezcích nebo malých konících, popa na koníku neb oslíku, snědé tlupy až z Malé Asie neb Dobrudže věčně proudících cikánů, s dvoukolovou károu, s boudou z plachtoviny neb z prken, s několika koníky neb osly, kteří buďto na hřbetě nesou náklad nebo slouží jako komoň. Roztomile se vyjímá oslík, nesoucí na každém boku kulatý košík, z něhož vyčnívá snědá kučeravá a černovlasá hlavička nahého cikáněte s jiskrnými očima.

Zajímavý je způsob jízdy na oslíku. Protože jezdec, sedící na oslíku, by vlácel nohy po zemi, sedí na něm v dřevěném kozlíkovém sedle. Má stehna ve vodorovné poloze podepřena a popohání oslíka proutkem.

Zeny nesedí na oslíku obkročmo, nýbrž se strany na boku. Srovnáme-li štíhlost noh a útlou stavbu těla oslíka s břemenem naň naloženým, nechceme ani uvěřiti, že toto malé zvířátko je unese.

Vždyť kromě nákladu žoků, konví aneb košů sedí na jeho hřbetě po případě i dvě osoby. Často jsme potkali negalančního manžela, který se zapálenou dýmčíčkou si hověl na hřbetě oslíčka, svoji nežnou polovici nechal při tom klidně pěšky klusati vedle sebe v silničním prachu.

Cilý ruch na silnicích svědčil o velké životnosti kraje. Bulharské vesničky a městečka na jihu pod Starou Planinou mají poměrně dosti tureckého obyvatelstva. Ve středu náměstí bývá kašna, kolem hostince pekárnice (cukrářství), kde při stolech, postavených před budovami pod stromy, politisuje měšténin Bulhar u turského kafu již záhy odpoledne.

Turci žijí zde pravověrně. Jejich obytné budovy stojí uprostřed zahrad, ohraničených proti ulici dosti vysokou zdí, takže s ulice není ani viděti do oken tureckých obydlí. Jejich vdané ženy, oblečené do tmavomodrých rouch, v kalhotách u kotníků spjatých, mají přes ramena až po kolena sahající přehoz, na hlavě šátek z téže barvy, spadající až pod ramena, pod ním šátek bílý, rámuující obličej. Bílý šátek povytáhnou přes ústa až k nosu, když potkají muže. Působí to zvláštním dojmem, vidíme-li tak oblečené selské ženy, pracující v poli, jak se narovnávají od práce, aby nás viděly, ale zároveň si zakrývají tvář.

Bulharští Turci zdají se býti dobrými státními občany. Po převratu v Turecku mnoho z nich prodalo v Bulharsku své usedlosti a usídlili se ve své mateřské domovině, v Malé Asii, na pozemcích Řeků odtud vypuzených. Velký počet těchto rodin pozbylo tam celého svého majetku. Vrátili se raději do Bulharska jako chudí dělníci, než by zůstali dále v Turecku. Chodí do bulharských škol, mluví však mezi sebou turecky. Ctí svoji bulharskou domovinu i bulharského krále.

V polích daleko od sídlišť vidíme turecké hřbitovy. Na neohrazeném poli trčí tu neotesané hroty kameny, bez okras a nápisu jako označení rovů na poli mrtvých.

Kromě pravoslavných církví stavbou nevynikajících nacházíme v takových smíšených osadách měšity a džamije s minarety. Tyto ve své stíhlosti vévodí osadě a činí zde osady proto z dálky dojem osad tureckých. Vždyť vládli Turci v Bulharsku 500 let!

V Sopotu jsme zastavili, abychom se občerstvili. Před hostincem, pod košatým stromem, kolem stolu, zřízeného z velkého starého mlýnského kamene, v průměru asi 1.5 m, nalezeného prý ve starém tureckém konaku, sedělo několik mužů, kteří se hned sesedli, aby nám uvolnili místa. Na zevnější stěně domu stojí připevněná plechová roštová kamínka, s doutnajícím dřevěným uhlím pod roštem. Plechový komín kamínek vede zevně po stěně domu nad střechu. Vedle kamínek stojí u zdi vysoká lavice k úpravě masa. Na naši žádost o nějaký zákusek hostinský ihned očistil rošt od pope-la, rozfoukal oheň a položil na rošt skopové maso již připravené,

drobně rozsekané, uválené s cibulovou přípravou a kořením do šištiček. Podal nám výborné víno a sodovku. Bulharský chléb, nekvašený, ve velikosti našeho menšího bochníku, ale měkčí kůrky, rozkrájel, jako my rozkrajujeme bábovku, a předložil nám jej na stůl. Za krátkou dobu upečené šištičky nám přinesl na společném talíři, k tomu salát z opečených krásně žlutých paprik, rajských jablíček a křehounkých salátových srdíček. Byla to svačina výborná.

Po krátkém zdržení nasedali jsme, abychom přes Karlovo, Kalofer — Kazanlik v údolí Tundži dostihli Staré Zagory ku přenocování. Kraj zde zdá se býti zemí mléka a medu.

Městečko Karlovo jest rodištěm slavného bulharského spisovatele Vasil Levského, Kalofer rodištěm buditele, vůdce a velkého básníka Christa Boteva, jemuž vděční spoluobčané postavili krásný pomník ze sněhobílého mramoru. Jsou to vesměs městečka pěkně uspořádaná, mají krásné pomníky padlým vojínům, hezké domečky v starobulharském slohu vedle budov moderních. Necítím se tu jako v cizině. Lid přívětivý. Na ulicích rušno. Prochází se tu mládež, vidíme i dívky nalíčené a oblečené podle pařížské módy vedle lidí v domácím bulharském neb tureckém kroji, selské ženy předoucí i v chůzi vřetenem vlněnou přízi, turecké ženy se zastřeným obličejem. Směs opravdu zajímavá!

Města tato jsou střediskem bulharských, dříve bohatých živnostníků a řemeslníků, jejichž stav nyní zprůmyslněním všech životních odvětví bohužel upadá. Jedeme ulicemi, kde dílna vedle dílny, většinou do ulice otevřená, činí dojem východních bazarů. Překvapí pekárna, pod dřevěnou budovou do ulice otevřenou nad pecí, s pultem, na který kladou ženy chléb přinešený k pečení a za ním pekař, kterého vidíme, jak obratně sází bochníčky chleba do pece.

Chýlí se k večeru. Silnice oživuje se rolníky ubírajícími se s polí. Potkáváme stáda vracející se s pastvy. Dohonili jsme stádo bývolů hnané Turkem. Inž. Kalburov zastavuje vůz, aby nevjel do stáda. Když se stádo uhnulo, rozjel se opět, ale tu jedno nešťastné buvolí telátko obrátilo se náhle zadkem před náš vůz, takže jsme je porazili. Inž. Kalburov hned zastavil. Tele vstalo, a kulhajíc odběhlo. Na voze poškozen blatník a posunuty svítilny. Zalekli jsme se této nehody. Honec Turek láteril. Ptal jsem se inž. Pisamova, zda láteří na nás. Divil jsem se, když mi bylo vysvětleno, že Turek volá Allaha, aby to pitomé a nešíkovné tele zabil.

Jedeme mimo továrny na růžový olej, po ukončené kampani již nepracující, v kraji, který čím dále do nížiny ukazuje svoje veliké přírodní bohatství. Odvracíme se od úpatí Staré Planiny přes východní vlnité výběžky Středné Gory k Staré Zagoře.

Při jízdě tímto úsekem krásně se rysuje průšmyk Šipka se svahy na jih hustě zarostlými, nad jehož nejvyšším bodem nad sedlem stojí velkolepá pomníková věž národního osvobození, která měla býti v nejbližších dnech slavnostně vysvěcena. Pod průšmykem na

úpatí hory lesknou se v osadě Šipce v září zapadajícího slunce krásně osvětlené zlaté bání pravoslavné cerkve, postavené na paměť bulharského osvobození od panství Turků.

Do Staré Zagory dorazili jsme v 10 hodin večer. Byl nový měsíc a úplně tmavá, ale jasná noc. Hvězdnatá obloha se nám jevila v celé své nedostižné nádheře jižních krajů. Rozeznáváme zřetelně jednotlivá souhvězdí, zářící průbojným, jiskrným třpytem. Velebně se klene nad námi oblouk mléčné dráhy.

Seveřan se tu diví nízké poloze polárky nad obzorem a chápe najednou pojmenování souhvězdí velkého medvěda „velkým vozem“, když vidí, jak se dotýkají spodní hvězdy tohoto souhvězdí horní silhuety balkánských hor, takže se zdá, jako by vůz ten jel po hřebenu Staré Planiny.

Ve Staré Zagore stanuli jsme před hotelem. Inž. Kalburov zanechal otevřený vůz bez obavy na ulici. Z kasina v městském parku slyšíme hudbu. I ruch na ulicích jeví v této pozdní hodině ještě čilý život. V pekárnici vedle našeho hotelu objednali jsme si každý sklenici prosného piva „bozy“. Šedě zakalená tato tekutina, chutí kvasicího medu, osvěžuje zejména o léte pahnoucí hrdlo. Zachtělo se mi viděti společenský život a zašli jsme proto do kasina. V zahradním jeho restaurantu bylo ještě plně obsazeno. Cikánská hudba, zde s tureckým bubnem a plechovými nástroji, hrála nejmodernější skladby, nacvičené sluchem z gramofonových desek. Tak rozlétnou se arie nových písní a kusů po celém Bulharsku v nejkratší době. Při našem odchodu z kasina o půlnoci nezdálo se, že starozagorská honorace má potřebí jíti již k nočnímu odpočinku.

Při návratu do hotelu krásnou alejí vysokých cypřišů potkávali jsme obecenstvo i s malými dětmi, vracející se v této pozdní hodině z představení v kinu.

V hotelu našli jsme hostinské pokoje, sice jednoduše zařízené, bez tekoucí vody, ale čisté, s čistou postelí, takže za levný peníz přenocovali jsme dobře.

Abychom ještě za dopoledne stihli cíl své cesty, městečko Kotel, dal nás inž. Kalburov o 4. hod. ráno vzbuditi. Před odjezdem sháněli jsme nějakou snídani. Hostince a pekárnice byly zavřeny. Tou dobou bylo na trhu však již mnoho selských povozů. Inž. Pisarnov odběhl na trh a za chvíli se vrátil s velikým kornoutem ještě horkých „milinek“. Jsou to asi jako vlašský ořech velké, v oleji vysmažené a cukrem posypané těstové šištičky, které nám na cestě přišly velmi vhod k snídani.

Po silnici do Nové Zagory a odtud do Slivna nám vanul za východu slunce čerstvý silný vzduch od Černého Moře naproti. Východ slunce byl čarokrásný. V tomto úseku jsme překročili některé říčky brodem.

Na všech cestách po Bulharsku jsou u křižovatek železné sloupky s tabulkami, označujícími směr cesty a vzdálenost i do nejbližší

větší osady. Jen v několika případech jsme se ptali, zdali jedeme správně za svým cílem. Zajímavé je, že Bulhaři při kladném přisvědčení slova „da, da“ (ano), zesilují kýváním hlavy se strany na stranu, což by u nás značilo záporný pokyn.

Již v této časně hodině byl zemědělský lid v plné práci v polích, daleko od osad vzdálených. Svědčí to o veliké pilnosti a lásce k práci bulharského sedláka.

Protože ve Staré Zagoře nemohli jsme v noční době doplnit zásobu benzinu, rozhodl inž. Kalburov, že tak učiní v Nové Zagoře. Alfička běžela lehkým tempem a tu při průjezdu Novou Zagorou, kde se probouzel život, nebylo pro pozorování ranního ruchu na doplnění benzinu pamatováno. Teprve asi 15 km za městečkem uvědomili jsme si, že benzinoměr ukazuje zásobu málo přes 2 l, ačkoliv do Slivna, kde jen jsme mohli s jistotou obdržeti nyní pro nás tak drahocennou pohonnou tekutinu, měli jsme ještě 26 km cesty před sebou. Vrátit se do Nové Zagory znamenalo opoždění. Rozhodli jsme se proto jeti dále, získati benzin snad cestou, po případě dojetí až do Slivna. Trapný to byl pocit obavy, uvíznout s vozem na silnici, na desítky kilometrů daleko od nějaké osady.

Alfička se však spokojila s málem, jako ten balkánský oslíček, a vítězně nás dovezla do Slivna. Toto místečko, na svahu hory, v údolí řeky Kurače, s velkým počtem minaretů nade všemi budovami vyčnívajících, činí též zdáli dojem turecké osady. Zde proudil již denní život úplně. Zastavili jsme před obchodem s benzinem, pohladili hodnou a rozumnou Alfičku, dali jí plnou nádrž benzinu a hned jsme pokračovali vedle úpatí hor dále k východu ku přechodní cestě přes Nízký Balkán do Kotelu.

Jedeme pak touto hornatinou k severu kotlinkami a údolíčky zkroutěnými. Při přejíždění mnoha hřebenů a hřbetů není daleký rozhled. Učili jsme se, že balkánské pohoří jest původu tektonického. Které složené síly přírodní zde asi působily!

Nevidíme cíle své cesty. V serpentínách měníme neustále směr jízdy, s každého místa jeví se nám kaleidoskopicky jiné scenerie, jiný půvab.

Potkáváme autobusy, zvláštních tak zvaných balkánských typů. Nákladní autobus a na něm otevřená karoserie asi pro 12 osob. Potkáváme nápadně mnoho povozů, naložených dřevěným uhlím, jejichž buvolí aneb koňský potah řídí turecký forman.

Tu a tam orají v polích primitivním hákem, do jehož jha jsou zapraženi voli nebo buvoli. Leckde na polích se mlátí obilí. Kolem mlátu na kraji pole upěchovaného sveženého obilí do stohu. Rozprostře se po mlatě a jezdí se po něm prkennými saněmi, na jejichž spodní straně jsou připevněny kameny. Poháněč sedí na saních a pohání buvolí aneb volský potah dokola. Strojových mlátiček viděli jsme tu poskrovnu. Jen tu a tam větrný mlýnek na čištění vymláceného obilí. To se většinou čistí prohazováním na větru. Vy-

mláčené obilí odnáší se v pytlích nebo v měsích na bedrách oslů neb mezků z polí domů.

Postupem při stoupání napříč Balkánem k severu objevují se nám husté listnaté lesy a vnikáme konečně do krásného, zalesněného údolí říčky Izvorot, kde jsme ve výši 750 m nad mořem v krásné úžlabině dosáhli cíle své cesty, městečko Kotel.

Je to horské lázeňské město. Na náměstí nám strážár ochotně ukazuje, kde máme postaviti vůz. Inž. Kalburov volil stinné místo pod mohutnou košatou lipou. Vystoupil jsem z vozu a šel k motoru Alfíčky, abych ji pohladil. Vždyť byla tak poslušná a projela bez poruchy takovou úctyhodnou trať.

Rozhodli jsme se pro krásu okolí, že zde přenocujeme. Ubytovali jsme se v jednoduchých, ale čistých pokojích hotelu a po umytí šli jsme na prohlídku tohoto ryze bulharského městečka. Pro jeho chráněnou a vysokou polohu, daleko ve středu neschůdných hor, Turci se po celou dobu svého 500letého panství tam nenastěhovali. Odtud a z Gabrova vycházeli vůdci odbojů proti tureckému jařmu. Tak je významný odbojník Sava Rakovský kotelským rodákem.

Náměstíčko se zděnými budovami působí přívětivým dojmem. Hned za církví ocitáme se ve čtvrti, ušetřené velkým požárem v minulém století, kde ještě stojí prastaré, výstavné a zachovalé budovy starobulharské, jednoposchodové, stavěné ze dřeva a pokryté střechou z dvojí vrstvy prejzů. Hlavní budova je zde stará národní škola, jednopatrová dřevěná budova, na níž je nápis:

„Pomogni mi, da te vozvisja. Kotel. 1869.“

Byla postavena ještě za panství Turků. Její nápis, jenž přeložen zní: „Pomoz mi, abych tě povýšila,“ jest dokladem národní, kulturní snahy našich bulharských bratrů. Vždyť první národní škola bulharská vůbec byla zřízena teprve v roce 1835 v Gabrovu, a to jen z příspěvků bulharských obchodníků, usídlených v Oděse.

Inž. Kalburov byl zde za účelem dodávky čerpacího zařízení pro městský vodovod. Zástupci města a stavitel vodovodu vedou nás na místo stavby. Odtud pak lázeňským parkem k jednomu z mnohých čistých a výdatných pramenů, vyvěrajících silným proudem z vápencovitých skal Balkánu.

Pramenitou vodou osvěženi jsouce, odpočíváme u jezírka pramene a těšíme se ze zdejšího lázeňského ruchu. Na zpáteční cestě prohlížíme primitivní stoupovitou valchu, vodou hnanou, ve které ručně tkané vlněné látky, vesměs hnědé barvy, mužského národního hnědého kroje, se valchují v krásné ohebné, měkké a pevné sukno.

Zářící polední slunce nás zahnało po výborném a laciném bulharském obědě do našich pokojů ke krátké siestě. Po odpočinku jsme poseděli mezi tamními občany při stolech, postavených ve

stínu stromů před hostincem. Poblíže stánku s ovocem a zeleninou byl čilý ruch. I kočující cikáni tu nakupovali. Malí hoši pronikavého čiperného vzhledu nabízeli „seménka“. Jsou to kdyňová jádérka, v slané vodě namočená a pak usušená, sloužící tamní mládeži za pochoutku. Líbil se mi jeden z těch čiperných malých hochů. Prodával seménka v kornoutech z listu svého, kyrilikou psaného sešitu. Pro zajímavost koupil jsem si od něho kornoutek semének a požádal jsem inž. Pisamova, aby řekl tomu chlapci, že se mi líbí, a že si ho vezmu s sebou do Prahy. Dal mi odpovědět: „A kdy pojedeme?“

K večeru vystoupili jsme na místo stavby vodní nádrže, ve svahu hory vysoko nad osadou. Prošli jsme se tu vyprahlým na jih obráceným svahem. Při takové cestě pochopíme účelnost kalhot na lýtkách upjatých, sahajících až do opánek národního kroje Bulharova. Zaslá květena takového svahu skládá se z ostnatých, bodlákovitých a pichlavých rostlin až po kolena sahajících. Mezi nimi při zemi roste mnoho silně vonící mateřídoušky, zde zvané „macechou“, a tlustolisté netřeskovité rostliny. Při přechodu po této hustě zarostlé stráni nachytali jsme na oděv sta a sta babek a různých jiných plodů háčky opatřených těchto rostlin. Musel jsem druhý den po krátké chůzi takovým svahem vybírat z pláště a z oděvu babky a zachycená semínka víc než hodinu.

Podél pramenů ve svahu hory jsou tu krásné lesíky balkánských konifer. V nich k večeru rušný bezstarostný život lázeňských hostů, většinou důstojníků, úředníků a živnostníků s rodinami.

Příští den vyrazili jsme opět před východem slunce dále k severu přes rozvodí Nizkého Balkánu k městečku Osman Pazaru. Na nejvyšším hřebenu horského sedla vidíme po obou stranách silnice veliké, skoro krychlovité balvany, vyčnívající ze země jako obrovské chalupy. Tvoří prý hranici mezi severním a jižním Bulharskem.

Zdá se, že jsme dnes svoji Alfičku něčím urazili. Rozběhla se vždy jako lehká srna, ale při nejbližším větším stoupání si zlovlně odfrkla a zastavila se. Nepomohlo hledání, co jí chybí. Nepomohlo ji pohladiti. Snad svíčky, snad karburátor? Snad krátký spoj v induktoru neb přetržený kabel? Táhnou vedle nás, kteří stojíme bezradně u motoru stáda ovcí. Ovce, ba i ten obrovitý ovčácký pes, jakož i ovčákův oslík, jako by se nám vysmívali. Popojíždíme vícekrát, ale Alfičce se do kopce nechce. Konečně paní Kalburovová zjistila, že je polouzavřen kohout přítoku benzínu. Zdálo se mi, že se nám v tom okamžiku Alfička vysmívala. Po otevření kohoutku brala vesele každé stoupání svahu a srázu.

Projíždíme severním, široce rozčleněným svahem Balkánu, pozvolna snižujícím se k Dunaji, porostlým hlubokými listnatými lesy a pralesy. Z Osman Pazaru po pomocné polní cestě, vedle dlouhé přestavované silnice, ujíždíme směrem západním v bohatém zemědělském kraji podél vzorně upravených polí a vinic, z nichž nám

lákově kynou bohaté zralé hrozny. Kolem 11. hodiny dopoledne sjíždíme serpentinou po hlubokém svahu k Trnovu, starému bulharskému korunovačnímu městu.

Reka Jantra utvořila tu hluboce vyryté, vinuté údolí a objímá ve velkém oblouku poloostrov, na jehož mocných, hradbám podobných skalách, se zdvíhají zříceniny hradu tohoto, kdysi mohutného sídelního města staré Velké Bulgarie.

Město samo nad hradem, na svahu hory k jihu obráceném, rozprostírá se malebně. V mnoha řadách nad sebou domek vedle domku, s pavláčkami a balkony. Červená stříška vedle stříšky, okno vedle okna vybavuje dojem Betlema. Nemůžeme se dlouho zdržeti v tomto starém městě, které o první polovici 13. století tvořilo střed velké bulharské říše a mělo v tehdejších národních dějinách veliký význam.

Pro přestavbu silnice v údolí řeky Dreno pokračujeme cestou k průsmyku Šipce přes městečko Sévlijevo. Odtud obracíme se z dosavadního západního směru k jihu a stoupáme opět do horstva Staré Planiny. V Gabrovu se občerstvujeme. Je to městečko bulharského textilního průmyslu. Vyrábí zde vlněné látky a vlněné koberce. Již každý Bulhar jest střídmy a šetrný. Nejšetrnější však jsou prý občané z Gabrova. Koluji o nich mnohé anekdoty jako o Skotech. Z Gabrova do Trnova vede dráha mnohými tunely. Této okolnosti prý Gabrované využívají k donucení slepic, aby snášely víc vajec. Gabrované při jízdě drahou prý vozí své slepice s sebou. Při jízdě tunelem slepice prý se domnívá, že byla noc, a snese při výjezdu z každého tunelu nové vejce v domnění, že nastává opět ráno nového dne. Zajímavá je tu ulice, kde v přízemních místnostech, našich krámům s výklady podobných, je dlouhá řada advokátních kanceláří, jedna vedle druhé.

Jako městečko Kotel, tak i Gabrovo znamená po celou dlouhou porobu Bulharů středisko snah a bojů o svobodu národa.

Pro přestavbu silnice z Gabrova k Šipce museli jsme objížděti vedlejšími cestami k průsmyku. Ve velkém stoupání v místech přes 30° až 40° nesla nás Alfička hravě o několik set metrů nad monastýr Sv. Sokol, kde opět jsme stihli nově upravenou silnici k průsmyku. Od výšin 1100 m nad mořem ve stínu jehličnatých stromů stoupáme ještě přes 200 m k chatě v průsmyku, ve které se chovají psi bernardinské odrůdy pro pomoc zbloudilým cestujícím v zimě.

V nejvyšším bodě sedla jsme zastavili. Jsme v místech nejurputnějších bojů v rusko-turecké válce r. 1878, kde hrstka bulharských a ruských junáků chrabře chránila průsmyku proti Turkům. Smekáme před pomníky tehdy zde padlých reků. Od nové památkové věže, hlásající daleko do kraje osvobození národa, skytá se nám s výše 1335 m jedinečný rozhled.

Severní mírnější, ale rozčleněný svah, rozprostírající se do šíře 40 km se svými údolními říček směřujícími k Dunaji, je porostlý

velkými i z části nepřístupnými pralesy. Jižní svah spadá příkře ve vzdušné čáře v šíři as 5 km, do nížiny o 700 m. V tomto směru leží před námi nížina, jak nejkrásnější zahrada. Až k jižním horám Bulharska, k výběžkům hor k Černému moři letí náš zrak do dále touto požehnanou zemí.

Neradi sestupujeme s těchto výšin. V krkolomných zákrutech kolem roklinatých, hustě zalesněných údolí vine se silnice až k vesničce Šipce, odkud se podivujeme smělosti Turků, kteří tímto sedlem chtěli vrhnouti masu svých vojsk do zad ruskému vojsku u Plevny. Sjíždíme dále opět do údolí Tundže ke Kaloferu a vracíme se nyní dřívější cestou k Sofii.

Zapřisahal jsem se při této své první jízdě, že bych tam nejel v noci. Již v Klisuře jsme museli rozžehnouti světla a překonáváme v noci hřbety příčných výběžků balkánských hor. Do pozdních hodin potkávali jsme na povozech rolníky s polí se vracující. Ve vesnicích přenocoval skot a brav volně na silnici. Museli jsme jeti serpentínami velmi opatrně. Za tmavé noci byly nám pouze hvězdy vodítkem, kterým směrem právě jedeme. Na protějších severních stránkách Středné Gory pozorovali jsme mnoho ohňů pastevců a též po naší cestě potkáváme tábory ovčáků a pasáků s tábory vozových karavan, přenocujících na silnici nebo blízko ní. A právě zde, v nejhlubším pásmu hor musíme opravovati náš druhý defekt pneumatiky. S tímto zpožděním dojeli jsme do Pirdopu k půlnoci. Po večerní osvěžení „turskou kafou“ vyrazili jsme, abychom přemohli zbývající čtyři horské hřebeny.

Cesta osvětlená pouze svítilnami vozu byla pohádková. Tu a tam vyplašili jsme nějakého zajíce aneb sovu. Silnice jevila se nám úplně bílou, taktéž stěny výkopů v zákrutech, kdežto na druhé straně se na nás šklebily tmavé, černé, hluboké rokle. Oddechli jsme si, když jsme sjížděli poslední hřeben k sofijské rovině a když zdáli jsme viděli hluboko pod sebou elektrická světla osad.

Po jízdě rovinou, po druhé hodině v noci, stanuli jsme opět před Sofia-Palace, hotelem v Sofii.

Po loučení se svými druhy obrátil jsem se k Alfičce a dvakrát jsem ji za vzorné a věrné její služby pohladil.

Usínal jsem u vědomí, že jsem vykonal cestu jedinečnou, pro člověka našich krajů plnou nových dojmů, bohatou přírodními krásami nám neznámými. Asi sotva zná některý z našich automobilistů tento panenský bulharský kraj. Ačkoliv nejsou tu silnice automobilové, nicméně jsou výborně sjízdné. Kraj sám o sobě s nám nezvyklým, jižním staroslovanským rázem, s lidmi nadmíru přívětivými, střídavými a poctivými, kde loupež a krádež jsou neznámy, zajisté by si zasloužil, aby jej naši automobilisté navštěvovali a upevnili styky s národem, jenž o Čechách mluví jen s uctivostí.

Nabyl jsem celkového dojmu velké pokročilosti a hospodářské spořádanosti bulharského národa, jak v městech tak na venkově.

Ačkoliv Bulhaři tvrdí, že jsou válkou velice ochuzeni, trvám na tom, že mohou žít ve štědrosti své země spokojeně. Snad ani nejchudší Bulhar netrpí hladem. Při ohromné vitalitě a jejich píli zdá se to býti slovanský národ, určený v budoucnosti k velké úloze v dějinách člověčenstva.

Slovanská hlídka.

Píše Fr. H. Žundálek.

Nejnovější román Mirko Jelušiče.

Poněmčený Chorvat Mirko Jelušič napsal několik německých románů ze života velikých státníků, jako je „Cesar“, „Don Juan“ a „Kromwell“. Jeho nejnovějším románem jest „Hannibal“, který není jen velkým vojevůdcem, nýbrž i velkým vůdcem národa, který sní o světovém panství Karlůginců. Má mnoho nadání, ale přece nemůže prospěti, poněvadž zápasí s námezdníky proti národu, který má hluboké kořeny ve své rodné zemi. Spisovatel hledí nesympaticky na toho, kdož neprospívá, a vyvyšuje toho, kdo vítězí, třeba i nepřipustnými prostředky. Je to obměna Nietzscheovy mravnosti pánů a otroků.

Ante Kovačič.

V prosinci 1934 bylo tomu 80 let, co se narodil Ante Kovačič, a 40 let, co zemřel. Byl rodem Slovinec a otec se přestěhoval do Chorvatska. Ante Kovačič byl z opravdových budovatelů chorvatské prósy v letech osmdesátých. Jeho dílo „Ljubljanska katastrofa“ nazval Milan Marjanovič největikolepějším dílem chorvatské literatury. Popisuje v něm cestu dvou Chorvatů po Slovinsku a milostné zápletky se dvěma sestrami. Znamenitou podobiznu nastínil v románě „V registratuře“, který vzbudil dosti odpor pro „ostudné bláto, ve kterém není ani trochu ducha“.

Zofja Kossak-Szczucka, katolická spisovatelka polská.

Zofja Kossak-Szczucká získala náklonnost obecnstva i uznání literárních kritiků a dějepisců prvním svým dílem z vlastního životopisu „Požár“, vyšlým r. 1923, v němž líčí vzpomínky na své utrpení a strádání za příchodu bolševiků do kraje, kde dlela po válce. Od té doby dodnes vydala deset svazků, z nichž některé se obírají událostmi z polských dějin a vrcholí ve „Zlaté svobodě“, kdežto v jiných zpracovala legendy a životy svatých se znamenitým dílem o sv. Stanislavu. Každý z jejích románů zaujímá některou záhadu, v níž se vždy projevuje její křesťanský názor, který vychází z celé její oduševnělosti, protkané zvláštním lyrismem a láskou. Její dílo „Dnešní den“ přináší rázovité znaky nejnovějších dnů Polsky a moderního ducha, kterým mnozí ze současníků žijí; a ačkoli beze vší šablony a s velkou smělostí zaplétá a rozplétá děj, trvá jako výsledek všeho týž její názor na život a jeho záhady.

Oprava polského pravopisu.

Odbor k opravě pravopisu polského, svolaný polskou akademií umění v dohodě s ministerstvem školství, navrhl opravu polského pravopisu, který

je spřežkový, jako jsme měli v češtině staré, zvláště 1. zrušení znaku ó ve slovech, jako jest róža, 2. odstranění spřežky rz, a nahrazení písmenem ż, kde se vyslovuje jako ž, na př. ve slově rzeka, rzecz (vyslov žeka, žeč), 3. záměny rz za sz jako ve slovech trzeba, przez, krzywy (vyslov třeba, přež, kšyvy), 4. zrušení rozdílu ch a h a přijetí psaní: hata, harakter místo chata, charakter. — Valná hromada Odborného svazu polských spisovatelů, počtem 90 z vojevodství krakovského a slezského vyslovila se proti této opravě polského pravopisu, poněvadž by bez dostatečného důvodu změnila vzhled psaní jazyka polského, který je výtvorem kulturní práce mnoha pokolení a zároveň by ztížil budoucím pokolením četbu spisů literatury minulé.

Vyznamenaná katolická spisovatelka polská Kazimierza Illakowiczowna.

Polská básnířka Illakowiczowna dostala státní cenu. Je to výraz uznání básnických prací a zároveň uznáním ideálním a mravním hodnotám jejích skladeb. Před 5 lety dostala cenu literární města Wilna. V tehdejšíh přípise děkovném, v němž volá městu „Bůh Vám zaplat!“ napsala dopis tohoto obsahu: Od 17. roku starala se sama o sebe, a nešlo jí to nikdy lehce. Za války byla by pozbyla života; sotva utekla z bolševického ráje ve vzkříšené Polsce a v bídě a nouzi přežila počátky nového státu. „Nuže, bylo to požehnání boží nade mnou, snad přímlyvy mých zemřelých — psala jsem nejen černé, ale i květy. A květy začala jsem prodávati. A ty verše, vynešené na prodej jako květy a ovoce šly stále lépe. Nevím, proč mám se studem mluvit o prodeji básní. Zda je něčím horším prodávat básně, než prodávati obilí či dobytek? Možnost psáti je cítila jsem jako opravdovou lásku boží, ochranu Prozřetelnosti nad mým smutným a zamotaným životem.“ Básnířka je dobrou katolickou spisovatelkou.

Objev starého zbytku polského básnictví.

Roman Jakobson, profesor slavistiky na universitě v Brně, uveřejnil v pražském časopise rozpravu s názvem „Slezskopolská cantilena inhonesta s počátku 15. století“. Jde o píseň „Stížnost na pány“, která je ve vratislavském rukopise fratris Nicolai de Cosil a byla považována do tohoto času za český výtvor. Jakobson odůvodňuje však, že je to výtvor polský, sepsaný českým pravopisem z lidového slezského podání písničkářského z konce r. 1416 nebo na počátku r. 1417. Je-li tomu tak, je to velkolepý objev pro polskou vědu. Stížnost na pány bude odtud nejstarší památkou jazykovou v oboru tak nepatrných zlomků světského básnictví, sebraných v díle Jana Losa „Přehled jazykových zbytků staropolských do roku 1543“. — Jakobson první uveřejnil celý text písně a dovozuje, že bohemismy v textu jsou výlučně rázu pravopisného, a takové zjevy lze často nalézt i v polských zbytcích jazykových.

Výbor polského básnictví rumunsky.

jež přeložili do rumunštiny Dusza Czara a Sterian, obsahující 20 mladých polských básníků, vyšel nákladem bukureštského knihupectví Cartea Romaneasca.

Polský slovník životopisný.

Poláci měli dosud tyto důležité naučné slovníky: „Bibliografja ludoznawstwa“ od Gawelky o 1 díle, „Bibliografja slowianoznawstwa“ od Kolodziejczyka o 1 díle a „Słownik gwar (věcí) polskich“ od Karłowicze o 6 dílech. Polská akademie umění se usnesla vydati ve 20 dílech po 480

stranách v 5 sešitech ročně bibliografický slovník životopisný „Polski Słownik Biograficzny“. Slovník bude obsahovati jména osob činných v polském národním i státním životě doma i v cizině bez omezení času. Některá jména jsou stejná pro různé osoby, tak že se často zaměňují. Při každé osobě jest udáno i náboženské vyznání, což jest nyní nemoderní, ale přece velmi důležité. Zadá-li polský feuilletonista, aby v pasech osobních bylo udáno náboženské vyznání, je to tím potřebnější pro životopisný slovník.

Slovník nynějšího jazyka polského v 8 dílech byl již vydán.

Akademie naukova pracuje o dokončení slovníku staropolského jazyka. Po dokončení slovníku životopisného bude přikročeno k vydání Encyklopedie polské.

Polské literární ceny:

Sbor pro souběh na literární cenu Elišky Orzeszkové, která činí přes 10.000 Kč, udělil r. 1934 Marii Rodziewiczówně v uznání zásluh na poli literárním, národním i sociálním.

Josef Gregor Tajovský

r. 1934 dovršil 60 let požehnaného života. Jest z nejvýraznějších spisovatelů staršího pokolení. Gregor byl učitelem, ale pro svoje národní smýšlení nemohl se smířiti s maďarskými župními představenými. Odešel proto do Prahy, vystudoval obchodní akademii a vrátil se do vlasti jako soukromý úředník. Za světové války, již r. 1915, vstupuje do legií a po válce vstoupil do výslužby jako podplukovník. Tajovský je výborným znalcem slovenské vesnice. Jeho nejlepší povídky, novely a romány z předválečné doby jsou: *Zalostné noty*, *Z pod kosa*, *Trpky* a dramata *Tma*, *Hřích*, *Matka*, *Ve službě*. Po válce napsal zdařilá dramata: *Zora nad Slovenskem*, *Její první román* a *Fantasté*.

Ksaver Meško.

Ksaver Meško narodil se 28. října 1874 v Ključarovcích v jižním Štýrsku. Studoval na nižším gymnasiu ve Ptui, na vyšším v Celji, r. 1894 pak vstoupil do bohosloví v Mariboru, do 4. ročníku pak do Celovce, kde byl vysvěcen na kněze r. 1898. Stal se pak kaplanem ve Škocijanu, v Podjuně a pak na Višarjích, administrátorem v Knezově, v Gredinjském klosteru a v Šent Danijelu, kde se stal i farářem r. 1901; r. 1906 přešel na faru do Marie na Zilji u Běláku. Odtud jej 5. ledna 1919 vyhnaly německé tlupy. Byl pak přijat do diecése mariborské a sloužil jako kaplan v Tinjích a Dravogradu, od 1. srpna r. 1921 je administrátorem v Šelich u Slovengradce. Již jako gymnasista obíral se literaturou, studoval spisy ruských, francouzských a anglických realistů a uveřejňoval básně ve *Vesně*, v *Ljubljanském „Zvonu“*, *„Dom in svet“* (Dům a svět). S Ivanem Cankarem zavedl do slovinského písemnictví moderní lyricko-psychologickou novelu a přispěl k porážce přežilého naturalismu. To se projevuje zvláště v románu *„Kam ploveme“* (1897), kde se projevuje mravní síla šlechtěného člověka se zřetelem na věčný cíl, která ho zachrání od zkázy, jež bují v současné společnosti. To se ukazuje ještě více v jeho *„Obrázcích a povídkách“*. Dospěl pak k vyjádření vlastních vnitřních bojů ve spisech *Moje cesty*, *Ztracená duše*, *Večerní modlitba života*, *Různé cesty*, *Sen letní noci*, *O člověku, který se vracel*, *Člověk, který stojí u hrobů a pláče*, *Cesta kajníků* a j. Nejlepší novely, počtem 11, vydal ve sbírce *„Za tichých večerů“*. Na výši literární tvorby své je v románě *„Na Poljani“*. Poljana jest mu obrazem slovinské vlasti, milované v bolesti a utrpení. Také ve středověké legendě podal utěšené obrázky, hlavně v *Legendách o sv. Františku*.

Ksaver Meško stal se oblíbeným spisovatelem povídek pro mládež ve sbírkách „Mladým srdcím“. Napsal též vlastenecké drama „Na smrt odsouzený“ a drama naturalisticko-symbolické „U Hrastových“. „Meško je citově-lyrická povaha, žensky něžný a citlivý ve svém citění, pln lásky k chudým a trpícím, k chorým na duchu, k slabým, dehtaným a bloudícím. Nemiluje řízné satyry, mužsky tvrdý a rozhodný je zřídka kdy; nejlepši, co vytvořil, jsou jeho lyricko-citové novely, ve kterých našel svůj zvláštní sloh; našly také cestu přes slovinské hranice.“ Tak jej posuzuje literární historik dr. Ivan Grafenauer. Do češtiny překládali jeho spisy dr. Josef Páta, Rudolf Linhart, Ant. Horsák a Josef Skrbínšek, do slovenštiny V. Měrka.

70 let ukrajinského divadla.

Myšlenka založení ukrajinské divadlo povstala ve spolku „Besida“ ve Lvově. Byl zřízen „vydíl teatralnyj“, sbírky vynesly 2.738 zlatých. Dne 29. března 1864 bylo uspořádáno první ukrajinské představení v Národním domě ve Lvově. Byl hrán melodramat „Marusia“ ve zpracování Alexandra Golembiovského podle povídky Kvitka-Ostrovjaneňky s hudbou V. Kojat-příznivě. Bylo hráno 22 představení do 21. června 1864, potom vyjelo dikovského. Představení se líbilo, obecnost i tisk uvítaly nové divadlo vadlo na venek. Ředitelem divadla byl Omeljan Bačynskij, kapelníkem Šmaliažynskij, dekorátérem Polman, oba poslední z polského divadla. Hrány byly dále kusy z ruské Ukrajiny, jako Natalka Poltanka, Nazar Stodola, nebo překlady z polštiny. Prvního roku byl předveden jediný výtvar ukrajinsko-haličský „Opikunstvo“ od Mocha.

Nedostatek divadelních kusů přiměl odpovědné činitele k vypsání konkursu, k němuž se přihlásilo 20 kusů. První cena 100 zlatých byla přiznána melodramatu „Pidhirjany (Podhořané) od Hušaleviče s hudbou M. Verbického“. Avšak zdárnému vývoji ukrajinského divadla uškodil spor, zda divadlo má být velkoruské nebo ukrajinské. Boj trval do r. 1874, kdy zvítězil směr-ukrajinský za ředitele Teofila Romanovyče, který řídil divadlo do r. 1880. Toho roku vyjel si Romanovyč se svým herectvem do Bukoviny, ale tam ho potkala hmotná zkáza celého podniku. Po dvouletém ředitelování velkoruského směru Bačynského nastala nejskvělejší doba ukrajinského divadla za ředitelování Biberoviče a Hryněvěckého (1882—1892). V tom čase rozšiřuje se repertoár, hrají nadaní herci, mezi nimi i Poláci. Země dává od roku 1866 divadlu podporu 3.000 zl., v této době pak 8.000 zlatých ročně.

Léta 1892—1905 nastává opět úpadek. Ředitel Mikolaj Sadovskij (1905—1906) vnesl na jeviště boje Kozáků, Stadnyk rozšířil působnost divadla o operu. Za války rusko-japonské r. 1905 ustávají pokusy o udržení tohoto divadla, ale často selhávají. Po válce možno mluvit jen o živoření ukrajinského divadla. Roku 1922 Besida zřiká se divadla, které přejímá kooperativa „Ukraiňskij teatr“.

Mimo toto divadlo ve Lvově bylo uvedeno v život i několik putovních skupin divadelních, ze kterých zasluhuje zmínky skupina Tobilevičova a Zahrava.

Divadlo ukrajinské trvalo ve Lvově sotva dva až tři měsíce ročně a cestovalo po venkově, kde nacházela lepší porozumění a také lepší finanční podporu. Nedostatek ukrajinských dramatických děl byl na překážku rozvoje.

Nyní má ukrajinské divadlo špatné vyhlídky. Vedle nedostatku dramatické tvorby je na škodu rozbití uměleckých sil na několik skupin a nedostatek vlastní budovy.

Dějiny ukrajinského divadla napsal Stefan Čarneckyj „Narys i slovi i Ukr. Teatru“.

Pan Tadeáš v ukrajinském překladu.

Ve Varšavě vydána byla r. 1934 kniha: Adam Mickiewicz, Pan Tadeuš Pereklad Maksyma Rylskoho. Vstupne slovo Romana Smal-Stockoho. Ukrajinskij Naukovyj Institut. Str. XVI + 260 + XXI.

Roku 1874 Kužma Volyněc podal ukázky prvního překladu Pana Tadeáše od Adama Mickiewicze, r. 1914 pak Ivan Franko. Teprve roku 1927 vydal v Kijevě ukrajinský básník Maksym Rylskij, dobrý znalec literatury polské, celý překlad této básně. Nezměněné vydání vyšlo r. 1934. Roman Smal-Stockij považuje tento překlad za nejlepší ze všech překladů do cizích jazyků. Překlad stojí na rozhraní mezi doslovným překladem a básnickým předvedením. Překladatel užil rýmu alexandrijského. Lépe byly přeloženy části lyrické než dramatické. Překlad Rylského má velký význam pro lásku a úctu k velikému básníku polskému Adamu Mickiewiczovi.

Často slyšíme mezi mládeží volat: „Chceme vidět Ježíše Krista! A to takového, jaký byl, lidského i božského, člověka i Boha. Snad nám dosud nikdo nepřiblížil Ježíše Krista člověka.“ Není tomu tak! František Michael Willam napsal jedinečnou knihu „Život Ježíše Krista“ (v kraji a lidu israelském), ve které nám líčí kromě známých výjevů z Evangelia tolik nových věcí o životě Kristově a jeho době tak živě a pravdivě, že se nám při čtení zdá, jako bychom v oněch dobách žili. S takovou prostotou a s tak střídmostí bohatostí nebyla dosud sestavena žádná kniha o Spasiteli. Nakladatelství „Vyšehrad“, Praha II., Václavská 12, počne v polovině tohoto roku vydávati český překlad tohoto díla světového úspěchu v sešitovém vydání péčí P. Antonína Stříže. Dílo obsáhne asi 15 sešitů po 32 stranách a bude obsahovati 33 fotografických obrázků na 24 zvláštních křídových přílohách. Subskripční cena 1. sešitu Kč 1.—, dalších po Kč 2.50. Cena úplného díla po vydání Kč 50.—, vázaného Kč 65.—. Přihlášky již nyní přijímá každý knihkupec nebo výše uvedené nakladatelství.

D Í L O S V Ě T O V Ě H O Ú S P Ě C H U

FRANZ MICHAEL WILLAM:

ŽIVOT JEŽÍŠE KRISTA

V K R A J I A L I D U I S R A E L S K É M .

Vychází současně německy, čínsky, anglicky, francouzsky, italsky, španělsky, holandsky, maďarsky. Český překlad vyjde péčí Antonína Stříže, spirituála arcibisk. semináře v Praze, s 33 fotografiemi na zvláštních přílohách a mapou Palestiny. 1. sešit vyjde již tento měsíc. Subskripční cena 1. čísla Kč 1.—, další po Kč 2.50. Celkem vyjde asi 15 sešitů po 32 stranách. Vyplňte dolejší objednávku a zašlete nakladatelství „Vyšehrad“, Praha II., Václavská ulice 12.

NAKLADATELSTVÍ »VYŠEHRAD« s. r. o., PRAHA II.

* Zašlete mně ukázkový sešit — zasílejte mně pravidelně všechny sešity — díla Willam: „Život Ježíše Krista“.

Jméno: _____

adresa: _____

* Nehodící se škrtněte.

VELEDŮSTOJNÉMU DUCHOVENSTVU

a slavným patronátním úřadům dovoluji si doporučit veškeré kostelní nádoby a náčiní, a to: monstrance, kalichy, ciboria, patenky, nádoby, pacířkály, svícny, lampy, kaditelnice, kropenky atd. své vlastní výroby, předpisům církevním vyhovující. Staré předměty opravuji v původní intenci a znovu v ohni zlatém a stříbrném neb proti doplatku za nové vyměňuji.

JAN STANĚK, PRAHA I, UL. KAROLINY SVĚTLÉ 12

Přísežný znalec zemského trestního soudu

Telefon 33133

Alois Šarapatka

Veškeré práce pro P. T. duchovenstvo.

krejčí

Na přání zašle vzorky látek

Brno, Pekařská 40

Doporučujeme!

**Knihtiskárna
Družstva Vlast**

Praha II, Žitná ulice č. 26

provádí veškeré tiskové práce ve vzorné úpravě
v cenách konkurenčních a v nejkratší době.

Volejte telefon 23626.

**SLUŽBA
VEŘEJNOSTI:**

Vlněné pánské látky 140 cm šíře na celý oblek pouze za Kč 62.—
a dámské látky 115 cm šíře na celé šaty pouze za Kč 94.—. Pište si o
vzorky a ceník. Výpravou, lácí a jakostí bude každý překvapen. Zaslá

Zboží do komise

TEXTILNÍ TOVÁRNA DOLNÍ HAMR, pošta VÍR NA MORAVĚ.

František Wirth: Návod ku provádění odhadů nemovitostí

Je svl. zřetelem k odhadům exekucním vydal a rozestlá „Svaz čsl. soudních úředníků“ v Praze-Bubenči čp. 509

TISKOPISY

všeho druhu: soukromé, obchodní, spolkové, brožury, časopisy, knihy, tabelářské a rastrové práce v cenách konkurenčních, v pečlivém provedení, ve vkusné úpravě

a brzy Vám dodá

knihtiskárna - nakladatelství

**Družstvo
V L A S T**

PRAHA II, ŽITNÁ UL. 26

Veškeré farní tiskopisy na skladě

Volejte telef. 236 26

VLAST

REDAKTOR FR. H. ŽUNDÁLEK

5-12

Jan Lebeda: Jan Florian Hammerschmid.
Jar. Šubert: Na podzim.
Nina Svobodová: U svaté Kláry.
Jan Eliáš: Tělo a duše.
Frant. Václav Peřinka: Koráb.
Nina Svobodová: Večer v Normandii.
Fr. H. Žundálek: Josef Hronek.
Oldřich Zemek: Modlitba.
Frant. Čech: Svatopluk Čech v mé paměti.
Nina Svobodová: Dívka a poutník.
Tomáš Josef Jiroušek: Dějiny půlstoletí Družstva Vlast.
Kl. D. Mariánský: Věneček sv. Tereziáce.
Tomáš Josef Jiroušek: K sedmdesátiletí ThDr. Frant. Reyla.
Nina Svobodová: Prsten z granátů.
Jan Doborský: Tři Irény.
A. S. Chudobka: Buď vůle tvá.
Tomáš Jos. Jiroušek: Msgre František Xaver Vaněček.
Fr. D. Peřinka: Pro krále pruského.
A. S. Chudobka: Hledání.
Frant. Wolf: Petr Skarga, průkopník sjednocení.
René Bazin: Karel Foucauld, badatel o Maroku, poustevník saharský.
Slovanská hlídka.
Směs.

VLAST vychází měsíčně. — Odpovědný redaktor Fr. H. Zundálek.

Předplácí se ročně 32 Kč, pololetně 16 Kč. Členové družstva platí ročně 30 Kč, kněží deficienti, alumnové, klerikové a studující 24 Kč. Do ostatních zemí kromě Československa, rovněž i do Ameriky 46 Kč. Rukopisy, jakož i knihy a časopisy na výměnu buďtež zasílány s výslovným označením redakci „Vlasti“ v Praze II., Žitná ulice čis. 26. — Telefon 23626. — Uzávěrka redakční přesně 10. den každého měsíce. — Tiskne knihtiskárna Družstva Vlast v Praze II, Žitná ul. č. 26 n. — Používání novinových známek povoleno ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze čis. 226201/VI ze dne 30. října 1924. Podací úřad Praha 25.

SBÍRKA ČASOVÝCH KÁZÁNÍ

Družstvo Vlast začalo vydávat Sbírku časových kázání za redakce dp. Ar. Olivy, nyní Ant. Brousila. Vychází nejméně 4krát do roka. Roční předplatné Kč 40.—. Dosud vyšla kázání:

Nejkrásnější vzor křesťanského života. Cena Kč 12.80.

Kristus Král. Cena Kč 8.20.

Kristovo sociální království. Cena Kč 12.80.

Motivy ke krátkým nedělním promluvám. Cena Kč 8.20.

Poutní kázání. Napsal Jos. Brož. Cena Kč 9.—.

Postní kázání. Napsal Dr. Jos. Miklík. Cena Kč 9.—.

Z řečí biskupa Podlahy. (Vydal Jan Lebeda.) Cena Kč 9.—.

Novinka!

Právě

vyšlo!

O budoucnosti katolické církve a konci světa

Napsal V. H. Honert, přeložil Václav Oliva.

Cena 18 Kč, poštou 19.40 Kč. Objednejte ihned!

Objednávky přijímá

Družstvo Vlast v Praze II, Žitná ul. čis. 26

JEVIŠTĚ moderní a dokonalé **PEPA MÁČA**
dodá Vám speciální závod

Rozpočty zdarma a nezávazně.
Osobní návštěva na požádání.

uměl. malíř
v Újezdě u Brna na Moravě

PARAMENTA

korouhve, církevní náčiní, úplné
kostelní zařízení nejlevněji vyrábí

JOSEF NEŠKUDLA

A SPOL.

JABLONNÉ NAD ORLIC ČSLO 86

Jan Lebeda:

Jan Florian Hammerschmid.

Dne 4. ledna 1935 bylo tomu 200 let, co zemřel tento typický pražský kněz a nejplodnější český historik své doby.¹ I když dnes přijmeme jen části z jeho rozsáhlého díla, musíme se pokloniti jeho nevšední píli, ani v stáří neumdlévající, a především jeho účinné lásce k metropoli českých měst. Vždyť větší a cennější část jeho díla jest věnována Praze, k níž měl zvláště na sklonku svého života jako farář prvního pražského obvodu nejen svůj osobní, nýbrž i z úřadu svého plynoucí upřímný vztah.²

Vrcholem jeho práce jest objemný „*Prodromus gloriae Pragenae*“ (Praha 1723), jež vydal k tisícému výročí založení Prahy a který měl býti souhrnem všech vědomostí o tomto tématu. Již celostránkový nadpis díla barokovou výmluvností určuje obsah této možno říci „pražské čítanky“, rozdělené na 24 hlav, počínajících svá líčení, pokud možno, již v mytickém pravěku. Jako ve všech svých pracích, tak zvláště zde jeví Hammerschmid své bohaté znalosti, zcťlost dosavadní literatury, svědomitost v citování, často i svůj kritický názor a vlastní plodnou snahu badatelskou. Polovina knihy tvoří pojednání o pražských kostelích a klášterech, ve které uveřejňuje hojně důležitých údajů, seznamů, statistik a příslušných listin, takže jest, ovšem kritickému badateli, cenným materiálem k dějinám pražských posvátných míst. Další oddíly jsou věnovány na př. významným osobnostem města, úředníkům církevním i státním a vynikajícím Pražanům vůbec; městské-

¹ Hammerschmid narodil se r. 1652 ve Stodě, studoval v Klatovech a v Praze, r. 1677 byl vysvěcen na kněze. Působil v Budějovicích, v Kameném Újezdě a v Klatovech. Roku 1696 byl povolán za ředitele arcib. semináře; stal se apoštolským protonotářem, čestným kanovníkem vyšehradským a staroboleslavským, r. 1710 farářem týnským, v kterémžto úřadě setrval do smrti. Tiskem vydal 4 knihy české a 7 knih latinských. Stručné zprávy o něm podává Jirečkova Rukověť I. 223, ČSB IV. 669, OSN X. 830-31.

² Jako farář chrámu P. M. před Týnem, jež dal opravit a ozdobit, byl universitním kaplanem a duchovním radníce pražské, v kteréžto funkci měl příležitostnou řeč tiskem vydanou s názvem: „V P r a z e b l a z e, k d o m á p e n í z e. Uroz. a statečným p. vladykám, J. M. C. purkmistru a radě kr. m. Praž. při obnovení l. p. 1715 20. máje sl. magistrátu obětováno.“ V Praze u Jiřího Labauna ve 4. listů 14. (Jung. Hist. I. I. 274.)

mu zřízení, jeho výsadám, institucím, universitě, semináři; pražským stavbám, kamenému mostu, věžím a zvonům; pražským slavnostem, hrám, korunovacím; hmotnému i přírodnímu bohatství města a pod. Již těchto několik uvedených hesel dává tušiti, že to bylo dílo pro svou dobu velmi pozoruhodné, kterým si Hammerschmid mnoho vážnosti získal, neboť bylo uvítáno „jako malý poklad historie české“.

V předmluvě svého Prodromu autor praví, že je to jakýsi úvod k dokonalému dílu „*Historia Pragensis*“, jež připravuje k tisku a v kterém snad viděl vlastní dovršení své životní práce. Jde tu o trojsvazkový rukopis v knihovně kněžského semináře v Praze. Na rozdíl od Prodromu není toto dílo zpracováno podle vyhraněných hesel, nýbrž v časovém postupu podává rozličné události jak se udály bez vnitřního jejich spojení. Neobsahuje ani události výhradně pražských; zahrnuje často celé evropské dějiny a vlastní téma knihy v oddíle „*res pragenses*“ odbývá někdy jen stručnou poznámkou. Důkladně zaznamenává děje od 16. století počínaje, zvláště pak události sobě blízké, kterých byl zpravidla svědkem. Jelikož poslední svazek díla přináší mnohé zajímavosti z doby, ve které spisovatel sám žil, a lze jej dokonce považovati za pokračování Beckovského Poselkyně, vypsál z něho Dr. Ant. Podlaha zprávy, týkající se Čech a Prahy od r. 1691 až do Hammerschmidovy smrti.³ Je v nich spolehlivý příspěvek k poznání našich církevních a politických dějin tehdejší doby; jsou to jakési „noviny“ s počátku 18. století. Vedle významných záznamů o sněmech, městských událostech, náboženských slavnostech a pod. dočítáme se zde též o věcech rázu zcela všedního, ano i naivního. Celkově jest dílo zajímavé i po té stránce, že je v něm poněkud zachycen i duchovní obzor jedné z nejvýznamnějších pražských osobností té doby v událostech, které pilného kronikáře vzrušily.

Monograficky zpracoval Hammerschmid dějiny kapituly vyšehradské a jejího chrámu v spise „*Gloria Wissegradensis*“ (Praha 1700), vydaném v slušné úpravě a ozdobeném rytinkami papežů a králů v dějinách kapituly a kostela významných. Počínaje v úvodu slávou Libušeiny Vyšehradu, otiskuje stručně jeho dějiny vnější, až přejde k jádru celého spisu, kde chce především zdůrazniti mimořádné právní postavení kapituly, jež tehdy bylo nutno hájiti. Uveřejňuje listiny, týkající se jejích hmotných i duchovních výsad jako důkaz zvláštní přízně českých králů k ní (knihy první), jednak na důkaz papežské ochrany (knihy druhá). Vnitřní dějiny kapituly popisuje v knize třetí, v soupise vyšehradských proboštů, děkanů a některých kanovníků. Tato část svědčí nejlépe o jeho

³ Hammerschmidova *Historia Pragensis*. Zvláštní otisk z Věstníku Královské české Společnosti nauk. 1891. Tato edice stručným úvodem opatřená jest první větší prací Podlahovou.

vlastním badání, neboť sám v jejím nadpise praví, že to je „series magno labore collecta“.⁴

V podstatě týmž způsobem popisuje dějiny panenského benediktinského kláštera na Hradčanech a jeho odnože staroměstské: „Historia monasteriorum S. Georgii in Castro Pragensi et s. Spiritus in Antiqua urbe Pragensi“ (Praha 1715). Zajímavý je závěr knihy, kde uveřejňuje soupis českých královen, jež korunovati bylo právem abatyší svatojirských. Počíná se sice už dcerou Krokovou, ale hlavně v dobách sobě blízkých uvádí k jejich dějinám spolehlivé zprávy: Tak na př. obšírně popisuje korunovaci Matyášovy choti Anny r. 1616, kromě líčení korunovačních obřadů otiskuje seznam vzácných účastníků, neopomenuv ani zaznamenati, ve kterém pořadí seděli při slavnostní hostině. Bohužel už tato kniha, věnovaná slavné tehdejší svatojirské abatyši Františce Pieronnové, je poslední Hammerschmidovou monografií vydanou tiskem.

Ale nepoměrně větší počet spisů zanechal Hammerschmid v rukopisech, které ukazují, že monograficky zpracoval téměř všechna posvátná místa pražská. Vojtěch Ruffer uveřejnil v Časopise muzejním r. 1834 věrohodný soupis všech Hammerschmidových prací, jež našel v archivu kapituly vyšehradské.⁵ Z 91 latinských rukopisných děl jest jich věnováno přes 30 pražským kostelům a klášterům. Hammerschmid chtěl nám tak zachovati dějiny chrámů na Hradčanech, sv. Víta, Všech svatých, kláštera barnabitů, kapucínů a premonstrátů, kostelů na Vyšehradě, farních pražských svatých sv. Apolináře, sv. Jiljí, sv. Štěpána, P. Marie před Týnem i dějiny starobylých klášterů uvnitř města, emauzského, svatohavelského, svatopakubského, karlovského, křižovnického, svatotomášského, koleje u sv. Ignáce, sv. Salvatora, kláštera paulánů, servitů, P. Marie Sněžné, theatinů, voršilek, zaznamenal dějiny svatých dnes už zaniklých, kaple betlemské, újezdských kostelů sv. Vavřince s dominikánskými kláštery sv. Anny a sv. Maří Magdaleny, dějiny českého Assisi blah. Přemyslovny, dějiny kláštera zderazského. Kromě chrámů do oboru jeho pragensií patří spisy o universitě Karlově, o výsadách Starého a Nového města, o pražských věžích a staroměstské radnici, o nichž se zmiňuje v svém Prodrumu, že je vydá tiskem. Vyjmenovali jsme vědomě v našem toliko oslavném článku této „pražské“ řady Hammerschmidových rukopisů, snad i konceptů a

⁴ Obsah tohoto spisu otiskl Hammerschmid česky v spisku téhož roku vydaném: „Krátký vejťah slávy svatosvatého královského a vejhradního kostela Vyšehradského“.

⁵ „Poznamenání spisů Jana Florianá Hammerschmida“ Časopis českého musea. Osmý ročník běh II. 204—211. O velkém Hammerschmidově zájmu historickém svědčí též monografie o městech v tomto soupise uvedené: Ml. Boleslav, Budějovice, Litoměřice, Louny, Mělník. Plzeň, Tábor, Zatec a j. Tiskem vydal česky Historii Klatovskou. (Praha 1699.)

fragmentů jeho práce, které se snad dnes nalézají roztroušené v různých klášterních knihovnách, většinou však už propadly zkáze, chtějíce vyzdvihnouti jeho lásku k Praze, k historii české, ke kultuře našeho národa.⁶ Po 200 letech může nám býti Hammerschmid pro tuto svou lásku příkladem. Zaslouhuje naší vděčné vzpomínky jako jeden z kněží-buditelů, kteří v smutných dobách sílili náš národ jeho slavnou minulostí, snažíce se ji zachovati šťastnějším potomkům.

Jar. Šubert:

Na podzim.

Stíny již z večer táhnou jaksi zdlouha,
se tmavě prodlužují na vzdory —
po létu zbyla neradostně touha.
Pasáci v poli pekou brambory.

Z lesa se valí ráno mlhoviny
a noční chlad se táhne od rybníků;
zakrátko louky přepadne už jíní
a vrány vzletí v pronikavém křiku.

Po dni vždy noc, po jasnu, teplu, chladno
provází věčně duši poutníka,
již nedýchá tak lehko a tak snadno.
Opuštěn pták si v lesích nařiká.

Podzimní závan duši obestírá,
člověk se s cesty vrací zadumán;
než zůstává mu přece silná víra,
že za čas chmury zažene jas — pán.

Nina Svobodová:

U svaté Kláry.

Zranila jsi sladkou, ale jistou ranou mou duši, svatá Kláro...
Byl den, jež tajemné ruce v hloubkách vesmíru setkaly ze stříbra

⁶ O Hammerschmidově češství svědčí na př. jeho protest proti žádosti cechu ševcovského, aby při jeho bohoslužbách v kostele týnském na den sv. Kryštofa bylo kázání německé. Rovněž i satyrická latinsko-česká báseň „Allegoria. Proteus felicitatis et miseriae bohemiae“. (Praha 1715, 1817, 1829, Vídeň 1860.)

a na šedavé zeleni biblických oliv, leskly se stopy deště, který kanul v noci do zahrad.

Tvé středověké město, žltorůžové, s hrdě neomítnutým zdivem domů, podobných pevnostem, město půvabně nepravidelné a kouzelně středověké vystupovalo po horských svazích jak poutník, jdoucí do ráje a květy, jež přepadávaly v bohatých hroznech ze zahrad do kamenitých ulic, připomínaly neděli, naplněnou svěžími ratolestmi a věnci.

V náručí hor, v jedné z těchto úzkých, křivolakých a kouzelných ulic středověkého města, v chrámě, který voní po lístcích dávno uschlých růží, v chrámě, podobném pevnosti míru a jezeru ticha, za mříží, kde v okenní růži láme se slunce do moře jisker, ve vůních a svatém tichu odpočívá tvé tělo, které kdysi, více než před sedmi stoletími, bylo krásným sněhově čistým domem krásné, sněhově čisté duše, jejíž křídla šuměla touhou rozletů.

Sestra tvé přísné, mlčelivé řehole, jeden z tisíců drobných a pokorných květů z tvé nesmrtelné zahrady, modlí se u tvé rakve. Černý závoj halí její tvář tak, že se zdá, jako by mezi ní a světem našich očí se postavila sama mlčelivá noc. Jakési bílé květy, jichž jména neznám, rozkvétají kdesi jako přímo ze srdce oltáře. Jejich kalichy přivábily můj zrak a v té chvíli pocituji silnou, sladkou důvěrnou vůni legendy velikého života, která z říše snů se vtělila ve smutek v době, kdy „boží skřivan“ evatý František z Assisi putoval světem.

V pevných prutech mříže před oltářem objevilo se hrdé, feudální a nepoddajné dílo hrabat Scifi, pevné Sasso Rosso. V bílých šatech, podobných sněhu neb oblaku, ozdobena šperky na rukách, hrdle i v zlaté záplavě vlasů, s drahým pláštěm, který vznešeně splývá s ramen, provázena trojicí sester, Beatricí, Penendou a Anežkou, dívkami, jejichž mládí zvoní jak píseň ptácat, vycházíš z domu a dáváš se na cestu do chrámu, krásná Chiaro degli Scifi. Tvé mládí je krásné jak strom, zaplavený závějemí sněhových květů, jako zahrad, do níž vešlo jaro. Jdeš do chrámu, kde káže mnich v hnědém rouše, Francesco, boží plamen hořící od země k nebi, jdeš do chrámu o Květné neděli, abys přijala posvěcené palmy do bílých dlaní.

A z bran Sassa Rossa unikáš v noci, která přišla po dnu této Květné neděle, aby na prahu svatého týdne Františkovy ruce, rozechvělé svatou krásou okamžiku se vztáhly nad tvou hlavou a položily tvou duši jako sněhový květ na stupně božího oltáře...

Madonno Chiara, ze zlaté půdy starých fresek rozkvétají lilie a na dně ticha, jež vládne v tvém chrámě, zachvívají se slova, podobná křišťálovým růžím:

„Nejmilejší sestro, jejíž jméno jsem zvláště zapsala do tabulek svého srdce.“

V růžici okna, jež jiskří nad tvým hrobem, rýsují se gotické věže

kláštera na břehu řeky, věže, jež se podobají praporům, vztyčeným na hradbách dvora modlitby na počest nejvyššímu vládci

Chiara — Agnese ... Klára — Anežka ...

Kalichy bílých, neznámých květů se lehce zachvívají a sestra, jež se modlí neproniknutelná a neznámá za svým černým závojem, sklonila poněkud hlavu, jako by pozdravovala někoho neviditelného a vznešeného, kdo právě vstoupil do zahrady jejích modliteb.

Vycházím z chrámu a opřena o jednu z teras, které nečekaně a přece věkovitě vyrostly ze zažloutle růžových kamenů nad šedou zelení údolí, dívám se do kraje. Stíny padají do korun oliv, horské lesy ztemněly do fialového černa a kdesi ve výškách plane La Verna zlatým a purpurovým ohněm.

Jsi daleko, české Assisi s vltavského břehu, jsi za tvrdou hradbou hor — a přece jsi tak blízko, že se mi zdá, že je třeba jen vztáhnouti ruku, aby žasnoucí prsty pocítily dotyk tvých lomených oken a štíhlých sloupů.

Klára — Anežka, Anežka — Klára ...

Pro milovanou světici z české země, pro píseň duší, rozezpívanou od země k věčnosti, zranila jsi naše srdce sladkou, ale hlubokou ranou svatá Kláro! ...

Jan Eliáš:

Tělo a duše.

Mrazivá noc, však idyla sladká:
V kolébce lidské děťátko leží,
nad ním dvě světélka — bdí mladá matka,
venku je vichřice, sněží.

A ke kolébce dávných otců slova
se nesou tiše, směrem od hřbitova:
Jsi plodem lásky, chladné země synu,
svět připravil ti radost nebo žel,
však ty co světu dáš, zda zmnožíš jeho vinu,
či v tobě zrozen spasitel?

Tu náhle k dítku boží anděl slétl,
by příští život z knihy mrtvých četl.
I řekl anděl dítěti:
Tvým úkolem jest — trpěti.

*

Kolébka dětská — to bylo ráno,
je večer, už je dokonáno:
na tvrdém prkně eremita leží.
Jest opět noc a mráz a venku sněží.

U jeho lože o půlnoci znova
je slyšet sborem bledých stínů slova:
— Tvrdá cesta vedla tě k cíli,
Bolest a Smutek průvodci tvými;
propast a víry na každou chvíli
duši tvou trýznily přízraky zlými...
— Vyrostlý ze země k hvězdám jsi mířil,
jichž věčně klidný jas nad rmutem světa plá.
Svět zdola tě lákal, barvami hýřil, květy ti vířil —
tvá cesta byla pustá, v osamění zlá...
— Tvá cesta vedla skalami.
Rej vichrů v divých krách
se chechtal svými škálami:
Poutníku na horách,
náš dech, jenž ostře fíčí,
tě srazí s výšin, zničí
tvé vzdorné výpravy!
Tvůj konec krvavý;
náš polibek je zdravý,
slez mezi všední davy...!
— Tys mlčel v křiku světa, zřel jsi k Bohu něm,
jist blahou nadějí, že všechno najdeš v něm.
Udolím smrti šel jsi svěží, zdravý,
však jinou cestou nežli všední dav:
klid věčna objímals, kde bytí kolotá,
jas věčna vedl tě, kde jiné slepota...

A naposledy k němu anděl slétl,
by věčnou sudbu božích soudů četl:
Svým žitím viny své i otců prokletí
jsi navždy smyl. Byls obětí!

*

Padají léta jako ten snůh
a naše skutky jsou pohřbeny v nich:
lotr neb světec, kuplíř neb mnich,
padáme všichni jako ten snůh —
a z těch, kdo padli, každý si vzal,
čím hřešil a co vykonal.

Tu eremita slyše jásot bledých stínů,
že zhladil životem svých dávno mrtvých vinu,
chce z hlubin míru zase jíti v příboj dravý
a k poslu božímu tak vroucně, tiše praví:
Vím, žil jsem, abych umřel. Trpké plody země
na cestě životem se nakláněly ke mně.

Však život je sladký, i když srdce puká,
jeou požehnáním nejhroznější muka.
Teď věčný sen mně líbá, plný kouzla krásy,
však usnout nemohu, neb slyším smutné hlasy
všech dosud nezrozených. Půjdou cestou za mnou
a v bouřném příboji snad ztroskotají, padnou...
Já příliš silně žil! Slyš duši prahnoucí:
Když jsem žil za mrtvé, dej za ty budoucí
mi aspoň umřít, býti obětí
v čas podletí!

Hle, tichý úsměv přešel mrtvou jeho tváří,
tak nevýslovně teskný, odlesk věčných září —
či po letech dvě hvězdy bděly u syna? —
Poutník usíná...

To roditelka živých, chladná matka Země,
svou bílou náruč otevřela jemně,
v ní aby spal! Líbá, tiskne tělo,
jež s dětmi jejími vždy krváceti chtělo,
by k životu je teplem probudila
a duše s tělem jedna bytost byla...

Frant. Václav Peřinka:

Koráb.

(Pokračování.)

Na jaře přišel Fučík se ženou na Koráb. Psalo se už 1784. Velikonoční boží hod byl 11. dubna. V pondělí přehlíželi nastávající bydlíště sami, v úterý přišel i administrátor Charvát. Fučíkovi měli už vše promyšleno. Vyměřili místo pro pec i pro kuchyň. Celé léto se bude vařit dolů, nahoru se bude chodit jen spát. Pekárna bude v kuchyni, nad ní široké ohniště. Faráře jen mrzelo, že musí dát strhnouti celý komín a stavěti znova. Až přijdou zedníci, vysekají

v presúze, to jest ve veliké šalandě, čtyři díry do mocného kamen-
ného zdíva, asi v lidské výši; do těch děr zasadí se vodra, dva mocné
trámce dubové, zazděné v obou protilehlých zdech. Na těch bude
hrnčír na prknech sušiti hrnce. Pod schody postaví Fučík chlívce
pro ušípané. A když už budou v nové zednické práci, dá páter admi-
nistrátor vykopati v presúze studni. V presúze, uvnitř. Nechce, aby
nový korábecký soused byl odkázán na milost Purschovu. Studně
byla sice v hospodě, ale vládl nad ní myslivec; byla pro hospodu i
pro myslivnu, právě jako sklep. Uvnitř proto, že jinde všude na
blízkou byla tvrdá skála a nebylo naděje, že by se dokopali vody.
Presúz nestál na skále, jen nové chlívky, ale také nevěděli, zdali i
tam nenarazí na skalnatou celinu velmi brzo. Vždyť studně v hospo-
dě byla celá vylámána ve skále a byla jedenáct sáhů hluboká. Kdy-
by i zde měli prolamovati se tak hluboko, nebo ještě hlouběji ska-
lou, nevyplatilo by se to. Toho se administrátor bál, ale přece dou-
fal, že v těchto místech bude skalní hmota dosti hluboko pod po-
vrchem.

Obešli všechno ladem ležící prostranství okolo presúzu. Hledali
místa, kde by si hrnčír zkopal, zryl a zoral pole. Neobstáli na ni-
čem. Fučík slíbil, že tento rok bude hledati sám po celé léto a na
podzim faráři oznámí. Volba se zdála těžkou. Byla tu dosti velká
místa, kde ještě svěží jarní travička zdála se dosti bujnou, kde se
tušila prst, ale přece až na sám vrch prokukovaly tu menší, tam větší
holé skály. Obešli i místa okolo hotařské boudy. Skála a skála, třeba
ne holá, ale přece jen pod slabým nánosem prsti zcezená. Pod pre-
súzem i pod budovou na nevelikém svahu vinohrady. Panské, vedle
nich selské. I mezi vinnými hlavami vyčuhovaly hroty skal. A šterk.
Dostí hrubý šterk, svědčící, že zdejší živec větrá velmi pomalu a že
není hlinitý, ale spíše pískovitý. Farář rozeznával i žíly vápence.

„To jsou moravská vína tak kyselá,“ myslil si. „Na vápenci rostou
moravské kyseláky.“

V máji už se Vendelín Fučík stěhoval se ženou na Koráb. Ještě
byli v presúze studnáři, ostatek už byl hotov.

Na mladou hrnčírku padl stesk, sotva si oddechla po stěhování,
sotva obydli na poschodí poněkud zařídila.

Stála ve světnici na poschodí u okna a hleděla do kraje. K lesu
nebylo oken, ale „dolů“, do otevřené roviny, kde s mikulovskými
polnostmi hraničily katastry dunajovský a domčický, želetský a že-
rotský. K Lálovu, který patřil už do Vírovic, nebylo z oken viděti,
také byl skryt za kopcem. Ale zde dole bělaly se zdi chalup a sel-
ských statků, černaly a červenaly se střechy dědin. A ona, z městeč-
ka, z Jevišovic, zůstala rázem sama, sama s mužem, na samotě.
Maně si citovala z bible: Sám pak odešel a pobyl čtyřicet dní a čty-
řicet nocí na poušti... Tehdy si tak představovala tu poušť, jen tak.
Toto je ta poušť, kde i ona bude nucena se postit, ale ne čtyřicet
dní a nocí, ale po celý život... Ano postit se. Co je to jiného, když

tu není ani společnosti, skoro tu není lidí. Fořt je Němec, tomu nerozuměla ani slova. Vendelín uměl německy, ten se s ním domluvil, ale ona? A konečně: co po myslivci. Však je tu paní fořtka. Viděla ji jednou, jen chvíli s ní mluvila, ale zdála se jí velikou paní, jako by byla vycítila, že tato paní z Nemanic pohrdá řemeslníci jako sobě nerovnou.

Teskně jí bylo.

Byla by nejraději zůstala v Jevišovicích, ale nešlo to, nedalo se. Nebylo doma pokoje, co bratr přišel z vandrovky. Byla už sama ráda, že bude moci odejít. Ale takhle si nepředstavovala nového domova.

Muže si nebrala z lásky. Ani nevěděla, co je láska. Měla ráda matku, ale ta už byla mrtva. Vendelína jí namluvil otec. A Vendelín sám chodil okolo ní pěkně, mile. A nemilovali se. Vdala se proto, že se vdávaly její kamarádky, a že otec chtěl zachovat v rodině řemeslo, které nebylo špatné. Dávalo chleba. O ten šlo. Také jiné řemeslnické dcerky v Jevišovicích se tak vdávaly. A jinde jistě také. Byla to řemeslnická hrdost, jakési kastovnictví, že se dcery mistrů vdávaly zase za mistry. Zvykaly si, to je pravda. Žilo se zvykem, rodily se děti zvykem a přírodním zákonem, aby zase žily zvykem. Neuvedomila si toho nikdy, ani nyní ne na korábecké samotě, ale žilo to jako by v jejím podvědomí. Jako by cítila, že zvyku, kterému se poddávali všichni v Jevišovicích, v jejím domově, dostalo se nyní rány, jakoby touto lesní samotou vyjel vůz z vyjeté koleje a zabředl do čehosi škaredého, nepěkného. „Poušť,“ řekla si, a tím bylo vyjádřeno to, co cítila, ale čeho neuměla vyjádřit slovy.

Byli tu i lidé v hospodě. O těch však neslyšela nic dobrého. Dověděla se o hospodských tancovačkách a rvačkách. Mysl jí kreslila hospodu jako nějaký lupičský zámek, o kterých vykládaly staré kroniky. Věděla, že s těmi lidmi, které dosud viděla jen jednou, nebude mítí nijakého kamarádství.

Na muže samota zatím nedoléhala. Měl plné ruce práce a plnou hlavu starostí. Z Mikulovic dovezli cihly na stavbu hrncířské pece. Uvnitř nového domu nemohl jí stavěti, v přízemku nebylo místa, na poschodí býti nemohla. Vyhlédl si místo několik kroků od chlévů. Nebylo rovné. Skopal je, srovnal, od jedné strany zařezal do mírného svahu, aby pec aspoň odtud byla za větrem. Nenalezl skály, ale mělnou hlínu, třeba v nižší poloze mrtvinu. Rozhlédl se při tom po pastvisku, jiného to nebylo než pastvisko, ze kterého si měl odřezati na patnáct měřic a vzdělati. Snad to nebude tak skalnaté, pomyslí si.

Měl starosti jen okolo bytu a pece. O výhost z jevišovského panství postaral se mu sám farní administrátor. List od rodu i výuční, i vyevědčení o tovaryšském a mistrovském kuse donesl na faru, vše v pořádku, na listinách cechovní pečeti hrncířů jevišovských pěkně

zřetelná, třeba nebyla otištěna ani v barvě ani v pečetním vosku, ale jen z pečetidla začazeného nad kouřící loučí nebo svící. Administrátor vymáhal mu i přijetí do cechu.

Ani tato starost na Fučíka nedoléhala, protože byl přesvědčen, že mikulovský cech nemůže odřici farářů, jehož chráněncem má papíry v pořádku. A také páni mistři neodřekli, než přijali Vendelína Fučíka do cechu, uloživše mu jen zaplatiti, do matky pokladnice obvyklou taxu a vystrojiti hostinu pro pány mistry. Taxa byla dvojnásobná jako u domácích nových mistrů, protože korábecký uuchazeč nebyl z Mikulovic, ale cizinec.

Fučík udělal plán na pec, avšak to nebylo nijaké umění. Přišel zedník, pec sklenul z cihel na vápno a bylo. Čelisti měla z kamene, lomového sice, ale poněkud přitesaného, také vchod byl opážen přitesaným kamenem. Na takových okrouhlých pecích nebývá komínu. Nebyla veliká, jen na osm set hrnců, ale Fučík přece věděl, že málokterý mistr v Mikulovicích má takovou. Bylo mistrů v cechu několik, pece měli malé, zato častěji pálivali. Vendelín se těšil, že i v této větší peci bude páliti aspoň devětkrát do roka, aspoň tolik, kolik pálivali v Mikulovicích v menších pecích.

Sotva stála pec, přišla starost o kruh. Chaloupecký lesní dal mu odřezati ze skáceného mohutného dubu spodní kolo, mělo přes půl sáhu v průměru. Kovář v Mikulovicích udělal vřeteno, vykul dvě pánvice, vyřezal šroubky, ostatek chtěl si postaviti Fučík sám. Udělal opázení, lavičku, na které hrncíř sedí za kruhem, už šlo jen o vrchní kruh, na kterém pod hrncířovými rukama rostou hrnce. Liška chtěl mu dáti uřezati kruh také z dubu, ale Fučík chtěl něco lepšího. Požádal Pursche, korábecký ochotně se mu nabídl, že mu dá sříznouti, ale také jen dubový kruh.

Fučík zašel do Mikulovic, poptával se u cechmistra, nemá-li některý sedlák doma poražené třešně nebo hrušky. Rostly a ještě nyní jsou u Jazer i na Čeření tak silné ovocné stromy, že by z jich pně mohl býti hrncířský kruh. Ale nikdo v městečku neměl takové klády.

Hned v neděli po tom, co byl v Mikulovicích, odskočil si do Jevišovic. Doufal, že odtamtud něco donese. Nezklamal se. Přišel v pozdní večer domů a nesl dosti vysoký pěkně seříznutý kruh: z ořechového pně. Hned druhého dne šel do Mikulovic, tam mu jej soustružník pěkně vysoustruhoval, silný tak, že Fučík si troufal, že kruh jej přežije. Byl tak silný, že nový mistr ani si netroufal sedrati jej za celý život. Přišrouboval do prostředka na spodní stranu pánvici, osadil kruh na vřeteno, vykopal v přízemí světnici okrouhlou jámu, vyložil dřevěným křížem, zasadil spodní pánvici, dosti hlubokou, aby vřeteno hodně zapadlo, osadil kruh, namastil pánvice olejem a zkusil. Dobré to bylo.

Studnář mu ještě vykopal v presúze v koutě jámu na hlínu. Vyložil i vytarasil ji lomovým kamenem. Sotva to bylo hotovo, vybral

se Vendelín do Mašůvek, aby vyhledal sedláka, který mu bude do-
dávati hrnčířskou hlínu.

Z Mašůvek kupovali hlínu hrnčíři z Jevišovic, z Dunajovic, z Ma-
šůvek i z Olbramkostela, plenkovský hrnčíř měl hlínu na svém poli
doma. Byl to kaolin, dobrá hlína, hrnce z ní vypálily se pěkně na
bílo. Je jí v Mašůvkách ještě nyní mnoho. Dokud žilo na znojem-
ském okolí hrnčířství, mívali někteří mašovští sedláci z polí, pod
jichž povrchovou prstí je kaolin uložen, dobrý příjem. Prodávali
naložený párový vůz za zlatý rýnský i s dovozem. Nebylo to mno-
ho, ale na tu dobu byl rýnský kapitálem.

Než bylo vše v pořádku, jak si přál nový mistr, bývala Fučíková
často na samotě opravdu o samotě, sama doma. Muž byl hned na
Chaloupkách, hned v Mikulovicích, v Jevišovicích, v Mašůvkách
a zase v Mikulovicích. Když vše dokončil, zaběhl znova do Jevišo-
vic pozvat tehána, starého hrnčířského mistra, aby přišel na Koráb,
prohlédl novou dílnu, kruh i pec. Zase zůstala žena sama. Když šel
do Mašůvek nebo do Jevišovic, odcházel ráno a vracel se v podvečer.
Už byl červen, dny byly dlouhé, ale mladší ženě v lesní samotě da-
leko delší, než se zdály jejímu muži.

Byla v patrové budově jako prst sama. Všecko na ni padalo. Ne-
bála se, vždyť muž nikdy se neotměl, nikdy nezůstal přes noc mimo
dům, ale živé tváře neviděla okolo sebe. Bylo jí něco přes dvacet,
byla vytržena z rodného hnízda, byla přesazena nikoli mezi cizí
lidi, však kamarádek nikdy nemívala, ale přímo do poustevny.

Když nebylo muže doma, stávala na poschodí u okna a hleděla do
kraje. Někdy přešel po cestě selský vůz, obyčejně prázdný, nebylo
ještě co voziti. Třešně teprve dozrávaly, obilí žloutlo, ale do žní
bylo dobře tři týdny. A také na žně se netěšila. Vždyť pod Korábem
byly vinohrady, jen na Honcích se selo, ale tato trať nebyla veliká,
tam bude po žních za několik dní.

Stávala u okna, hleděla tu k Dunajovicům, tu zabloudilo její
oko k Želeticům nebo Žeroticům a vždy se podlilo vodou slz, zaro-
silo, ale nevzlykala hlasitě. Vzpomínala nebožky matky, která byla
několik let neduživá. Bylo několik dětí, ale byli chlapi, Helena
byla jediná dcera. Neměla kamarádek, ani kale tancovati se nena-
učila, sedávala doma s matkou, ale přece viděla všude okolo sebe
ruch a shon, spěch a život, i když si jen na několik kroků vyšla na
ulici. Když matka zemřela, nic se nezměnilo. Matka jí chybovala
všude, to je pravda, ale jako byla před tím zvyklá žíti jen s mat-
kou, tak si navykla žíti doma s otcem. Bratří byli ve světě. Byla
jakousi tichou samotářkou. Hezká byla, ale snad toho ani nevě-
děla. Když odešel do světa na zkušenou bratr hrnčířský tovaryš,
přišel do jich dílny a domu Fučík. Nebyl pudivítr, byl také člověk
tichý, málo vycházel mezi chasu, ale žili vedle sebe, jako by se
mnoho neznali. On si nevšímal jí, ona neměla očí pro něho. Ne-
bránila se, když otec jí navrhl, aby si vzala Vendelína. Nebránila se

ani, když Vendelín, už její muž, přišel s tím, že by mohli jít na Koráb. Neznala života, neznala samoty a nebála se jí. Nikdy nepomyslela, že to bude jiné než v Jevišovicích.

A nyní ji samota dusila. Škrtila ji, i když byl Vendelín doma, protože byl celý den zaprážen v práci, kterou konal rád, jda za svou samostatností, jda za chlebem pro sebe i pro ženu.

Byli spolu již několik měsíců. Nebylo mezi nimi bláznivé, šílené lásky, ale přece se měli rádi. Zvykli myšlence, že jsou muž a žena a že musejí se mítí rádi. Na roztržku, ani na chvilkový hněv nebylo dosud příčiny. Zamilovaní spíše se pohněvají, než lidé, beroucí se z rozumu. Rozumným lidem není třeba ostříti lásky rodinnými hněvy.

Fučík s počátku ani nepozoroval, že mladou Helenu dusí samota. Byl vždy jako v kole okolo své pece, kruhu, jámy na hlínu. Protože nebylo na samotě sklepa, dal vykopati a ve skále vysekati hned vedle chlévů dosti hlubokou jámu, prý na zimu na brambory. Ale těch letošního jara, prvního na vlastním hospodářství, ani nesadil. Vůbec neměl dosud času poohlédnouti se, který kus kopce vzdělá na pole.

I to vězelo v mladé, hezké hlavě jeho ženy. Když osaměla, přímo ji to drásalo. Muž ještě nic nevydělává. Dosud vše jde za hotové, platí ještě ze svých úspor, ale jak dlouho to ještě potrvá, než ji pošle do Jevišovic pro slíbené věno? Starostí jí to nadělalo. Mnoho jí neslibil otec, jen 150 rýnských. Některá řemeslnická dcera v Jevišovicích nedostávala tenkrát ani tolik. Ale všechno třeba zařizovati. Jak dlouho bude trvati, a mine se i toto její věno? Ale co o věno! Však Vendelín je řádný muž, vydělá, musí vydělati. U nich doma, u Ilků, nebylo nikdy bídy o groš. Ani na Korábě nebude. Jen toho se bojí, jak předstoupí před otce, že ji muž poslal pro výplatu! Nevěděla, má-li otec jaké hotové peníze, a bála se bratra, co tomu řekne! Ten je veliký držgroš. Říká se, že kuře hrabě k sobě, ale je to jinak! Kuře hrabe od sebe, ale pro sebe. A její bratr všechno jen pro sebe, jako by ani nebylo Heleny, ba ani mladších bratrů.

Nejen stavěli z hotového. Také tak žili. Koupili kozu. Za tři rýnské. Slámy jim poslal forku pan správce z dunajovského dvora. Pastvy bylo hojně okolo presúzu. Už i na zimu si něco nasušila. Ale koupili mouku, kupovali vše, co se muselo dáti do úst.

Helenu Fučíkovou dusila samota, děsily ji vyhlídky do nejbližší budoucnosti. Vzdálenější budoucnost nestrašila.

Když už bylo vše hotovo, řekl Fučík ženě:

„Už jsem tedy v pořádku. Měli bychom pomýšleti na povinnou svačinu oechmistru a mistrům.“

Helena rozevřela široko oči, jak se ulekaně zahleděla na muže.

„Tady? Na Korábě? A půjdou sem z Mikulovic? Kde co sežene? Bude to zase útrata...“ několik otázek vydechla najednou, jakoby jediným dechem.

Vendelín se po tolika otázkách zamyslel.

„Co se vlastně na takovou svačinu dává?“ vyhrkla Helena novou otázkou.

„Ptal jsem se otce, když jsem tuhle byl v Jevišovicích. Nějaké jehně, nebo několik funtů skopového masa, k tomu víno. Mohlo by býti také pivo, varí-li se u nás dobré a mají-li je mistři radši než víno.“

„Kolik je v Mikulovicích mistrů?“

„Dosti, více než v Jevišovicích. Tam jsou cechy stále ještě ve psí, řemeslníkům se vždy ještě vede zle a trvá už přes dvacet roků, co se třepou, třepou, ale nemohou se vytřepat. Mistři v Mikulovicích jsou také pyšnější, vypínají se nad jevišovské. Prý v Jevišovicích dělají jen kamna, a to není to pravé hrncířství. Jsou jevišovská kamna známá daleko široko, pěkná dělají mistři, ale někteří opravdu hrnce na kruhu nevytočí. Mikulovští hrncíři mají mladší cech, nevím, má-li už plných dvacet let, ale dělají jen hrnce, a dobré, pěkné také. Kamna dělat, ne to není umění, to dělá každý učedník, ohřál-li se u mistra. Mikulovští jsou prý také outratnější jako jevišovští.“

„Kolik jich je, to vždy ještě nevím. Na kolik se chystat? Chodí na svačiny sami, či berou si s sebou i ženy? Nebo snad i tovaryše?“

„Sami chodí, sami. Obyčejně bývá svačina v domě nového mistra. Je tentokráte dvaadvacet mistrů. Hodně.“

„To aby byl celý beran!“ vzdychla mladá hospodyně.

„Už jsem ho zamluvil v mikulovském dvoře. Mladý, loňský. Za rýnský, ještě to nestálo tak mnoho. A pivo, nevím, vzít je v korábecké hospodě či dovést z mikulovského pivovaru. Žerotské se nechvály, mistři jsou zvyklejší na mikulovské, to prý je lepší. Dělá mi to starosti. Dovezeme piva málo, bude se muset přibrat zde. Co mi řeknou na takovou míchanici, to si domyslíš. Vezmeme piva mnoho, zbude, co po svačině s ním? Snad přece budu chodit pro pivo do hospody. Berana upečeš ty. Jen na kdy to udělat? Což kdyby v neděli přšlo a mistři sem nepřijdou? Co my dva s tolika masem? A co, když některým se nebude chtít na cestu?“

„Neboj se, přijdou. Leda by přšlo. Hostiny při přípoředi nového mistra nedá si ujít ani jeden řemeslník. Odjídá si, co kdysi sám vynaložil na hostinu o své přípoředi. Však to nejsou svačiny, to jsou celé hostiny. Když matka zemřela, musel otec také takovou udělat. A přijdou také proto, aby viděli, jak se nový mistr zařídil, a zvlášt tady, na té poustevně. To všechny potáhne.“

„Také myslím,“ procedil mistr zuby.

Mladé mistrové bylo vhod, že se aspoň na mistrovskou svačinu vytrhne ze samoty. Neříkala muži nič o svém stesku. Byla však také ráda, že přijdou jen mistři. Ženských se skoro bála. Neznala ani jedné, ale bála se pomluvy.

V úterý na sv. Petra a Pavla byla svačina. Vendelín pozval cechmistra a cech, nejmladší mistr oběhl s pozváním ostatní mistry a okolo třetí po obědě dohrnulo se 22 mikulovských hrnčírů na Koráb. Nepřišli najednou, jako procesí, trousili se v hloučcích po třech, čtyřech i pěti, ale přišli do jednoho. Vendelín se optal cechmistra, nebude-li nic proti tomu, že pozve i fořta. Pozvali ho. Přišel.

Přišel nezván i Páral, korábecký hotař. Dobře že přišel. Chodil do hospody se džbánem pro pivo. Mistři piva nechválili, ale pili dokonale, lepšího piva nemohli pít lépe.

Odbylo se to se všemi cechovními ceremoniemi, mistři seděli podle svého cechovního stáří, nejmladší obsluhovali. Po jídle prohlédli si Fučíkovu pec, pochválili, mezi sebou si povídali, nač stavěl takovou velikou, však že na té samotě sotva dvakrát za rok vypálí, pochválili i dílnu. Mladé mistrové chválili bývání, že jsou na poschodí, jako na nějakém zámku neb aspoň na faře. V Mikulovicích byla tenkrát jen tři patrová stavení: rathouz, zámek a fara. Starý jevišovský Ilek vybavil dceru pěkně, bylo i co závidět.

Helena cítila se mezi mistry docela dobře. Obsluhovati nemusela, na to byli dva nejmladší mistři a těm věru nebylo to lehké, protože kuchyně byla v přízemku a musili nositi mísy do prvního poschodí po dřevěných schodech, pod nimiž ve chlévci chrochtal vepřík.

Také starý Páral, hotař, naříkal na schody. Běžel několikrát se džbánem s ním i do nich, a mladík už nebyl.

Pod večer, když už byli skoro na rozchodě, přišlo několik mladších manželek za svými muži. Nikoli, aby byly účastny svačiny, ale omlouvaly se, že muži se jistě otní a že jsou aspoň bez starosti, když půjdou lesem s nimi. Jako by to nebyl jen lesík, který se přeshel za čtvrt hodiny. Byly také zvědavý na mladou mistrovou.

Seznámily se, popovídaly si. Helena nešla na trh se svými starostmi, ale usmívala se, když se jí divily, že šla tak mladá do této poustevny.

Purschová, když viděla, že jdou do presúzu také ženy, přišla za nimi. Věděla, že už je po svačině, že nikdo nemůže si mysliti, že se sama zve. Byla také řemeslnickou dcerou, věděla, že k takovým svačinám se nezhou žen. Přivítala se se známými, popovídala i s mistry, k Heleně byla jako když zlata ukrajuje, zvala ji do myslivny, nabízela jí přátelství v této osamocenosti.

Helena už pozbyla jakéhosi vnitřního odporu proti ní. Pursch byl pouhý Němec, fořtová byla z českého kraje někde od Třebíče, dorozuměly se s Helenou. Byla hodně starší, ale nedávala znáti, že by chtěla mentorovati, poučovati, byla jen kamarádkou. Také jí chyběla společnost ženy na této samotě, třeba za dvacet let, co odešla z domova, si už hodně přivykla.

„Teskno je vám, teskno,“ politovala Fučíkovou.

„Ani ne,“ zapírala.

„Ale bude. Pamatuji se jako dnes, jak to bylo, když jsem před skoro dvaceti lety přišla sem. A to jsme tu byli docela sami. Hospoda byla prázdná, starý pachtýř odešel krátce před tím, nového ještě nebylo. Jen já s mužem, sami dva. Ale co dva, sama jsem byla. Muž po celý den v revíru, někdy i v noci odcházel na pytláky, a těch zde bylo vždycky dost. Sama jsem byla, a k tomu co strachu jsem zažila, aby mně pytláci muže neodstřelili! I vám bude časem teskno, jste přece z města,“ a na slovo město dala důraz. Jevišovští totiž rádi se dali nazývat měšťany.

„Dosud jsem nezatesknula, vždyť je stále co dělat, i když někdy muž na celý den odešel do osad,“ zapírala dále. Nechtěla, aby ji myslivcová považovala za strašpytla.

„Zasteskněte si, ale zvyknete si. Také jsem si zvykla, zvláště když přišly děti. A byla u nás mikulovská Svobodka skoro každý rok. Děti, to je boží požehnání v této poustevně.“

Čekala, že snad mladá hrnčířka se jí pochválí, ale ta nic, jako by neslyšela.

Večer se všichni rozešli. Nikdo se nezastavil v korábecké hospodě, všichni šli domů, i lesní Pursch.

Povídaly si ještě chvíli, povídaly i s mikulovskými hrnčířkami, z nichž některé pomáhaly svým mužům aspoň tím, že prodávaly „střepy“ na jarmarcích. Zvláště ty, které uměly německy. Mnoho takových nebylo a také se nejezdilo mnoho na trhy do německých měst a městeček. Vždyť i ve Znojmě se na trhu všichni domluvili česky, vlastně moravsky, jak se tenkrát říkalo. Fučíkovi si oddechli.

„Tak, ještě toto muselo být, a už jsem opravdovým mistrem. Teď jen práci, a za tou půjdu ještě v tomto týdnu.“

„Zase budu bývat sama,“ uklouzlo Heleně se rtů, ani se toho sama nenadála.

„Trochu. Víím, že se ti stýskává, ale už bude lépe. Slyšela jsi Purschovou. Můžeš si k ní zaskočit, popovídáte si, uteče ti to. Však to udělám tak, že budu každého druhého dne doma. Zítra si půjdu do Mikulovic na faru pro doporučení a pozítří do světa. Však budu vždy brzo doma,“ těšil ji manžel.

A také tak bylo. Administrátor Charvát napsal mu list a již ve čtvrtek šel Fučík do Višňové. Přišel ještě před polednem domů. Měl objednávku na několik set květináčů různé velikosti. V sobotu šel do Zeletic, ale nedonesl nic. Že jsou rádi, že mají mistra tak blízko, a jakmile bude potřeba, že se ohlásí sami.

V neděli šli do Mikulovic na ranní, ale z kostela šla mistrová na Koráb sama. Fučík se pustil k zahradníkovi do Plavče. Vrátil se po obědě. A celý příští týden zase ob den byl za řemeslem. Byl v Lechvicích, zašel až do Fryšavy. V Jevišovicích měli svého stálého hrnčíře, tam se nemohl odvážit. Ale šel i do Hrušovan.

Obešel všechny panské zahradníky na okolí. Na zimu byl prací zasedoben. Na jaro si zahradníci svými potahy odvezou objednané květináče.

Kapitola III.

Po pohodě první nepohoda.

Mikulovští hrnčíři a několik manželek mistrů šli z Korábu z přípovědní svačiny Vendelína Fučíka. Mluvílo se o novém mistrovi, o hostině i o mladé hrnčířce, která se dala na tu Sibirii.

„Má tak někdo hromské štěstí! Jakoby uděláním,“ povídá Holba, nejmladší dosud mistr. „Přijde cizák, dostane se do cechu, nádherně se zadarmo zařídí a není ani nejmladším mistrem.“ Bylo cítit z těch slov cosi zlobného.

„Však je teď nejmladším mistrem,“ oponoval starší už Brekovský. —

„Ano, jest, ale povinnosti bude zastávat cechmistr, ne? V cechovní hromadě bude sedět na posledním místě, ale svolávat schůze, chodit po mistrech s paličkou, to snad bude Fučík? Než bychom ho z Korábu sehnali, aby svolal schůzi, dávno bude po ní. Zase bude běhat Holba, bude sloužit druhou kapitulaci,“ bručel Holba, který opravdu byl už dávno nejmladším mistrem, vždyť už asi tři roky nepřijímali nijakého nového mistra; dnes teprve odjedl si první splátku na svou přípovědní svačinu a nového mistra mají na samotě, na Korábě. Kdyby měl vždy běžet pro Fučíka, raději sám oběhne mistry.

Jiní zase kroutili hlavami nad tím, co viděli.

„Pec výborná. Veliká. Jak jen ten kruh udělal si pěkně! A s mokrou hlínou bude pracovat, nebude hlíny před čistěním sušit. Je vidět, že rozumí řemeslu,“ chválil Bursa.

„Pěkná pec, v Mikulovicích není takové, ani žádná nová nebyla taková. Ale není ničím nadkryta, bude na ni pršet, zamokne, nevydrží mu dlouho. Je přece jen vidět, že je kamnář a ne hrnčíř,“ posměškoval Nerada. Jevišovští kamnáři se pokládali v Mikulovicích za méněcenné.

„Hrnčíř je,“ obrátil se k Neradovi cechmistr. Přece víš, že jevišovští kamnáři mají dlouhé pece, a Fučík postavil kulatou.“

Mezi ženskými mluvílo se o mladé mistrové. Většinou jí litovaly, že se zakopala na takovou samotu, skoro jako v pohádce, není tam ani ptáčka ani letáčka. Hrnčířky jsou skoro všechny z Mikulovic, Koráb je jim u úst, ale ani jedna by se tam nevдалa, ani jedna by tam nešla. A tato jde z Jevišovic, z města! Kterási míní, že by muži hned utekla, kdyby ji usadil na takové horoucí skále.

„E, však tato Fučíkovi beztoho uteče!“ předpovídá Kloudová. „Jen jste se měly na něho podívat! Kdo by mohl mít rád takového

člověka? Suchý je jak trn, zdá se, že je ještě větší, než opravdu je, jak je hubený. A celý jaksi špičatý. Lokty, kolena, ale i uši má špičaté! Já bych si ho nevzala, jak jsem kolozubá.“

„A ona je pěkná ženská, hezká. A ještě mladá,“ míní jiná.

„Ale co, možná že budou žít nejšťastněji, kdo do toho vidí. Copak předpovídat. Nesudte a nebudete souzeni!“ bránila Helenu i Vendelína mladá Vyklická. „Krásy se člověk nenají, a on se zdá pořádným člověkem, když všechno tak pořádně zařídil.“

Když přišli k mikulovské boudě, viděli, pokud bylo vidět při padajícím soumraku, že starý Vlk se už zařizuje na třešně. U boudy už byla všude odkopána tráva, už byly ztuženy šraňky, ke kterým uvazovali handlíři vypráhnuté koně, v řadě stálo několik jeslí na pokrmění koní obrokem (už tenkrát jim říkali u nás futrpankl), příjezdná cesta byla vysypána šterkem, nikoli hrubým, nikoli příliš drobným, a nad boudou vesele se ve večerním vánku kolíbala „vétka“. Všecky známky, že se začnou třešňové trhy. Vždyť na Hózově „krajně“ už se červenaly ranné. Ale to nejsou u nás trhové třešně, nevydrží delší dopravy, jsou měkké. Také jich není mnoho ani u Jazer, ani na Čerění, protože sedlák počítá s grošem. Nejenom náš, každý sedlák. Ale zvláště tam, kde je málo prodejného, kde se rodí jen tolik, že se uhradí domácí spotřeba.

Také žně už byly přede dveřmi. Kterýsi mistr se zastavil při Hózově krajně, sedřel několik klásků žita, vydrolil v dlani, zkoumal nehtem, jak zrno tvrdne. Byl teprve večer sv. Petra a Pavla, ale u nás pravidelně bývají na rolích první „hromádky“ na velkou mašovskou pout a ta se koná v neděli po navštívení Panny Marie.

„Teď už má Fučík vyhráno! Žena mu přivykne na Korábě, ve žních a v třešních je tam veselo, živo,“ řekla Vyklická.

Ale již se mluvilo o jiných věcech.

Na Korábě již spali.

Už se trhaly třešně, žně byly v plném proudu, když Fučík po prvé zasedl za kruh. Korábecká bouda ožila, hotař Páral omládl, jaksi zčiperněl, ale také hrnčířka byla veselejší. Muž byl již stále doma, nestýskalo se jí tolik. Tu a tam zastavil se na presúze některý mikulovský sedlák, žádaje o hrnek vody. Bylo horko, bylo třeba svlažiti vypráhlé rty i hrdlo. Voda byla v studni dobrá, ale trochu hluboko. Studnár se dokopal až skály, ale na té byl pramen. Či nebyl? Večer studnár vyšel ze studně ještě se suchým dnem, a ráno, když chtěl začít práci, byla ve studni voda. Hrnčíř posloužil, popovídal si. Také Helena se někdy vmísila do řeči. Oba se tak pomalu seznamovali s Mikulovičany.

Fučík seděl za kruhem a dělal mléčníky. Však na květináče má ještě čas, bude jich třeba až na jaro, a což kdyby se naskytla potřeba hrnců, kdyby se mohlo něco prodat? Že je mnoho hrnčířů v Mikulovicích? Ale mohou lidé už ze zvědavosti přijít na Koráb. Však to není z Mikulovic, ani z ostatních okolních dědin kraj světa.

Hrnčířka pásala kozenku, časem žala trávu a sušila, aby bylo na zimu. Na mezích okolo panského želetského lesa bylo trávy dost. Také byla v lese holá místočka, beze stromů, kde rostla tráva. Pursch dovolil hrnčířovi nažítí a nasušit si trávy.

Vůbec přátelství s myslivnou začalo se utužovati. Někdy přiběhla Purschová na kousek řeči, ale Pursch přicházel skoro každého dne, veselý, usmátý, poněkud hřmotný, ale jinak Němec dobrotisko. Mluvil jakousi divnou němčinou, hrčivou, širokou, ale s Vendelínem si porozuměli. Také hrnčířova němčina byla jakási vídeňská, jakou se mluví jižně od Znojma, v dědinách přilehlých k rakouským hranicím.

Zdálo se, že Helena Fučíková přivyká samotě. Vždyť samota nebyla ani tak zlá. U boudy bylo živo, u hrnčíře se zastavovali také překupníci ovoce, kterýsi sedlák donesl košíček trybulek. Pěkné byly, červené a žluté, tvrdé. Když Helena vyžínala trávu na svazích vývozu pod Korábem, už u samých Honců, zastavil se s ní žerotaký Nechvátal, který měl pole hned na mikulovské hranici, a nabídl se jí, když bude potřebovati do těsta třešní, jen aby si beze strachu z hotaře natrhala na jeho poli.

„Lidé tu nejsou zlí,“ povídala si Helena. Žila dnešku, nemyslela na zimu. Té ještě na Korábě nezažila, nedovedla si představit, jak je tam, když vše zapadne sněhem, když po celý týden neukáže se na cestách ani vůz, jen vrány kvákají.

Přivykala. I muž jí byl jaksi bližší, milejší.

Byly žně. Sedláci na Honcích žali pšenice. Z kouta od Višňové se ukázal mráček. Malý, ale záhy rostl, temněl se, zčernal docela. Proti němu hnál se druhý, už stál nad Lálovem.

Sedláci nechali rychle práce a prchali, jak mohli, s Honců do presúzu skryt se před bouřkou, anebo aspoň před lijákem. Po několika předchozích parných dnech věstili bouřku.

Za chvíli netrhly se dveře na presúze. Fučík každého pěkně přivítal, ale že světnička dole byla malá, posedali v presúze na lavice. Přišel poslední opozdilec, když přede dveřmi na zemi rozstříkly se první veliké krupěje. S počátku jen řídké, ale houstly. Zetmělo se. Oblohou projel oslnivý blesk a hned v zápětí otřásla se celá budova hromovou ranou. Skrytí před deštěm se pokřičovali. Na mezi skoro nad hotařovou boudou rozštípl se na dva kusy vysoký, mohutný ořech. Bylo to sto kroků od presúzu.

Pod Helenou se podlomila kolena, muž ji ledva zachytil do náručí. Chvěla se na celém těle, v očích proud slz.

Po hromovém úderu spustil se liják jako o průtrži mračen. Veliké husté provazy se lily s oblohy, na cestě i před domem stály hned kaluže. Mračna touto ranou se nevyvztekala. Jako by obloha se otevřela, blesk šlehal za bleskem, rána za ranou, a všechny stejně blízko. Bylo boží dopuštění.

„Zase uderilo,“ jen zašeptal Vítovský.

„A zas.“

„Ještě jednou.“

Sedláci křižovali se při každém úderu. Znečky modlily se polohlasitě Otčenáš.

„Bože, zachraň nás,“ šeptala Helena, držíc se Vendelína křečovitě okolo krku.

„Bouřka stojí nad námi, nevzdaluje se,“ procedil přes zuby domčický Bindr.

Helena se znovu zachvěla.

„Copak dělá Páral? nepřihěhl. Nezabilo ho to někde?“ staral se Vítovalský.

„Vždyť mu to odnese boudu, chudákovi,“ dotvrzoval starostlivě Fikar.

Páral však v největším lijavci přišel. Promoklý jako myš.

„Bouda je plná vody, už jsem tam nemohl vydržet,“ povídal.

„A nebál jste se tam?“ ptal se Růžička.

„Nebál. Čeho také? Už jsem tu hotařem přes třicet let, už se nad mou boudou přehnalo takových bouří moc a moc. Utíkám jen tenkrát, když do boudy nateče voda.“

Zdálo se, že tento staroch je nejkurážnější.

„Ještě štěstí, že bouda nestojí rovno pod ořechem! Do stromů prý bije boží posel nejčastěji. Také dnes udeřil. Už jsem mohl býti na soudu božím.“

Strachu na něm nebylo viděti. Za třicet a několik let, co je na Kořábě hotařem, otrnul, otvrdl, srostl s přírodou ve chvílích pohody i zla.

Zase zahřmělo.

„Toto je už druhá bouřka. Trochu vzdálená. Nad námi se to vyztekalo, přichází nová s jiného konce. Už se to mírní,“ soudil Vítovalský.

Netrvalo to ani půl hodiny. Bouře se přehnala. Návštěvníci presúzu vyšli, protáhli se, zapomněli strachu, hrnčířka se utišila, ale zůstala jaksi zaražena, nemluvná.

Sedláci nešli domů, ale podívali se na svá role, jaké škody nadělal příval. Vyskočilo i sluníčko, Fučík sebral pod paždí ženu, zamkl presúz na klíč a šli poohlédnouti se na panské vinohrady.

Helena se ještě trochu chvěla, ale vystupovala statečně.

Kde byly před chvilkou kaluže, bylo již bez vody, ba na cestě sucho. Příval smetl všecek prach, zůstal jen holý skalnatý podklad. Bylo viděti, jak vrstvy skály jsou šikmo zaklíněny do země, jak je skála štěpná. Žlutá byla, jako vymytá.

Okolo samoty, na místech, kde Fučík měl si vybrati kusy pole, byla na trávě jen veliká rosa. Skála nebyla nikde odkryta, jen kdesi ve strouze bylo polámáno kvetoucí již sítí, Strouha byla naplněna blátem a pískem, který příval odplavil, aby mohl odhalit podklad cesty.

„Snad přece by se tu našlo místo, kde by se dalo orat, kopat a set,“ řekl Vendelín Heleně.

„Myslila jsem, že jsi už na pole zapomněl. Neměl jsi kdy, vím. Dnes už myslím, abys nehledal. Já tu nevydržím!“

Fučík zahleděl se ženě do očí.

„Slyšel jsi hotaře. Povídal, kolik takových bouřek už se mu zde převalilo nad hlavou. Také u nás bývají bouřky, ale myslím, že takového dopuštění jsem tam nikdy nezažila. A tady se to bude opakovat. Snad ještě letos, snad několikrát za rok...“

Už ledva dýchala. Muž cítil, jak je ještě rozechvěna. Bylo mu jí líto. On se nebál. Ale nevěděl hned, jak ji utišit.

„Toto ještě jsi byl doma a bylo u nás hromada lidí. Ale co, když se takové boží dopuštění strhne a tebe nebude doma! Než doběhnu do myslivny, ubije mne to, anebo zahynu strachem... Odstěhujeme se někam jinam. Já tolik nevydržím, jako Páral.“

„Neboj se. Vždycky to není tak zlé. A já ti nikdy neodejdu, když bude počasí nejisté. Vyžil tu myslivec už tolik let, také Páral už hlídá pole přes třicet let. A myslivcová věru bývá často sama i za bouřky, vždyť Pursch nemůže vždy utéci domů, když se něco strhne. Kolikrát ani v lese nepozoruje, že se shánějí mračna. Kdož ví, nebyla-li také dnes fořtka doma sama s dětmi.“

Helena neodpovídala hned. Zdálo se, že přemýšlí.

„Jen si povaz, kdybys nebyl doma. Umru strachem o tebe.“

„Však bych já také trnul strachem o tebe, proto nepůjdu nikdy z domu, když nebude jisto. Neboj se, přežijeme tu aspoň několik let, potom odejdeme.“

Došli k panským vinohradům, které byly na svahu. Kde byla brázda, každá byla hluboko vymleta, na dně červenaly se kameny. Ale réva vydržela bouři dobře. Hlavy byly v pořádku, nepolámalo se nic, jen něco listů bylo sbito.

Došli až k rozštípnutému ořechu. Mohutný strom, vysoký, uvnitř zdravý, ale nyní stál na zemi jen štáhel, jako vysoká jehla, po jedné straně ještě s korou. Na zemi ležely na polovicích pně visící haluze, zpřerážené, zastříkané blátem, které zůstalo na listí, když už lijavec přestával.

Bylo už hodně odpoledne, ale do večera ještě daleko.

Došli domů již za pěkné pohody. Sedláci již se rozešli, protože v polích bylo mokro, žnouti se nedalo. Helena byla již klidná. Hleděla na muže očima plnými důvěry, pod níž probleskovala láska.

Doma ji Vendelín schvátil do náručí, políbil dlouze na rty a zašeptal:

„Pravda, Helenko moje, zůstaneme ještě čásek tu. Stýská se ti, chudátko, vím to, vystála jsi strachu dnes, ale já tě nedám. Nic se ti tu nesmí stát. A nestane. Pánbůh nás bude mít rád. Podívej se, už mám práci, za chvíli už nebudeme žít z hotového, i vinohrad si koupíme, aspoň jeden ačtel. A teď si vezmeme motyku a bu-

deme hledat, kde se tu dá udělat pole. To už budeme hledat pro sebe. Za rok budeme žnouti na svém. Já budu při tobě a ty při mně, Pánbůh nás neopustí. V ráji žiti nebudeme, ale nám stačí aspoň kraj ráje.“

Vytáhl pod kolnou motyku, Helena šla s ním. Začal kopati hned při presúze. Kopal jen jamky, jako když se sadí brambory. Šlo to. Nikde motyka nenarazila na skálu. Místem obrátila štěrk, místem i dost hrubý, ale přece hlíny bylo dost. Zdálo se, že nikoli mrtviny, ale hlíny humusovité, oživené a zúrodněné od let tu rostoucí, odumírající a znova rostoucí travou, pažitem plným drobných kvítků. Od cesty až skoro po lom prozkoumal půdu. Blízko lomu byla skála hned na povrchu, ale kousek dále až po cestu byla mělká země dost hluboká. Cesta byla níže než pastviště, vyjeta i vybrána vodou, ale na „kopci“, jak se tu říkalo pastvišti, bylo hlíny až po základnu cesty, jak ji obnažil dnešní příval.

Hrnčír přisekl několik kolíků a čepcem motyky zarazil je do země, až jak daleko vyzkoušel zemi, pokud až chtěl ujmouti novinu, aby byla živitelkou jeho a jeho mladé, hezké ženy.

Až dnes si povšiml, jak je jeho žena hezká. Za bouře vycítil svou duševní převahu nad ní, ale vycítil také, že jí musí býti oporou. Vždyť mu přinesla mnoho, že šla s ním na tuto samotu a bude nucena ještě přinášeti vzdálena domova, vzdálena lidí, jakoby v zakletí samoty.

„Hned zítra bych měl jít oznámiti panu administrátorovi, že bouře na vinicích nenadělala škod. Jistě by to rád viděl, že jsem pečlivým strážcem. Jít?“ ptal se ženy, když zahlédl na její tváři starostlivost.

„Půjdeme spolu. Vyjdeme zavčas, abychom se dostali do kostela, a po mši můžeš jíti na faru, já něco pokoupím a potom tě před farou dočkám.“

Fučík viděl, že se žena sama bojí.

„Půjdeme,“ řekl. „Ale teď ještě není večer. Než se zetmí docela, pojďme s motykou za presúz. Snad i tam bude dobrá zem.“

Šli a hledali. Presúz nestál těsně při cestě. Napravo k ní bylo kousek volného místa. Zakopl na několika místech. Až k ohbí cesty všude byla mělká země. Místa nebylo mnoho a také nemohlo se obdělati až ke zdi, protože slunce osvěcující chalupu vrhalo tam skoro celý den dlouhé její stíny. Sem svítilo slunce až chvíli odpoledne a před západem. Zato vzadu za chalupou bylo prstnatého místa více. Ale ne tak mnoho, jako před okny.

„Toto se nedá orat, to budeme jen kopat a rýti. Je to malé, než aby se zde sedlák otočil. Také tu bude trochu stínu, ale při cestě a za presúzem budeš sázeti zeleninu pro kuchyň, před okny budeme sádit nebo síti ledacos. Zito, brambory, řepu, možná, že se tu urodí i čočka, však se to ukáže,“ rozumoval hrnčír.

Druhého dne dosti zavčas ráno vyšli oba k Mikulovicům. Helena

již hodně uklidněna, jako by byla zapomněla včerejší hrůzy. Bylo nádherné ráno, slunce hrálo, jako by se smálo na zemi, která včera zažila tolik strachu. Cestou potkávali sedláky jdoucí na pole pod Korábem, na Honce i na Čerení, jdoucí pěšky i potahy, s mandelnicemi, s otýpkami povřísel na zádech nebo v žebřinách, ženské s knutlí v rukou, se džbány na vodu, s plucary. Potkali i robotníky a panského drába, kteří šli na panskou nivu mezi Prostřední, sečí a Žaludníkem. Tam ještě stála pšenice, která už už volala po žencích.

Zastavovali se s lidmi, pozdravovali se, porozprávěli si a zase šli svou cestou. Opustili vozovou cestu a dali se na chodník do Prostřední seči. Nebyl tu veliký les, jen kousek, výběžek, ale Heleně, která se v Jevišovicích málo nachodila po lesích, bylo tu dnes všechno nové, třeba už tudy šla mnohokrát, co byli na Korábě.

Bylo po včerejší bouři všechno jiné, mladší, svěžejší, veselejší. Přes cestu přeletěl jim chocholatý dudek, kdesi štěkalo mladé erní, a žluvy povolávaly klukovsky po sobě, pískaly a volaly. V hustém dubovém podrostu prořezával mikulovský hotař Vlk mladé dubové loubí. Bylo ho třeba na vrch do puten třešní, které odváželi handlíři. Ovoce se na vrchu putny zakrylo dubovým listím, potom se putna břevázala motouzy, a tak se třešně kladly na vozy.

Přišli k boudě. Už tam stály povozy prázdných puten. U Jazer bylo dosti pozdních třešní, obchod vždy ještě dobrý. Loubí směl Vlk řezati v hustém podrostu, kde bylo pařezové omlazování lesa. Dostával za to nějaký graciál od handlířů, říkal tomu tringeld. Také na Korábě Páral to měl tak.

Když přišli do polí, byli již lidé ve stromech, ale také ženci v dozrálém obilí. Ozval se i zpěv veselých mladých žneček. Slunce ještě nepeklo, ale úpek nebyl daleko.

Heleně bylo tu volně. Oddávala se dojmům okolí, zapomínala včerejšího strachu, tváře se jí usmívaly mladým, červeným nádechem.

Do Mikulovic přišli ještě na mši, třeba už hodně po stupňové modlitbě. Charvát viděl nového dozorce korábeckých vinohradů od oltáře, a maní si pomyslí, že jde referovat o včerejší bouři, kterou v Mikulovicích dobře odhadovali na Koráb.

Když po druhém evangeliu odešel do sakristie, poslal hned ministranta za Fučíkem, aby ho přivedl do sakristie i se ženou.

Helena cítila se tím počtena, a což teprve, když musila jít s farářem do fary, prý na snídání. Darma se vymlouvala, že snídali doma.

„Však je to kus světa, co jste prošli, jen pojdte posnídat!“, velel premonstrát.

Nebylo vyhnutí, šli.

„Zkousíme, jak se snídá po panský,“ řekl kněz s úsměvem. „Odkudsi ze světa donesli cosi, dovezli a dovážejí, říkají tomu kafe.“

Zkoušíme to. To jste ještě nepila, musíte ochutnat. Však se neotrávíte," žertoval.

Popošel ke dveřím kuchyně, pootevřel, zavolal na sestru:

„Albinko, dones také pro mistra a pro mistrovou.“

„Nečekali nás, nakonec pan farář nebude snídati proto, že chce nás ubytovat," myslila si Helena. Ale Albinka donesla tři šálčky jakési tekutiny, na kterou hleděla hrnčířka široce rozevřenýma očima. Mléko v tom bylo, to prozrazoval silný „votápek“, ale bylo to jakési hnědé a vonělo to jaksi neznámě. Vedle toho na táci ležely veliké bílé rohlíky, jaké pekl tenkrát mikulovský pekař Mucha.

Posnídali s panem farářem. Potom šla mistrová do kuchyně otázat se Albinky, co je to a jak se to vaří. Fučík zatím pověděl faráři o bouřce, že se vinohradům nestalo nic, že jen voda vymlela hluboké brázdy. Pochválil se také, že si už vyhlédl kousek pole a že se mu zdá, že na tom něco poroste. Že má dělat květníky pro několik zahradníků a poděkoval se za doporučení. Také že už dělá za kruhem, ale teprve začal, bude rád, když do vinobraní vypálí jednu, nejvíce dvě pece.

Farář mu slíbil, že ho některý den navštíví na Korábě, poděkoval mu za zprávy a přál mu mnoho štěstí. Radil mu, aby při podzimních oračkách, až budou mikulovští nebo dunajovští sedláci orat na selských polích pod Korábem, dal si zorat novinu před presúzem, a vůbec aby se sedláky jednal pěkně, protože jich bude často potřebovat.

„Znám řemeslnickou vyvýšenost, znám, ale jsme odkázáni na sebe, sedlák na řemeslníka, a ten na sedláka. Musíme býti jako jedna rodina," poučoval ho.

Rozešli se. Hrnčíř šel se ženou nakoupit jedno druhé, farář po své práci.

Vraceli se k samotě již za parného dne. Helena vypravovala o kávě, že je to jakási novinka, která roste kdesi za mořem, snad až v té Americe, či v kterých peklech.

„Možná, že za chvíli to budeme vařivat i my. Vypravoval mi otec, jaká to byla podivná věc, brambory, když se začaly u nás sádit, kolik bylo nedůvěry, a dnes by bez nich málem nebyl nikdo, ani bohatý, ani chudobný. My už si jich také nasadíme, už bude na čem.“

Došli domů, Vendelín dal se do práce, hrnčířka šla na trávu koze.

Odpoledne přišlo první překvapení. Růžička, jeden z mikulovských sedláků, kteří včera skryli se před bouří v presúze, přišel objednat kamna. Aby byla do podzimku.

„Slyšel jsem, že jste z Jevišovic, tam dělají kamna jako nikde jinde, a já chci mít pěkná kamna.“

„Udělám, hned v první peci. Odvezete je sám?“

„Sám. A zač budou? Jevišovské ceny prý jsou vysoké, snad mne neodřete.“

Jsem začátečník, sedlák si myslí, že nutně čekám na groš, že udělám zpola zdarma. Ne, to zase ne. Dobrá práce, slušná práce, myslil si hrnčír.

Je začátečník, bude se chtít uvést, udělá lacino, aby si nahnal zákazníků, myslil si sedlák.

Domluvili se, jaká kamna, hlavně jak veliká a jaké barvy si přeje Růžicka, o ceně domlouvali se i se ženou.

„Helenko,“ zavolal hrnčír, „tuhle mám dělat do Mikulovic kamna. Co myslíš, abych si za ně vzal tele, jalovičku? Šup za šup. Dnes jsou taková telátka za šest, sedm rýnských, a to jsou už jalovice, já za kamna budu počítat také tolik, a to vás neošidím,“ obrátil se k Růžickovi.

Helena neodporovala, ale Vendelín viděl, že jí to není vhod.

Růžicka slíbil. Rozešli se.

„Rozumím, co jsi měla v hlavě, když jsem zamklouval telátko. Máš starost, čím je budeme krmit. Čím mu podesteleme. Nestarej se, užijeme je, dostaneme je až na podzim, to už bude dost sena nasušeno, slámu zase dostaneme ze dvora. Tam dostaneme také semeno na setí. Buď z Dunajovic nebo z Mikulovic.“

„Nerozuměl jsi, Vendelíne. Nebojím se toho, ale raději bych hned kravičku...“ a oči jí zatoužily.

„Doma jsme měli kravičku a také bylo málo polí. Tele musíš živit a zatím z něho nic nemáš.“

„Jsme sami dva, na mléko máme kozenku, a na kravičku bych musel udělat několikterá kamna, aspoň troje, čtvera a telátko doroste.“

Neodpověděla, jen přikývla hlavou. Zalekla se řeči o penězích. Už viděla před sebou cestu do Jevišovic. Ale Vendelín se nezmínil.

„Kdyby mikulovští hrnčíři rádi dělali kamna, nebyl by přišel. To je výmluva, že jako jevišovská kamna a cosi kdesi. V Mikulovicích udělá hrnčír kamna a dá cítit sedlákovi, že mu prokázal Bůh ví jakou milost. Někdy takový hrnčír řekne zákazníkovi zrovna: „Ja, kamna chcete? To musíte, holenku, do Jevišovic, do Jevišovic, tam jsou kamnáři, u nás jsou hrnčíři.“ Ale já budu dělat všechno, i kamna. Ale vidíš, děvčátko, zase budeš den sama. Nemám na kamna forem. Musím do Jevišovic. Buďte koupit nějaké staré, anebo dát si udělat nové. V Mikulovicích jich jistě nedostanu, tam jsou páni hrnčíři.“

Co měla říkat?

Fučík nechtěl prozahálet, proto šel pro formy v neděli. Helena celý den myslela na muže, ale jaksi jí uteklo i nedělní odpoledne. Večer přišel hrnčír. Nesl formy. Těžké byly, den byl parný, proneslo se mu to. Helena ho litovala.

„Helenko, mám teď mnoho práce a čas běží. Dlouho-li budu bez panské práce? Dva měsíce, deset neděl snad. Teď musím pilně

sedět za kruhem, i ta kamna musejí být brzo, do první pece. A musím do podzimku vypálit dvě. Bůh ví, jaká bude zima, a jak se mně bude pálit v mrazích a sněhu. Budeš muset pomáhat..."

„Budu teda hrnčířským učedníkem?“ usmála se.

„Budeš strouhat a šlapat hlínu. To je práce na půl dne a takových půl dnů bych ztratil několik.“

Hlínu, kterou dovezl Valenta z Mašůvek, měl složenou v jámce v presúze. Tam byla polita vodou, aby rovnoměrně změkla. Rýčem narazil jí pořádný špalek, nasadil na klát, na vrch ještě jeden špalek hlíny, Helena sedla si k tomu na stoličku a srpem strouhala tenké plátky. Když tak sestrouhala všecku hlínu, pokropil ji hrnčír vodou, sbil do nových špalků a znova narazil na klát. Helena strouhala srpem znova, dávajíc pozor, aby vybrala kde který kamének, který každý zaškröel pod srpem. Když byla hlína sestrouhána po druhé, nasil na holou zemi v dílně bílého písku — kopali jej ve vývozu pod Korábem —, rozložil na nepříliš silné vrstvy sestrouhanou hlínu, zase říčící nasil písku, a zase novou vrstvu hlíny. Na vrch ještě vrstvu písku, Helena vystoupila na tuto hromadu a stoupajíc bosou nohou místo vedle místa, „táhla štrudl“. Hlína pod nohou uhýbala, tvořila tenkou vrstvu, která se rozlétala po dílně. Potom ji nožem pořezala na pásy, sbalila do špalků, znova naosívala bílého písku, rozložila špalky hlíny naň, pokropila vodou, protože hlína ztuhla zašlapaným pískem, naosívala písku navrh, a šlapala znova. Tím byla hlína připravena k řemeslu. Hrnčír rozřezal rozšlapanou na pásy, sbalil a uložil do jámy s hlinou. To bývá obyčejně první učňovská práce.

Celé dny seděl Fučík za kruhem a dělal mléčňáky. Menší i větší. Bylo pěkně, tužil i sušil je na slunci před presúzem. Dělal i květináče.

V prvním srpnovém týdnu pálił první pec. Dřevo koupil od Pursche, který měl takový deputát, že deputátního dřeva nezpotřeboval, ale prodával. Sáh měkkého, borového dřeva shořelo v peci, než byly hrnce vypáleny.

Vypáleného nádobí nebylo kde složit. Muselo se s každým hrncem po schodech do poschodí, kde v menší světnici bylo skladiště.

A už zase seděl za kruhem.

Bylo po první peci. Helena vstala brzo, v létě náš lid nespává dlouho. Vyšla přede dveře, poohlédla se po obloze, šla ke koze do chléva a přišla za Vendelínem plačky.

„Prase je pryč! Ukradli nám je!“ a vzlykala bolestně, nedala se ani utišíti. První škoda a hned veliká, protože postihla začátečníka. A k tomu první škoda mladé manželce, která se těšila, že budou mít aspoň sádlo v zimě svoje a také kousek masa.

Vendelín vyběhl, prohlédl všecko, chlívek, kolnu, chlév pro kozu, prázdný chlév pro kravičku, okolo kde který keř prohmatal rukama, volal sladkými jmény ztracence, Helena rovněž tak. Nebylo ho.

Zašli do myslivny, byl-li této noci pan fořt venku, neviděl-li někoho podezřelého, ale nedoptali se ničeho.

Helena plakala, Vendelínovi také nechybělo mnoho do slz. Však si také modrou hrncířskou zástěrou utřel oči.

„Ta samota, nešťastná samota!“ naříkala Fučíková.

„Kradou i v dědinách, všude se najdou zlí lidé,“ odvrkl Fučík.

Byla to škoda. Helena vzpomínala, kolikrát nesla v uzle na zádech otruby a tluč z dunajovského mlýna, jen aby prasátko rostlo a prospívalo, kolik peněz to stálo, a teď je pryč. Jakými nadějemi se těšila na zimu, jak budou sedět v zatopené světnici a z kuchyně bude se valit pára a vůně uzeného masa. Někdy se zahleděla do očí svému prasátku a skoro litovala, že je budou zabíjeti, když tak moudře hledí. Někdy vyběhlo za ní z chlévku a chodilo za ní okolo samoty, a zase dalo se dovésti do svého paláce pod schody do poschodí.

Fučík zaběhl k rychtáři do Dunajovic, i do Domčic a do Vírovic, vyžaloval se, prosil, aby opatrně přezvěděli... Také v Mikulovicích byl u purkmistra. Všecko marno.

Hrncířka si ponaříkala, v duchu toužila ven z této samoty, mezi lidí, nebo zde jim mohou všechno vykrást. I kozu. A teď bude jalovička, i ta může jedné krásné noci zmizet... Ale neproněsla nic ze svých obav. Však Fučík je měl také, a také s nimi mlčel. Seděl zase za kruhem a dělal květináče.

Třetího dne na to přiběhl do presúzu žerotský Nechvátal, jednooký, ale hodný člověk, sedlák, že nějaké prase vyrývá brambory na polích při kamenném kříži. To byla už želetská pole. Co kdyby to bylo jejich? Snad chlévec špatně zavřeli, prase v noci nebo k ránu vyběhlo...

Šli za sedlákem. Ano, bylo to jejich prase. Vychudlé, celé umazané, jako by se na věky válelo v kalužích. Poznalo svoji hospodyní, radostně zachrochtalo a běželo za ní domů, na Koráb.

Ozvalo se ve zloději svědomí, když viděl, že okradl chudobného člověka? Vypustil ukradeného vepříka ze soucitu a ze svědomí? Či udělal si někdo špatný vtip, vykonal žert, který mohl přinést škodu? Hrncíř prohlédl chlévek se všech stran, zvenku i zevnitř, přesvědčil se, že samo nevyběhlo, ani si neotevřelo. Že večer bylo dobře zavřeno, věděl on i Helena, vždyť na noc oba společně zavírali i kozu i přesvědčovali se o jistotě u prasete. Zase byla radost. Zdálo se, že ji má i vepřík, že je zase ve svém.

Zase utíkaly dny a týdny. Už byl září, hrozno se nalilo, zapalovalo se, už byly obchůzky okolo vinohradů, už se nedalo stále sedět za kruhem, ale před vinobraním přece podpálil Fučík druhou pec.

Selo se. Růžička odvezl si kamna, ba pozval i Fučíka, aby mu je přišel postavit. Dovedl i jalovičku. Ještě k tomu zoral holé místo před presúzem. Odhadl je na tři měřice.

Helena šla na vodu ke studni v presúze. Div se neskácela údivem:

vody nebylo. Studně byla skoro úplně suchá, jen cosi se blýštělo na skalnatém dně.

Co teď? Šli se podívat do hospody. Ale tam bylo vody dost. Kam se poděl pramen v presúze? Zase na myslivce, aby jim dovolil brát vodu ze studně v hospodě, než se u nich objeví znova. Doufali, že voda bude zase. Fučík byl hrdý, nechtěl po nikom nic, to byla jeho zásada. Ale na Prostřední studánku v lese bylo daleko a bez vody zůstatí nemohli.

Potom už přestal na dobro dělati za kruhem. Nebylo na to času. Blížilo se vinobraní. Vinice potřebovaly stálého dozoru, protože se báli zlodějů. Někdy i v noci vycházel na obhlídku. *(Pokračování.)*

Nina Svobodová:

Večer v Normandii.

Do štítů špičatých, kde šeptá věčný čas,
šel večer přisednout, jak host jde ke krbu.
V zahradě fialový akát snil.

Sny vonící a třpytné, Lisieux,
z tvých zahrad vyšly do modrého šera —
dům salamandrův ožil v řezbách svých,
královských návštěv lesk mu vrací vidina.

Jak ruce zdobené krajkami z mramoru
se věže katedrály sepjaly. Nad hrobkou biskupů,
baronů normandských
století lampa srší rubíny.

Do noci vonící teď tichý Karmel prosí
a sytá, zemitá je řeč luk normandských:
Terezo z Lisieux, viď, budou vyslyšeni,
ti, kteří prosí o milost růží tvých!

Fr. H. Zundálek:

Josef Hronek.

Črta k jubileu jeho 25tileté práce literární.

Úvodem. Je tomu 25 let, kdy na jaře po prvé se otevřely mladému bohoslovcovi dveře kanovnické residence Dra Antonína Podlahy, té residence, která byla stulena ve stínu katedrály svatovítské na na-

šem českém Montsalvači. Na laskavé vybídnutí redaktora Časopisu katolického duchovenstva přinášel bohoslovec prvotiny své práce. Jak asi je učený redaktor přijme? A hle! S milým úsměvem podal vzácně skromný metropolitní kanovník bohoslovcovi ruku, prohlédl rukopis a juvenilia bohoslovce přijal se slovy, která přispěla k upevnění bohoslovce zájmu o vědeckou práci. „Náš časopis potřebuje rozšířiti okruh svých přispěvatelů o mladé pracovníky, aby obsah jeho byl rozmanitý a pestrý, rád pro vás připravím knihy k recenzi...“ Tak Dr. Podlaha povzbuzoval mladého bohoslovce k další činnosti. Od té chvíle nastalo mezi oběma ryzí a krásné přátelství, jakým jen šlechtitný Mons. Podlaha dovedl oblažovati. Nebylo knihy a publikace Podlahovy, aby mu jí vzácný autor neposlal s věnováním, ano každou zásilku sám Mons. Podlaha vypravil a doporučeně posílal.

Dnes drahý biskup Podlaha, v jehož osobě dala nám naše doba věru podobu světce, jak vším právem prohlásil prof. Pekař, již sní svůj veliký gotický sen v té katedrále, jejíž byl nejen ideálním strážcem, ale i dobudovatelem. — A z mladého bohoslovce vyrostl spisovatel a pedagog, jehož jubilea 25leté práce literární touto črtou veřejně vzpomínáme. Nechceme souditi ani chváliti, ale chceme říci, že se radujeme z práce dobrého dělníka — profesora Josefa Hronka, jenž nám promine, že toto vše naň prozrazujeme.

Na studiích. Josef Hronek spatřil v Mladé Boleslavi nejenom světlo tohoto světa (narozen 13. srpna 1890), ale i světlo života duchovního, jež v duši studentově rozžehl prof. Dr. František Kordač. Ušlechtilý tento filosof pravidelně dlel v Mladé Boleslavi na prázdninách v biskupském konviktě, který pomocí duchovenstva boleslavského kraje vybudoval. Za profesorem Kordačem jde abiturient Hronek do Prahy, ne do Litoměřic, kam vlastně diecési patřil. Styk s ředitelem pražského semináře Hronkovi umožnil nyníější budňanský farář R. Kostrba, tou dobou v Boleslavi trávící svou dovolenou u rodičů. Jakou radostí zaplesalo srdce studentovo i jeho zbožné matky, když dostal od ředitele pražského semináře Mons. Jana Řihánka z Břežan zprávu, aby přijel do Prahy se představit. Zbožná matka studentova putuje pěšky z Mladé Boleslavi k staroboleslavské Rodičce boží, aby vyprosila prvoroznému synkovi zdaru ve studiích a milosti kněžského povolání. Mons. Řihánek oblíbil si seminaristu tak, že i v dalších letech, když už se stal Hronek knězem, přátelsky se oba spolu stýkali. Ještě krátce před smrtí svou píše mu prelát Řihánek, ale třesoucí se již rukou uzavírá psaníčko: *Moriturus Te salutat!* (Ten, který má zemřít, Tě pozdravuje.) Dnes jest již jistě „kanovníkem u Věch svatých“.

V pražském semináři tehdy ještě v Klementinu umístěném stržen byl Hronek vedle studia bohovědného i do proudu současného života literárního. Začal psát verše i o drobnou epiku se pokusil, ale Mons. Řihánek utvrzuje v něm lásku k církevnímu umění.

Knězem. Vysvěcen byv na kněze 6. července 1913 kardinálem Leonem ze Skrbenských, měl druhého dne primici u sv. Gabriele na Smíchově, v té svatyni, kterou novým uměním vyzdobila škola mnichů Beuronských za vedení mistra Desideria. Hronek nevolil tohoto místa snad náhodou, nikoli, pozitivní duch jeho opájel se krásou přísné stylisace takřka nadsvětlné, viděl tehdy v umění školy Beuronské nejkrásnější výraz hieratického slohu.

První kněžská léta ztrávil Hronek v duchovní správě dílem na venkově, dílem v Praze. Rád vzpomíná na Vinoř, kde pobyl rok jako osobní kaplan šlechtěného arcikněze, „důstojného pána“, kanovníka Šimona Bejvla. Po jeho smrti se stěhuje Hronek na Zbraslav. Aula Regia, bývalé královské sídlo a potom cistercký klášter jej okouzli. Duchovní správa a zejména přecetné školy ohrožily zdraví jeho, takže generální vikář zaměnil mu tuto obtížnou „štaci“ za jinou a poslal ho administrovati faru v Hoříně a potom za kaplana do Slaného. Ze Slaného byl zavolán jako kaplan do Prahy, a to nejdříve do Bubenče, potom k sv. Havlu, krátce nato k sv. Duchu. Faru svatodušskou po úmrtí Mons. Krčmáře čtyři léta administroval, při čemž působil již při tom na středních školách pražských. S duchovní správou se rozloučil počátkem roku 1930. V ní poznal velký kus českého života náboženského se všemi jeho přednostmi i nedostatky na přelomu veliké doby. V letech bídy a strádání je v podpůrných akcích pro zdraví mládeže, přednáší ve skupinách katolické mládeže, pracuje v Jednotě katol. tovaryšů, při tom nezapomíná na těžké úkoly duchovní správy a školy. Když trvale odešel z duchovní správy, dostalo se mu plného uznání od nejdůstojnějšího p. arcibiskupa Dr. Kordače slovy tohoto znění: „Po čtyři léta vedl jste za těžkých poměrů velmi horlivě a svědomitě administraturu u Sv. Ducha v Praze. Za tuto poměrně krátkou dobu vykonal jste mnoho pro tento památný chrám. Opatřil jste velký zvon, dal jste rekonstruovati varhany, zavedl jste a řídil různé mimořádné pobožnosti, zval jste cizí kazatele, zkrátka staral jste se jako horlivý pastýř všemožně, abyste pozvedl návštěvu chrámu Páně a náboženský život na tamní osadě. Za toto vše vyslovuji Vám svůj arcipastýřský dík a plné uznání.“ Vděční osadníci věnovali mu na trvalou vzpomínku jeho působení u sv. Ducha krásný zlatý kalich, misál, rochetu a albu a pro kostel dvě velká antependia.

Profesorem. Od 1. září 1926 byl jmenován Hronek definitivním profesorem na československém státním mužském ústavu učitelském v Praze II. Hronek měl školu vždycky rád, nikdy se jí nevyhýbal v duchovní správě, jakoby tušil, že znalost všech kategorií škol bude mu jednou prospěšná. Když byl povolán do Prahy, suploval na středních školách, kde toho bylo právě potřeba. Na podnět prof. Dra Fr. Stejskala byl v l. 1921—1925 zároveň adjunktem theologické fakulty, při tom bylo mu uloženo studovati dějiny umění a obecné historie na filosofické fakultě.

Když zemřel prof. Ant. Hora, byl Hronek povolán r. 1928 na bohosloveckou fakultu a pověřen přednáškami z katechetiky a pedagogiky a vedením praktických cvičení v katechisování. Tak se stala katechetika a pedagogika stěžejním oborem činnosti Hronkovy. Jako učitel je Hronek nadán didaktickým talentem. V pedagogice vyšel z Willmanna, studuje významné zjevy moderní, zúčastňuje se několika velkých týdnů pedagogických a navazuje styky se středičky vychovatelské práce v zahraničí. Odbornému pracovníku nemůže býti neznámo, co se děje na poli náboženské výchovy a pedagogie ve Vídni, Solnohradě, Mnichově, Zenevě nebo v Bruselu. Tím brzy si získal Hronek přední místo mezi současnými katechetickými pracovníky.

K učitelské činnosti Hronkově patří také zkušební komisařství pro učitelství náboženství na středních a občanských školách a nedávno byl jmenován státním zkušebním komisařem při ustanovovacích zkouškách profesorských.

Autorem moderních učebnic náboženských. Potěšitelným zjevem je dále Hronkova záměrná, plánovitá práce katecheticko-pedagogická, jejíž ovocem jsou dávno toužené příručky a moderně psané učebnice. Tak pořídil svod republikánských školských zákonů a nařízení se zřetelem k věcem náboženským. Ať je to již „*Přehled zákonů a nařízení školských republiky Československé*“ (Praha 1926) nebo dosud vydané dva svazečky „*Výboru zákonů školských*“ (Praha 1933, 1934), uvádí se jako přednost jejich: účelné uspořádání, přesnost a úplnost a odkazy na normy analogické. Jako repetitorium zkušebné látky bohoslovcům dobrou službu prokazuje „*Přehled dějin vychovatelství*“ a „*Hygiena na škole národní*“.

S jakou láskou lne Hronek k těm nejmenším svým svěřencům, ukazují jeho knížky pro ně psané: „*Bible maličkých*“ (1928), je to vlastně knížka o Pánu Ježíši s obrázky akad. malíře Schwetze, „*Otčenáš maličkých*“ (1930), veršovaná parafrase proseb modlitby Páně pro děti psané a doprovázená roztomilými obrázky H. Neumannové. „*Katechismus maličkých*“, v duchu dekretu Quam singulari psaný návod k první sv. zpovědi a sv. přijímání, těší se velké oblibě, vydán byv již po čtvrté. V jednom roce ve dvou vydáních rozlétla se knížka *O mši svaté* (1934) s četnými obrázky Schumacherovými.

Dospělí rádi sahají k Hronkově „*Pobožnosti křížové cesty*“ (česky a slovensky, 2. vydání 1929).

Nejdůstojnější p. arcibiskup Dr. Karel Kašpar dal podnět k tomu, aby vypracována byla nová učebnice náboženská a práci tu na návrh referenta ndp. biskupa Dra Antonína Eltschknera uložil prof. Hronkovi. Tak vznikla jeho „*Cesta k Bohu*“ (2. vyd. 1933). Katecheta Fr. Košák, jeden z nejlepších znalců náboženských učebnic a autor velkého díla o „*Dějínách české katechetiky*“, o knize Hronkově napsal: „Po čem bylo touženo, najednou, takřka přes noc,

stalo se skutkem, máme obrázkovou učebnici pro náboženské vyučování v prvních třech třídách školy obecné... Můžeme se jen radovati, že se prof. Hronkovi dílo podařilo!..."

Praktickou pomůckou k pomocnému vyučování náboženství na př. v laickém apoštolátu nebo jako příprava ke křtu dospělých jest *Život podle víry*, kteroužto knížku zvláštní předmluvou uvádí sám ndp. biskup Dr. Antonín Eltschkner. Tato příručka obsahuje jen nezbytné učivo katechismové pěkně učené ve 3 oddílech v prostých, jasných a přesně ražených větách. Trojí vydání ve dvou letech svědčí o tom, že koná plně své poslání.

Je nesporná skutečnost, že v posledních letech mnohé učebné předměty mohou se honositi dobře psanými a vkusně vypravenými učebnicemi. Jen učebnice náboženské pořád byly Popelkou. Zvláště bylo třeba nových učebnic na československých školách středních. První pokus učinil prof. Dr. Josef Kašpar svojí Apologetikou a Dogmatikou, po něm přichází prof. Dr. Augustin jako autor Základní nauky náboženské a Mravouky. Prof. Hronek napsal pro střední školy *Církevní dějiny* (1934), které jak profesory, tak odbornou kritikou vůbec byly velmi sympaticky přijaty. Z hlasů odborné kritiky budiž uveden Dr. Václav Hrudka, jenž o této knize napsal:

„Církevnímu dějepisu vyměřena v kvartě jedna vyučovací hodina. To ukládá pisateli učebnice promysleti veškeru látku a při zřetelnosti a srozumitelnosti knihy zhustiti sloh i obsah, ve výběru podati důležité události a nevynechati zajímavosti. Zvláště promyšlena má býti látka domácích dějin. A spisovatel musí proplouti úskalími censur. Tu ovšem nic nepomůže, nežli heslo státního znaku, že pravda vítězí.

Především nutno uznati, že množství obrázků učiní knihu Hronkovu mládeži oblíbenou, neboť obsahuje v obrázkové části dějiny chrámového umění. A výběr obrázků podle Hronkova vzdělání (bylť žákem profesora dr. Chytila a dr. Birnbauma), je prozíravě volen, takže je podán vývoj katolického chrámu až po dnešní dny. Tu jen připomínám, že poslední doba charakterisována vyobrazením bývalé svatyně Fischerovy, nyní celnice v Hyberské ulici, Barvitiova chrámu sv. Václava na Smíchově, Hilbertova secesního kostela ve Štěchovicích a konstruktivní Gočárový svatyně ve Vršovcích. Přehled obrázků daný v knize může podati jen odborník. K tomu přidán obrázek malířské školy Beuronské jako závěr.

Podle požadavků doby silnou stránkou knihy jsou články o životě duchovním a kulturním. Bylo by možno na důkaz ocitovati celou knihu, uvedu aspoň větu, která svědčí o autorových studiích: „V basilice strop nebyl buď žádný, anebo byl vyplněn kasetami. Basilika byla většinou vyzdobována mosaikami. Sochařství té doby je chudé, netěšilo se přízti prvních křesťanů.“ S podobnou znalostí věci jsou označeny i ostatní projevy o chrámovém umění. Děkujeme

prof. Hronkovi, že dobře vede naši katolickou mládež, Jak správně hodnotí kulturu karolinskou a otonskou, jak je poučen o saských a pak o francouzských vlivech na českou gotiku!

Avšak to jen skrovný zlomek knihy, neboť kniha chce popsat dějiny církve a nikoli pouze jejího umění. A tu překvapí Hronkova kniha rozsahem zpracované látky při úpravě obsahu a podivujeme se bystrosti úsudků. Je to opravdová práce zralého muže, jenž nebojí se otevřenosti na všechny strany, a tím získává úcty u kulturních pracovníků a lásky u mládeže. Posledního pražského biskupa Jana IV. z Dražic charakterisuje těmito slovy: „Byl muž vzdělaný, uměnímilovný a národně uvědomělý. Za to, že choval se k nekatolíkům ehovívavěji, než se líbilo některým horlivcům, byl jimi obžalován u papeže v Avignonu. Papež Jan XXII. jej k sobě popoval a uznal ho nevinným, po 11 letech dovolil mu vrátiti se do Čech.“

O Husovi praví autor: „Hus byl mylně přesvědčen, že on jediný má pravdu, celý sněm že se mýlí a je proti němu zaujat.“ O českém povstání před bitvou na Bílé hoře čteme v knize slova, o nichž by měl přemýšlet celý národ: „V dalším průběhu povstání konfiskovali direktori katolickým pánům, v odboji nezúčastněným, jejich statky. Byl to nebezpečný vzor pro případ, že by se válečné štěstí přiklonilo k nepříteli.“ A dále: „Stavové i měšťané zdráhají se přispívati na vedení války. Vojáci bez žoldu, bez potravin, za mrazu v hadry oděni, stávají se nemensím postrachem nežli nepřítel. Důstojníci zpronevěrují peníze na žold zasílané, direktori nedostatečně a jen lžknavě shánějí prostředky, k vedení války nutné.“ Je svrchované zapotřebí, aby celé množství správných úsudků Hronkových přešlo do všech školských učebnic československého státu.

Není možno uvést četnější podrobnosti z bohaté knihy; nutno jen vysloviti radost, že tradice krásných a vědeckých učebnic tak slavně zahájena drem Josefem Kašparem, nalézá pilné pokračovatele.“

Práce z oboru katechetiky. Po náležité průpravě vznikly jeho práce metodicko-didaktické. Prof. Hronek jako málokdo jiný pochopil význam národní školy v ohledu náboženské výuky a výchovy. Mnoho se na národní škole změnilo, leccos na ní působí nám bolest a obavy do budoucna, ale ne vše nové bylo by zavržení hodno jako zase všecko satré, co snad vyhovovalo před 60 a 70 lety, muselo by snad býti bezpodmínečně zachováno. Jak si tu vésti, ukazují správně a bezpečně knihy Hronkovy. Jsou to: *Národní škola a katecheta* (1931, poctěno cenou Duchovní akademie české), *Česká škola národní v historickém vývoji a v dnešní podobě* (1932), *Základní požadavky ve školském zdravotnictví, výchově a vyučování* (1934), *Metodika vyučování katolického náboženství* (1934), *Reforma národní školy československé* (1935) a *Vyučování katolickému náboženství na škole národní* (1935). Daleko by nás vedlo, kdybychom

knihu za knihou probírali, tolik nutno však o těchto knihách říci, že autor krásně sjednocuje v těchto dílech vědeckou důkladnost se stručností a přehledností. Příjemně se čtou stránky těchto knih, které hovoří o zápasech ideových, jimiž bylo škole, a zvláště české škole, procházeti, než nalezla v různých údobích své myšlenkové zásady. Spisy Hronkovy vynikají klidem, ponechávají zcela stranou tón polemický a není ho třeba, protože fakta mluví sama výmluvně pro historické a kulturní právo církve katolické na součinnost ve škole. Bohoslovci při studiu, katecheté z povolání a z duchovní správy najdou v těchto knihách Hronkových spolehlivou informaci. „Doufáme,“ píše docent katechetiky v českobudějovickém theologickém učilišti Dr. Karel Reban, „že to nejsou poslední syntetické práce prof. Hronka na poli české pedagogiky a katechetiky, kde sice žen mnohá, ale dělníků málo, a tudíž tím dražší je dělník dobrý a osvědčený.“

Činnost publicistická, redaktorská a lexikografická. Na půl literát a na půl publicista byl již jako student v theologii. Universálnost, pronikavost úsudku a postřehu ho takřka předurčovala k publicistice, psal do „Čecha“, „Pražského večerníku“ a „Lidových listů“ o časových událostech; v článcích těch nevyhýbal se nesmlouvavě a nebojácně říci pravdu. Tato vlastnost jeho zalíbila se děkanu Tomanovi, křížovníku, vpravdě neohroženému rytíři a zastánci nezadatelných práv církve katolické, který vyhlédl si Hronka za redaktora „Sursum“, věstníku Klubu lidového duchovenstva. Brzy uloženo mu bylo redigování „Vlasti“, „Sborníku Historického kroužku“ a „Vychovatele“. Kolik tu uloženo je prací Hronkových!

Zmínky zasluhuje jeho práce lexikografická. Tak Mons. Podlahou byl Hronek volán do řad spolupracovníků Českého slovníku boho-vědného, dále přispěl do Doplnků Ottova slovníku naučného, Masarykova Slovníku naučného a redigoval církevní část Nového velkého ilustrovaného slovníku a Alba representantů republiky Československé.

Další práce literární. Z řady drobných publikací vyjímáme aspoň některé. Účinnou obranou kněžstva jest Hronkova knížka „Kněz v národním obrození českém“, do polštiny A. Nowaczynskim byla přeložena Hronkova „Katolická literatura české přítomné doby“. Příležitostnými publikacemi jsou medailony: „Sv. Augustin“ a „Papež Pius XI.“ Dobře informuje svěže psaná studie „Církevní stát“ (1929). V pietním nekrologu „Umřel velekněz“ vzpomněl arcibiskupa Dra Fr. Kordače jako jeho vděčný posluchač. Bibliograficky skoro úplná jest jeho retrospektiva „Přehled katolické theologie české“ (1935).

Z pera Hronkova je také několik překladů. Jako první lze uvést překlad rektorské řeči Dra V. Zapletala „O některých úkolech katolické exegese Starého zákona“ (1910) v Čas. katol. duchovenstva, jejíž separátní otisk vydal prof. Jaroslav Sedláček. Z jiných přelo-

žených prací připomínáme pečlivě vypravenou Auerovu „*Legendu svatých*“ (1930), kterou Hronek doplnil podle novějších výsledků badání hagiografického, a připojil životopisy našich národních patronů. Vynikající kanonista na německé theologické fakultě prof. Dr. Schlenz napsal výklad zákona o vzájemných poměrech náboženských vyznání. Když o tento výklad se jevil zájem v českých kruzích, přeložil jej Hronek do češtiny (1933).

Závěr. Hronka zříme v mnohých institucích a spolcích, a to všude jako činného člena, vyhledávaného poradce nebo iniciativního pracovníka.

Črta tato jako spontánně plynoucí film života a díla dělníka božího by nebyla úplná, kdybychom nevzpomněli Hronkovy činnosti směřující *k dobru studující mládeže*. Profesor Hronek zná těžké poměry, se kterými mnozí naši hoši a dívky zápolí. Co setřel slzí, kolik jich zachránil před katastrofou účinnou pomocí, vědí jen ti, kterým se dostalo od něho dobrodiní. *Studující mládež miluje v něm svého duchovního otce a přítele, dobře ví, že u něho možno se nadíti vždy pomoci, že k němu nejen možno, ale nutno býti vždy upřímný bez obav před nemilostí.*

Uzavíraje tuto črtu, nemůžeme skončiti jinak než tím, že jubilantů do dalších let plodné práce přejeme hojně milosti boží a krásných dní slunné pohody, aby jeho poctivý přínos do chudé naší literatury katechetické rok od roku byl bohatší a štědrější!

Oldřich Zeměk:

Modlitba.

Pane, který trůníš nad námi,
vládneš sluncem, lunou, hvězdami,
dotkla se mne mocná tvoje dlaň.
Duši mou jsi v strunu proměnil,
probudils mne, abych pro tě žil,
nejsvětější vůle tvá se staň.

Pane, který řídíš oblaky
a svou láskou konáš zázraky,
veď mě stezkou nad propastí tmou.
Dej mé struně čistý jasný tón,
jímající duši milion,
dej mé struně píseň vítěznou.

Fr. Čech, vrchní inspektor stát. drah v. v. v Praze:

Svatopluk Čech v mé paměti.

Studentstvo prvního českého gymnasia za působení slavných profesorů, pravých vlastenců, osvícených národovců, věhlasného Františka Bartoše a básníka Vladimíra Štastného v letech 1880—1896 bylo velikým a nadšeným ctitelem našeho národního věstce, básníka Svatopluka Čecha. Jsouce vedeni moudrým profesorem Bartošem, napájeli se studenti čistou národní poesíí básníka, jenž stál tenkrát v rozmachu své tvůrčí síly. Na jeho básně, uveřejňované v „Květech“, čekalo se každý měsíc s touhou; vydání některé jeho básně v „Poetických besedách“, jako „Lešetínský kovář“, „Hanuman“, „Evropa“, „Jitřní písně“ nebo „Slavie“, „Královna Dagmar“ v „Kabinetní knihovně“, dále „Písně otroka“ bylo vždy velkou událostí, o níž se všude hovořilo. Profesor Bartoš rozbírával v hodinách češtiny jednotlivé básně se stanoviska literárně-estetického, dával mnohé krásné citáty a sentence za školní úlohy české; jednotlivé odstavce básní se přednášely. Byl to vskutku krásný život studentstva v duchovním spojení s národním pěvcem, jehož úcta a obliba se nesla po celé Moravě.

Brzo po knižním vydání „Slavie“ zaslali jsme básníku Svatopluku Čechovi adresu díky, podivu a úcty českého studentstva moravského za tuto píseň Slovanstva, drahou Slávy dceru.

Na tuto studentskou uznalost a lásku odpověděl básník vřele pročitěným dopisem, v němž skromně děkoval za poctu nadšené mládeže, a jímž vyzýval nás k vytrvalé práci na národa roli dědičné.

Po studiích mne láska k mému jmenovci a největšímu našemu národnímu básníku nejen neopustila, ale naopak se ještě zvýšila tím, že mi bylo finančně umožněno všechny vycházející jeho spisy si snadněji opatřovati a z časopisů o životě a díle jeho více se dovídati.

Moje touha upírala se stále ku Praze, k sídlu mého drahého Svatíka, abych mohl jedenkrát osobně spatřiti milovanou bytost, jež okouzlovala celý národ svou skrývanou tajemností.

Tohoto cíle dosíci bylo mi dopráno v roce 1895. Do hanáckého Hulína, kde jsem byl železničním úředníkem, přijel na návštěvu spisovatel Jan Antoš z Prahy, který měl odtud svou paní.

Při rozhovoru a seznámení s poměry a okolnostmi poradil mi Antoš, až přijedu do Prahy na Letnou, kde Svatopluk Čech bydlil, abych svoji návštěvu u Svatopluka Čecha hleděl zprostředkovati pomocí jeho bratra Václava, jenž s ním společně bydlel a jenž prý vždy kolem druhé hodiny odpolední býval doma, náhodné návštěvníky přijímal a vyřizoval věci za Svatopluka; bylť Svatopluk Čech ve veřejnosti znám jako plachý, nepřístupný samotář.

A tak jsem se podle této rady jednou v květnu roku 1895 vy-

pravil do Prahy k Svatopluku Čechovi jako Jason v báji za zlatým rounem.

Ke druhé hodině byl jsem již před domem slavného básníka. Vyzvěděl jsem, že oba bratři Čechové jsou doma. A po krátkém váhání stoupal jsem do třetího poschodí, kde byl na dveřích básníkova bytu bílý štítek s nápisem „S. Čech“. S tlukoucím srdcem jsem zazvonil a za okamžik vrzly dveře uvnitř a já mrknuv sítkovým okénkem do osvětlené předsíně, spatřil jsem k svému velikému úžasu, že mi jde otevřít sám Svatopluk Čech, jejž jsem dobře znal z mnoha fotografií, a nikoli jeho bratr Václav, jenž mi přes mou pozornost přece nepozorován odešel z bytu a domu.

Na otázku Svatopluka Čecha, čeho si přeji, jsa jeho náhlým zjevem přece trochu rozčilen a uvědomiv si vypravování Jana Antoše o jeho plaché povaze, odvětil jsem, že bych rád mluvil s panem Václavem Čechem. Svatopluk Čech mi rychle odpověděl, že bratr již odešel, mám-li něco důležitého, že přijde zase v pět hodin odpůldne domů z kanceláře „Slavie“, nebo že by mu to mohl snad sám vyřídit. Ve zmatku jsem oznámil, že jde o nějaké finanční věci. A tu Svatopluk Čech se vymlouval, že s peněžními záležitostmi nerad co má. A podíval se na mne upjatě svýma krásnýma modrýma očima a tázal se, vida přece jisté moje rozpaky v zardělé tváři, zda jdu opravdu za jeho bratrem. Nyní jsem již nemohl svého inkognita skrývat a představiv se nejuctivěji, prozradil jsem mu účel své návštěvy. Svatopluk Čech se srdečně smál a zval mě dále do pokoje jako svého jmenovce Moravana, jenž tak dalekou cestu vážil, aby ho na vlastní oči viděl. Jeho malý pejsek Brok měl ze mne velkou radost, neustále na mne radostně skákal, až ho mistr musil napomenouti.

Můj vzácný hostitel byl neobyčejně laskav, měl radost, že má na Moravě tolik nadšených ctitelů. A připomněl mi s humorem, že si hned myslil, že to s tím bratrem s mé strany jest jistě nějaký podfuk. Vypravoval o své poslední zajižďce na Moravu, kde v Napajedlích ho považovali za čerta, jenž tenkrát podle lidového podání se po Moravě potuloval a udržoval celou zemi v napětí; noviny byly plny přepodivných historek a domněnek o tom potulném čertu-antikristu. Čech popsal ve svých humoreskách tuto historku velmi vtípně s názvem: „24 hodin čertem“.

Zmínil se též o mém bývalém slavném profesoru Bartošovi z Brna, že se s ním na Moravě kdesi sešel a že si ho nesmírně váží.

Asi po půlhodinové návštěvě požádal jsem o mistrův podpis do své sbírky rukopisů slavných mužů, rozloučil se Svatopluk Čech se mnou velmi srdečně, pozdravoval Moravěnku jemu velmi milou a všechny abiturienty brněnského gymnasia, kteří mu svého času zaslali krásnou adresu za „Slavii“.

Na konci podotkl, přijdu-li někdy opět do Prahy, abych zase k němu zavítal, a to již bez vytáček a dobrých rad Jana Antoše.

Tak se splnilo touto návštěvou mé vroucí přání. Spatřil jsem tak vynikajícího básníka na vlastní oči a dokonce ještě více — hovořil jsem s ním delší dobu. Jeho prorocký zjev a nevýslovná laskavost, skromnost a dobrota sálala z jeho krásných modrých očí. Zjev ten mi zůstal stále nezapomenutelným.

Roku 1896 slavil celý národ slavnostně 50. narozeniny Svatopluka Čecha. K této oslavě zaslal Čtenářský spolek v Hulíně oslavenci blahopřejnou adresu, na niž odpověděl mistr tímto přepisem:

✠ — — — — —

Milí přátelé!

Děkuji Vám srdečně za laskavý pozdrav a blahopřání k mým 50. narozeninám. S radostí poznal jsem tyto dni, jaké valné zastupy přátel má literární moje činnost na družné, mně tak milé Moravě a velmi mne těšilo, že i z Hulína pozdravil mne Váš přátelský hlas.

Ruku Vám tiskne Váš oddaný

Svatopluk Čech.

V Obříství, 6. března 1896.

Svatopluk Čech po několika letech odstěhoval se z Obříství zase na Havránku do Troje u Prahy. Naposledy sešel jsem se s mistrem na smutné cestě ve vlaku ve Študenci na Moravě, když jel se svou sestrou slečnou Zdeňkou na pohřeb svého bratra Vladimíra Čecha do Velkého Meziříčí, a kdy vděční Moravané v nesčíslném množství sešli se, aby prokázali poctu oblíbenému bratru básníkovu, starostovi města Velkého Meziříčí v západní Moravě, a současně spatřili osobně našeho největšího básníka Svatopluka Čecha. Tento vynikající muž Moravu tolik miloval. Pro svou plachou a samotářskou povahu byl osobně téměř neznám, ač jeho obraz visel skoro v každé domácnosti. Právem prohlásil o něm Jan Neruda, že osobu Svatopluka Čecha zná v Čechách málokdo, ale jeho poesii každý.

Nina Svobodová:

Dívka a poutník.

(*Středověká píseň.*)

Sel městem večer, smál se a zpíval,
pestrými barvami plápolal, kýval
rolničkou, křepčil a k veselí zval.
Z domu jsem vyšla, hradeb prošla val

a drobným krokem, klouzajíc tmou,
domy jsem obešla, jichž štíty se dmou
v nezlomné pýše. Večerem kde vítr stříbro vál,
do chrámu kráčela jsem v širou dál.

Ten večer pro mne nebyl — pro mne ne —
to moře smíchu, třestění z plamene.
Pod klenbou vonící, temnem cest znavena,
v hluboké modlitbě jsem sepjala ramena,
v pokání šerém, v sladkém odpuštění
za ty se modlila, kteří opuštění
bolestně procházejí široký svět —
i za svých zítřků hlohový květ
v náručí božím, aby mně plál —
života lesem než přejdu v dál.

Ze zlata chrám je — v oblaku andělských dlaní
k nebesům stoupá přecistá Paní —
v rubínu lampy růže světla zrála,
jablkem z granátu posvátná vůně sálá.
Chrámu zlatý kalich je. Voskovic úsměv tkal
sametem stín. Cí zrak v mé oči hvězdy svál?
Ve stínu sloupu poutník tiše stál...

Snad jako já šel sám a tich
stříbrnou cestou, kudy ležel sníh,
snad temnotou šel bez světla...
Z modliteb růže mi rozkvetla —
Sen moje srdce měkce v dlaně jal —
ve stínu lodi poutník tiše stál
a řekl mi: Společně prosíme za celý svět,
za našich zítřků záračný květ.

Z chrámu jsem vyšla... Večer jásá a zpívá,
ztřestěně křepčí, rolničkou kývá — — —
Jak jiskří hvězdy nad hlavou,
nad měkkou, sněžnou záplavou.
Co povím, než se vrátí v dál
poutník, jenž v stínu chrámu stál?

Snad řeknu: „Bůh dnes u nás byl —
na oči sen mne políbil.“
Snad tiše půjdu jen jiskřivou tmou,
cestou kde hradby se hrozivě dmou.
Nepůjdu však již znavena —
radosti křídla zvednou ramena.

Nad zemí bělostnou poletím v dál
se srdcem poutníka, jenž v chrámě stál
a se mnou prosil za celý svět —
za našich zítřků sněhový květ...

* * *

Na prahu večera Bůh u nás byl —
Na křídla duše sen mne políbil.

Tomáš Josef Jiroušek:

Dějiny půlstoletí Družstva Vlast.

1884—1934.

(Pokračování.)

V polovici roku 1909 ve dnech 31. května a 1. června konalo Družstvo Vlast šestý svůj sjezd v Turnově. Dvorana „Na střelnici“ byla při schůzích plna lidu.

První schůzi ve svatodušní pondělí dne 31. května řídil čestný předseda *Ant. Čermák*, místní děkan, a první řeč měl redaktor „*Našich listů*“ *Tomáš Josef Jiroušek*: „*O osvětové a vzdělávací spolkové činnosti Družstva Vlast od roku 1884 a spolků kolem něho seřaděných*“.

Ve druhé schůzi předsedal *Ant. Svoboda*, místní sládek, měšťan turnovský a městský rada, a přednášel farář *Vlastimil Hálek* na téma: „*O účelu a činnosti křesťanské charity spolku sv. Rafaela na železničních nádražích pro cestující a vystěhovalce*“.

Druhý řečník, předseda Družstva Vlast *Th. Dr. Rudolf Horský*, přednášel: „*V čem záleží rozlučka manželství a co z ní hrozí přijetí pro rodinu, obec a stát.*“ —

Třetí schůze konala se v úterý dne 1. června za předsednictví prof. *Matěje Kováře* z Prahy, který sjezdu přednesl svoji báseň: „*Náš český ráj*“, která hlučným potleskem byla odměněna. První řečník *Alois Dostál*, český spisovatel a farář z Křečovic na Sedlčansku, přednášel „*O národním probuzení a předních křesťaních národa*“, Druhý řečník *Th. Dr. Karel Lev Řehák*, spisovatel a farář u sv. Ducha v Praze, měl pro účastníky sjezdu zajímavou řeč „*O pohledech do historicky i národopisně krásného českého ráje*“.

Sjezd, k němuž vyslal i Jeho Excel. ndp. dr. *Emanuel Schoebl*, biskup z Litoměřic, svého zástupce *Jana Tyřichtra*, biskupského vikáře a faráře z Přepěří, byl četně obeslán a zdařil se celkem. —

V témže roce 1909 dne 1. října vyšel tiskem třetí díl *Jirouškova*, do té doby ojedinělého to velkého spisu českého: „*Dějiny sociálního hnutí v zemích koruny české*“, dnes již nadobro rozebraného. Byla

to práce třiceti let a na dělnické výstavě r. 1922 v bývalém národopisném paláci mezi dělnickým tiskem budilo toto dílo obecnou pozornost jakožto dílo svého druhu největší, třebaš bylo katolíkem napsáno a katolickým Družstvem Vlast tiskem vydáno. Dnes škoda, přeshkoda, že od roku 1929 není tohoto díla ani jeden výtisk na skladě, ačkoliv často bývají po něm poptávky.

IX.

Slavnost 25letí Družstva Vlast r. 1909.

Družstvo Vlast prožilo mnohý krásný rok v prvním svém čtvrtstoletí, ale nejkrásnějším byl pro družstvo rok 1909, kdy slavilo *dva-
cet pět let* svého založení a své práce k probuzení katolického lidu ve směru vzdělávacím, politickém a občanském u nás. Navždy nezapomenutelným zůstane rok 1909 nejen pro nás, ale i pro ty, kteří budou studovati děje našeho hnutí, hledati pravdu a psáti dějiny tohoto hnutí, na jehož základech dospěli jsme až k našim dnům. A o záznamy a popisy tohoto hnutí našeho katol. lidu je dostatečně postaráno. Archiv Národního musea, archiv sociálního ústavu ministerstva sociální péče republiky Československé zachovávají tyto moje záznamy v knihách i v tisku našem uveřejněné, nehledě ani k mému, dodnes v češtině největšímu sociálně historickému dílu „*Dějiny sociálního hnutí v zemích českých v letech 1840—1910*“. Mimo to i můj archiv, nejbohatší záznamy z dob sociálního hnutí (jeho jsem se zúčastnil od r. 1875, kdy o sociálních stranách nebylo ani památky), zachovává nám jasné poznámky, kdo a od kdy mezi námi počal spolupůsobiti a kdy a kde se co událo, ať založení spolku, ať kterýkoliv sjezd, kdy se konal a kdo nám ve hnutí pomáhal. *Dnes si nesmí nikdo o sobě, ani o nás nalhávati, od kdy ve hnutí stojí, nebo první buditele lidu přecházeti a umlčovati. Máme celou minulost přes půl století pro budoucnost a hlavně pro dějiny zachovánu.* To jsem dokázal svými články o kněžích z let 1870—1930 v „*Sursum*“, od kdy a kdo s námi pracoval a proto může býti každý ujistěn, že i o laicích v našem hnutí nám všechno ve mém archivu dobře zaznamenáno pro budoucnost.

Hnutí katolického lidu českoslovanského ve směru vzdělávacím a politickém datuje se od roku 1884, kdy v Čechách katecheta Tomáš Škrdle počal klásti základy k založení literárního družstva s časopisem „*Vlast*“ v čele a na Moravě P. Placid Jan Mathon, kněz řádu sv. Benedikta, zakladatel a ředitel knihtiskárny benediktinů rajhradských, se mnou činil první přípravy k provedení vzdělávacího a osvětového ruchu ke hnutí katolického lidu českého s prvním křesťansko-sociálním časopisem „*Dělník*“, jehož jsem byl prvním vedoucím redaktorem od roku 1885 až do roku 1888, kdy přijel jsem do Čech uvésti v činnost křesťansko-sociální hnutí i zde. Ná-

hodou sešel jsem se v Praze s katechetou, redaktorem „Vlasti“ Tomášem Škrdlem, který mi ihned porozuměl a doporučil výboru za spolupracovníka ve „Vlasti“. Za tři léta přidal se k naší práci k založení sociálního odboru ve „Vlasti“ dr. Rud. Horský, a počali jsme působiti k zakládání vzdělávacích katolických spolků. Vyjímaje deset spolků katolických tovaryšů, založených jen pro svůj domácí účel, nebylo v celých Čechách vzdělávacího a osvětového spolku. Teprve spolkovou vzdělávací činností v družstvu Vlast došlo k zakládání katolických vzdělávacích spolků. A co se vykonalo, to mohl slyšeti každý účastník jubilejní valné hromady a slavnostní schůze Družstva Vlast v jeho pětadvacetiletí, roku 1909.

Avšak za jak těžkých okolností a obětí od prvopočátku celých dvacet pět let družstvo a jeho členové v tomto probouzení katol. lidu pracovali, to nejlépe nastínil spolupůsobil a účastník té doby, dr. Rudolf Horský, ve svých „*Epistolách*“, sbírce příspěvků k dějinám počátků a vývoje naší strany na stránce 84 z roku 1926, vydaných Cyrilo-Methodějskou knihtiskárnou Václava Kotrby, kteréž „*Epistoly*“ měl by znáti a míti ve své knihovně každý křesťanský politik, řečník, organisátor a žurnalista. —

Tam o těch počátcích našeho hnutí dr. R. Horský, předseda Družstva Vlast z let 1888—1911, píše:

„Družstvo Vlast bylo tehdy také v počátcích a zápasilo o svou existenci, aby se uchytilo a udrželo, ale ukázalo se, že chudý chudému v potřebě bývá nejlepším přítelem. Při družstvu Vlast založen byl „*sociální odbor*“, do jehož pokladničky pokladník T. Škrdle sháněl po krejčárnách (halérů tehdy, ani korun nebylo), příspěvky, jež docházely od právě takových chudších, jakými jsme byli my; a z těchto sbírek platily se nám agitační cesty, dráhy a ostatní výlohy, ale nic více, než co stála třetí třída, nejlacinější na drahách. *Jídlo, noclehy musili jsme si opatřiti sami a platiti ze své kapsy, O dietách nebo odměnách za agitační schůze, nebylo ani řeči, naopak: Sebralo-li se něco o schůzi, agitační řečník pěkně to odvedl do posledního krejcaru Tomáši Škrdlovi, strážci pokladničky sociálního odboru, aby byly peníze zase na výpravy řečníků. Zkrátka, družstvo Vlast to bylo, které nám všechno umožnilo i vydávání křesťansko-sociálních „*Dělnických novin*“. V místnostech družstva jsme konávali své porady a kuli své plány do budoucnosti. Družstvo Vlast bylo tedy ohniskem a střediskem celého našeho hnutí od roku 1884 a osvědčilo nezištně a v plné míře svoje přátelství k nám — v dobách krušných. A proto má také ve hnutí katolickém nárok na vděčnost i u našich následovníků ve hnutí.“*

To napsal tento vedle T. J. Jirouška nejstarší svědek z našeho hnutí, dr. Rudolf Horský, o významu družstva Vlast ještě v roce 1926, tedy o rok před svojí smrtí.

Slavnostní jubilejní valná hromada konala se v pondělí 28. června roku 1909 po mši sv., již sloužil vyšehradský kapitulní děkan Magre

Th. dr. Jos. Burian v kapli Červeného Kříže vedle domu družstva.

Schůzi zahájil předseda družstva dr. R. Horský v místnostech redakčních ve spolkovém domě čp. 570 v Žitné ulici a hlavní zprávu o činnosti družstva od r. 1884 podal jednatel T. J. Jiroušek. Činnost byla za těch 25 let velkolepá. Zpráva zněla takto:

„Vedle široké agitace a cest Tomáše Škrdle po českém venkově v zájmu získávání členů, předplatitelů a přátel družstva Vlast, rozeslal sociální odbor 38 novým spolkům vzdělávacím hotové stanovky k zadání, k 18 zakládajícím spolkovým schůzím na venkově, vyslal sociální odbor své řečníky k vyložení účelu spolku a vedení jeho podle spolkových stanov i podle spolkovacího zákona, k slavnostem svěcení spolkových praporů vyslal sociální odbor 16 slavnostních řečníků. V letech 1891—1909 jsa požádán, vyslal sociální odbor své řečníky do 543 veřejných a spolkových schůzí katol. lidu v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a Dolních Rakousích. Na tyto schůze byli sociálním odborem vysíláni jako řečníci: T. J. Jiroušek, jednatel odboru, Václav Žižka, místopředseda odboru, Rudolf Vrba, kaplan z Průhonice, člen odboru, Th. Dr. Rudolf Horský, kaplan z Unětic, předseda odboru, Frant. Satorie, knihkupecký příručí a člen odboru, Václav Dvorský, majitel kadeřnického závodu a člen odboru, Vlastimil Hálek, farář z Liboce a člen odboru, Vlastimil Jelínek, učitel z Liboce a Jan Voborský, úředník zemské politické správy a člen odboru. To byli hlavní řečníci sociálního odboru, na něž bylo možno spolehnouti i v čas nedělní a sváteční.

A tak se podařilo, že za 25 let činnosti sociálního odboru od roku 1891, kdy bylo v Čechách jen asi 12 spolků katol. tovaryšů, v roce 1909 trvalo již vzdělávacích katol. spolků, křesťansko-sociálních jednot, Svatováclavských a Svatojosefských jednot, Katolických národních besed a jiných:

V arcidiecési pražské 83, v diecési královéhradecké 86, v diecési českobudějovické 52, a v diecési litoměřické 10; celkem 231 spolků.

Na Moravě bylo těchto spolků: v diecési brněnské 112, v arcidiecési olomoucké 79, a ve Slezsku 11, celkem 202.

Uhrnem v Čechách 231, a na Moravě a ve Slezsku 202; celkem 433 spolků.

Nejen v zakládání pomáhalo družstvo Vlast katol. spolkům, nejen vysíláním řečníků, ale i darováním knih a zakládáním celých knihoven podporovalo družstvo Vlast, kde jak mohlo.

V letech 1887 až 1893 udělilo družstvo Vlast 76 katol. spolkům a farnostem 76 knihoven s 5.320 knihami v ceně 16.040 Kč. A o tuto osvětovou práci staral se výbor družstva Vlast až pak si tuto práci převzal r. 1904 nově založený „Spolek na zakládání katolických knihoven“, který působil až do propuknutí a skončení světové války r. 1918. A tento spolek do r. 1918 založil v katol. spolkách a farnostech 178 knihoven se 34.850 knihami v ceně 42.289 Kč 01 hal.

A právě tehdy správní výbor družstva Vlast navrhl valné hromadě k schválení *na darování 25 spolkových knihoven* jako jubilejní vzpomínku spolkům na družstvo Vlast.

Podle sdělení Ph. dra Matěje Kováře Historický kroužek družstva vlast od r. 1891 do r. 1909 konal *81 veřejných schůzí s přednáškami oboru dějepisného* pro pražský lid, které byly velice četně obelány a těšily se veliké oblibě; přispěly k probuzení katol. lidu v oboru národním a dějepisném na stanovisku křesťanském.

A co hlavního, ode dne 1. ledna r. 1898 má družstvo Vlast *vlastní nárožní dům v Praze II.*, a ode dne 1. září r. 1900 má ve svém domě svou *vlastní knihtiskárnu*, v níž tiskne a vydává své vlastní časopisy: „Vlast“, „Vychovatel“, „Dělnické noviny“, „Sborník historického kroužku družstva Vlast“, „Naše listy“, „Hlasy svatováclavské“ a kalendáře „Sv. Vojtěch“, „Štítný“ a „Sociální“ mimo mnoha brožur a knížek samostatných.

Literární sekce, jak s námi sdělil její jednatel *Bohumil Jiráček*, katecheta z Král. Vinohrad, pečovala o pořádání literárních a sociálních sjezdů družstva Vlast v Praze roku 1896 a r. 1900, v Jindř. Hradci r. 1906, v Plzni r. 1907, v Domažlicích r. 1908, v Turnově r. 1909 a připravovala plány k dalším sjezdům družstva: r. 1910 v Písku, r. 1911 na Kladně, r. 1912 v Kolíně, r. 1913 v Táboře, r. 1913 na Mělníku a r. 1914 v Berouně.

Než ne dosti na tom, že členové a řečníci z literární sekce a ze sociálního odboru řečnili na sjezdech družstva Vlast, řečnili též na *jiných katolických sjezdech*, jako r. 1891 na prvním sjezdu předsedů jednot katolických tovaryšů v Praze, r. 1894 na všeobecném sjezdu katolíků československých v Brně, r. 1894 na sjezdu prvním křesť.-sociál. strany v Litomyšli, r. 1895 na diecésním sjezdu v Táboře a na prvním zemském sjezdu křesťansko-sociální strany v Praze, r. 1897 na diecésním sjezdu v Hradci Králové, r. 1898 na všeobecném sjezdu v Praze a na druhém zemském sjezdu křesť.-sociál. strany v Praze, r. 1899 na třetím zemském sjezdu křesť.-sociál. strany v Praze, r. 1901 na arcidiecésním sjezdu v Kroměříži, r. 1905 na Mariánském sjezdu v Praze, r. 1906 na čtvrtém zemském sjezdu křesť.-sociál. strany v „Konviktě“ v Praze, r. 1908 na všeobecném sjezdu na „Zofině“ v Praze, na pátém zemském sjezdu křesť.-sociální strany „na Knížecí“ na Smíchově a r. 1909 na krajském sjezdu v Hradci Králové.

A konečně nesmí se zapomenouti na *36 přednáškových večírků* v družstvu Vlast, které pořádala literární sekce se sociálním odborem v letech 1906 až 1913 pro naše členstvo a pražský lid, které četně byly navštěvovány a řízeny ředitelem družstva Tomášem Škrdlem. V těchto 36 večercích předneseno bylo 47 přednášek od 18 řečníků z Literární sekce a sociálního odboru. Na přednášky chodili katol. spisovatelé, kanovníci, faráři i domácí lidé z katolických pražských spolků a do jednoho večírku zavítal neočekávaně

také Jeho Eminence ndp. Leo kard. Skrbenský, pražský arcibiskup, a večírek s přednáškou se mu líbil. Stalo se tak dne 24. ledna r. 1909 při přednášce faráře Vlastimila Háčka „O biskupu Martinu Říhovi“. —

Z cizích prací se v knihtiskárně tiskly: křesťansko-sociální měsíčník katolické omladiny „*Křesťanský dělník*“ Františka Waldmanna v letech 1902—1914, dále: „*Květy lásky*“, charitativní měsíčník vydávaný Hoffmannem na Král. Vinohradech, „*Svatý Vojtěch*“, měsíčník náboženský řízený benediktiny z Emaus v letech 1904—1912 a jiné.“ —

Skončil jsem svoji zprávu za pochvaly a bylo rozhodnuto, abych tuto zprávu opakoval při oslavě dvacetipětiletého jubilea družstva, která se chystá na den 7. října r. 1909.

Nuže a po nastínění této činnosti družstva přečetl jsem ještě rozhodnutí výboru, aby tato jubilejní valná hromada zvolila za *čestné jubilejní členy* družstva Vlast dle zásluh v tomto pořadu čilé pracovníky. Jsou to: Msgre Jos. Bernát, probošt na Mělníku, Msgre Th. dr. Alois Frýdek, kapitolní děkan v Hradci Králové, Jan Halouzka, spisovatel a farář v Mistríně na Moravě, Th. dra Rud. Horský, arcib. vikář a farář v Šárce u Prahy, Jan Nep. Jaeger, opat OSB. v Chicagu v Americe, Msgre Bedřich Kamarýt, čest. kanov. a farář v Deštné, Lambert Ludvík, bisk. vik. a farář v Mrákově na Šumavě, Florián Lužný, farář v Kateřinkách u Opavy. Th. dr. Jan Marek, metrop. kanovník na Hradčanech, a Ignát Zháněl, farář v Troubsku u Brna.

Když jsem tento návrh přečetl, ozvalo se celým shromážděním: „Kde je Skrdle a Jiroušek? Zapište je tam!“ —

Nezbylo než Skrdleho a Jirouška k navrhovaným připsati a dáti o nich hlasovati. Všichni návržení byli shromážděním jednohlasně schváleni. Ze všech schválených žijí již jen sám; všichni odebrali se na věčnost.

Po slavně skončené valné hromadě sešel se výbor ve schůzi ustavující a tam usneseno, aby oslava pětadvacetiletí konala se určitě po prázdninách, dne 7. října, což se také stalo. ,

*

Slavnostní schůze svolána do čtyř redakčních místností družstva Vlast a dále se za předsednictví dra Rud. Horského.

Po úvodní řeči předsedy mluvili zástupcové nejdůst. pánů biskupů: Th. dr. Jan Marek, metropolit. kanovník v zastoupení Jeho Eminence ndp. Leo kard. Skrbenského, arcibiskupa pražského, Zikmund Ledóchowski, metropolitní kanovník olomoucký, za Jeho Exellenci ndp. dra Frant. Bauera, arcibiskupa olomouckého, Th. dr. Frant. Xav. Kryštůfek, universitní profesor a kanovník u Všech svatých za Jeho Milost ndp. dra Josefa Doubravu, biskupa královéhradeckého, Th. a Ph. dr. Frant. Kordač, universitní profesor za

Th. dra Emanuela Schoebla, biskupa litoměřického, a Th. dr. *Josef Burian*, kapitolní děkan vyšehradský za Jeho Milost ndp. Josefa Hůlku, biskupa českobudějovického.

Dále mluvili ještě o minulosti a činnosti i vznešeném významu družstva Vlast přítomní přátelé družstva: *Jan Vránek-Pohorský*, básník amerických Čechů a duchovní správce v Omaze, stát Nebraska v Severní Americe, právě v Čechách meškající, *Vlastimil Hálek*, farář v Liboci u Prahy, dr. *Rud. Horský*, redaktor *Tomáš Škrdle*. Redaktor *T. J. Jiroušek* mluvil o výstavě veškerého tisku družstva Vlast od r. 1884 do r. 1909, kterou uspořádal v jednom ze čtyř redakčních pokojů družstva Vlast, kterážto výstava tisku družstva Vlast byla dosud poslední — ale byla úplná.

Básníci: *Karel Bezstarosti*, *Jaroslav Tichý* a *Vladimír Hornov* ve „Vlasti“ roč. XXVI. r. 1909 vítali pětadvacetiletí družstva Vlast pěknými verši a z měst i obcí došlo od spolků, společností, ústavů a jednotlivých katolíků sta a sta pozdravů, že jen seznam těchto pozdravů vyžádal si ve „Vlasti“ roč. XXVI. od stránky 136 až 149, celkem 14 stránek.

Zkrátka, jubileum prvního čtvrtstoletí družstva Vlast nad očekávání se slavně vydařilo a k další práci jeho předáky povzbudilo. Byl to skvělý projev veškeré osvětové a kulturní práce družstva Vlast, která v dějinách našeho hnutí něco podivuhodného znamená.

X.

Sedmý sociálně literární sjezd družstva v Písku. — Nedorozumění dra Horského s red. Tom. Škrdlem o sociálně-literární a zásadní směr družstva Vlast. — Dr. Horský děkuje se z výboru a předsednictví družstva. — Redaktor T. J. Jiroušek zvolen předsedou družstva. — Osmý sociálně literární sjezd družstva na Kladně. — Dvacetiletí sociálního odboru a rozmach družstva Vlast. — Devátý sociálně literární sjezd družstva v Kolíně. — Desátý sociálně literární sjezd družstva v Táboře. — Jedenáctý sociálně literární sjezd na Mělníku. — Osmrti a pohřeb redaktora Tomáše Škrdle. — Redaktor T. J. Jiroušek zvolen ředitelem družstva a farář Vlastimil Hálek zvolen za předsedu družstva. — Dvanáctý a poslední sociálně literární sjezd družstva Vlast v Berouně. —

Ve dnech 5. a 6. června r. 1910 hostilo město Písek družstvo Vlast, jehož členové dostavili se v hojném počtu; konal se tam sedmý sociálně literární sjezd družstva „Na střelnici“.

Čestným a řídícím předsedou byl *Ferd. Chotek*, velkostatkář z Olšav u Sušice, a první řeč měl jednatel a redaktor *Tomáš Josef Jiroušek* z Prahy: „O významu družstva Vlast, jeho odborů a při něm soustředěných spolků“. Po něm mluvil *Vlastimil Jelínek*, učitel v Břevnově u Prahy: „O křesťanských základech ve školství“.

Večer následovala slavnostní schůze opět za vedení Ferd. Chotka. První mluvil *Vlastimil Hálek*, farář z Liboce u Prahy: „*O dílech křesťanské charity a moderní době*“. — Druhou řeč měl P. Karel Toman, kněz řádu křižovnického s červ. hvězdou a farář z Hloubětína u Prahy: „*O křesťanských ženách a moderních ženách naší doby*“. —

V pondělí ráno o 10. hod. konána třetí schůze sjezdu opět za předsednictví Ferd. Chotka a mluvil v ní jako první řečník český spisovatel *Alois Dostál*, farář v Ouvalích u Prahy: „*O dobré a špatné četbě českého lidu*“. — Druhým řečníkem byl Th. dr. Karel Lev Řehák, farář z Prahy. Mluvil „*O Petru Chelčickém, rodáku jihočeském a praotci Českých bratrů*“. —

Sjezd vydařil se návštěvou i provedením velice skvěle.

Pozdravy a požehnání poslali ke sjezdu písemně: Jeho Eminence ndp. Leo kard. Skrbenský, arcibiskup pražský, J. M. ndp. Jos. Gross, biskup litoměřický, J. M. ndp. Jos. Hůlka, biskup česko-budějovický a J. M. ndp. Th. dr. Pavel Huyn, biskup brněnský. — Pozdravy přečetl předseda komitétu pro pořádání sjezdů družstva, farář Vlastimil Hálek.

*

Osmý sociální a literární sjezd Družstva Vlast konal se ve velkém sále restaurace „u Jagrů“ na Kladně dne 5. června r. 1911, jemuž předsedal *Josef Brož*, místní hornický dozorce.

Sjezd byl zahájen v 10 hodin dopol. a první mluvil *Tomáš Josef Jiroušek*, redaktor „*Našich listů*“ „*O buditelském významu Družstva Vlast v lidu katolickém a jeho spolkovém životě*“. — Druhý řečník *Jan Voborský*, místodržitelský zemský úředník z Prahy pojednal „*O dějinách křesťanské charity*“.

Ve druhé schůzi odpoledne ve 2 hodiny za předsednictví *Václava Křížka* staršího, zahradníka z Liboce u Prahy, mluvil učitel *Vlastimil Jelínek*: „*O významu křesťanství ve škole a výchově mládeže i mimo školu*“. — Po něm mluvil *Vlastimil Hálek*: „*O katolickém i protikatolickém tisku a obraně katolíků*“.

V třetí schůzi odpol. o 5. hod. předsedal *Stanislav Novák*, místní hornický naddůlní, a mluvili: *Alois Dostál* „*O řemeslnických cechách, jejich vlastnostech, regulích a tradicích*“ a Th. Dr. Karel Lev Řehák „*O učení mistra Jana Husa a následcích, které z něho národu českému vzešly*“.

Sjezd se vydařil a byl obelán velice četně katolickým hornickým lidem i členstvem z místní křesťansko-sociální jednoty mužů a ze spolku „*Vlast*“, místních katolických žen a dívek. —

Jeho Eminence ndp. Leo Kardinál Skrbenský, arcibiskup pražský poslal písemně k sjezdu pozdrav i požehnání a dal se zastupovati místním děkanem *Ant. Maděrou*, který celou dobu sjezdu zaujímal místo u předsednického stolu.

*

Přibližl se rok 1911 a ve Družstvu Vlast nastal velký, neočekávaný obrat. Uprostřed práce v družstvu a činnosti na venek neshodli se mezi sebou dva vynikající jeho členové: zakladatel družstva Tomáš Škrdle a předseda družstva Th. Dr. Rudolf Horský, který tehdaž byl od roku 1907 také říšským poslancem a od roku 1898 farářem při chrámu Páně sv. Matěje v Šárce u Prahy.

Celý tento případ dosti výstižně popsal Dr. Rud. Horský ve svých „*Epistolách*“ v prvním oddělení „*In causa mea*“ jako příspěvek k dějinám počátků a vývoje křesťansko-sociálního hnutí v zemích českých. Spisek vyšel roku 1926 v měsíci červnu v Cyrilo-Metodějské knihtiskárně v Praze jako otisk článků dra Horského z „Čecha“. V uvedeném spisku všechno by ušlo, ale kdyby byl dr. Horský tušil, že někdo redaktora T. Škrdle proti němu popouzí, byl by snad jednal jinak, a kdyby byl redaktor T. Škrdle věděl, že za doktorem Horským stojí také někdo, kdo jej proti němu poštuje, byl by snad také jednal jinak. Byl by býval konec nedorozumění mezi nimi. Dozvěděl jsem se to, když bylo již pozdě, až r. 1913 od samotného redaktora Škrdle na týden před jeho úmrtím, když sjednávati mezi nimi mír bylo již pozdě. Spor dra Horského s redaktorem Škrdlem a spor Škrdleho s drem Horským týkaly se věcí redakčních a zásadních, nikoliv záležitostí osobních. A proto byl spor tak tvrdým oříškem — k nerozluštění.

Spor propukl v roce 1910 a vedl k tomu, že v nastávající výroční valné hromadě dr. R. Horský na místo předsednické ne kandidoval a redaktor T. Škrdle ve výboru za vedení místopředsedy Karla Ulricha navrhl mne bez mého svolení na kandidátku jako předsedu, ačkoliv jsem byl již třináct let jednatelem a chtěl jsem jím býti i nadále.

Když se tak stalo a celým výborem bylo pro moji kandidátku agitováno, zašel jsem k dru Horskému, který již rok v Družstvu Vlast s eani neobjevil a tázal jsem se ho: „Pane doktore, co tomu říkáte, že mě celý výbor místo vás kandiduje na předsednictví? Já toho nepřijmu. Jak by ta kolegialita naše dvaadvacet let trvající vypadala?“

„Občane, nechte kolegiality kolegialitou, spor mezi mnou a zakladatelem družstva red. T. Škrdlem týká se jen nás dvou. Zájem družstva mějte na zřeteli a kandidatury se nevzdávejte, já u družstva jsem svůj úkol již vykonal.“

Poslechl jsem, a kolegialitu s drem Horským jsem udržoval a jej navštěvoval až do jeho smrti dne 22. prosince 1926 a také nad jeho hrobem dne 27. prosince r. 1926 jsem měl řeč, kterou pak doslovně přinesl „*Pražský večerník*“. Ve „*Vlasti*“ na rok 1927—1928 napsal a uveřejnil jsem velký životopis Dra Rud. Horského, plný pěkných vzpomínek na něho, životopis má cenu sociálně-historickou. Tím jsme v družstvu všichni dokázali, že jsme si dra Horského vážili a na něho nezapomněli.

(Pokračování.)

Kl. V. Mariánský:

Věneček sv. Terezičky.

Znělcový věnec.

1.

Obětní lilie tichého Karmélu,
na stupních oltářních v zasnění ukrytá,
do nebe kvetoucí v klášterním kastelu,
střelou tam do Srdce Kristova zarytá.

Duše tvá přistála v andělském Hallelu,
cesta tvá královská růžově trnitá;
milostná legátka pozemských rebelů,
obět tvá zápalná naše je zástita.

Ježíškův poklade, lisieuxská Světice,
expresní pomocí uznaná denice,
kéž v sluch tvůj zazvoní česká má písnička!

My sijem lenivost, sklízíme bodláčí;
tys k ráji zvolila pěšinu nejkratší,
hrdinné řehole snoubenko mladičká!

2.

Hrdinné řehole snoubenko mladičká,
celý svět nezmoh' tě upoutat v objetí;
z otcova náručí, hýčkaná kněžnička,
prchalas v karmelských řetězů zajetí.

S jarními větérky poutnice jirička
hnízdečko nebeské hledalas k rozpětí;
velebné svátosti věnčená družička,
Miláčku přineslas primulky v poupětí.

Sličnosti tělesné gracie spanilá,
kytici svěžích vñad na oltářs' vsadila,
zrosenou perlami otcovských pocelů.

Drsný řád bál se tě hábitem přiodít —
viděl tě v úžasu o palmu závodit,
růže ti vykvetly na řízy úbělu.

3.

Růže ti vykvetly na řízy úbělu,
nádherná Amforo zhvězdělých lilií;
serafský lásky květ, nebeských ševelů
mladost tvou ke kříži na věky přivíjí.

Srdce tvé míčem je Kristových povelů,
boží jeho rozkoší přitisklas na šíji;
celý svět lisuješ na oltář, na celou,
idol tvůj: Krista být maličkou kopií.

Vůle tvá řeholí přibita ke kříži,
pro lidstvo kaješ se klášterní za mříží,
duchovní zahrady nezmarná včelička.

Družky tvé mladosti dychtivě pijí svět,
ty v číši věčnosti dychtivěj' noříš ret,
mučenek nevěsta, ráje dnes dědička.

4.

Mučenek nevěsta, ráje dnes dědička,
o věno klášterní žebroníš u Říma;
dívenka prosící, horoucí, prostičká,
papeže velkého v rozpacích dojíká.

Po letech k slávě tvé spustil Řím budíčka,
svatosti heroické zvěstuje maxima;
čelenku svatosti vtiská ti na líčka,
korunu věčnosti, které čas nesnímá.

Pověz nám, zhvězděná, jak se to musí vzít:
v jaru let dostihnout nebeských věží štít,
svatosti růže žnout v blátě a plevelu?

Nauč nás drobný čas vyměnit za nebe;
nadhvězdných cílů kurs sladký je u tebe,
spanilá sestřičko zářivých andělů!

5.

Spanilá sestřičko zářivých andělů,
nebeská ofěro Evina údolí,
andělská písničko lidského Bábelu,
edenská růžičko skalnatém na poli.

Bělostná lilie v hříšnosti kartelu,
o mocnou přízeň tvou národy zápolí,
v tobě svět shlíží se, svatosti modelu,
kam ty se usměješ, bolesti nebolí.

Kdo by tě neměl rád, světice spanilá,
co už ti věnečků vděčná zem uvila!
Znělka má chvály tvé skromná je rolnička.

Nechci být pozadu, musím jít s vývojem,
stržený ohlasů slávy tvé příbojem,
celý svět za tebou posílá psaníčka.

6.

Celý svět za tebou posílá psaníčka
do nebe, k oltáři, k sladkému obrázku;
v každém už kostele svítíš jak kytička,
křížek si chovajíc v růžiček úvazku.

Zjevem tvým milostným vznícená dušička
o pomoc žebrou, ochranu, o lásku;
tys doby novější zázračná Sudička,
lahodně řešit znáš nejtěžší otázku.

V úctě tvé závodí pozemská plemena,
vesmír chce pěstovat růží tvých semena,
všechno se slunit jde v přízně tvé dostřelu.

Ty, církve obecné nejmladší princezna,
i srdce zbloudilých lovíš nám, líbezná,
růží dešť roztrásáš do zemských svízelů.

7.

Růží dešť roztrásáš do zemských svízelů,
smlouva tvá svatební, schválil ji Ježíš sám —
v životě ochotní k tvrdému údělu,
dodatek připsal Pán v nebi k tvým výsadám.

„Za trny života, za trpkost štavelů,
za květ tvé mladosti, oběti, lásky plam,
po svatbě přáním tvým dráhy tvé vystelu,
celý svět zahradou růžím tvým odevzdám...”

Sladké tvé proroctví plní již Miláček:
trůnek tvůj ponořil v růžový obláček,
růžový háječek pro svého slavička.

Obláčka nebeská zbystřila lásky žár,
celý svět přinést chceš Ježíši v růží dar,
zemský dol s růžemi obcházíš zlehýčka.

8.

Zemský dol s růžemi obcházíš zlehýčka,
výslužky svatby své roznášíš po zemi;
Slávy Král štědrostí štědrost tvou vyhýčká,
nebe tě nestačí zásobit růžemi.

Ježíš si vychoval z tebe jen mazlíčka,
k prospěchu lidstva a našich běd, blaze mi;
pilná a spěšná jsi nebeská poslička,
vesmíru širého zázračná medička,
na druhé zvonění bdělost tvá nevyčká,
léky a radu máš pro všechny problémy.

Všude již znají tě, všude tě vítají,
v zámorí, v misiích, planety po kraji
všude tě čekají, všude tě volají,
knihovnu vyplní návštěv tvých záznamy.

Chtěl bych říci: nebe tvé málo tě užije,
stokrát tě volají všelidské pašije, —
růže tvá zázračná na bolest spadla mi.

9.

Růže tvá zázračná na bolest spadla mi,
s lékaři v novénách dětinně volaná;
málem již arthritis hrozila marami
s rachoty zápalů přikomplikovaná.

Již jsem se rozžehnal s života programy,
v bezesných nocích jak čekal jsem na rána;
důvěrné modlitby, nebeské balsámy,
zněly v mé horečky písničkou skrývana.

V špitál mne odváží hasičská sanita,
bezvládnou ruinu —; naděj zas vysvítá:
Matičky boží den blankyt stře nad námi.

Dobře mě léčil lék s lékařskou injekcí,
Pán Bůh mne pozdvihl, měl jsem tvou protekci,
pomoz dál, k nebi veď časnosti modlami.

10.

Pomoz dál, k nebi veď časnosti modlami,
důvěra v sílu svou předčasně zklamává;
zhasíná vůle žár plamenem ze slámy,
zkouškou let, tíží ran poznání dozrává.

Hodno je vážit čas citlivě na gramy,
není, ne život ten učená rozprava;
hostina časnosti smysly ať nemámí,
věčný cíl nevede od leva do prava.

Tys hada mámení vítězstvím zmámila,
nauč nás život žít, rekyně spanilá,
moudrostí životní moudřejší Solona.

Naše jsi; kořisti z nebeské výsady;
přístup máš, přš na nás růžové poklady,
na kříže bojišti spása se dokoná.

11.

Na kříže bojišti spása se dokoná,
nebe se otevře šlépěji železné,
denně se vyptávám svatého patrona,
v hagiografii album zře vítězné.

Křížem jen měří se nebeských fasona
potence jeho jsou vrcholné, bezmezné;
kříž byl, je spasení ladička čtvrtónná,
ladící kontrasty v souzvuky líbezné.

Ty jsi kříž přitiskla ke hrudi panenské,
z něho ti vykvetly růžičky edenské;
kéž naše bolesti vůněmi prodýší!

Není ctnost života v askezi oblačné,
nejdou dluh svatosti výkony zázračné,
k Bohu jít dítětem, rozlet je k Ježíši.

12.

K Bohu jít dítětem, rozlet je k Ježíši;
„Nebudete-li jak jedno z těch maličkých...“
Kéž slova Mistrova v hrdou leb zapíše!
Satana srazil v hloub odporné pýchy hřích.

Ty, světlá rekyně nad vášní hroznýši,
před Bohem tálas jak pod sluncem jarní sníh;
poddajná důvěra nebe plán uspíší,
Bůh si vždy liboval v pokoře prostičkých.

Odbojnost mudrácká boží van odráží,
kajcnost, nevina hřmí v nebe zápraží;
pokora — ke hvězdám cestička nejbližší.

Mladičká rekyně nad tělem, nad světem,
do Boha vhroužena dívčích let rozkvětem,
na Bohu visící mazlíčkem dítětem,
velikost v maličkém, velikost tvá nejvyšší!

13.

Velikost v maličkém, velikost tvá nejvyšší,
preciznost v detailu umění vrcholem;
Champion trenuje výkon svůj v zátiší
ctnosti jas rozkveté broušeným hranolem.

Víc je než vládnouti nad vojem, nad říší,
každý dech vyladit nebeským plápolem,
srdce kov vytepat obětmi na číši,
v žáru a lijavci skloněn být nad polem,
plevel plet, zrno, květ rozdávat kolkolem.

Štěpánem, Akvinem nemůže každý být,
normální cesta je mužně výš k Bohu jít,
z cvičených jednotek nezdolná kolona.

Sto drobných výslužeb denně lze nebi nést,
zlatou žeň dolarů z centimů možno plést;
nauč nás, květy žnout z tvrdých a prašných cest,
zázračný výkvěte římského zákona.

14.

Zázračný výkvěte římského zákona,
na nebi současném zářící Venuší;
chmurná jest obloha, děsivá Gorgona,
padá stesk do srdce, skepse cit vysuší.

Štědrost tvou propouští záhrobní opona,
vůně tvá provívá zatuchlé ovzduší;
čeká tě, vítá tě, světová poklona;
krása tvá nevěru z modlářství vyruší,
na duše zoufalé vítězně zabuší.

Biskup náš učený* v synovské důvěře
uved tě v český kraj, ukázal na dveře,
když ti Řím svatozár přizlatil ku čelu.
Který muž po světě tolik má ctitelů?
Kdo tolik rozdal již růžových přídelů?

Pomáhej tělu a posvěcuj duši svět,
záračně působí rajský tvůj lék a květ;
rozdávej, vracej se pro růže k nebi zpět, —
obětní lilie tichého Karmelu!

15.

Obětní lilie tichého Karmelu,
hrdinné řehole snoubenko mladičká!
Růže ti rozkvetly na řízy úbělu,
mučenek nevěsta — ráje dnes dědička.

Spanilá sestřičko zářivých andělů,
celý svět za tebou posílá psaníčka;
růží dešť roztrásáš do zemských svízelů,
zemský dob obcházíš s růžemi zlehýčka!

Růže tvá záračná na bolest spadla mi!
Pomoz dál, k nebi veď časnosti modlami;
na kříže bojišti spása se dokoná.

K Bohu jít dítětem, rozlet je k Ježíši,
velikost v maličkém — velikost tvá nejvyšší —
záračný výkvěte římského zákona!

Tomáš Josef Jiroušek:

K sedmdesátiletí ThDr. Fr. Reyla.

Tak dočkal se již sedmdesáti let? Jak ta doba našeho života nám
nepozorovaně unikla! Poznali jsme se a po prvé si ruce stiskli dne

* *Th. Dr. Karel Kašpar, arcibiskup pražský.*

18. dubna r. 1892, když mně bylo 34 let a Msgre dru Františku Reylovi 27 let. A dnes mně je 77 let a jemu 70 let — tak jsme ve věku pokročili. Ale aby se někdo v nás nemýlil, pravím: „Staří nejsme!“

Když před šesti lety slavil Msgre dr. Frant. Reyl čtyřicáté výročí svého kněžství, psal jsem krátce a po prvé jeho životopis pro „Lidové Listy“, kde byl i s jeho podobiznou dne 14. července 1929 uveřejněn — a dnes? Když Msgre ThDr. Frant. Reyl dožil se svého sedmdesátiletí, měl bych mlčeti? Nikoliv! Zase o jeho životě a pracích na základě svých zápisků něco pozoruhodného, cenného a také veselého povím.

Bylo to v pondělí velikonoční, dne 18. dubna r. 1892, kdy do Král. Hradce přijel jsem, jsa pozván byv pořadatelem veřejné dělnické schůze „na Střelnici“, abych tam promluvil k přání dělníků: „O základech křesťanského socialismu a řešení otázky dělnické“. — A do schůze přišli nejen katoličtí tovaryši z místní jednoty, ale také i sociální demokraté, aby jednou slyšeli, kterak řešiti se bude otázka dělnická i za tohoto nového — křesťanského socialismu. Nálada byla povznášející v celém shromáždění. První před zahájením schůze se mně představil mladý kněz *Frant. Reyl*, místopředseda Jednoty katolických tovaryšů v Hradci Králové, z jejíhož popudu se schůze konala. Zalíbil se mi. Stiskli jsme si ruce k upřímnému přátelství ve spolupráci a ani nás oba nenapadlo, že to přátelství tak dlouho bude trvati. Pracovali jsme ve hnutí katolického lidu v Čechách od roku 1892 dodnes — slovem i perem. A jak dlouho budeme ještě pracovati, to všechno bude záležeti na milosti od Pána Boha.

Schůze „na Střelnici“ tehdáž velice četně navštívená byla zahájena svolavatelem, katolickým tovaryšem *Duchnou*, který byl také zvolen za předsedu schůze a za místopředsedy katoličtí tovaryši *Ant. Šindelář* a *J. Bouček*.

Mluvil jsem ve schůzi přes hodinu a za časté pochvaly i přítomných sociálních demokratů. Po mně přihlásil se ke slovu *Frant. Reyl* a k mému úžasu mluvil velice nadšeně o dělnické otázce, o pochodu dělnictva k cíli upravení poměrů dělnických a k řešení otázky sociální. Z jeho vystoupení viděl jsem, že vedle Th. Dra Rudolfa Horského bude v Čechách a zvláště na Královéhradecku vynikajícím sociologem, spisovatelem i řečníkem. A ve svém názoru jsem se nezklamal, jak jeho minulost a práce literární svědčí. V Msgre Th. Dru Frant. Reylovi máme předního českého sociologa, jako jej měli bratři Moravané v Th. Dru Robertu Neuschlovi, prof. náboženství v Brně — jakožto spisovateli.

Schůze dopadla nám velice pěkně i resoluce námi navržená byla jednohlasně přijata. Tak jsem seznámil se s Msgrem Th. Dr. Frant. Reylem. A od té doby dr. Reyl jezdil do Prahy na sociálně-literární sjezdy Družstva Vlast, pořádané v letech 1896, 1900, do

schůzi Zemského sdružení katolických vzdělávacích spolků v Čechách, v jehož čele stál Th. dr. Josef Burian a po něm Msgre Frant. Vaněček, oba vyšehradští kanovníci. A já jsem tam byl vedle nich jednatelem tohoto sdružení šestadvacet let. Zakládajícím členem Družstva Vlast je Msgre dr. Frant. Reyl ode dne 4. srpna r. 1891 — tedy přes 44 let. V čele Jednoty katolických tovaryšů v Hradci Králové jest od roku 1889. Mimo to je od r. 1900 diecésním předsedou všech jednot katolických tovaryšů na Královéhradecku. Dále účastnil se od založení v Politickém sdružení a v Tiskovém diecésním sdružení v Hradci Králové. Mimo to zúčastnil se v Hradci všech pořadatelských schůzí k svolávání všeobecných i krajských sjezdů a v mnohých schůzích byl jednatelem.

A v Praze? Ať zde byla jakákoliv významná schůze nebo porada o hnutí katol. lidu, kdo mezi nás z venkova první přijel, byl dr. Frant. Reyl. O, jak často před takovou poradou nebo schůzí ubírali jsme se spolu večer, den před schůzí a za tmy na Vyšehrad informovati se tam u pana dra Jos. Buriana, co a jak příštího dne do schůze je uchystáno, abychom věděli, co a jak tam máme mluvit. A kolika schůzí našich na Královéhradecku účastnil se dr. Reyl a co sám jich uspořádal a v nich řečnil! To ví sám nejlépe.

A konečně, co mám o ně mřící jako o politikovi, sociologu a spisovateli? Nic více nemohu říci než tolik, že samostatných politických a sociálních brožur a spisů jsem napsal osmadvacet, ale dr. Frant. Reyl jich napsal přes třicet a vedle toho psal ještě články: do „Čecha“, „Obnovy“, „Českého východu“, „Hlasu lidu“, „Alétheie“, „Rozhledů při Čechu“, „Studentské hlídky“, „Vlasti“, „Časopisu katolického duchovenstva“, „Dorostu“, „Serafinského přítele dítek“, „Mariánského almanachu“, „Almanachu bohoslovců ců královéhradeckých“ a mimo to ještě sám redigoval a psal sbírku „Časové úvahy“ v letech 1897—1910, v níž do roka vyšlo vždy nejméně dvanáct čísel, doktorem Reylem většinou napsaných a vypravených na veřejnost. Tohle všechno znamenal a znamená mezi námi v letech 1889—1935 — Msgre Th. dr. Frant. Reyl! Není to hezký nástin jeho práce? Myslím, že ano.

A které pak knížky a brožurky Msgre dr. Frant. Reyl napsal? A jakého obsahu byly? Hned vám to sdělím, ale počkejte, musím do svého bohatého rukopisného archivu. — Nuže, Msgre dr. Frant. Reyl napsal a vydal tiskem postupně podle let tyto knížky a brožury:

Roku 1892: „Český kněz“. — 1894: „Obrana úcty sv. Jana Nepomuckého“. — 1897: „Dobrodinečkové.“ Obrázek z blahobytu rolníků. — 1899: „Jan Valerian Jirsík, biskup českobudějovický“. — „Deset let Jednoty katolických tovaryšů královéhradeckých v roce 1899“. — 1900: „Význam katol. spolků.“ — „Církev pronásleduje vědu?“ — „Oslava Husova.“ — 1901: „Blíže k Římu.“ — „Žaloba vyděděnců XX. věku.“ — 1902: „Vyznání starého hříš-

níka.“ Obrázky ze sociálně demokratického hospodářství. — „O sociálním významu sv. zpovědi“ (ve třech vydáních). — „Zpráva o druhém sjezdu katolíků československých v Hradci Králové, konaném ve dnech 24. a 25. srpna 1902.“ — 1903: „Veliký biskup Brynych“. — „Úkoly sociální politiky.“ — 1904: „Klíč k bohatství.“ — „České státní právo.“ — „Mariánské jubileum a Lurdy.“ — „Jeden rok v novostavbě bisk. Borromea.“ — 1905: „Braňme se tiskem!“ — „Návštěvou u Slovanů“. — 1906: „Pedagogická úvaha o štěstí.“ — „Manželství přirozené a svátostné.“ — „Reforma manželství.“ — 1907: „Církev a škola.“ — „Proti Volné myšlence.“ — 1908: „Proti volné škole.“ — „Volby do českého sněmu.“ — 1909: „Machar a křesťanství.“ — „Zpráva o pátém Všeobecném sjezdu československých katolíků, konaném dne 28. až 31. srpna r. 1909 v Hradci Králové.“ — „Úkoly sociální politiky.“ — 1911: „Padesátiletí Borromea“, slavnostní řeč ze dne 25. března r. 1911 v Hradci Králové. — 1912: „Charakter.“ — 1914: „Jádro křesťanské sociologie.“ — 1924: „Sociologie v politice“ (kniha ve třech dílech). —

Až tohle vldp. Msgr dr. Reyl bude čísti, zamyslí se nad tím, sám sebe se bude možná tázati: „Kde to všechno ten Jiroušek sehnal? Vždyť já sám se nepamatuji, ve kterém roce jsem co napsal a tiskem vydal.“ — Ano, ano. To by musil monsignore dr. Reyl viděti můj rukopisný archiv, zpracovaný za dobu šedesáti let od r. 1875 do r. 1935 a bylo by mu jasno. Nuže, prozatím jen tolik, aby Msgr dr. Frant. Reyl věděl, že přes čtyřicet let, když jsme spolu pracovali, hlavně v Praze i na Královéhradecku, musím jej a jeho práce znáti a také znám — proto, že ho mám rád.

Ještě malou událost ohledně té znalosti, aby se ještě dnes, až to bude čísti pan Msgr dr. František Reyl, od srdce také trochu zasml:

Bylo to ve středu dne 23. ledna r. 1927, kdy Československá strana lidová pořádala v sále Národní kavárny v Praze první svůj společenský večírek, na nějž jsem byl také písemně pozván. Když jsem vkročil do sálu, bylo mně náhodou jíti podél velkého stolu, u něhož mezi mnohými našinci seděl také senátor Národního shromáždění Msgr dr. Frant. Reyl. Nepovšimnuv si nikoho z přítomných, odešel jsem hezky daleko k prázdnému stolu a tam jsem si usedl, a nebyl jsem si vědom, že jsem provedl malou chybu. Byl jsem tehdy zamyšlen, počala na mne dorážeti moje nemoc — kloubový revmatismus. Msgr dr. Frant. Reyl si toho povšiml, že jsem se u stolu, kde seděl, ani nepozastavil, za chvíli vstal a přišel ke stolu, kde jsem seděl. Pohleděl na mne a tázal se mě: „Což mne již neznáte?“

„A proč myslíte, pane senátore, že vás již neznám?“ dovolil jsem si tuto otázku.

„No, proč? Ze jste šel podle našeho stolu a nikoho, ani mne jste

si tam nepovšiml, ačkoliv jste nás tam všechny viděl," vysvětloval mi dr. Reyl.

„Račte prominouti, monsignore, dopustil jsem se chyby, to je pravda a prosím za prominutí; nemyslel jsem při tom nic oposičního a nepřátelského. Byla to chyba, spáchaná nevědomky, když jsem byl zamyšlen.“

Msgr. dr. Reyl se usmál a v žertu ještě pravil: „Já jsem měl za to, že mne už neznáte.“

„I znám vás, veledůstojnosti, znám vás dobře a jednou vás o tom přesvědčím — a důkladně,“ odpovídal jsem a podáváje Msgr. dr. Reylovi ruku, stiskl jsem mu ji na přátelství upřímně. Toho večera byli jsme oba ve veselé náladě. A dnes? Dnes se Jeho Milost vysoce důstojný pan Msgr. dr. Frant. Reyl může zde přesvědčiti, že tenkrát jsem mu nelhal, když jsem řekl, že ho znám dobře. A až se o tom přesvědčí, jistě se této naší epizodě ze srdce upřímného zasměje jako tenkrát, ačkoliv ještě důkazu o té mé znalosti jeho prací neměl, jako má jej dnes zde...

*

A nyní také něco z jeho života jako kněze a vůdce duchovního.

Msgr. Th. Dr. Frant. Reyl narodil se dne 20. února roku 1865 v Josefově. Studoval v Hradci Králové, kde byl dne 14. července r. 1889 na kněze vysvěcen. První jeho místo jako vikaristy, bylo při farnosti a chrámu Páně sv. Ducha v Hradci Králové a mimo to pomáhal také v biskupské konsistorní kanceláři, až roku 1890 byl jmenován vicerektorem bisk. chlapeckého semináře Borromea. Roku 1893 byl biskupem Edvardem Janem Nep. Brynychem ustanoven ředitelem Borromea. Roku 1909 byl povýšen za rektora kněžského semináře v Hradci. Tak v prvním dvacetiletí svého kněžství pracoval na vinici Páně a při tom studoval bohosloví, až byl dne 9. prosince r. 1897 na pražské universitě povýšen na doktora bohosloví. Zkušenosti také nabyl ve světě, neboť v době prázdnin často cestoval po Francii, Itálii a Německu.

Mimo svoji určitou kněžskou působnost pracoval také jako výpomocný katecheta a jako druhý exhortátor při vyšší reálce a na bohosloveckém učilišti, kde byl učitelem sociologie. A konečně v letech 1897—1907 suploval profesuru Nového zákona. A nebyl za svoji práci zapomínán. Biskup Brynych, jak přišel r. 1893 do Hradce Králové, ihned jmenoval dra Frant. Reyla bisk. notářem, aby mu do práce duchovní dodal ještě větší chuti. A dále to šlo postupně. Biskup Th. Dr. Josef Doubrava r. 1905 jmenoval dra Reyla skutečným konsistorním radou a přísedícím biskupské konsistoře a sv. Otec Pius X. vyznamenal jej záslužným křížem „Pro ecclesia et Pontifice“ a tím postup dra Reyla byl i urychlen, že byl zvolen sídelním kanovníkem královéhradeckým, ještě před vypuknutím světové války. Dále byl z Říma jmenován Monsignorem, papež-

ským prelátem a sv. Otec Pius XI. povýšil jej na papežského proto-notáře. Posléze stal se dr. Reyl kapitulním děkanem. A za jeho práci a námahu jako kněze ještě toho hoden, zasloužil si toho. Na-
pracoval se dost a dost.

A jako politik a křesťansko-sociální buditel našeho skoro půl-
století, zasloužil si také, že po třikráte: r. 1920, r. 1925 a r. 1929
byl čsl. stranou lidovou kandidován do senátu a vždy senátorem
zvolen. A to samotného mne takové uznávání těšilo. Proto dnes
není v lidovém táboře člověka, který Msgre dra Frant. Reyla zná
a sleduje hlavně jeho činnost vzdělávací, aby si ho nevážil a s úctou
o něm nemluvil. Je mezi námi a zvláště starými pracovníky — prů-
kopníky, abych tak řekl, všeobecně vážen. A jeho díla, jako jeho
velká kniha z roku 1924: „Sociologie v politice“ zaručuje mu i
pro budoucnost mezi lidem katolickým první místo mezi českými
sociology. Ano, tato kniha je základem k cíli našich zásad. Tolik
jsem usoudil po jejím přečtení.

Na další dráhu života po té sedmdesátce dej Pán Bůh všechno
dobré Msgre Th. Dru Frant. Reylovi! Zasloužil si toho plně.

Nina Svobodová:

Prsten z granátů.

Zářivý paprsku nejprudších ohňů,
zkamenělá a nádherná krvi mé rodné země,
květe hlohu do zlatých blesků zasazený,
nachová jiskro, hvězdo z plamene —
na ruce nosím vás v prstenu —
v prstenu z českých granátů.

Ve třpytné chvíli, kdy radost jásá,
stříbrnou polnicí nad šedí cest,
ve sladké závratí kouzelných vidin
na ruce nosím plamen z purpuru —
prsten z českých granátů.

Až jednou dojdu na konec cesty,
dřív než se poslední den nad horami skloní —
pak ze slábnoucí ruky sejmu zkamenělý oheň —
planoucí prsten z českých granátů.

Pak dřív než pohřbí unavené tělo
do země posvátné, jež fialkami voní,
na prstě některé ze zlatých světlic

vonícím šerem chrámů bude plát
můj prsten z českých granátů.

Na prstě světice, té, která zvítězila
nad temnou nevěrou ďábelských stínů,
nad mořem bez konce zlých žádostí světa,
na prstě té, jež propast života přešla,
ohnivou růží a věčným světlem
modlit se bude, modlit závratně,
za všechny v bolestech stínech ztracené...

I za spásu mé duše zkamenělý oheň
hlohovým květem se rozžehne —
v prstenu z českých granátů.

Jan Voborský:

Tři Irény.

Románek jednoho dne.

Vrátiv se do Prahy po třídní inspekci přípravných prací na území projektované údolní přehrady a vodní nádrže u Vydrovic, pobyl stavitel Jakubský jako odpovědný ředitel stavby dosti dlouho v technických kancelářích, umístěných v přízemí jeho prostorné vily, dal zkušenému vedoucímu inženýrovi další, určitě již znějící dispoice a pokyny pro podrobné výpočty a propracování různých detailních plánů, načež odebral se do své pohodlně a účelně zařízené pracovny v prvním poschodí, aby — sestaviv postupně rozličné náčrty, poznámky a fotografické snímky — po obědě přikročil k sepsání konceptu podrobné zprávy a hlavního pořadu pracovního, jak nařízeno ministerstvem veřejných prací, které při velkém národohospodářském a zemském významu tohoto dlouho odkládaného stavebního podniku vřadilo do rozpočtu úhradu 50 procent celkového nákladu, jdoucího do vysokých desítek milionů. —

Zahloubal se tak pilně do psaní, že nedokončil ani svou oblíbenou odpolední cigaretu — ba nedopil ani černou kávu, na které si jindy vždy tak labužnický pochutnával.

Teksty, hustě protkávané formulemi a číslicemi, jen mu kypěly pod pérem a dopisoval již druhý arch, když k němu do pracovny vešla jeho choť Iréna v roztomilém župánu jahodové barvy s volně přeloženým límcem a s krajkovými manžetkami u širokých rukávů, které dovolovaly, aby ukázala dva zlaté náramky, navlečené na jejích krásných bílých pažích. — Vešla a otevřela do za-

hrady také ještě druhé okno, před nímž na dlouhém květinovém stojanu bujně rostly tmavozelené aspidistry a keřovité zimostrázy, střídající se s ohnivou červení bohatě kvetoucích pelargonii. —

„Zapomněl sis, maníčku, dole v kanceláři raglán a klobouk,“ pravila. „Dala jsem to do předsíně.“

„Proč ty sama. Což to nemohla obstarat služebná?“

„Jsem ráda, že se o ní zmiňuješ. Chtěla jsem se tě už několikrát zeptat, jakpak jsi s ní spokojen?“

„Proč by ne? Vždyť vše správně vykonává, ač se mi zdá, že není zrozena pro takovouto službu?“

„Myslíš?“ zapochybovala — zatemnivši hlas — paní Jakubská.

„Sama přec řekla, že dosud ještě v žádném místě nebyla. Mimo to jest u nás teprve příliš krátký čas, než abychom mohli souditi o jejich dobrých neb špatných vlastnostech.“

„Ovšem že, ovšem, jen aby jí snad nebylo ublíženo, krasotince — snad je dokonce z panských plenek — Irénka, kdo to kdy slyšel — služebná a — Irénka!“ dokládala paní Jakubská ironicky. Na chvíli někde v myšlenkách se zatoulavši, pokračovala zas v hovoru:

„Pověz, Adolfe, nedělá na tebe dojem osoby, řekněme, tak trochu jako drzé?“

„Dokonce ne, spíše bych mínil, že je velmi ostýchavá, jako něčím zakřiknutá.“

„Ta a ostýchavá? Chi-chi“ procedila paní Jakubská pevně sevřenými rty. „Ostýchavá — a dívá se vždy po tobě, jako by tě odněkud už znala, ba žeť, můj milý...“

Stavitel Jakubský, jenž až dosud i mezi řečí probíral se v papírech, jako bodnut, celou mužnou postavou vztýčil se u stolu při těchto slovech své ženy.

„Ale, ale Iréno! Co tě napadá! Tohle děvče v sedmnácti letech...“

„Osmnáct je jí, vím to!“

„Tedy dobrá, budiž po tvém, osmnáct! Což by ostatně pro můj věk bylo velmi lichotivé.“

„Nedivila bych se nikterak, mám podle všeho dar druhého zraku pro budoucí náhodnosti, tuším je a snad je i urychluji.“

„Hleďme — to snad jen žertuješ...“

„Nežertuji — mně jde o trpkou pravdu. Hledám — chci nalézt!“

„Tak, tak, tedy takhle se věci mají. Nazvedáš roušku s velmi zajímavého zákoutí svého nitra a saháš na klaviatuře citů v úder smutných, nepříjemných akordů. Žárlíš? To přece jest, Iréno, maličké, ne-li přímo směšné! — A ještě při tom — na koho žárlíš vlastně? Na služebnou! Na štěstí však není na celé té hlouposti ani zbla pravdy. Chceš-li hledat, hledej si! — — A teď bych, prosím, zase rád klidně pracoval dál!“

„Dobrá, dobrá, však uhlídáme...“ pravila paní Jakubská a jako uražena, zvolna odcházela z pracovny, křídově pobledlá — na prahu vzdorně pohodila hlavou, až se jí stranou sesmekl na bělostném hrdle náhrdelník z krvavě rudých granátů, které úběl pleti ještě zvyšovaly. — —

*

Adolf Jakubský, dnes už slušně ztělnatělý a s prvními stopami příští lysiny nad silně vyklenutým čelem, oženil se před patnácti lety jako chudý, ale přímo geniální stavební inženýr s Irénou Čermakovou, jedinou dcerou bohatého komerčního rady a majitele strojních cihelen, zvaných „na Cikánce“, jenž ji obvěnil nejen vydatnou pomocí peněží a drahou výbavou, ale také krásnou vilou, nynějším jejím domovem.

Zilí až dosud v nejlepším shodě — nebe jejich manželství nezastínil dodnes ni nejmenší šerý mráček — a přec jen nebyla paní Jakubská zúplna šťastnou dle dávného přání svého, neboť tajný stesk hlodal na její duši: neměla děti!

Často bývala zasmušilá, zamklá a ráda vyhledávala samotu a v ní roušku trochu zapomenutí pro tento snadno vysvětlitelný stesk, k němuž družily se také různé, někdy i titěrné nepříjemnosti se služebními, s jejich častým střídáním a posléze také opravdová nesnáz a stále tísnivější starost, jak a kterak nalézt osobu naveskrz spolehlivou, dovednou a čistotnou, aby nemusila paní při všem být a všude mít oči. Proto jí někdy a hlvaně za nepřítomnosti mužovy sedal šedý mrak na čelo krásné tak, že by i sama Juno byla na ně hrdá — dnešní služebné, toť divný nárůdek, hodně platu, hodně práv, ale práce pokud možno málo, či raději nejméně a při tom mnohá nezkazí jen, co neudělá! O plat nešlo paní Iréně, to by neskrblila, ani o právo, to by nezkracovala, jí šlo o přesnost v povinnostech — bez dobré služebné nelze se na dlouho obejít, neboť posluhovačka, hranatá vdova po polírovi Zemanovi, jinak sice nezbytná v domácím inventáři, ta byla dobrá nanejvýš tak pro hrubší práce a se smetákem, kyblíkem a úterkou v ruce pro úklid v domě a v přízemních třech kancelářích, ale v kuchyni by se všechno před ní trásl a střepů by bylo víc než umytého nádobí. Mimo to byla to osoba tak náramně hovorná, že i sama energická paní Irena jen stěží mohla umlčet přísným pohledem a slovem krákorku, po jejíž divoké cikánštině leckdy zbyla nemilá stopa jak po slepici, která procházela v černé hnojůvce.

Jistě zcela správně a rozumně utěšovala se paní Jakubská, že není radno, neřku-li možno, mnoho požadovati od té Zemanice, jak jí po zednicku říkali, která hned od mládí nejlepší svá léta ztrávila mezi vápnem, maltou a cihlami a teď byla snad ještě tak nejlíp dobrá k uhrabání písku na pěšinách a k požívání trávy na zahradě. Proto si paní Jakubská při zkušenostech z domu rodičů i bez služebné sama a ráda, vědouc, že si tak musí vypomoci někdy i

sousedka paní doktorová nebo ministerská radová, ledacos obstala, nad čím by bezradně stála ta neb ona mladičká paní, které by rady nedalo ani heboučké kombiné a rozumu nepřidaly ani lakové střevíčky. Však ona se nějaká služebná už najde a doufejme, že vyhoví, že se do práce pěkně vpraví jen ne žádnou Slezačku v hedvábné jupičce těsně k tělu, parádní šustivé suknici a květovaném šátku, jak jsou ta děvčata teď v módě, ale jen tak ponejvíc k dětem — a těch dětí tu přebohužel není!

To vše tedy byla by paní inženýrová, dáma krásné postavy a milé tváře snad nějaký ten čásek ještě poměrně lehce snesla a při pozhnaném blahobytu a věrné lásce svého muže dvojnásob ráda nesla ještě i dnes ráno, kdy po východu slunce do šira jak zlatou branou rozvíral se krásný, nebesky krásný den, plný slibů radosti a plnící pracovnu mužovu i její rozkošný budoár těžkou vůní jasmínu, jehož křovité skupiny, přímo zasypané bělostnými květy, tvořily vábné ostrovy v zahradě, obklopující výstavnou vilu se tří stran — ale měkké náruči duše paní Jakubské již již takřka klevalo pod žulovou tíhou zcela jiné starosti, dosud nikdy netušené.

Kterého dne as před třemi nedělemi dostavila se do vily mladá dívka a nabídla paní Iréně svoje služby. Neměla sice písemných doporučení, jen kritici a domovský list s sebou přinesla, jevila však mnoho dobré vůle a hned zprvu neobyčejně mile zapůsobila svým sympatickým, ba až distinguovaným vzhledem.

Jsouc již dosti dlouho bez služebné, přijala ji paní Jakubská na zkoušku.

Však zakrátko nebylo jí chování se této dívky zrovna dvakrát vhod — duševní neklid paní Irény každodenně se vzmáhal.

*

„Uhlídárne...“ tiše a téměř neslyšně opakovala paní Jakubská, odcházejíc z mužovy pracovny. „Něco se mezi nimi děje — ale zjednáám si jistotu buď jak buď a vím, že jedné chvíle budu ji mít na dlani jak ořechové jádro... mne ta holčina neomámí svou ohotou a prací, že je až radost kamkoliv se podívat a neošálí mne tou svou lasičí svižností, se kterou všude do nejmenšího smítka a prášku uklízí a všechno, všecinko dělá, jako by to dělala z pouhého potěšení a sama pro sebe... jistě že Adolfa jak motýla na světlo svíčky chytá plavě rudou barvou bujného vlasu, zlatitého na světle, žhoucího na okraji prstenců a svůdného pod bílým čepečkem — chytá jej, chytá i skvělou bělostí pleti, kterou bývá žena odškodněna za domnělé nepřijemnosti té ryšavé barvy...“

Vešla do kuchyně, kde služebná Iréna, používajíc volných chvil blízkého svatvečera Božího těla a sedíc u otevřeného okna s krémovými volánkovými záclonkami, zabývala se háčkováním nějakých krajků — mělať již záhy po obědě a svačině vše ve vzorném pořádku — co od kovu na velkém sporáku a všecko nádobí jen

se lesklo vycíděno jako by ze zlata a stříbra bylo v útulné vzdušné kuchyni, v níž se bílý nábytek ladně odrážel od světlehnědého linolea podlahy.

„Pročpak civíte za takového krásného počasí doma?“ ptala se paní Jakubská. „Až do večere máme ještě víc než dvě hodiny času a jiné pilné práce není — jak vidím, máte vše hotovo. Jděte si tedy trochu na procházku — a kdybyste šla třeba jen dlouhou platanovou alejí k Hradčanům, lépe vám to na čerstvém vzduchu poslouží, než kazit si oči při takovém piplavém háčkování — jděte jen, jděte. A ve svém pokojíku zavřete okno — ona ta vůně jasmínů je skoro až silná, abyste snad v noci neměla bolení hlavy a nějaké divoké sny...“

Jako by ve své prostoduchosti ani nepocítovala jehličky posledních slov, Irénka takřka jen zašeptala díky provázený zdvorilou úklonkou, narychlo se z kuchyňského úboru s ažurovou zástěrkou převlékla a odešla v prostém šedém šatě, i při té prostinké úpravě elegantním a v laciném kloboučku rovněž šedém s perleťovou sponkou na straně, však velmi slušivém.

As za půl hodiny po té vstoupila paní Iréna opět do mužovy pracovny.

„Adolfe! — — Adolfe...“

„Nu — co je zas nového?“

Leč jediný jen pohled na ženu, ve tvářích voskově bledou a silně vzrušenou, zneklidnil její nadmíru.

„Prosím tě, zavři okna — třesť mi hlava a skoro omdlávám — to od těch jasmínů — a —“ nedopověděla, jak by mlčením zažehnávala blížící se domácí bouřku.

„Iréno, Iréno, co se s tebou děje? Co je zas? Tak se přece posad a mluv — mluv!“

„Poslyš tedy,“ pravila paní Jakubská. „Poslala jsem tu vykutálenou služebnou, tu Irénu, na procházku a za její nepřítomnosti prohlédla jsem si její pokojík. Má tam vše hezounky a čistě upraveno jako nějaká princeznička z pohádky... prohlédla jsem vše... nebylo to snad zrovna příliš taktní ode mne, ale musilo to být. Nechtěla jsem ještě déle trpěti dosavadní nejistotou... měla jsem hned zpočátku podezření, rostlo, kypělo... ano, chtěla jsem vědět vše... a nyní vím!“

„Víš, že jsi mou ženou!“ pravil Jakubský hněvivě.

„Vím, ale nejsem koketou, zvyklou na pletichy vášní — a nejsem-li ti snad ničím jiným než ženou, jsem tedy méně než ženou!“ Bylo vidět, že paní Jakubská je velmi pobouřena a zneklidněna.

Zdůrazňujíc posléz pronesená slova ostře řezavým přízvukem, pátravě se zadívala Jakubskému do očí, před nimiž mu pak blesku-rychle přidržela nějakou podobiznu.

„Znáš ho? — Znáš? Pověz?“

„Kýho výra? Jak tohleto — —?“

„Tenkrát ti bylo — dohaduji se, as dvaadvacet nebo třiaadvacet let. Tedy as dvě léta před naší svatbou . . .“

„A co vlastně — co tím míníš, co chceš tím říci?“ jaksi zpola provinile usmíval se stavitel, žmole v prstech nedopalek doutníku.

„Co? A ty se ještě ptáš? Hnedky zviš!“ tak drtila slovy paní Jakubská, usedajíc do koutku brokátové pohovky a opírajíc se o kyprou podušku v podobě vějíře z těžkého kobaltového hedvábí s vyšívanými zlatými orchidejemi — a zatím co živý ruměnec novou silou prokvétal bledostí její pleti, mluvila dál oživlou energií ženy v citech svých zle uražené: „Tenhle tvůj obrázek nalezla jsem v Irénině pokojíku.“

Jakubský ve chvíli té všecek zrovna zahořel a v náhlých rozpácích zvolal:

„V Irénině pokojíku . . .??“

„To je zvláštní, vid?“ odvětila paní Jakubská pichlavě, jako by špendlíky pod nehty vbodávala. —

Nedůtklivě trhl ramenem a hned jako by se bránil, mrzutě a temně odporoval: „Soudíš jak při nějakém tajném soudu, sama vše halíš černým sukrem zaujatosti, podezření a mylných dohadů, sedších z přímé cesty klidné úvahy . . . tato podobizna . . .“

„Ty uhýbáš s přímé cesty, ty sám — jenom vzpomínej a upamatuj se,“ naléhala žena na svého chotě.

Stavitel, v němž již varem kypěla zlost, zvolal drsně: „Křivdíš, nemajíc příčiny, nevědouc jak ošklivě — tato podobizna musí přec být ve velkém albu v tvém pokoji, ten list zrovna před naší kabinetní podobiznou svatební z atelieru Langhansova . . . na té se, závoj vzdušný majíc přehozen přes kytici bílých růží, usmíváš, jako bys byla přišla rovnou z kůrů andělských — inu ovšem, před tolika roky . . . přestaň tedy a nerozčiluj mne, bláhová . . .“

„Ta tam jest, ta podobizna, však jsem se již přesvědčila,“ svírala paní Jakubská dál a pevněji, přicházíš trochu pozdě s moudrou svou radou, je tam, a proto je celá věc tím záhadnější — ostatně, což já zrazená znám všechny tajnosti tvých zásuvek a tvého — smýšlení . . .?“

„Znej či neznej — ale zdá se, že dnes znáš jenom svou mučivou, protivnou umíněnost . . .“ a udeřiv pěstí do stolu, jízlivě a hněvivě tázal se, obrácen k paní Iréně zády: „Nebylo by milostivé paní libo, obrátit list a bavit se o něčem jiném, rozumnějším . . .? Ráčila dosud mluvit o věci hodné nejbujnější fantasie pisatele detektivek nebo romanopisce, jemuž nesejde na nějakém nesmyslu . . . a ten nesmysl už tu je, neboť milostpaní zvětšuje a ráda by tím svým druhým zrakem viděla ubohou služebnou v postavení, ve kterém se nacházely již mnohé ženy, pobloudivší teprve potom, když byly obviněny neprávem . . .“ ale snad ještě nedomluvil, když v tom bylo zlehka zaklepáno na dveře — oba se zalekli, co to, kdo to . . .

Paní Jakubská šla otevřít. Služebná Iréna vešla. „Přicházím, milostivá paní, zeptat se, co račte si přát dnes k večeři.“

Nedostalo se jí hned určité odpovědi, avšak znenadání vstavila jí paní Iréna osudnou podobiznu před užaslé oči.

„Znáte tohoto pána?“

Dívka zděšeně vzkřikla a úzkostlivě pohlédnouc na pana Jakubského, zapotácela se, jen tak tak se zachytivši za dveře, by neklesla k zemi.

„Chtěla byste mi, panenko, vysvětlit, kterak se tato podobizna mého muže ocitla ve vašem pokojíku?“

Jak zlekané a polapené ptáče na čelém těle se chvějíc, shroutila se Iréna k nohám paní Jakubské — jemný instinkt probouzel v ní silný odpor proti tomu, že netknuta nějakou vinou, byť i nejmenší, má býti zatahována do tenat nepochopitelného zmatku zlých pochyb a horších ještě snad nevyjasněných domněnek rozezlené žárlivé paní.

„Oh, milostivá paní, odpusťte, odpusťte mi! Já sama nebyla bych nikdy ani jediného slůvka řekla...“ a při tom zadívala se na inženýra Jakubského zrakem, v němž psána byla jemná výčitka.

Lehounce a až nápadně vlídně pomohla jí paní Iréna vstáti.

„Právě naopak, teď musíte mluvit a to čelem k čelu, žádné vykrucování se, žádné uhýbání pravdě, i kdyby pálila jak lučavka...“ pravila mírně, však důrazně.

Tváře zalité slzami, promluvila Iréna hlasem, jenž přerýván byl občas bolným vzlykotem:

„Ano, milostivá paní, vše vám povím, ze všeho se vám vyzpovídám. Moje matka, osiřelá dcera po chudém venkovském učiteli, jmenovala se Iréna Horálková. Zprvu byla prostou dělnicí, šičkou, později pak už lépe a slušně placenou samostatnou kombinérkou náprsenek a elegantního pánského prádla světové značky „Čita“ ve velké předměstské továrně firmy Letenský a spol. —“ „Vida, vida,“ přerušila jí řeč paní Jakubská, „od té firmy má můj muž až dosavad vždy nové prádlo, aj, aj —“ — „a tak seznámila se s mladým mužem, jenž podle všeho byl z lepších vrstev společenských. Byl první a jedinou její láskou, jak mne často ubezpečovala svým svědomím. Když však muž ten zvěděl, že poměr nezůstane bez následků a že by m ubylo přispívati na dítě, opustil ji. Matka moje, jak je už tam na pravdě boží, byla příliš jemnocitná, než aby se, poznavši jeho prchavou povahu, znovu snad pokoušela získati jeho srdce a náklonnost, ač sta žen zrazených tak činí ať po dobrém či po zlém, někdy i veřejným skandálem, ne-li snad i s lahvičkou vitriolu nebo s revolverem v ruce — nehnala k advokátovi a k soudu — ale vždy o něm mluvívala a živě naň vzpomínala s dojemnými přímo projevy lásky, zdálo se až bezmezné. Často vídala jsem ji, jak sedávala a plakala před touto podobiznou v zlaceném rámečku. — Nikdy neklnula, ne, nikdy, ba možná, že v duchu i požehnání

přála — neklнула osudu ni jemu, spíše litujíc, proč každá ta hodina, kterou s ní ztrávil, nebyla pro ně oba jedním z oněch snů, jež by alespoň ona byla chtěla učiniti věčnými. Vychovala mne, jak nejlépe mohla, sama, bez cizí pomoci, až přiblížil se smutný její konec, neklamně mluvící z uvadlých tváří, zardělých kolem lícních kostí — únava a různá utrpení dodaly těm tvářím matčiným nádech bleděcihlové barvy. Zemřela maminka — jména nebožáků, kteří umřeli lidstvem nepohřešování, zanikají bez oznámení v černém smutečním rámku — to jde, milostivá paní, na pohřeb jen některá ta starší sousedka a z továrny jen deputace, někdo z dílny, někdo z kanceláře a přinesou jenom laciný věnec z Uhelného trhu. — — Krátce před svou smrtí odevzdala mi maminka podobiznu tu jako relikvii a s ní i lísteček s adresou bytu mého otce, jenž se dávno již bohatě oženil a které se dopátrala po mnohém a mnohém úsilí... V opuštěnosti své přišla jsem na myšlenku, abych byla otci svému na blízku, co nejbliž... to jsem chtěla, jedině to, prosta vášní, které se vydávají na pout životem špatně nebo dobře, jak lidé chtějí neb miní...“

„To mi dostačí!“ přerušila paní Jakubská dojemné její vyprávění. A dlouze se zahleděvši na svého muže, jenž jak zahanbený školák ustoupil do kouta u okna pracovny a rozpačité na ždibečky roztrhával list z útržkového kalendáře, tázala se:

„Nuže, Adolfe, co tomu všemu říkáš? Pověz upřímně... Nebyl jsi k soudu hnán, však teď dohnán!“

„Mluvila pravdu Iréna, jen čistou, nezkreslenou pravdu,“ začal inženýr Jakubský zvolna, hlasem kleslým a ztemnělým v postoji sochy se zkříženými svalnatými pažemi. „Jsem viníkem, stojím před tvým soudem, Iréno! Nezapomeň zvuku toho krásného jména! — výčitky svědomí, jež marně snažil jsem se umlčeti, provázely mne vždy a všude jako černé stíny noční a zapůsobily na mne vždy zdvojenou silou jak prudká žíravina, kdykoliv jsem vyslechl nebo zaslechl tvé jméno Iréna. Odpusť mi, možno-li tak učiniti srdci tvému a lásce tvé, tento hřích, jež jsem ti před naším sňatkem zatajil a po něm, cítě se již jaksi bezpečnějším, tím zarytěji zatajoval z důvodů hrubého sobectví — byl již dosti těžce ztrestán tím, že sami děti nemáme, ač tu moje dítě vlastně již dávno bylo! Učin však sama, co za dobré uznáš — podrobím se všemu...!“

„Doufám!“ tak s důstojným klidem odpouštějící a milující ženy jediným vážným slovem odtušila paní Jakubská — „teď ale pojďte oba se mnou!“

Kráčela před nimi do jídelny, kdež k největšímu jejich úžasu sama schystávala stůl, vybravši bělostný sváteční ubrus z nejjemnějšího damašku, — byl ještě z její výbavy — a rozestavovala a pokládala ubrousky, talíře, broušené sklenky a stříbrné přístroje z vysoké zasklené kredence.

„Ach, vy dobrá, milostivá paní,“ zalomila rukama a bolestně

zasténala Iréna, pozorujíc, že paní stavitelová Jakubská snad už nepožaduje a nebude chtít jejích služeb, „rozumím, můj, ty všemohoucí Bože, rozumím... vy mne vyženete z domu...“

„Nikoliv, Irénko... nechci, aby sněhová lavina osudovosti spadla na tvé srdce a zmrazila je... Nesmíš se dožít chvíle, až by tě svět po vině šalebných úsměvů nechal stát někde u tvrdého patníku života — nebudeš květem, jež měl dnes někdo v knoflíkové dírce nedělního kabát u v pondělí jej uvadlý zahodil do smetí...“ tak řekla konejšivě a při tom matersky vlídně se k Iréně schýlila stepilá paní Jakubská, jejíž sličný obličej přímo zářil nebeským a blaživým smírem — a polibek toho smíru utkvěl v té chvíli jak zlatý hvězdný pel na hladkém čele Irénině. „Což nevidíš,“ rozradostněna hovořila paní inženýrová, „což nevidíš, co dělám za tebe a co budeš ty dělat zítra za mne? Prostírám na stole pro tři osoby! Od tohoto okamžiku — a dejž to nejvyšší dobrotivý Bůh, bý tak bylo stále, jest a bude tvé místo zde mezi námi oběma... mé dobré dítě! Měj důvěru, jako ji mám já — a zachránivši svůj, chraň také můj duševní mír!“ —

A stavitel Jakubský, slavě v té chvíli vzkříšení své duše z chmur života stíženého vinou až dosud nesmytou, zulíbal svou dceru a promluvil hlasem, v němž se chvělo štěstí: „Moje drahá žena čerpala namáčením péra do černi podezření jako nějakým divem něhu, mízu a sílu ze své zlaté duše, aby láskou svou vytvořila dílo nejkrásnější, dílo blaženého sblížení a šťastného splnutí tří duší!“

To znělo jako zvon, jehož srdce dlouho, předlouho mlčelo, nyní však rozechvělo se z přítomnosti do budoucna.

A mělo to také velebný svůj doprovod, skutečně velebný, ba přímo hymnický.

Za harmonického hlaholu kostelních zvonů, jenž se Strahova k Vyšehradu a z Hradčan pes řeku až k starobylému Týnu s chrámem Panny Marie nesl se a s věže k věži jak od sestry k sestře zvučel tichým svatvečerem Božího těla na vlnách vonného vzduchu, zněla smírná slova paní Irény Jakubské důstojně jako slavný slib a slibu toho neodkladné slavné uskutečnění — — a zatím co Irénka, před chvílí ještě ustrašená služebná, do duše dojata a majíc ve tváři výraz tak vážný a roznícený a přec tak andělsky radostný, spínala ruce k vroucímu „Zdrávas Maria“, posvětila srdce obou těch šťastných Irén bílý vzpomínkový pomník Irény třetí, pomník plně zasloužené posmrtné úcty k prosté tovární dělnici Iréně Horákové, životem i srdcem statečné a příkladně šlechetné! —

A na strunách niter obou těch Irén, na jemných strunách něžných citů pravého ženství, tam jistě chvělo se to v pozdním večeru toho překrásného dne, nebesky krásného dne, plného slibů radosti, zpěvnými slovy veršů:

„dnes srdce moje plno štěstí jest
jak bílých květů snítka jasmínů...“

A. S. Chudobka:

Buď vůle tvá.

Buď vůle tvá... já volám v beznaději,
kdy všechno zklame, přepadává zkáza,
kdy úzkostí až rty se bolně chvějí...

Přec nepoddám se; znovu stavím draze
vše stokrát, co mi v stejném padne ději
a příval sbírá z podemleté hráze
kus za kusem vlhkého ještě zdiva,
s nímž div jsem nepad do špinavé vody.
Zrak zarosen, mdle dívá se tak, dívá
v přívalu dravém na mizící body.
Však naděj srdce vzplála do zářiva
i nad skrovnými zůstalými plody,
jež vzhůru ční jak trosky, rozvaliny,
z nichž hrdou stavbu zase vybuduji...

Postavím chrám svých tužeb opět jiný.
A nechť v něj deště s vichřicemi dují,
nechť kdosi vráží zkázonosné klíny —
já stavím zas a lepší útvar snuji.
A jenom sílu nezdolnou chci, Pane,
a odvahy proud v krve kolotání —
pak nechť už, co chce, kolem mne se stane.
Být život pouští, smutku byl mi plání,
v němž divný chlad jen do tváře mi vane,
já nástroj nikdy neodložím z dlaní.
Dej, Bože, pomoci mi požehnané.

Tomáš Josef Jiroušek:

Msgr František Xaver Vaněček.

Jeho život, literární a spolkové působení v hnutí katolického lidu českého od začátku jeho probuzení k občanskému životu.

Msgr František Vaněček! Kdo z nás, starých buditelů vzdělávání a osvětového hnutí katolického lidu již z minulého století, neznal by a nepamatoval si tohoto pracovníka?

Myslím, že z nás starých pracovníků není ani jednoho, který by Msgre Frant. Vaněčka neznal nebo se na něho nepamatoval. Známe ho a máme ho všichni v dobré paměti.

Msgre Frant. Vaněček dvaapadesát let slouží již Bohu i lidem u oltáře, na kazatelně, ve zpovědnici i ve škole a vedle toho pracuje ještě doma perem jako spisovatel, apologeta a sociolog a ve spolkovém ruchu stál nám v čele jako řečník a vůdce.

Tak já, který ve hnutí katolického lidu stojím již od r. 1885, pohlížím na tohoto našeho pracovníka s úctou. Vždyť přežil již roku 1908 pětadvacetiletí kněžství, roku 1909 padesátiletí a v roce 1929 sedmdesátiletí svého věku. Roku 1933, dne 9. července, slavil zlaté — padesátileté jubileum svého kněžství. Jak bychom s úctou neměli k němu pohlížeti? A potom, práce, kterou vykonal, zasluhuje, abychom si Msgre Frant. Vaněčka vážili.

Až jednou svědomitý dějepisec našeho hnutí z let 1885—1935, tedy za dobu prvního půlstoletí tohoto hnutí, bude k svému dílu shledávati prameny, najde jich také dosti z literární a spolkové působnosti Msgre Frant. Vaněčka v časopisech naší doby i v dílech literárních, která psal.

Podám jen malý náčrtek života a působnosti našeho milého spolupracovníka Msgre Frant. Vaněčka a již z toho nástinu každý uvidí, co vykonal, zač jsme mu vděční, co zasluhuje býti zachováno pro dějiny hnutí našeho katolického lidu v zemích českých.

*

Msgre Frant. Vaněček, papežský prelát, apoštolský protonotář a infulovaný děkan kolegiální kapituly vyšehradské, narodil se dne 4. prosince r. 1859 v městě Horažďovicích. Do obecné školy chodil ve svém rodišti 1865—1872 a v letech 1872—1879 studoval na Jirsíkově gymnasiu v Českých Budějovicích.

Roku 1879 ve věku 19 let rozhodl se věnovati se stavu kněžskému a vstoupil do arcibiskupského semináře, tehdež v Klementinu v Praze, kde rádně prospíval. Byl pak dne 8. července r. 1883 posvěcen na kněze.

Prvním místem jeho působnosti byla německá škola v pražském předměstí Žižkově, roku 1878 postavená. Tam jako katecheta učil Frant. Vaněček dvě léta, načež roku 1885 byl poslán jako koopeátor do Benešova u Prahy. Zde působil jako vychovatel v rodině Lobkowiců v Konopišti, kde zastihlo jej r. 1888 jmenování farářem ve Václavících u Benešova. Tam působil až do roku 1899, kdy byl jmenován farářem v Týnici nad Sázavou a konečně roku 1903 byl zvolen sídelním kanovníkem kolegiální kapituly na Vyšehradě, kde žije dodnes — 32 let. A konečně v letech 1900—1903 byl, jsa farářem v Týnici nad Sázavou, arcibiskupským vikářem bystrického okresu a na Vyšehradě jako kanovník byl v letech 1904—1909 arcibiskupským vikářem traktu zbraslavského. Dne 25. března roku 1924 byl zvolen za kapitulního děkana vyšehradského.

V době, kdy Frant. Vaněček byl farářem ve Václavících, sestoupilo se v Praze na podzim r. 1896 vychovatelské družstvo sv. Vojtěcha a založilo nový deník „*Katolické listy*“, jejichž 1. číslo vyšlo dne 1. ledna r. 1897, na místě dosavadního, od r. 1869 vycházejícího „*Ůcha*“, který s „*Katolickými listy*“ splynul. Nuže, a k těmto „*Katolickým listům*“ byl družstvem hledán nadaný publicista a literát za vedoucího redaktora. Rozhodnutí padlo na Frant. Vaněčka, faráře ve Václavících.

Když dosaženo bylo Vaněčkova souhlasu, povolán byl Vaněček do Prahy jako šéfredaktor „*Katolických listů*“, které vedl až do konce r. 1899, kdy jmenován byl farářem v Týnici nad Sázavou, kde prodlél a až v měsíci srpnu 1903 přesídlil jako sídelní kanovník na Vyšehrad. Jeho nástupcem v úloze šéfredaktora „*Lidových listů*“ stal se Fr. H. Žundálek, kaplan v Hodkovicích u Liberce, který vedl „*Katolické listy*“ od 2. ledna 1900 do 31. prosince 1900.

*

S Msgrem Frant. Vaněčkem seznámil jsem se již před dvačtyřiceti léty, když byl něco přes tři roky farářem ve Václavících. Bylo to ve čtvrtek dne 16. dubna r. 1891, kdy ve velkém pokoji redakce „*Vlasti*“ v Žižkově na Komenského náměstí čp. 505 za vedení předsedy Th. dra Rud. Horského, konala se schůze výboru Družstva Vlast.

Na denním pořádku této schůze mimo jiné bylo také jednání: 1. o založení sociálního odboru Družstva Vlast; 2. rokování o vypracování jednacího řádu, tohoto odboru a za 3. rozhodnutí o vydávání samostatného křesťansko-sociálního čtrnáctideníku podle vzoru brněnského „*Dělníka*“.

Do schůze byl jsem také pozván jako host s poradním hlasem, jak mně při zvaní oznamoval ředitel Družstva Vlast, redaktor Tomáš Škrdlé, s nímž jsem seznámil se r. 1888, když v měsíci dubnu po pětiletém pobytu na Moravě usadil jsem se zase v Praze. A netrvalo to ani týden po našem seznámení a Tomáš Škrdlé ihned dne 7. května r. 1888 mě získal do redakce a administrace časopisu „*Vlast*“ jako spolupracovníka.

A tam v té staré redakci „*Vlasti*“ jsem se po prvé setkal s Frant. Vaněčkem a s Fra. Josefem Hamrsmídem, který tehdy byl kaplanem při chrámu Panny Marie Vítězné na Malé Straně a v uvedený den 16. dubna r. 1891 také do této schůze zavítal. Křesťanský socialismus, kterému jsme v uvedené schůzi pro země české kladli základy, ještě před vydáním encykliky sv. Otce Lva XIII. o sociální otázce, vábil tehdy do schůze, kde koho všude, nejen ve výboru Družstva Vlast. Byla to zkrátka novinka.

Rokování výboru Družstva Vlast trvalo po prvé snad nejdéle, od 2. do 6. hod. večer. Rozhovoru zúčastnili se čile a často: Frant. Vaněček, Škrdlé, P. Jan Filip Konečný, já, P. Jos. Svoboda, zkrát-

ka všichni přítomní až na předsedu dra Rud. Horského, který mlčel a do socialismu se nám nepletl. Jeho oblibou byla studie filosofů. chtěl psát dějiny filosofie, až jsem si k němu do kaplanky v Uněticích později dojel a pro socialismus jej získal. Podařilo se mi to, ale byl to perný kus práce.

Ve schůzi jsme se všichni shodli, aby v září časopis křesť.-sociální se začal vydávat a aby nesl název „*Dělnické noviny*“. Dále bylo usneseno svolati schůzi členstva k *ustavení sociálního odboru* a za třetí Tomáš Škrdle, dr. Horský a já byli jsme zvoleni k vypracování a předložení výboru Družstva Vlast k schválení *jednacího řádu pro sociální odbor*.

Veškerá usnesení výboru byla uskutečněna. Dne 25. června roku 1891 byl jednací řád sociálního odboru ve schůzi výboru družstva předložen a schválen. Ve čtvrtek *dne 9. července r. 1891* konána ustavující členská schůze sociálního odboru.

V této památné schůzi, konané též v redakci „*Vlasti*“ v Žižkově čp. 505, byl zvolen tento *výbor sociálního odboru*:

Předsedou *Th. Dr. Rudolf Horský*, kaplan v Uněticích, místopředsedou *Václav Žižka*, stříbrník a zlatník v Praze II., jednatelem *Tomáš Josef Jiroušek*, strojník a redaktor živnostenských Pekařských listů pražských v Žižkově čp. 189, pokladníkem *Tomáš Škrdle*, redaktor „*Vlasti*“ v Žižkově čp. 505. A za členy výboru byli zvoleni: *Frant. Xav. Vaněček*, farář ve Václavících u Benešova. *Frant. Zák*, kooperátor při chrámu Páně sv. Ludmily na Vinohradech (od r. 1898 kněz řádu tovaryšstva Ježíšova, na konec u sv. Ignáce v Praze II., který v Pánu zesnul v Praze r. 1935), *Frant. Hošek*, úředník prvního pojišťovacího ústavu pražského na Vinohradech v čp. 217.

To byl první výbor sociál. odboru, k jehož založení nám pomáhal a v němž s námi působil Frant. Vaněček; kdy jen mohl, do schůzí odboru i výboru Družstva Vlast zavítal a vždy ve shodě o probuzení lidu katolického v osvětovém směru s námi pracoval.

A byla to šťastná myšlenka nás tří Tomáše Škrdle, Frant. Vaněčka a mne, že jako mladočeští liberálové a vedle nich sociální demokraté — jiných stran v národě tehdy ještě nebylo — začali jsme se zakládáním vzdělávacích katolických spolků pomocí sociálního odboru Družstva Vlast, který vysílal na venek do schůzí katolíků řečníky, rozesílal stanovy k zakládání katolických spolků a udílel v tom směru různé rady. Na důkaz důležitosti tohoto odboru zde sděluji jako jediný jednatel od založení do roku 1924, že tento odbor obeslal svými řečníky v prvním svém desetiletí v letech 1891—1901 na venkově v Čechách, na Moravě a v Dolních Rakousích 363 spolkových schůzí. V druhém svém desetiletí v letech 1901—1911 obeslal svými řečníky sociální odbor 244 spolkových schůzí v zemích českých. A v třetím období světové války v letech 1911—1921 obeslal sociální odbor již jen 28 schůzí ka-

tolických spolků. *A nejen světová válka* v letech 1914—1918, ale i *politika*, když roku 1907 dáno bylo lidu všeobecné přímé a rovné volební právo, *politika*, v níž se dnes všechny české národní strany nemůžeme dohodnouti, *politika zadržela veškerou vzdělávací činnost vzdělávacích spolků*, že o nich není skoro nic slyšeti, a zastavila rokem 1922 i *činnost sociálního odboru Družstva Vlast na dobro*. Sociální odbor usnul, vykonal své poslání, které k občanskému životu povzneslo katolický lid...

A na téhle lísce má s námi všemi ze sociálního odboru Frant. Vaněček sociálně-historicky zásluhy *nezapomenutelné*. Všecky jeho články ve „*Vlasti*“ a všecky jeho samostatné brožury i ve „*Slovech pravdy*“ k tomu směřovaly, po čem toužil: *uvésti ve skutek katolickou akci* k propagandě, uvědomování a vzdělávání tiskem a spolky. A toho ideálu Frant. Vaněček se dočkal v činnosti sociálního odboru a v *Tiskové lize*, k jejímuž vzniku kladl základy a která vedle sociálního odboru Družstva Vlast, byla činná dvaatřicet let, od r. 1907 do r. 1929.

Vedle této činnosti všímal si Frant. Vaněček také křesťanské charity. Od prvních dob jeho kněžství až dodnes *je nakloněn pracím charitativním* do mnohých katolických spolků dobročinných a působil tam a působí dodnes. Působil dobročinně v Jednotě katolických tovaryšů, v Asyly Pražského milostného Jezulátka a za účelem dobročinnosti *dne 3. srpna r. 1918* ve schůzi katolíků v sále Jednoty katolických tovaryšů v Praze na Anenském náměstí čp. 209 založil „*Zemský svaz katolické charity*“, jehož zvolen byl předsedou, a jest jím dodnes. A dílo to kvete až do dnešní doby — již 17 let za jeho dozoru jako předsedy.

*

Hlavní účast Frant. Vaněčka ve spolkovém ruchu a hnutí katolického lidu se počíná rokem 1903, když ve věku 44 let přišel jakožto sídelní kanovník na Vyšehrad. Jakmile se tam dostal, přidružil se ihned v přátelské shodě k starému spolkaři a agilnímu příteli křesťanských sociálů tehdejší doby, ke kapitulnímu děkanu Msgr. Th. dr. Josefu Burianovi, který po nezapomenutelném bývalém kanovníku vyšehradském Edvardu Janu Nep. Brynychovi ujal se z jara r. 1893 vedení Jednoty katol. tovaryšů a vydávání „*Slov pravdy*“, sbírky brožurkové.

Pracovali vedle sebe v přátelské shodě a roku 1908 dr. Josef Burian po 15letém vedení Jednoty katol. tovaryšů a redigování „*Slov pravdy*“ obojí přepustil Msgr. Frant. Vaněčkovi, který šťastně vedl Jednotu i „*Slova pravdy*“ až do roku 1920, kdy vše předal mladšímu pracovníku Th. dr. Jos. Schmiedovi, tehdaž kaplanu v Karlíně.

Za dobu svého působení jako předseda v Jednotě katolických tovaryšů přičinil se Msgr. Fr. Vaněček o mnohé dobro a mimo

to získal jednotě tovaryšů také dům v Praze-Holešovicích po zemřelé paní Šnoblové, jejíž manžel v mládí býval také činným členem jednoty. Msgre Vaněček, když pí. Terezie Šnoblová se účastňovala schůzí a domácích večírků katolických tovaryšů, tak ji tovaryšům naklonil, že jejich jednotě v poslední své vůli darovala svůj dům v Kamenické ulici čp. 653, který má jednota v držení dodnes.

Vůbec spolkový život Msgre Frant. Vaněček prožil jako málokterý duchovní hodnostář. Pozorujeme: Od 13. září r. 1890 jest zakládajícím členem Družstva Vlast, ode dne 9. července r. 1891 jest členem sociálního odboru Družstva Vlast, ode dne 3. června r. 1896 až do dne 11. června r. 1929 byl členem a od r. 1919 předsedou Tiskové ligy až do jejího rozchodu. Od r. 1908 do roku 1920 byl předsedou Jednoty katolických tovaryšů. Od r. 1907 až do dne 3. března r. 1927, tedy dvacet let, byl předsedou Zemského sdružení katolických spolků v Čechách se sídlem v Praze. V Piovu spolku byl členem od založení dne 3. června r. 1909 a od roku 1920 předsedou až do jeho rozchodu dne 11. června r. 1929. Ve stavebním družstvu Charitas v Praze byl místopředsedou v letech 1924—1931. V zemském svazu katolické charity je předsedou od jeho založení dne 3. srpna r. 1918 až dodnes. Duchovním rádcem a protektorem jest v Dětském asyly Pražského milostného Jezulátka od r. 1905 dodnes a podobně jest duchovním rádcem Spolku paní svaté Ludmily v Praze.

Může se někdo z nás vykáhati větší účastí a činností ve spolkovém ruchu? Mnohý se obává, když je v jednom nebo ve dvou spolcích členem, že už toho má až dost. Dále se nepouští, a je-li mezi námi přece někdo, že je členem v několika našich spolcích, dáváme ho druhým za příklad.

A jak za klidu a ticha bývalo někdy v tom kterém našem spolku také smutno! Jakmile však Msgre Frant. Vaněček, obyčejně předseda nebo duchovní rádcce spolku, objevil se ve dveřích místnosti s přirozeným svým úsměvem, hned se oči členů vyjasnily. Hned bylo veseleji.

Řeči a výklady jeho, ne z patra mluvené, ale na zkušenostech, skutečnosti a událostech doložené, jak nám je Msgre Frant. Vaněček vykládal, byly námi pozorně sledovány jako u málokterého řečníka. A protože opravdu dbal o uvědomení a vzdělání členů, měli jsme jej rádi a máme doposud.

Na jeho účast mezi námi jest nám hezkou vzpomínkou. Opravdu! A takových vůdců každému našemu spolku a každé organizaci bychom přáli.

*

Je-li spolková činnost Msgre Frant. Vaněčka pozoruhodná, činnost jeho literární a publicistická je teprve povšimnutí hodná. Přes čtyřicet let píše Msgre Frant. Vaněček do novin a katolických měsíčníků jako apologeta, kritik, vzdělavatel, sociolog a politik. Ze

všech těchto oborů shledáváme se s pracemi Vaněčkovými, které v novinách a časopisech ukládal v zájmu katolické věci nejen pro okamžik, ale i pro budoucnost.

S pracemi Vaněčkovými shledáváme se od roku 1890 v katolickém denním listu „Čech“, od roku 1891 v katolické revui „Vlast“, v „Časopise katolického duchovenstva“, v „Nedělní dělnické příloze Čecha“ a „Dělnických novinách“, ve „Slovech pravdy“, od roku 1897 v „Katolických listech“, které také v letech 1897—1899 redigoval, od r. 1892 ve „Vychovateli“, v letech 1892—1895 v „Růži dominikánské“, od r. 1897 v „Kříži“, od r. 1898 v „Marii“, v letech 1899—1900 ve čtrnáctideníku „Česká žena“, v letech 1900 až 1923 v „Našich listech“, roku 1900 v měsíčníku „Obraně“, v letech 1908—1920 v „Duchovním rádci“, jež také po dru Burianovi redigoval, a konečně ve „Slovech pravdy“, kde vydal tiskem nejlepší své brožurky; a sám také redigoval v letech 1908—1920 „Slova pravdy“, založená r. 1890 Edvardem Janem Nep. Brynychem.

Avšak to nestačí uvést, kam, do kterých časopisů Msgr Frant. Vaněček psal, ale dlužno, alespoň větší práce, články, spisy a brožurky s jejich názvy uvést, aby se mohlo alespoň posouditi, o čem a ve kterém směru jako apologeta, sociolog, politik a kritik, psal. Uvedu alespoň hlavní články, které Msgr Frant. Vaněček napsal do revue „Vlast“ v letech 1892—1911. Jsou to:

Apoštol pozitivismu (Fr. X. Comte) r. 1892. — V paláci králů bolesti (v domě milosrdenství) r. 1893. — „Propaganda protestantská r. 1895. — Kardinál San Felice, r. 1896. — Po stopách bohumilů a lidumilů r. 1897. — Za Janem Dubnem (životopisná skizza) r. 1910. — Návštěvou u salesiánů na Východě r. 1910. — Pašijové hry v Hořicích u Krumlova r. 1894. — Papouškové draví a psaví r. 1894. — V cechu filosofů r. 1895. — O Heckerovi a heckerismu r. 1898. — Návštěvou v Memfis r. 1910. — Význam zámořských misí r. 1911.

Tu jsou uvedeny jen velké články v několika pokračováních, menších článků uvést pro jejich množství nelze.

V „Nedělní dělnické příloze Čecha“ v letech 1891—1893 uveřejnil Msgr Frant. Vaněček tyto hlavní články: Ústavy ve prospěch dělnictva. — Spolky dělnické. — Katolické centrum v Německu a dělnictvo. — Dobrá novina o strojích. — Kongregace zbožných dělníků. — Přes 11.000 let v jednom domě. — Theobald Mathew, apoštol střídmosti. — Trh práce.

V „Dělnických novinách“ v letech 1893—1895 má Msgr Frant. Vaněček uveřejněny tyto feuilletony, všechny v kolika pokračováních: Malé sestry chudých. — O cechách řemeslnických. — O almužně a luxusu. —

Mimo uvedené články a feuilletony, Msgr Frant. Vaněček dle „Bibliografie“ Th. dra Ant. Podlahy z roku 1923, napsal ještě od r. 1890 v „Čechu“, „Časopisu katol. duchovenstva“, „Duchovním

rádci", „*Růži dominikánské*", „*Kříží*", „*Marií*"; „*České ženě*" a Kotrbově „*Obraně*" 208 článků a feuilletonů směru kulturního, sociálního, historického, apologetického, charitativního, politického a náboženského. Tedy práce to jistě za dobu bezmála půlstoletí úctyhodná.

*

Samostatně vyšly tiskem tyto spisy a brožury Msgr. Fr. Vaněčka: *Z duševního bojiště*. Literárně statistické črty. Nákladem Družstva Vlast r. 1892. — *Sociální poměry a církev katolická*. Poznámky k encyklice sv. Otce Lva XIII. o sociální a dělnické otázce „*Rerum novarum*". Nákladem Družstva Vlast r. 1893. — Různými nakladatelstvy vyšly tiskem spisy a brožury: *Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj*, r. 1906. — *Jenom hmotu? Také duch!* r. 1906, vyšlo v pěti vydáních. — *Modlitby*, vyšly r. 1907 v sedmi vydáních. — *Kardinál Manning a jeho desatero závad o pokroku*, vyšlo r. 1908. — *Státní fond bytový*, vyšlo r. 1911. — *Nejsvětější svátost oltářní*. Řeči pro Jednoty ustavičného klánění, vyšlo r. 1911. — *Šesté desetiletí Jednoty katolických tovaryšů v Praze*. Spis jubilejní z r. 1912. —

V brožurové sbírce „*Slova pravdy*", založené r. 1890 bývalým vyšehradským kanovníkem Edvardem Janem Nep. Brynychem a vedené jím do r. 1893, kdy Brynych stal se v Hradci Králové biskupem, a od r. 1893 do r. 1908 vedené kanovníkem a kapitulním děkanem Th. Dr. Jos. Burianem a po něm od r. 1908 do r. 1920 Msgr. Františkem Vaněčkem, nálezám, že tam Msgr. Vaněček napsal tyto samostatné brožury: V roč. II. r. 1891: *Papíroví proroci*. — V roč. II. č. 13. r. 1891: *Pokrok*. — V roč. II. č. 15. r. 1891: *Konference Vincenciánů*. Fotografie dle skutečnosti. — V roč. III. v čís. 14. r. 1892: *Komedianti* (pokroku). Fotografie dle skutečnosti. — V roč. IV. č. 2. r. 1893: *Damian, malokajský hrdina*. — V roč. IV. č. 4. r. 1893: *Ultramontáni*. — V roč. III. č. 13 a 14 r. 1893: *Sestra Rosalie*. — V roč. V. čís. 2. r. 1895: *Kvasnice*. — V roč. V. č. 15 r. 1895: *Jed.* (Kořalka.) — V roč. VI. č. 2. r. 1896: *Zde se prodává cholera!* — V roč. VI. čís. 8. r. 1896: *Rodina opilcova*. — V roč. VII. č. 13 r. 1897: *Kořalka, matka chudoby*. — V roč. XI. č. 3 r. 1901: *Obrana a odpadlíci*. — V roč. XIII. čís. 18 r. 1903: *Svatý Otec Pius X.* — V roč. XIV. v čísle 1. r. 1904: *Zevrubný životopis sv. Otce Pia X.* — V roč. XIV. v čís. 6. a 7. r. 1904: *Ctihodný Jan Křt. Dianney*, farář v Arsou (v l. 1785—1859). — V roč. XIV. v číslech 12 a 13 r. 1904: *Sv. Prokop*, opatř sázavský a patron český. — V roč. XIV. v čísle 18 r. 1905: *Zlaté jubileum Mariánské*. — V roč. XV. č. 1. r. 1906: *Generál Louis de Sonis*. —

Všecky knížky a brožury Msgr. Frant. Vaněčka jsou obsahem i slohem pěkné, ať směru charitativního, sociálního, kulturního, apologetického; ale největší vyznamenání a nejvyššího ocenění, dostalo

se Vaněčkově brožurce, vydané r. 1893 s nadpisem: „*Sociální poměry a církev katolická. Poznámky k encyklice sv. Otce Lva XIII. „Rerum novarum“*“.

Tuto brožurku ve skvostné kožené červeno-bílé vazbě podal sv. Otcí Lvu XIII. v audienci Čechů místopředseda Družstva Vlast Karel Ulrich v měsíci listopadu r. 1893, když odevzdal mu také skvostně vázaný „*Almanach k biskupskému padesátiletému jubileu Lva XIII.*“, jež vydalo s uvedenou brožurkou Družstvo Vlast v Praze.

Sv. Otcí Lvu XIII. obě knížky se líbily; ale knížky Vaněčkovy neodložil jako „*Almanach*“ na stůl, nýbrž držel ji celou audienci v ruce a chvílemi tiskl k srdci. A od té doby (patrně sv. Otec Lev XIII. dal si obsah knížky z češtiny do vlastiny přeložiti), kdykoliv pak k němu připutovali Čechové, s uvedenou brožurou v ruce vždy je nabádal, aby se slovy této Vaněčkovy knížky řídili, a takovou literaturu jim doporučoval.

Místopředseda Družstva Vlast, Karel Ulrich, bývalý poštovní pokladník v letech 1884—1914, který několikrát byl v Římě u sv. Otce Lva XIII. u audience s českými poutníky, dvakrát toho významného zjevu byl svědkem, jak sám redaktor „*Vlasti*“, Tomáš Škrdlé mně pak vypravoval.

*

Tolik vykonal Msgr Frant. Vaněček ve příčině duchovní, literární, spolkové a politické.

Nyní však ke konci tohoto životopisu jest mi také se dotknouti stránky dobročinné, již Msgr Vaněček si získal nezapomenutelné jméno. Podporoval finančně mnohé důležité podniky a spolky. Abych nepsal jen tak ve slovech a bez údajů a fakt, dovoluji si podati alespoň částečný důkaz, který po novinách jsem shledal při různém tam kvitování, kam přispíval a na co Msgr Frant. Vaněček pamatoval obětavě.

Tak složil do svého rodiště města Horažďovic 12.000 Kč na nový zvon; na nový zvon vyšehradský přispěl 7.000 Kč; na zařízení nového arcibiskupského semináře v Praze-Dejvicích přispěl 10.000 Kč; katolickým studentským a jiným nadacím daroval 26.000 Kč; výboru spolku pro pořádání svatojanských slavností každoročních v Praze, 1000 Kč; dále na pořádání jubilejních slavností svatojanských v roce 1929 přispěl částkou 7.000 Kč; vysokou částkou, dosahující na 50.000 Kč, přispěl kapitulnímu chrámu Páně na Vyšehradě, na katolické podniky na periferii města Prahy poskytl 10.000 Kč, a mnoho-li věnoval mnohým chudým a potřebným rádcům řeholním, jakož i politickým organizacím, spolkům a lidem podpory hodným, to ví jen Msgr Vaněček sám. Výčet tento není nikterak úplný. Nejen slovy, ale také skutky projevoval, že je přítelem křesťanské dobročinnosti.

*

Ze všeho, co jsem uvedl, jest jasno, že Msgr Frant. Vaněček s námi starými zápasníky za právo a pravdu, za zájmy katolického lidu a za křesťanskou osvětu a vzdělanost od doby svého vysvěcení, tedy dva a padesát let, vykonal hodný kus díla v žurnalistickém, literárním, řečnickém a spolkovém směru. A proto může býti vzorem a také jím jest nynější mladé generaci při práci další, kde my jsme přestali a přestáváme, když stáří nás sklání k odpočinku.

Ze z vykonané práce Msgr Frant. Vaněček má radost, jako vedle něho máme ji z jeho práce my, těší nás všechny, kdo ho známe.

Dejž Bůh všemohoucí, aby prelát Msgr Frant. Vaněček, ve zdraví ještě dlouho mezi námi žil, nás poučoval, a byl stálým živým příkladem obětavé práce.

Fr. V. Peřinka:

Pro krále pruského.

(Pour le roi de Prusse.)

Podivný titul, že?

Mám na mysli povídání z dob, kdy státní úřady bývalé rakousko-uherské monarchie pracovaly rukou společnou a nerozdílnou pro pruského krále a vědomě nebo nevědomky proti vlastnímu monarchovi.

Byl před lety mladý člověk a měl všelijaké chyby. Proč by neměl mít chyby, když jich často nejsou prosti ani starší lidé? A to vlastně ještě ani nebyl mladý muž, jen ještě mladík. Však je tomu už dávno, tuze dávno, že to za chvíli ani nebude pravda.

První chyba mladého člověka: Myslil si, věřil, ba byl o tom přesvědčen, že je mu celý svět otevřen, že na něj čekají v tom širém božím světě s otevřenou náručí, že po něm touží, že se ho nemohou dočkat, aby ukázal, co dokáže. On, mladík, plný sil, kvetoucí zdravím, růžových lící, jemůž ke kráse nechybělo nic, než zaměnit okuláry za skřípec se zlatými okraji... Byl dosti krátkozraký.

Nejen tělesně. I duševně. Věřil, co on dokáže! On se svou plnou hlavou, se svým vzděláním, které se nikdy neomezilo na školské škamny, ale šlo daleko před ně, ale velmi často také jen svými cestami...

Mladý člověk tenkrát nevěděl, že cesta do pekla je dlážděna jen sliby a dobrými předsevzetími. A dobrých předsevzetí měl tolik, že by stačila vydlážditi kus této pekelné cesty.

Ležel v knihách a bylo mu to vždy málo. Byl by chtěl ležeti v nich ve dne v noci. A vždy se mu jich nedostávalo.

Při tom se nestaral o život, nerozuměl mu, nepoznal světa. Celé mládí proseděl v klášteře, v juvenátě a v noviciátě. Tam neslyšel o politice, nevěděl, co je to *reservatio mentalis*, mohl každému směle

pohlédnouti do očí, a nevěděl ani, že jsou lidé, kteří nemohou hleděti zpříma do cizích očí, ale že jsou také takoví, kterým ani není radno pohléděti nezábudně do zraků.

Nesel ani nežal, a Pán Bůh nebeský jej živil. Nevěděl, co jsou to starosti. Neznal života, protože šel mimo život, a život šel mimo něj.

S takovou výbavou vyklouzl z kláštera, do kterého se mu už nechtělo vrátiti. Zatoužil po svobodě.

Neuměl na svobodě chodit.

Neznal svodů světa, ale měl klášterní vychování, prošel tam zkouškou ohněm. Nezvlčel.

Ale svět na něj nečekal s otevřenou náručí. Uchytíl se, nebylo před lety nezaměstnané inteligence, ale neuchytíl se tak, jak si přál sám a jak očekával. Několikrát se uchytil, ale vždy zase vyklouzl. Nebyl spokojen, nedovedl se usaditi.

Byl vychovatelem v šlechtické rodině. Ale jen chvíli. Půldruhého roku, co je to proti věčnosti? Minutka. Byl výpomocným vyučitelem za 20 rýnských měsíčně. Nerozuměl hudbě, pedagogika mu byla španělskou vesnicí. Za tři měsíce jej okresní školozpyták strhal a znechutil mu obecnou školu.

Byl bezplatným praktikantem na poště. Přednosta velikého poštovního úřadu jej posadil k přepážce, aby prodával známky a poštovní ceniny. Zhnusilo se mu to.

V rakouském soudnictví se připravovaly veliké reformy. Dozrál také starý plán rakouského ministra financí šlechtice Arnošta Plenera: parlament odhlasoval r. 1896 reformní zákon o osobních daních. Zákon, jehož předloha se připravovala už od r. 1864. Soudy i finanční úřady potřebovaly a přijímaly mladé lidi. Hned po stovkách. K soudu nemohl, do kancelářské služby měl mnoho vzdělání, do soudní málo. Chytíl se u berního úřadu. Zase jako bezplatný praktikant, ale byla naděje, že nejdéle za půl roku bude adjunktem, úředníkem, jen co udělá odbornou zkoušku.

Měl pevné předsevzetí, že tentokráte už neuteče. První předsevzetí, které nebylo dlažebním kamenem do pekelné silnice.

Usadil se ve Žnojmě za kancelářský stůl. Dva měsíce vypočítával zemské a silniční přírážky. Dva měsíce opisoval, „mundoval“. Hnusilo se mu to, ale vždy činil předsevzetí, že už nevyklouzne.

Devatero řemeslo, desátá žebrota.

Čásek se připravoval na zkoušku. Studoval rakouský „Prozatímní“ poplatkový zákon z r. 1850. Starý a vždy ještě provisorní zákon. Nevěděl tenkrát, že v Rakousku má nejdelsí trvání vše, co je prozatímné. Memoroval celé partie z nového zákona o osobních daních. Nerozuměl ani tomu, ani onomu, protože neměl praxe.

Záhy se ukázalo, že nevyvětral z něho starý kvas. Už byl zase v tom, co jej vyhnalo z kláštera. Miloval historii a proto chtěl se jí věnovati cele.

Město Znojmo má bohatý městský archiv. Město vybudované na starém německém právě. Město během století počestné. Město bylo skoro jeho rodištěm. Což, aby se zahloubil do jeho minulosti?

Purkmistrem byl tenkrát bohatý obchodník moukou a obilím, Johann Brannntner. V kteréśi příhodné chvíli vytratil se náš praktikant z kanceláře. Odešel na radnici, dal se ohlásiti u purkmistra a pěkně česky mu přednesl prosbu, aby mu bylo dovoleno v prázdných chvílích studovati v městském archivu. Pro sebe, soukromě studovati. Brannntner se ho německy vyptal skoro na celé nacionale, a na konec prohlásil:

„To nejde. Es geht nicht. Principiell nicht. Unser Archiv-Mysterium wird nie einem Čechen zugänglich gemacht!“

Mladý muž opustil zklamán radnici. Věděl sice dávno, že městská rada znojemská už r. 1869 odhlasovala, že se vzdává titulu „královského“ města, protože nemůže uznati nijakých vztahů k bývalému království Českému. Ale nerozuměl životu, nebyl honěn v politice.

Nebyl si tenkrát ani vědom, kdyby mu byl německý purkmistr učinil tajemství městského archivu přístupným, že mělo to proň tuze praktickou cenu, jako když mu odepřel. Nebyl by do archivu vkročil. Nebylo tenkrát přece pro úředníka dovolené, nebylo prázdné chvíle, nebylo možno se vzdáliti z úřadu. Nebylo prázdna ani ve svátek ani v neděli. Vždyť když chtěl v neděli a ve svátek jíti bývalý novic do kostela, musil zkoušeti, kde je mše o sedmi hodinách, aby o osmé mohl seděti na galejní lavici. U sv. Mikuláše nebyla sedmá, nebylo jí ani u kapucínů, a než oba kostely obešel, přišel k dominikánům „svlíkati panáčka“; bylo skoro po mši.

Ale purkmistr zachránil zásadu, princip!

Ale zachránil také praktikanta, že nepoložil nové otesané žulové kostky do dlažby cesty, která vede k peklu. Mladý muž jistě by byl nechal prozatímní poplatkový zákon v jeho provisoriu, nebyl by se ani ohlédl po zákoně z 20. října 1896, disciplinární předpisy z r. 1856 nebyly by ho nikdy strašily svými hrozbami, gebühreunterricht z r. 1885 byl by mu zůstal mysteriem právě tak, jako mu tajemstvím zůstal městský archiv opatrovaný purkmistrem a radou pracujícími pro pruského krále. Byl by zase „zdrhl“.

Praktikant nevěděl nic o lidské ošemetnosti, národní boje mu byly úplně cizími. Ne že by mu platil Kristův rozkaz „Milujte nepřátele své, dobročiňte těm, kteří nenávidí vás!“ Ale proto, že nevěděl nic o nepřátelství, že sám nebyl nikomu nepřítelem, že sám neznal nenávisti.

Nenávidět národní nepřátele, nenávidět Němce naučili ho Němci sami, ale trvalo to čas, než mladý praktikant, vychovaný v klášterním juvenátě a noviciátě, si vše uvědomil a srovnal v hlavě.

Vrstevníci rostlí na veřejných školách dávno zpívali:

„Nechat je tolik Němců, co je čertů v světě,
Rus je s námi, kdo proti nám, toho Francouz smete...“

V juvenátě a v noviciátě nebylo z toho ani ozvěny, ani dalekého závanu větríčku.

Když nastupoval službu a činil slib podáním ruky na místě přísahy, opouštěl službu starý hlavní berní Petrowský, Čech, úřednické národnostní konfesse, uhlazený a vždy elegantní, vysoký a hezounký stařeček, který jistě sloužil císaři a státu nejméně padesáte let.

Mladší už byli řezáni z jiného dřeva.

Místo Petrowského nebylo hned obsazeno. Fiskální zásadou byly tenkrát interkaláře, čím delší, tím výnosnější.

Hlavní berní úřad zůstal pod správou hlavního kontrolora Geisslera. Ještě za vlády Petrowského byl do Znojma přeložen z Plumlova. To už nebyl Čech úřednické konfesse, ale odrodilý Čech. Měl německé jméno, ale čeština plynula z jeho úst tak, že rozený Čech nemohl mluvit lépe. Nejraději mluvil německy.

Praktikanta přidělili staršímu už oficiálovi, Čechu. Ten už měl okolo čtyřiceti, když se stal oficiálem. Holobrádci nemívali tenkrát hvězdiček na límci. Byly to ještě doby, kdy úředník stal se berním, to jest panem „kontribučním“, jak tenkrát říkal náš lid, když už mu rostly chlupy z nosu a z uší.

Oficiál se narodil v Holešově, ale měl sedm latinských ve Val. Meziříčí. Tenkrát ještě německého gymnasia, které bylo zrušeno, právě když Vilém Nevrla dokončil septimu. Vlastně nebylo zrušeno, ale počestěno, a Vilém si netroufal k maturitě na českém ústavě, když celé předběžné studium bylo německé. Dal se na berní službu, kde mu nebylo zle, protože se bohatě ožehnil. Na německém gymnasiu v Meziříčí se neponěmčil, ale zůstal Holešovákem, Čechem hrdým a upřímným. Rozuměl životu, ale mladého praktikanta nepoučoval o politickém běhu věcí. Domníval se snad, že přidělený mu mladík není už zelený.

Praktikant mluvil jen česky, i s Geisslerem.

Geissler byl slaboch. Dělal Němce, měl radost, že jeho dcera má „vážnou“ známost s mladým „německým“ lékařem, který se psal tuším Zerzanek, který nikdy českého slova neproněsl. Věděl Geissler, že tento mladý doktor je žid? Či mu to bylo jedno? Či byl sláb i proti své nejdražší polovičce, která této známosti přála? Či sliboval židovský doktor, že se dá pokřtiti? Mnoho otázek, na něž po letech není jisté odpovědi.

Geissler nikdy neřekl praktikantovi, aby s ním mluvil německy, ač podřízení úředníci si toho vymáhali. Ba i jeden Kroměřížák, také oficiál. Ale praktikant neposlechl. Ba byl i trochu paličatý. Když ten Kroměřížák, který se vždy chlubil, že vystudoval montánní akademii v Baňské Štávnici, oslovoval jej německy, odpovídal mu francouzsky.

Dokud místo po Petrowském nebylo obsazeno, dělal si na ně Geissler zuby, a čím delší byl interkalář, čím delší „sedisvakance“, tím více rostly jeho naděje. Nesměl si to s nikým „rozházeti“, a a protože tenkrát už češství ve Znojmě zdvíhalo hrdě hlavu, ani s advokátem doktorem Gottwaldem, ani s notářem Vlkem, tvůrcem znárodnělé písně „Přijde jaro, bude zase máj...“, ani s mladým advokátem drem Stavělem, ani s notářským koncipientem Palliardim, známým už tenkrát archeologem.

Vždyť z Vídně vál jiný vítr. Vládl tenkrát polský hrabě Badeni, ministrem financí byl český učenec dr. Kaizl, jehož jméno Němci vyslovovali „Kaicl“.

Přišla nenáviděná jazyková nařízení.

Na berním úřadě začalo se úřadovati vedle němčiny také česky. Přísně podle jazykových nařízení se česká podání zapisovala česky do podacího protokolu, české poplatkové smlouvy česky do rejstříku B. Kdo se nechtěl podřídit, byl na to donucován. Všemohoucím pánem byl okresní hejtman. Tenkrát ještě v živé paměti bylo bývalé krajské zřízení a znojemský okresní hejtman byl lidu „panem krajským“. Okresním hejtmanem byl Werner, muž přísného plnění zákona. Nikdo nikdy nevěděl, je-li pan krajský Čech nebo Němec. Mluvil oběma jazyky bezvadně. Náš praktikant s ním mluvil několikrát jen česky, a ještě po letech, když se s ním setkal v Brně, kdy už Werner byl dvorním radou, mluvil s ním berní správce jen česky.

Německy cítící odrodilec Geissler byl slaboch. Jemu byli podřízeni jen tři Češi. Oficiál Nevrla, adjunkt Duda a nový praktikant. Když tito tři začali úřadovati přesně plnící jazyková nařízení Badeniova, netroufal se jim to zakázati. Nechtěl se tahati za prsty s českou „stranou“ ve Znojmě, bál se okresního hejtmána. Vždyť měl v Brně (vlastně ve Vídni, protože do osmé služební třídy jmenovalo ministerstvo) žádost o místo uprázdněné odchodem Petrowského do pense.

Marně jej štvál „kroměřížský Němec“ Steiger. Ale jemu trpěl, že i česká podání vyřizoval dále německy, jakoby nebylo jazykových nařízení. Ale bylo zle, když takové interimní vyřízení přišlo na hejtmanství. To vždy „pan krajský“ vyřídil vlastnoručně. Odkazoval na příslušný paragraf Badeniových nařízení a hrozil tresty. Ba zavolał si i hlavního kontrolora Geisslera, vyčinił mu, pohrozil disciplinárním vyšetřováním a slíbil, že při tom přiloží polínko, aby trestná hranice lépe hořela.

Steiger si nedał říci, adjunkt Schober, původem z „uzavíraného“ území v Čechách, si nemohl dáti říci, protože neuměl českého slova. Werner jich nevolal, vyřizoval vždy věc jen s hlavou úřadu. A Geissler dále podpisoval německá vyřízení českých spisů. Byl chudák ve dvou ohnících.

Ale spálil jej i třetí oheň.

Krásná a mladá Mathild, co měla „vážnou“ známost s doktorem Zerzankem, se otráвила.

Po městě se tradovalo, že byla se židovským doktorem těhotná, a že ten jí chtěl „pomoci“, a že ji při tom otrávil, protože si ji vzít nechtěl a pro odpor svého židovského příbuzenstva ani vzít nesměl.

Lékařská obdukcce dokázala otravu, dokázala i nepokročilé ještě těhotenství, ale nedokázala viny dra Zerzanka.

Vyklouzlému novicovi bylo by se za těchto poměrů sloužilo docela příjemně. Ale přišel čtvrtý oheň, který spálil Geisslera, a s ním i našeho „pátera Vyklouze“.

Geissler nebyl jmenován pro Znojmo hlavním berním, ale do města přeložili hlavního berního z Prostějova, Hugu von Carrara. Dosavadní substitut byl sesazen na své dřívější místo hlavního kontrolora.

Geissler měl aspoň jedinou útěchu, že i Carrara přichází do Znojma za okolností podobně smutných, jaké zažil sám.

Carrara byl prý z nějaké nepatrné zemanské rodiny maďarské. Ještě před vyrovnáním s Uhry dostal se jako berní praktikant na Moravu, byl adjunktem v Kroměříži, dostal se do Prostějova, kde už zůstal jako hlavní kontrolor a později jako berní hlavní. Měl dvě děti, syna a dceru.

V Prostějově byla tenkrát nepatrná posádka rakouské jízdy, dragounů. Carrarův syn zle studoval, propadal i na německém gymnasiu v Prostějově, kde procházeli s dobrým výsledkem i žáci, kteří propadali ve Vídni. Německá střední škola na Hané musila si hledět přivandrovalých žáků z Vídně, i židácků z Haliče, protože jinak byla by zemřela na úbytě, nedostatek žactva. Ale Carrarův synek byl tak omezený, že ani na takové škole nemohl prospívat.

Šetrný Hugo von Carrara, který celý večer dovedl vysedět v kavárně při jediném šálečku černé kávy a hrát dardu, při čemž se náramně zlobil a teremtetoval, když za celé nedělní odpoledne nebo za celý večer prohrál půlkrejcar, poslal syna do Vídně k příbuzným, kteří mu tam opatřili jakési velmi podřízené místečko.

Piroška, prý hezoučká dceruška, měla známost s důstojníkem od jízdy ležící v Prostějově. Byla to taková známost na výpověď, jako všecky důstojnické známosti, kde táta nemá na kauci. A von Carrara neměl. Ale mladý rytmistř byl chatrných mravních zásad. Nadělal dluhů, prý padělal i směnky, a když to prasklo, volil raději „rytířské řešení“ než nerytířskou hanbu. Zastřelil se. V Prostějově. Pochovali jej tam, protože ani rodina neměla zájmu na chlapovi. Za několik dní po pohřbu se krásná Piroška zastřelila na milencově hrobu.

Von Carrara byl člověk bez srdce, ale jeho žena, také nějaká „von“, prý nemohla déle vydržet v hanáckém městě, kde ztrávila půl svého života. Donutila muže, aby se hlásil jinam. A v Brně

mu vyhověli. Přeložili na přednostenské místo do Znojma muže, z kterého šel strach. Ještě než přišel, trásli se ve Znojmě Němci i Češi strachem, kterého jim nahнала fama, předcházející muže.

Byla to doba, kdy pan šéf berního úřadu, najmě hlavního berního úřadu, nedělal nic, omezoval se jen na vedení úřadu, které nebylo nijakou prací v úradě spořádaném, a v nespořádaném byla pomoc v nadřízeném úradě, tenkrát v první řadě na okresním hejtmanství.

Geissler tomuto „nicnedělání“ navykl za dlouhé substitute. Nyní mělo býti hůře, protože kontrolor je duší berního úřadu.

Také s ním udělal Carrara nejprve pořádek. Se slabochem kontrolorem trochu nelidský pořádek.

Pan hlavní berní byl nekuřák. Kromě něho všichni úředníci až na praktikanty kouřili. Někteří cigarety, ale těch bylo málo, někteří doutníky, těch bylo více, ale nejvíce bylo dýmkářů.

V přednostenské kanceláři, která měla už zvenčí internacionální nápis „Kassa“, seděli pokladník Maiwald, starý už oficiál, chatrného zdraví, zádušlivý, jemuž pískalo v hrdle při každém vydýchnutí. Hlavní kontrolor, duše úřadu, a hlavní berní, který nedělal celý den nic, jen večer, když přijal peníze od pokladníka, zapsal je do výčetky peněz podle druhů a počtu, založil do wertheimské pokladny, pečlivě uzamkl a dával pozor, zda mu některý subalterní neodešel ze služby dříve, než pan šéf. S takovým bývalo ovšem potom zle, druhého dne.

Geissler byl cigaretář. Kouřil sultánky a vybafal jich za den až padesát. Někdy zapaloval novou o oharek dokouřené. Carrara nesnesl kouře cigaret. Ale také šetrnému člověku zdálo se marnotratností, prokouřit až zlatku denně. Vždyť sultánka byla za dva nové. Maiwald kouřil také, kouřil také od rána do večera, nestřídmě, ale kouřil z fajfky. Maiwald však, jako by učarováním, Carrarovi nepřekážel. Buď si naň netroufal, co by bylo skoro zázrak při muži tak bezohledném, jako byl bývalý maďarský zeman, anebo chtěl ukázat Geisslerovi, že on je pánem, a ne nějaký hlavní kontrolor.

Zakázal kontrolorovi v kanceláři kouřit, když asi dva týdny předcházelo mručení a bručení, nadávání, jen na půl úst a potom už na plná ústa, ale Geissler se nechtěl dovtipiti.

Když kontrolor potom dvakrát třikrát za hodinu odbíhal do kterékoli jiné kancelářské místnosti zapálit a vykouřit si svou cigaretu, dával jej Carrara hledat kancelářským sluhou Fialou, a když Geissler se vrátil, dostal hubové polévky, že zahálí, že nepracuje...

Když „německý Kroměřížák“ vycítil, že Carrara má silnou ruku na vedení úřadu, pochopil ihned, že dosáhne svého. Připojil se kdysi na cestě z úřadu k hlavnímu bernímu a pověděl mu vše, jak se v úradě vykonávají jazyková nařízení, a poštval hlavně na tři nenáviděné Čechy.

S těmito třemi držel sice ještě čtvrtý, ale ten byl Němec. Byl to starý mládenec, který česky mluvil jen chatrně. Ale připojil se k Nevrlovi a pod jeho ochranou chodil do české Besedy na plzeňské. Tento pán měl totiž zlý zvyk, že platil vždy jen dvě sklenice piva, prvou a poslední. Více za živého boha nechtěl zaplatiti, čím se stalo, že už nebyl v žádné německé restauraci ve Znojmě možný. Vyhodili jej z kasina, odřekli mu nalíti z bürgervereinshause, nesměl „zu den drei kronen“, u Tischlera si ho žádný sklepník nevšiml, a když si přece něco rozkázal, neobsloužili ho. Do hospůdek, kde se scházeli zelináři a dělníci, jako byla sociálně-demokratická „Eintracht“ nebo zelinářská hospoda „U bílého koníčka“, se mu nechtělo, to považoval za nedůstojné, anebo se bál, kdyby tam přišli na jeho libůstku, že by to skončilo hůře, jako v slušné restauraci.

Chodil teda do Besedy. Nezanechal svého chvalitebného zvyku, ale Nevrla naň upozornil předem, a když Norbert nedoplatil, zaplatil sám, ale druhého dne si v kanceláři vymáhal a vymohl, co Norbert upíral vrchnímu číšníkovi. Několikrát mu věc rozmlouval v dobrém, hrozil, že také z Besedy bude vyhozen neplatící nebo klamající host, a to tím spíše, že tam nebudou míti ohledu na Němce. Když nepomohlo, nadal mu asi tak, jako mu nadávali sklepníci v německých restauracích. Ale všechno bylo hrachem házeným na stěnu. Nevrla kryl špatného hosta a vymáhal na něm.

Norbert byl čtvrtý, který upadl do Carrarovy nemilosti.

Hned druhého dne po oné večerní procházce zakázal Carrara veškerou české úřadování.

Čekali, co bude, až české německy vyřízené akty přijdou na hejtmanství, a jak se zachovají poplatníci k německým kvitancím vydaným jim na zaplacené různé dávky a poplatky.

Ale Carrara vyhrál. Okresní hejtmán Werner jej sice zavolal ad audiendum verbum, ale hlavní berní mu odpověděl, že si bude úřadovati, jak chce. Nikdo při tom nebyl, ale vykládalo se, že hejtmán byl tenkrát velice pobouřen.

Hned v začátcích nové vlády na hlavním berním úřadě ve Znojmě staly se dvě tři věci, které našemu praktikantovi znechutily tuto službu do myslitelné krajnosti.

Listopad se schyloval k adventu, když v české vsi nedaleko Znojma pořádala chasa kateřinskou zábavu. Adjunkt na nádražní poště, rodák nablízku rodiště našeho adepta berní služby, vyzval svého mladšího přítele, aby šel v neděli večer s ním na tuto kateřinskou.

Ve Znojmě při každé české příležitosti sbíralo se tenkrát na Ústřední matici školskou. Poštovní adjunkt, v osadě dobře známý, snad tam měl i nevěstu, vyzval i při této zábavě k sbírce. A praktikanta poslal s talířem vybírat host od hosta. Vybralo se několik zlatek, na tehdejší venkovské poměry dost.

To bylo v neděli večer. Už v úterý ráno přinesl Bornemannův

„Znaimer Tagblatt“ článek „Der böhmische Klingelbeutel geht kräftig herum“. Bylo v něm útočeno na české úředníky a praktikanty ve Znojmě, na ústřední úřady, že počestují státní úřady v „kerndeutsch“ městě, a jako odstrašující příklad uvedeni plnými jmény poštovní adjunkt a berní praktikant.

Kroměřížák včas podstrčil noviny Carrarovi. Ten zavolal si praktikanta a nadal mu — světě, div se! — česky! Ale nadal mu českých psů a českých usoplených všiváků!

„Vy jakživ nebudete berním úředníkem, vás musejí vyhnat, vás vyženou, o to se už postarám!“

V hrudi mladého českého člověka se vše bouřilo, vřelo, kypělo. Byl odhodlán praštití pérem a odejít bez výpovědi.

Svíraly se mu pěsti, ale netroufal si skočit na lidskou bestii, jak v duchu tituloval svého představeného. Vždyť Carrara byl vysoký, robustní člověk, hotový maďarský beťár nebo čikoš.

Stál proti šéfovi rozechvělý na celém těle, rozzlobený neméně než jeho útočník, ale mlčel jako zařezaný. Když Carrara napřahoval ruku, jakoby chtěl vystoupiti proti mladíkovi brachiálně, vyskočil pokořený a pobouřený, bouchl dveřmi a do své kanceláře.

Chystal se k odchodu. Ale dobrý Nevrla jej utišil.

„Když už jste se oblekl, jděte hned k okresnímu hejtmanovi a vše mu povězte. Ale ze služby neodcházejte. Konečně uslyšíte, co vám poví pan krajský. Ale ohlaste se starému, kam jdete. Bude vás hledat, a kdybyste byl neohlášen mimo službu, byla by to skutečná příčina proti vám.“

Praktikant neuvažoval. Všecky jeho smysly byly jako zatemněny, jistě však zastřeny bolem i zlobou z urážky. Necítil se vinným, zvláště že věděl, že říšsko-německý šulfrajn vydržuje německé obecné školy v českých dosud dědinách Zeleticích a Vítonicích.

Rázným krokem, jak byl ještě pln bouře, vešel do „kassy“ a oznámil přednostovi:

„Odcházím na chvílečku k panu okresnímu hejtmanovi.“

Jeho hlas nezněl právě kamarádsky.

„Nikam! Nicht einmal einen schritt!“ zařvalo vysoké, robustní tělo za psacím stolem, nenepodobné čikošovi z maďarské puszty. Pod vrásčitým čelem svítily se dvě pardálí oči.

Praktikantovi, který dosud neuvažoval, co bude, kdyby mu šéf zakázal odchod, se náhle rozjasnilo v mozku.

Viděl, že nyní právě musí jít, nechce-li prohrát. Věděl, že jeho věc je „nahnutá“ i tak dost, ale hned cítil, že na dobrovolný odchod z nenáviděného úřadu má vždy času dost, kdyby se jednalo u představených úřadů o jeho kárném propuštění.

„Jdu proti vašemu zakazu. Dělejte si, co umíte...!“ a zase se mu mimoděk zatínaly pěsti.

Seběhl se schodů a přímo pádil po Horním náměstí k bývalému paláci Albrechta z Waldštejna, nyní okresnímu hejtmanství.

Měl štěstí. Okresní hejtman byl volný. Dostal se k němu hned. Pověděl mu vše. Netajil, že vybral několik zlatek na taneční zábavě v Plavči, že je spolu s adjunktem poslali do Prahy, pověděl doslova o výstupu s Carrarou. Přiznal se, že přišel proti jeho zakazu. Werner byl hned doma. Ani neuvažoval. Byl to výborný úředník a bystrý duch.

„Správné by bylo, abyste to oznámil úřední cestou. Audiatur et altera pars, to je princip. Ale když už jste přišel sám, nepište nic. On to pan hlavní berní beztoho udá úředně. Podle jeho udání zařídíme další kroky. Vraťte se do úřadu, konejte řádně, co se vám uloží, a já doufám, že už budete mít pokoj, pokud zase něco nevyvedete. Na praktikanta to nebyl zrovna rozumný kousek, vybírat na Matici. To byste si mohl beztravně a bez obav dovolit v kraji kompaktně českém. Že to narazí na zlou vůli, mohl jste si vypočítat na prstech, když je to jakoby na periferii města Znojma. U nás je třeba veliké opatrnosti i starému státnímu úředníkovi.“

Praktikant nebyl s touto řečí spokojen, ale že zněla otcovským tónem a přátelským hlasem, pomyslel si jen:

„Je-li tento pan krajský obravdovým Čechem, jistě sám nevěří tomu, co mně tu vykládá.“

Odpověděl se a odešel tam, kde ho vše svíralo jako kazajka zuřícího šilence.

„Uteku, uteku!...“ vířilo mu hlavou, vřelo ve všech smyslech, bouřilo každou žilkou a každým svalem.

Nevypověděl ze služby, neodešel ani bez výpovědi. Vždyť jeho znojemských a hlavně carrarovských zkušeností nebylo ještě dosti.

Měly přijít horší chvíle. A ty neodkládaly.

Za několik dní byl prosinec a platila se předem na příští půlrok „zvláštní dávka z výčepu a prodeje lihových nápojů,“ které někteří Němci neřikli „besondere“, ale „sonderbare“ abgabe.“ Později ji zrušil sám vídeňský ministr financí.

Každý hostinský oprávněný na výčep kořalky, každý obchodník mající zvláštní zmocnění prodávati kořalku v uzavřených lahvičkách, vyplnil přihlášku a obdržel na berním úřadě platební boletu, kterou se kdykoliv musil vykáhati kontrolující finanční stráž. Takový byl předpis, taková byla i praxe.

Von Carrara nařídil Norbertovi, aby vydával jen německé bolety, ač byly také s textem dvojazyčným. Náš praktikant o tom nevěděl.

Mezi tím si „německý Kroměřížák“ našel mezi praktikanty důvěrníka, ze sousední vesnice rodiška našeho hrdiny-nehrdiny, ale studovavšího na německém gymnasiu ve Znojmě, kde z něho nevychovali sice úplného Němce, ale chameleona. Ludwig N. necítil se Čechem, ač rodiče neuměli německy ani otevřít úst, a nyní byl šťasten, že může si „šplhnouti“ u pana oficiála, který už byl na

radě na berního nebo na hlavního kontrolora, co byl tenkrát jeden „rank“.

Steiger byl důvěrníkem Carrarovým a proti svým českým kolegům potřeboval ověřené zprávy.

Přednostu měl Steiger v kapse; povídalo se, že proti němu byl Carrara tak maličkým, že se mu vešel do kapsičky na vestě. Večer a v nedělních odpoledních chodíval s ním hrát dardu nebo preferrans do „Caffée Neuhausener“ v Dolní české ulici, a vždy její nechal nějaký ten krejcar nebo i šesták vyhrát, aby měl dobré oko. Dělal si přítele z mamonu nepravosti.

V Mikulovicích na radnici byl obecní šenk. Naléval také kořalku. Krátce před vánočními svátky poslal starosta Ferdinand Růžička poštou deset rýnských na zvláštní dávku. Boleta měla se zaslati obecnímu představenstvu také poštou. Dávka musila býti zaplacená v prosinci, jinak byly citelné pokuty.

Norbert vydal na dávku německou boletu.

Ferdinand Růžička byl v mladších letech rozeným bouřlivákem. Když padařovský prorok vydával svoje noviny a brožurky protikněžské, odebíral je v městečku jediný Růžička, a půjčoval druhým. Byl strašně zaujat proti „kněžourům“, jak tituloval své odpůrce kněžské i nekněžské zakladatel českého agrarismu, Alfons Šťastný.

Když se mu dostala do rukou Kosmákova „Kukátka“, nestal se sice sám „kněžourem“, ale velikým antisemitou. Byl by bouřil proti jedinému tenkrát již židovskému obchodníkovi v městečku, že by byl vyvolal pravý opak svého záměru. Ale byv poučen o tichém bojkotu, vyvolil lepší stránku.

Když se stal „pudmistrem“, snad sám, snad návodem některého sousedního „pudmistra“ stal se odvážným bojovníkem za češství v znojemském hejtmanství.

Obecní tajemník uměl sice dobře německy, ale kdykoli po obecním úřadu něčeho požadovala některá německá obec z blízkého sousedství, musil tajemník (říkalo se mu „obecní písař“) poslati německý přípis na okresní hejtmanství, aby pořídilo český překlad. Z mikulovské radnice nevyslo úředně ani jediné německé slovíčko. Kdykoli státní úřad se zapomněl a psal obecnímu úřadu v Mikulovicích německy, vracel Růžička přípisy nevyřízené s kratičkou poznámkou, že obecní úřad nerozumí německy. Soudy i úřady v městě to věděly, dopisovaly obci česky, jediný znojemský magistrát německy, ač to nebylo správné, protože Znojmo mělo vlastní statut a magistrát jakožto okresní úřad fungoval i v hodnosti okresního hejtmanství, tedy státního úřadu. To potom překládalo hejtmanství, protože Růžička německého nedovolil vyřídit nic.

Praktikant by se byl o německé boletě ani nedověděl, kdyby byl v jeho přítomnosti. Nevrla nepokáral Norberta za tento malicherný kousek. Ale Norbert konal jen z rozkazu Carrarova, který odepřel podpísovati české nebo dvojjazyčné bolety.

Večer potom přišel Ludwig N. k našemu praktikantovi. Ten se mezi řečí zapomněl natolik, že řekl:

„Nač toho mikulovského pudmistra štvou? Přece jej znají. Vědí dobře, že si to nedá líbiti. A zvláště nyní, kdy platí jazyková nařízení!“

„Carrara to chce!“

„Ano, starý to chce. Ale vždyť je to dětinství!“

Nic více, nic méně.

Ale Nerada také neuměl dobře chodit v úloze, kterou mu svěřil Steiger, chtějící českého praktikanta zničit. „Škoda, že nezničil!“ kolikráte v pozdějších letech pomyslí si praktikant, když mu ve službě otravovali duši a život.

„Starý si onehdá vyžádal numero „Znaimer tagblattu“ a předložil je na hejtmanství, kde tě pěkně vymaloval. Nevím, co z toho bude. Kremüntzmüller to vyřídil, navrhl tvé propuštění, ale ještě to neodešlo, leží to celé nepodepsané u hejtmana na stole.“

„Nechť si to tam poleží!“ řekl praktikant, který si uvědomoval, že hejtman se nebude blamovati podpisem takové hlouposti.

To věděl také Carrara i Steiger. Čekali na novou příležitost.

V těch asi dnech dostal praktikant poštou od svého pražského knihkupce poslední čísla toho ročníku „Českého časopisu historického“ a „Českého lidu“. Poštu donášel sluha s úředními zásilkami, a Carrara na Fialově stole vždy prohlížel, kdo, co, nebo aspoň odkud píše podřízenému úředníkovi.

Sotva odešla německá boleta do Mikulovic, donesl Carrara sám tato dvě čísla českých revuí praktikantovi. Oči mu svítily jako zdivělému pardálovi. Hodil časopisy na stůl a zařval:

„Was ist wieder das da...?“

„Český časopis historický a Český lid, dva vědecké české sborníky,“ řekl praktikant klidně.

Maďarský čikoš nic, jen se otočil na podpatku, bouchl dveřmi a ven.

„Co toto je zas? Za svoje peníze přece mohu odebírat, co chci!“ posteskl si praktikant Nevrlvi.

„Nic. Starý včera prohrál dvanáct krejcarů v tarokách. To zase přejde,“ řekl oficiál, který aspoň pro dobrou vůli nerval se se Steigerem, od kterého se dovídal, kdykoli čikoš prohrál v kartách, že bude asi v úřadě boží dopuštění.

Druhého dne přišel od téhož knihkupce francouzský v červené obálce zavěšený národopisný sborník „Revue des traditions populaires“.

Zase Carrara hodil sborník praktikantovi na stůl, zase mu podivným zlým plamenem hořely oči.

„Was ist das wieder? Ich wusste noch nicht, dass Sie der sozialdemokratischen, die staatsideen verfolgenden Partei angehören. Wir werden mit ihnen unsere Rechnung machen müssen...“

Praktikant se celý otrásl zlobou. Vzal do ruky časopis, smetl s něj obálku, takže červený obalový list tím lépe vynikl.

„To není politické. Je to nejlepší francouzský vědecký sborník v oboru národopisu,“ řekl pobouřen sice, ale přemáhaje se.

„Gebens her!“ zařval starý, vytrhl sborník praktikantovi z rukou a hybaj do vedlejší světnice.

Oficiál i praktikant pohlédli na sebe. Oba věděli, že vedle sedí adjunkt Leopold Ruziczka, který umí francouzsky.

„Co to máte?“ ptal se nyní Nevrla se zájmem.

„Nic, co by se mělo trestati. Včera jsem vám ukazoval „Český lid“, toto je zrovna takový časopis, ale francouzský.

„Odpusťte, ale jste vy hlupák! V kanceláři beztoho nemůžete čísti, proč si nedáváte psáti a posíláti časopisy do bytu? Či starého také štvete?...”

Za chvílečku sluha Fiala přinesl časopis.

„Starý včera zase prohrál?“ otázal se ho oficiál.

„Nevím. Ale teď bude stále zle. Co jen já vystojím! Včera mu přivedli synáčka z Vídně šupem...”

Oficiál se zoufale chytil za hlavu.

„Teď to přijde i na mne! Jsem také Čech. Budu také muset ven, někam na dědinu. Starý už se o to postará. A mám přece ve Vranově dům...”

„Na vás přece nemůže. Máte z každé revise nejlepší pochvaly,“ řekl praktikant, jakoby tomu už bůhví jak rozuměl.

„Může nemůže, on si chodníčky vyšlape. Má v presidiu dobré známé,“ zapochyboval oficiál.

Adjunkt Duda se také otrásl. Měl už osm dětí, hlavou holou jako koleno, chodil ošumělý, protože děti zjídaly skoro celý jeho měsíční plat, jeho hanácká němčina zněla opravdově neněmecky, hanácky.

Přišel Norbert, který všeho byl svědkem v sousední světnici, věčně otevřené. Měl v ruce dva špendlíky, postavil se k velké Kozenově mapě Moravy a zapíchl jeden do kolečka, pod nímž se četlo Howiezy. To je malé městečko u Vsetína na Valašsku, Hovězí se volá česky, ale nemá státních úřadů.

„Tady sem pšíde Nevrla.“

Druhý špendlík zapíchl do kolečka označeného jménem Swinow (pod tímto českým jménem stálo i německé Schönbrunn).

„Sem pšíde Norbert, protože také chodí in die Bézedá.“

Dívali se mlčky, ale s jistým porozuměním na sebe. Konečně Norbert si odlehčil:

„Der teufel soll den alten holen!“ a šel zase po svých.

„Jsme tu tři Češi, všichni půjdeme. Možná, že i Norbert. Je Němec, ale starý na něm sedí jako čarodějnice na koštěti! Ale s ním to půjde hůře. On má celní zkoušku a obstarává celou agendu celního úřadu II. třídy, a zemské ředitelství na takový malý celní

úřad nedá celního úředníka, aby lenošil. Zase leda nějakého bernáka s celní zkouškou, aby pracoval také pro berní úřad. A takových bernáků je málo. Každý je rád, že udělal svou odbornou zkoušku," usuzoval Nevrla.

Ale maso bylo přece jen ze starého tažného vola. Vařilo se poněkud dlouho, třeba se pod kotel stále přikládalo.

Nejprve bylo přiloženo praktikantovi.

Byly vánoce. I na Boží hod byla dopoledne služba, teda tím více i na sv. Štěpána. Ale po obědě na Boží hod šel praktikant domů, do Mikulovic. S ním šel i N., jen do Němčiček, ale veliký kus cesty byl společný.

Na Štěpána byli oba zase ve službě. Po obědě šli zase domů.

Praktikant byl jen u rodičů. Ani na krok se nevzdálil z otcovy chalupy.

Mikulovský Růžička nedal si líbiti německé kořaleční bolety. Poslal ji okresnímu hejtmanství s opepřenou stížností na hlavní berní úřad, který už před jazykovými nařízeními dopisoval si s českými představenstvy česky, ale nyní, zvláště za platnosti tak významných nařízení, jakoby na posměch celému ministerstvu, píše jim jen německy. Kdyby slavné okresní hejtmanství neudělalo v tom přítrž, budou si všichni starostové českých obcí okolo Znojma stěžovati přímo ministerstvu. A protože toto se děje soustavně z berního úřadu jen od doby, kdy je tam nový hlavní berní, pošlou pudmistři a starostové stížnost také panu ministrovi financí. Je to přece maličkost, když český člověk chce za české peníze aspoň české potvrzení...

Bylo tam více podobných líbezností, plnou měrou oprávněných. Naši čeští lidé na národním pomezí byli vždy v národních věcech rozhodnějšími, než sedláci v krajích ryze českých, kde se ani úřady tak neodvažovaly je štváti, a kam také ústřední úřady ani nedávaly zatatých Němců.

Okresní hejtmán poslal stížnost i s boletou bernímu úřadu s výčitkou těžkou a oprávněnou, s výhrůžkou disciplinárními prostředky, kdyby i jediná ještě přišla stížnost. Znova upozornil na Badenova nařízení a žádal bezpodmínečné poslušnosti. Nařídil, aby berní úřad poslal do Mikulovic okamžitě českou anebo aspoň dvojjazyčnou boletu, aby o tom podal zprávu a zároveň vysvětlení, proč se neposlechlo nařízení, ale také aby jmenoval úředníka, který se takto soustavně provinuje.

Hlavní kontrolor měl z toho radost. Byl pomstěn za svoje sultánky, byl aspoň v duši odškodněn za to, že nebyl jmenován šéfem hlavního berního úřadu.

V nestřežené chvíli donesl celý spis Nevrlovi.

Ten přečetl, pokrčil rameny, ale neřekl ani černé, ani bílé. Nevěřil odrodilci.

Za chvíli volal Carrara Norberta. Ten prý mu řekl:

„Já to odůvodním. Vždy jsem psal české bolety, až mně to pan hlavní berní zakázal. Mně je to jedno, jak to napíšu, těch pár slov také trefím načmárat česky.“

„Marsch!“ zařval naň Carrara. „Da ist die bollete! Mit roter tinte werden sie zwischen die zeilen übersetzen, in einem nu will ich sie zurück haben; sonst werde ich den akt selber erledigen!“

Za nějakou minutu potom přiběhl Fiala pro praktikanta, že hned a hned k panu hlavnímu bernímu.

Sel. Netušil nijaké spojitosti mezi sebou a německou boletou.

V místnosti označené nápisem „Kassa“ byly obyčejnému místa neznalému člověku utajené železné dveře, zatřené malbou stěn, a za nimi světnička, zamřížovaná, se silnými železnými okenicemi, a v ní stály tři wertheimské pokladny. Tuto světničku Carrara otevřel a vnutil do ní praktikanta. Zabouchl za sebou železné dveře.

A nyní nastala inkvisice. Česká! Bůh sud, proč. Snad chtěl Carrara mítí jednou svědka, že umí česky. Čert nespí, nikdo netuší, co se může státi.

„Vy jste byl na Boží hod v Mikulovicích?“

„Byl.“

„Na Štěpána také?“

„Byl.“

„Byl jste u toho všiváka pudmistra!“

„Nebyl!“

„Byl jste tam! Mám důkazy! A co, důkazy, sám jste se pochválil N., že jste pudmistra našval, co má dělat s německou boletou!“

„Nepochválil. Nemohl jsem nic takového říci, protože jsem se starostou ani na Boží hod, ani na Štěpána nemluvil. To je lež. A řekl-li to N., zavolejte ho sem, já mu před vámi naplivám do očí.“

„Ještě toto!“ zhrozil se, napráhl ruku, ruku jako chlebovou lopatu, a praktikant bezděky ucouvl. Této cizí ruky nechtěl mítí ve svém obličejí.

Carrarovi oči svítily jako šelmě, od úst litaly zlověstné slinty.

„Dnes jste naposled v úřadě! Víckrát ať vás tu nevidím. Takových lumpů nepotřebujeme ve státní službě!“

„Vy jste mne, pane hlavní berní, nepřijímal, vy mne nemůžete vyhnat. Možná že půjdu sám, ale až bude moje vůle. Zatím půjdu jen k panu okresnímu hejtmanovi.“

Carrara mohl s takovou odpovědí počítati, vždyť praktikant už jednou proti jeho zakazu byl na hejtmanství. Divná věc, že nepočítal. Jistě by se nebyl tak unáhlil.

Praktikant otevřel si železné dveře, a tak jak byl, bez klobouku, zase hybaj po Horním náměstí k Wernerovi.

Nepochodil tam. Hejtmanovi už se berní úřad přejídal.

„Věřím vám,“ řekl, když vyslechl celou žalobu, „ale vám a ještě jiným pánům bude lépe, když přijdete pod jiného šéfa.“

Bylo to řečeno tak obratně, tak pythicky, že si z toho mohl vy-

brati. co se mu lépe líbilo. Buď bude s jinými ještě přeložen, nebo bude přeložen Carrara. A konečně okresní hejtman mohl jen navrhopati, protože finanční úřady byly až na dozor politických úřadů úplně samostatny.

Vyklouznouti mám vždy ještě času dost, myslil si cestou na úřad. „Nezahodím flinty do žita. Teď nemohu. Byl bych vinen.“

Ještě před Silvestrem přišel rozkaz zemského ředitelství, aby berní referáty okresních hejtmánství a berní úřady navrhly praktikanty, kteří jsou uhodni a potřebni adjuta měsíčních 25 zlatek.

Ve Znojmě bylo tenkrát praktikantů několik, protože připravovaná daňová reforma vyžadovala mnoha rukou. Také byly změněny úřední hodiny. Za platnosti starých zákonů, kdy bylo práce pramálo, úřadovalo se v zimních měsících odpoledne jen dvě hodiny denně, ale nyní byla docházka do úřadu prodloužena na celé čtyři hodiny, takže bylo denních osm hodin v létě i v zimě.

Český praktikant se záhy dověděl, jaký návrh podal Carrara. Navrhl na adjutum všechny jeho kolegy, jen při jeho jméně napsal „Ist zwar bedürftig, aber nicht würdig“. A také od nového roku nedostal adjuta, které všem ostatním bylo vyplaceno v únoru dodatečně.

Nový rok začínal tedy velice smutně, nevesele.

Ještě den dva před ním zazdalo se praktikantovi, že neštěstí jde s ním a za ním, že on je nese, že půjde za ním všude.

Bydlel u strýce, matčina bratra. Byl to vyučený koželuh, ale na osamostatnění nemohl pomýšleti, protože neměl kapitálu. Nějaký čas dělal u znojemských jirchářů v Lederertale, ale touto dobou, když koželužské a jirchářské dílny byly méně zaměstnány, dělal jako nádeník u firmy Teufel und Scheibengrub, „essigfabrik und gurkenexport“. To byla firma podle srdce Donnarova, Wothanova a Arimannova. Kdyby byl český obchodník českým dopisem objednal u ní několik lahví naložených okurek, mohl býti jist, že jich nedostane. Firma, která nechtěla českých peněz, ale také českému člověku nedala krejcaru.

Byla to doba, kdy ve Znojmě nebylo české okurkářské a octářské firmy. Teprve hodně později cukrář Fišer opustil svoje sladké řemeslo a dal se na octářství a nakládání i vývoz okurek. Znojemští velkookurkáři mohli si troufati. A také si troufali.

Toho roku, o kterém vypravujeme, dorostla strýcova dcera Maruška školních let. Strýci za daných poměrů bylo samozřejmě, že dítě půjde do německé kronprinzessin Stephanieschule.

Praktikant dlouho mluvil do strýce i do tety, mluvil do nich jak anděl, vysvětloval, prosil, zapřisahal, připomínal všechny předky po meči i po přeslici, až Marušku zapsali do české matiční školy na Haukově třídě. Ale německé firmy měly dobré soupisy dětí svých zaměstnanců, hlavně těch, kteří pocházeli z českého venkova, a pásly po nich.

Před samým novým rokem dostal Tomášek výpověď, že má dcerku v české škole, a takových lidí nemůže živiti německé Znojmo!

Strýc přišel domů skoro s pláčem. Kam teď na zimu? Kde se uchytí? I kdyby dcerku vzal z matiční školy a dal ji zapsati do kronprinzessin Stephanieschule, nebude už přijat, ba ani by se Teuf-la neprosil. Byl také trochu paličák.

„Neměl jsem tě poslouchat!“ řekl strýc synovci, kterému se tím okamžikem zhnusilo celé Znojmo, i s nádhernou krajinnou scenerií, s věžemi, historicky památnými domy, se stříbrným pásem Dyje a s vinohrady i zelnicemi při Dyji i na stráních nad ní.

Všecku tuto krásu a malebnost, o které pracovala příroda právě jako příčinlivá lidská ruka, zastrčilo do pozadí znojenské nespravedlivé, výbojné, krvechtivé němectví. Toto němectví bylo jako tuberkulosní nákaza, jež pomalu dokončovala zhoubu celých plic krásného města, zhoubu toho, čím město žilo a dýchalo až do r. 1630, znojenského češství.

Tato nákaza začala se dávno, hodně dávno. Už tenkrát, když v Čechách Havel Cahera a na Moravě Pavel Sperat začali šířiti německé luterství, které hlavně na Moravě jevílo se od svých prvo-počátků německou věrou. Ale působilo jen chronicky, znenáhla. Až za třicetileté války bacillus propukl zjevnou chorobou, která už nebyla latentní. Roku 1869, kdy senátorové města Znojma zřekli se titulu královského města, byl jen důsledkem této choroby, která vydáním jazykových nařízení začala se měniti, začala jevíti známky už nikoli vleklých úbytí, ale běsné vztekliny.

Strýc hledal místo. Konečně našel zaměstnání zase v koželužně, ve které se kdysi vyučil.

Přišel domů v sám večer poněkud veselejší, než po obědě odcházel.

„Bude zase chleba,“ řekl... „Dcerka půjde do německé školy.“ To byla podmínka přijetí do práce...

Po kolika takových něžných dětských dušičkách natahovala se zruďná, hnusná chapadla germánské hydry v moravských městech! V Brně, Jihlavě, Znojmě, v Olomouci... Ale také v některých českých, na př. v Třebíči, Prostějově, Kroměříži... Ale nikde nebyla tak nebezpečná, jako ve Znojmě a v Jihlavě.

Německé Znojmo vyhrálo, nepatrný, bezmocný český praktikant podlehl a s ním také závislý český človíček, který měl sice dvě ruce, ale několik žaludků a žaloudečků...

Praktikant se dosti brzo uklidnil.

Bylo Silvestra, poslední den v roku. V praktikantovi vřelo ještě mnoho z kapucínské výchovy. Protože v úřadě seděl do šesti hodin, mohl jíti na poslední požehnání v roku jen tam, kde ještě bylo, do farního kostela k sv. Mikuláši. Byl by šel nejraději ke kapucínům, ale tam bylo požehnání už o půl páté, a to ještě byla služba, třeba nikdo v úřadě nic nedělal.

Šel tedy k sv. Mikuláši. Farářem a děkanem tam byl Václav Oharek, Čech z Tišnova, kaplanem Bohumil Adamec, český spisovatel. Ale fara byla městská, v kostele muselo býti vše německé. A bylo.

Farář u oltáře zazpíval „Te Deum...“ a na choře preludovaly varhany píseň, až se do varhan ozvaly hlasy církevníků, zpívající velebně a církevně povzneseným tónem:

Grosser Gott, wir loben dich
wir preisen deine werke...

a každé to německé r hrčelo a zvučelo... Praktikant, který tento ambrosiánský chorál slyšel kdysi německy v Praze, na „Slovanech“, u beuronských benediktinů, kteří snad ani nebyli všichni Němci ze Švýcar, shroutil se v duši a tiše naslouchal a myslel si:

„Tento národ, který tak velebně umí chválit Hospodina, snad není ani tak zlý... Ba, ten národ není zlý...“

Ale praktikant nevěděl o dvou duších, z nichž ta, která se jevila v božím chrámě, byla jiná, celkem jiná, než ta druhá, která ovládla veřejný život.

Kdyby byl znal Bismarckův výrok, že Němci se bojí jen Boha a už nikoho na světě, zde by mu byl porozuměl, zde by byl pochopil a uvěřil. Ale to si uvědomil mnohem později.

Praktikant nerozuměl politice a neuměl v ní choditi. Snad by byl nenutil strýce ke kroku tenkrát, za tehdejších poměrů šílenému, ale byl by radil a sám hledal jinou cestu. Nechtěl dcera chodí do německé přelivárny, česky si ji budeme učit doma sami...

Ale město a jeho němectví mělo ještě jednou vyhrát nad nepatrným, slabým českým praktikantem.

Řekl jsem hned na začátku, že tenkrát i v soudní službě bylo potřebí mnoho dorostu, protože se reformovalo.

K okresnímu a „delegovanému“ soudu ve Znojmě přišli noví soudní praktikanti a auskultanti. Ke krajskému soudu přišlo jich dokonce několik. Němec byl mezi nimi tuším jediný, a ten ještě z vídeňské fakulty, jejíž bursáctví nebylo tak divoké, tak výbojné, jako německých akademiků v Praze.

Beseda rázem ožila, omladila se. Do žil nalilo se jí mladé krve. V besedních sálech roztočil se mladý, svěží život.

Když Marie Hübnerová byla angažována k Národnímu divadlu v Praze, rozpustil její manžel, bývalý redaktor „Moravské orlice“, Václav Hübner, svou kočující divadelní společnost a přešel do redakce „Národní Politiky“. Byla to výborná divadelní společnost. Ale Morava nebyla dlouho bez dobrého kočovného divadla. Novou společnost založil Adolf Dobrovolný, převzal nejlepší herce bývalého souboru Hübnerova, sám také hrál velmi dobře. Však teprve nedávno zemřel jako úředník pražského rozhlasu.

Beseda pozvala Dobrovolného. Hrál ve Znojmě tuším tři neděle. Byly to pro české duše ve městě pravé „tépms de fêtes“. Kdo měl

trochu vlivu, agitoval pro návštěvu divadla, a to bylo vždy plné. I malí samostatní živnostníci, ševci, kramáři, hrstkáři, i kterýsi zelinář a ovocnář, úřednictvo a jeho dorost všechno, všecinko soustřeďovalo se o těchto překrásných večerních chvílích v Besedě.

Tenkráté také náš praktikant úplně zapomněl svých bolestí, ba začal se jaksi spřátelovati s německým městem.

Dobrovolný z něho věru nezbohatl. U společnosti byl praktikantův starý známý, herec Altmann-Tišnov, kdysi tuším také novic v některém klášteře, ale v Brně. Ten hrál již pod Hübnerem, od Dobrovolného přešel na kterési předměstské divadlo pražské a tam náležel mezi vynikající činitele na prknech znamenajících svět.

Altmann dal praktikantovi volné vstupenky na celou staggionu.

Praktikant prožíval duševní svátky.

Ale nebylo mu smutno, ani když Dobrovolný odešel za chlebem jinam, tuším do Třebíče. Byl už púst, přestaly plesy, také znojemští ochotníci si odpočinuli. Ale výbor Besedy ustavil zábavný odbor, který popudem nastávajících soudců začal s bezplatnými, veřejnými přednáškami.

Auskultanti Souček a Řezba, dnes oba radové vrchního soudu, jsou-li ještě ve službě, přemluvili i praktikanta, aby převzal nějakou vědecky populární přednášku.

„Sestavím si něco, třeba o tom, že Znojmo bylo české a jak se znenáhla poněmčovalo,“ slíbil.

Psal přednášku dva týdny, protože psal a škrtil, chtěje míti každé slovo na svém místě. Protože byl navyklý na kazatelské řečnictví, také sloh celé přednášky nesl se kazatelským tónem a oplýval příklady.

„Jak bylo české Znojmo poněmčeno?“ byl titul hotové práce. Ale zase tu byl auskultant Souček, který chodíval skoro denně za poledne s praktikantem procházkou v městských sadech.

„Dejte mi to, přečtu si to, abyste něco nevyvedl. Jste trochu divoký.“

Praktikant mu dal tekst. Druhého dne dostalo se mu poučení.

„Titul musíte změnit. Beseda musí každou přednášku oznámiti magistrátu, a ten by jistě nepovolil přednášky o tom, že město bylo kdysi české a jak se poněmčilo. Jiný titul, jiný název. Přemýšlejte!“

„Nechce se mi do změn. Snad v tekstu bych povolil, ale nadpis je výstižný!“

„Magistrát tam beztoho pošle nějakou svou stvůru. Ta bude míti dost toho, co uslyší, i když nadpis nebude shodný s obsahem. Ale najdemě titul, který bude aspoň trochu krýti obsah. Třeba takto „O zrádcích našeho národa“. Takový titul nic nepovídá, a přece mnoho napovídá. Ale kdybyste stál na nadpise, raději toho nechte. Poškodilo by vám to velice.“

Praktikant chvíli přemýšlel. Konečně svolil.

Magistrát nenamítal nic proti přednášce. Však mu oznámili jen jméno přednášejícího, nenapsali, že je to berní praktikant.

Ten potom učil se po večerech doma přednášce, až ji uměl celou nazpaměť, lépe než herec svou divadelní roli.

Přednáška byla 2. dubna. To měl praktikant jmeniny. Měla to býti poslední přednáška cyklu toho roku. Velikonoce byly už přede dveřmi. Přednášeli většinou mladí lidé. Nastávající soudcové, jeden o spolčovacím, druhý o směnečném zákoně, správce velkostatku z Přímětic o pěstování zeleniny okolo Znojma a o praksi a zkušenostech pěstitelů v cizině, mladý právník z okresního hejtmantství o živnostenském řádě a jeho slabínách, jen starý gruntovní Straka o tom, jak se nedávno ještě zakládaly nové pozemkové knihy.

Bylo vždy plno. Beseda přitahovala. Ve Znojmě bylo tenkrát úředně napočítáno jen 1700 Čechů, ale soukromé sčítání skončilo jinou cifrou. Bylo znojemských Čechů 7.000, ale byli to většinou závislí lidé. Dělníci v octárnách a okurkárnách, v Dittmarově keramické továrně, v keramické továrně v Leskách, u znojemských koželuhů a jirchářů v známém už Lederertale, u zahradníků, při železnici (Severozápadní dráha byla až hrůza německá, skoro tak, jako Severní dráha císaře Ferdinanda), Byli i jinde. Mnohý z nich byl při sčítání Němcem, ale přece se nebál jíti do české společnosti. odkud jej nikdo neudal, kde mu nikdo nestál o chléb.

Den před přednáškou měl přednosta Hugo von Carrara svátek. Prvního apríle je sv. Hugona. Celý personál mu šel do „kassy“ gratulovat. Poslední v řadě stál i náš praktikant. Netlačil se, vždyť by byl raději nešel.

„Hoffentlich werde auch ich Ihnen baldigst gratulieren können,“ řekl mu Carrara, když všem jednotlivě děkoval za přání.

Praktikant nechápal. Zítra měl svátek on. Snad to myslí šéf, jehož pardálí oči dnes nesvítily zlobou.

Večer 2. dubna byl světlým okamžikem v životě mladého muže. Když mu po přednášce přišel gratulovat mistr Goliáš, jeden ze „zachlazených“ třebíčských ševců, kterých se několik usadilo ve Znojmě, když rodná Třebíč měla těchto řemeslníků nadbytek, slyšel od něho teplé, hřející slovo:

„Takových mladých lidí potřebujeme!“

Praktikant mohl o sobě také říci: Homo sum, nihil humanum a me alienum puto. Měl svoje slabiny a dnes zvláště hodně vzrostla jeho samolibost.

Ale když večer v strýcově chalupě na Tränkberku usínal, představil se mu Hugo von Carrara.

„Co bude ráno?“ projelo mu hlavou, a zamrazilo jej oosi pod těžkou duchnou, jako by usínal někde v Gronsku, daleko za polárním kruhem.

Ráno však nebylo nic. Carrara jej nevolal. Nevěděl o přednášce?

Ale záhada byla rozřešena záhy. Dobrý Nevrla pověděl, co věděl.

„Carrara se dověděl o vaší přednášce hodně brzy, snad ještě nebyla ani ohlášena magistrátu. Šel ke Kremüntzmüllerovi (to byl finanční rada, přednosta znojenského berního referátu) žalovat, nechtěje asi sám se zamíchat do věci a nechtěje vám dát příležitost, abyste zase žaloval Wernerovi. Budete přeložen. Chystejte se na to, nebude to trvati dlouho.“

„Kdo to Carrarovi řekl tak zavčas? Co mu řekl Kremüntzmüller? Proč mi nezakázali řečnit? Vždyť jsem N. se nezmínil ani slovem, že chystám přednášku. Kam mne pošlou? Nemám raději vystoupit hned? Předejít tomu?“ Zmatené, logicky spolu nesouvisející otázky hrnuly se praktikantovi z úst.

„Když Carrara přednesl věc finančnímu radovi, řekl mu tento náš přítelíček: „Lasse man ihn seine abschiedsrede halten!“ Tolik vím z jistých úst. Více nevím. O vaší chystané přednášce věděl přece Norbert. Když vy jste opatrně mlčel před N., snad se Norbert zmínil před Steigrem. Znojmo je tak veliké, že se zde mohou minout dva lidé, kteří se hledají, ale zase tak malé, že jakoby uděláním mohou se potkat dva, kteří se sobě na sto honů vyhýbají. Zde se nic neutají. Prozatím se pomalu chystejte. Můžete zavčas upozorniti rodiče. Jakmile přijde z Brna dekret, vydá vám jej Carrara hned, protože bude rád, že se vás zbaví. Do tří dní musíte býti na novém místě. Připravujte se. Však to nedá mnoho práce. Jen aby vám maminka mohla přichystat, kdybyste ještě něco potřeboval. Nevystupujte. Budou pro nás lepší časy. Co bych měl dělat já, když mne také přeloží? Držte se služby. Kdyby nám mladí čeští lidé utekli, kdo bude tu až přijdou lepší časy? Dnes máme ve vládě Kaizla, jediného Čecha, v budoucích vládách jich budeme míti pravděpodobně více. Nebude nám vždy tak zle, jako bylo dosud. I Kaizl pracuje pro nás. Podívejte se jen na zemské ředitelství. Rytíř Urbanek odesel do pense, Kaizl dal do Brna dvorního radu Tersche. To prý je Čech z Klatov. Kaizl je krátkou dobu ministrem. Věčně nezůstane, to víme všichni. Ale už povolal mnoho českých lidí do Vídně, do ministerstva. Na zemském finančním ředitelství v Brně i v Praze je už tolik českých lidí, že kterýsi německý poslanec interpeloval v parlamentě Kaizla, že počestuje, hlavně prý Brno, dávnoú německou državu. Prý v Brně je už pětadesát procent českých úředníků na finančních úřadech. Proto se nebojte. Něco přetrpíme, ale naše utrpení vezme brzo konec.“

Praktikantovi otevíraly se nové, dosud netušené obzory. Nerozuměl politice, ale ani se o ni nestaral. V klášteře ho k ní nevedli, v kanceláři měl dosti opisování, doma se připravoval na zkoušku, nebo ležel ve vědeckých časopisech, pokud stačil je platiti.

Ale Nevrla byl v politice optimistou.

Praktikant si večer zase zašel do Besedy, ačkoli musil obracet na dlani každý krejcar desetkrát, než jej vydal. Však bylo tenkrát v Besedě plzeňské za jedenáct krejcarů — v ostatních plzeň-

ských pivnicích ve Znojmě — pravda: v německých za třináct. Chytil se tam berního inspektora Pospíšila, dobrého Čecha, jediného právníka, který byl přidělen Kremüntzmüllerovi.

„Pane inspektore, budu opravdu přeložen?“

„Budete. Co nevidět. Nechce se vám ze Znojma?“

„Kdybych mohl, nejraději bych utekl, ale i ze služby.“

„Teda vám na tomto chlebičku nezáleží?“

„Jaký pak chlebiček! Praktikanti dostali po 25 zlatkách adjuta, i ten, co sloužil jen tři měsíce. Já jsem zde už devět měsíců, ale nejsem ani tohoto groše hoden. Dostávám měsíčně jedenadvacet krejcarů na péra, individuální kancelářský paušál. Nejraději bych se vrátil do kláštera. Tam aspoň na mne nebyl pohon.“

„Když vám teda na službě nezáleží, poproste v sobotu Carraru, aby vám dal na nedělní dopoledne dovolenou. Něco mu nařčete, že třeba se stalo něco u vás, u rodičů. V neděli ráno zajedte si do Brna. Tam se úřaduje v neděli právě tak, jako ve Znojmě a všude jinde. Dvorní rada Tersch prý je Čech. Aspoň je z Klatov. Povězte mu upřímně všechno, jak zde s vámi zachází Carrara. Povězte, co jste zavinil, že se s vámi tak jedná. Povězte i o boletě, také o přednášce. Ale nežádejte, aby bylo přeložení odvoláno. Ani se o něm nezmiňujte, věc není ještě jista, protože úředně nic nepřišlo. Uslyšíte, co vám Tersch řekne. Podle toho se zařídíte. Však vám s Nevrlou poradíme.“

Praktikant o tom neuvažoval. Protože nerozuměl lidem a neuměl choditi v zádrhlech lidských povah, uznal radu dobrou.

V sobotu dostal dovolenou. Carrara se ani netázal, nač jí potřebuje. Ještě mu vlastnoručně napsal legitimaci na snižené železniční jízdné do Brna. Slovo „Brno“ nepadlo, kde to jen Carrara vzal?

„Neřekl jste zase něco N.“ optal se Nevrla.

„Neřekl. Od vánoc s ním vůbec nemluví. Vyhýbám se mu; když se chtěl ke mně přidati, beze slova jsem se otočil a šel jinam. Nemluví s ním a do smrti smrtoucí s ním nebudu mluvit!“

Nevrla se zamyslel. Konečně řekl:

„Jedte, ale nezapomeňte, co vám řekl Pospíšil. Dobře radil.“

Praktikant přijel do Brna. Zemské finanční ředitelství, kdysi za Marie Terezie ředitelství třicátkových úřadů, je několik kroků od nádraží. Byl v čekárně o desíti hodinách. Ale tam mu řekli, že Tersch odejel, že jej na několik dní zastupuje vrchní rada Brandstiller. To ho už znal. Byl kdysi ve Znojmě na nečekané přehlídce berního úřadu a mluvil se všemi úředníky česky.

Přišel k němu. Pověděl mu vše. Jakoby synovsky se zpovídal. Netušil však, že žádný nadřízený úředník nemůže podřezávati hazy, na které sedí. Disciplína musí býti.

„Audiatur et altera pars!“ Už to slyšel znova. „Podejte to pěkně písemně, aby také Carrara a Kremüntzmüller mohli se o věci vyjádřiti.“

Praktikant se zarazil, když uslyšel to podivné vyzvání, které přece jinak bylo zcela vysvětlitelné. Bylo pro něj dokonce i lichotivé, ale také nebezpečné. Proto se omluvil:

„To nemohu. Zemské finanční ředitelství nebude vyšetřovati jako soud, nebude volati svědků. Šéf podá vyjádření, mne pošpiní tak, že pes nevezme ode mne kousku chleba, a mně nebude věry, ale jemu, zvláště když pan finanční rada to ještě omastí. Beztoho se už vypravuje, že budu přeložen!“ — Už to bylo venku.

„Nevím o tom nic. Mně nepodléhají berní úředníci, jen berní referáty a jejich personál. Nechoete ze Znojma? V tom bych vám nemohl pomoci. Ale když vás slyším, opravdu myslím, že vám na jiném úřadě bude lépe. Carrara je divoký Němec, vy jste nepodajný Čech. Nejlépe, když se rozejdete.“

„Nejsem proti tomu, ba půjdu rád. Ale nerad bych odešel pošpiněn. Ani vědomě, ani nevědomě jsem nespáchal nic zlého. Leda by bylo hříchem to, co jsem přednesl. Ani se nehájím, ani nevyhlávám. A když jsem přesvědčen, že v tom není nic zlého, snad nejsem sám sobě advokátem.“

Dostalo se mu několik přátelských slov a na konec poučení, bude-li opravdu přeložen, aby na nové štaci si hleděl jen úřadu, ale o veřejné věci se nestaral, když jim beztoho ještě nemůže rozumět.

Když vyšel ze vrat zemského ředitelství a zasedl u „tří kohoutů“ na cosi jako oběd, uvažoval o všem a usoudil, že nepochodil, ale že si také nepoškodil. A hned uvažoval v něm úmysl, že se podřídí vyššímu rozhodnutí, a bude-li jedině přesazení jeho trestem, nebude se tím stále zabývat, zvláště když Brandstiller se vyslovil, že s přesazením dostane se mu asi také adjuta, které by mu bylo odepřeno teda v celku jen čtyři měsíce.

Když se doma sešel s inspektorem Pospíšilem, řekl mu tento:

„Teda jste nepochodil. Počkejte, jak to dopadne s adjutem. To není jen mravní trest, to je i materiální ztráta. Nedají-li vám těch pětadvacet rýnských, máte ještě volnou cestu do Vídně, a já bych na vašem místě šel.“

Věci se nevělekly. Už 13. dubna doručil Carrara dekrety čtyřem svým podřízeným. Dudovi, který byl jmenován oficiálem do Vyškova, Norbertovi, kterého poslali do Uh. Ostroha, našemu a ještě druhému praktikantovi. Našeho poslali do Jevíčka, druhému dali Telč, kde byl jeho otec úředníkem na velkostatku hraběte Podstatského-Lichtenštejna. Nevyplnila se zlovlná předpověď Norbertova, žádný nešel ani do Hovězího, ani do Svinova. Asi jen proto, že v žádném z těchto městeček nebylo státních úřadů. Kdyby tam byl berní úřad, nebylo tenkrát vyloučeno, že by některý z úředníků nebezpečných znojemskému Němectví byl se octl i tam.

Bývalo zvykem, když odcházel úředník na novou štaci, že mu jeho dosavadní přednosta dal „propouštěcí“ dekret, v němž mu poděkoval za věrné a pilné služby na místě, které opouští. Carrara

naším třem napsal jen, že je poukazuje, aby do tří dnů hlásili se na svých nových úředních sídlech.

Podepsán „von Carrara“...

Antonín Duda, když si to přečetl, rozesmál se jako bez rozumu.

„Von Carrara! Von Carrara! A já jsem také von! Anton von Padua Duda!...“

I praktikant se musil smáti, třeba mu bylo všelijak.

Šestnáctého dubna už byli na nových místech. Ztratili se druh druhu. Praktikant se s Dudou sešel ještě jednou, ale jen na chvíli, když po letech projížděl Vyškovem. Ostatních už neviděl. S Nevrlou se stýkal častěji, kdykoli přijel do Znojma. Měli se spolu velice rádi.

*

Praktikant odcházel do Jevíčka bez adjuta.

V Jevíčku bylo jinak, nežli ve Znojmě. Okresní hejtmanství bylo v Moravské Třebové, okresním hejtmánem divý Němec Peer. V Jevíčku nesměla platiti jazyková nařízení, protože když ve Znojmě Werner káral, kdykoli se český kus vyřídil německy, Peer právě naopak nedovolil psáti česky.

Přednosta pocházel z Jaroměřic na Znojemsku, kde jeho otec byl kdysi důchodním na panství hraběte Kaunitz-Pálffy-Wrbny. Mluvil výborně česky, nebyl zaťatým Němcem, ale jednal přece jen jako Němec. Čechů neprónásledoval, ale ani jim nepřál.

Kontrolor byl z Chornic, německého městečka blízko Jevíčka, původem Němec, česky skoro neuměl.

Oba páni byli velice zámožní. Byl tam ještě adjunkt Lang, Jihlavák. Lang i kontrolor byly politickým vyznáním „všeněmci“. A při nich starý sluha Schmidt se také cítil Němcem, ač byl domácí člověk, dokonce sedlák.

Starostou města byl dr. Klimeš, lékař, Čech. Ale v obecním výboru bylo 15 „Němců“, jevíčských Němců, z nichž neměl ani jeden německého jména. Wondra a podobně. Ani lékař dr. Lövit nebyl německého původu, protože byl žid.

Český advokát dr. Moník byl duší českého živlu, ba snad sám svým nákladem a svou hmotnou škodou vydával český krajský list „Malou Hanou“. Jeho písař byl veden jako odpovědný redaktor.

Okresní soudce byl Čech.

Obyvatelstvo bylo na polovic české, na polovic odrodilci.

Do takového prostředí zapadl bezplatný praktikant.

V malém městě nebylo možno, aby se neseznámil v několika dnech s půl městem. Poznal hned v prvním týdnu dra Moníka, a touto známostí se stalo, že jeho věc přece se dostala do rukou ministru dru Kaizlovi.

Když praktikant, Duda a Norbert odešli ze Znojma, napsal do brněnských Lidových novin jich zpravodaj „dopis ze Znojma“, kde vyličil pašovství Carrarovo i Kremüntzmüllerovo, útrapy českých

lidí jim podřízených, a zvláště se obíral „utrpením“ praktikantovým, kterého uvedl plným jménem.

Také dr. Moník četl tuto zprávu.

Zastavil kdesi praktikanta.

„Je to tak pravda?“

„Je, ale vlastně není, protože v novinách je asi desetina všeho, jak se zachází na berním úřadě v Znojmě s českým člověkem, poplatníkem i úředníkem.“

„A to jste nemohl jít na pana ministra?“

„Posílali mne známí, ale nešel jsem. Nač, když beztoho za těchto poměrů zůstanu u berního úřadu jen tak dlouho, než se najde nějaké aspoň trochu placené místo. V berní službě jistě nedají mi krejcaru, dokud budu Čechem.“

„Teda opravdu nemáte adjuta?“

„Nemám!“

„Napíšu panu ministrovi, známe se, poslouchali jsme spolu práva.“ —

„Nepište, pane doktore. Přihlásil jsem se ke zkoušce, jsem připraven, nemohou mne nechat propadnout. Čekám každý den, že mne povolají. Doufám, že hned po zkoušce mi dají těch mizerných 25 zlatek.“

„To už je rozumnější řeč, jako před chvilkou o tom útěku. Neodcházejte od berního úřadu. Vydržte, dokud bude lze. Podívejte se na Jevíčko a na okolí. Je vás zde na berním úřadě nyní šest. Berní dělá Němce, kontrolor neumí česky, Lang láme češtinu, Knosp neumí česky ani otevřít úst, ani blafnout, jak se říká, Niemetz je Nyjemec. A to máte okres český. Poněmčená Slatina, Přední a Zadní Arnoštov a Derflík, to je mizivá německá menšina proti celému jednolitému českému okresu. Byl jsem nedávno v Mohelnici. Je tam jediný český berní praktikant. V Zábřehu je také celý úřad německý, jedinký český praktikant. V Mor. Třebové jsou za to tři čeští praktikanti. Okres je německý, tam nemohou tři bezvlivní praktikanti nikomu prospět, nikomu uškodit. V Konici a v Boskovicích je to trochu lepší, také v Prostějově. Olomouc má větší okres jako Znojmo a je na tom právě tak, jako ono. V tom je politika. Potřebujeme českých lidí v úřadech. Vytrvejte! Neutíkejte! Nač bych vám vysvětloval, proč? Jen buďte ubezpečen, že bude lépe. Náš poslanecký klub získává váhy a významu. Musí se s ním počítati a budou s ním ve Vídni počítati.“

Praktikant také počítal, ale počítal špatně. Ke zkoušce ho nevolali, adjuta nepoukazovali. Už měl celý rok služby za sebou, měl býti povolán k přísaze, ale nevolali ho.

Zase se sešel s drem Moníkem.

„Už jste přivykl? Máte už adjutum? Jak skončila zkouška?“

„Nepřivykl a nepřivyкну. Hledám otevřené dveře. Odejdu. Na zkoušku mne nevolají, na přísahu mne nezvou, protože po zkoušce

by mne nemohli nechat sloužit zadarmo, a po přísaze by mne nemohli jen tak mně nic tobě nic propustit, kdybych zase se dopustil nějakého ultračesství. Dokud jsem nepřísahal, jsem v rukou božích a v rukou německých představených.“

Co psal dr. Moník ministru Kaizlovi, je praktikantovi tajemstvím do dneška. Po čase mu advokát ukázal dopis osobního tajemníka ministrova, že pan ministr dal věc vyšetřit. Praktikanta v nejbližší době povolají ke zkoušce, k přísaze jistě ještě před zkouškou. S odbornou zkouškou se otálelo, protože v létě nebyly vypsaný zkušební termíny, při prvním podzimním zasedne i náš praktikant před přísné soudce. Přeložení ze Znojma do Jevíčka bylo v zájmu mladého člověka, který „prý“ v ultranacionalistické společnosti scházející se ve znojemské Besedě byl by neodvratně střetl se s ostrostí zákona. „I když tuto relaci čtu cum grano salis a vmýšlím se ve smýšlení praktikantových znojemských představených, nesoudím, že by mu přeložení bylo uškodilo. Jistě se mu dostalo příjemnějšího ovzduší, než v jakém byl nucen dýchat ve Znojmě.“ Tak soudil politický tajemník dra Kaizla. Ale praktikant cítil, že relaci podával Kremüntzmüller. Werner by byl psal jinak!

Ale praktikant cítil i lež, které z Brna nalili panu ministrovi. Neklamal se, neboť zkoušky byly i v létě, ale byli voláni němečtí kandidáti, aby při blížícím se jmenování úředníky měli náskok proti těm, kteří byli zkoušeni později. Našeho českého praktikanta přeskočilo několik německých, kteří nastoupili do praxe až po něm, ale jmenování byli dříve, protože měli i dříve zkoušku.

Záhy poté odešel dr. Moník do Kutné Hory a jeho kancelář v Jevíčku převzal dr. Ledvinka, krajan z Čech, právě jako Moník. Ledvinka byl synovcem pátera Fulgence Ledvinky, želivského premonstráta a známého ředitele českého gymnasia v Německém Brodě. Tenkrát byl také krajan z Čech advokátem v sousední Mohelnici. Nebyl to nikdo menší, jako starý pán, český spisovatel Antal Stašek, vlastním jménem dr. Zeman, otec Ivana Olbrachta.

„Malá Haná“, kterou redigovali v Moníkově kanceláři a na níž byl jako zodpovědný redaktor napsán advokátův písař, zůstala asi nadále na svém místě. Praktikant se o to nestaral. Dr. Ledvinka nechodil osobně na berní úřad, omezoval se jen na soud, a kdykoli bylo jeho kanceláři co činiti s berním úřadem, vyřizoval to písař anebo solicítátor. Praktikant jej znal jen z ulice, třeba městečko je tak malé, že nemohou se v něm lidé neznati. Ale praktikant byl také společensky tak malinkým pánem, že bylo snadno lze jej přehlédnouti.

Praktikant bydlel u laboranta Tillovy lékárny. Šéf i jeho laborant cítili česky, laborant odebíral i „Malou Hanou“, a tam ji praktikant čtával. Ale čtával tak nepozorně, že přehlédl několikrátě šifru úvodníků, které byly označena —nka.

Za těchto změn v městě žil praktikant svým životem. Osm hodin

denně v kanceláři v nových daňových knihách založených už podle nového zákona, který omezil pomoc obecních úřadů při inkasu daní tím, že nařídilo výkonné nařízení individuální kontování, takže od r. 1898 berní úřad věděl, kdo platil a kdo neplatil, čeho dříve nebylo, protože berní úřad měl všechny daně předepsány na jediném kontě obce sumárně, a na témže kontě zapisoval sumárně platby, které odvedl starosta. Kdo přeplatil, kdo zůstal dlužen, věděl jedině starosta. Berní úřad nevěděl o svých poplatnících více, než mu sdělil starosta, když bylo třeba zakročit exekutorem.

Práce v nových knihách byla daleko úmornější a piplavější, než za sumárního účtování. Praktikant ji sice konal spolehlivě, ale věřil, že je to práce pro toho, kdo otce a matku zabil. Mimo to Němci v Jevíčku špatně četli německé výkonné nařízení a knihy založili špatně. Proti předpisu. Nedalo se to ani opravit, leda založit nové knihy.

Z této poušti byl praktikant vyrušen, když jej povolali do Moravské Třebové přísahati císaři a všem nástupcům „aus allerhöchst seinem stamme und geblüte“, že bude míti ve službě na zřeteli jen službu a práci, že nic neukrade a nezpronevěří, že nevyzradí nijakého úředního tajemství.

Opsal ze starého „Verordnungsblattu“ přísežní formulí se všemi příkazy i hrozbami — bylo toho celá strana Verordnungsblattu, opsal to krasopisně až na datum a podpis, a vydal se v určený den představit se okresnímu hejtmánovi Peerovi.

Byla to oasa na poušti života. Seděl chvíli ve vlaku, poznal cizí město, na berním úřadě umístěném v bývalém zámku pánů z Boskovic, poseděl ve starodávné radní síni zámecké, dobře klenuté, kde žebra klenby končila se růžicí, na níž se četlo „Sub rosa“ ... Na jedenáct hodin šel na berní referát. Tam přehlédli opsanou přísežní formulí a inspektor Riedl zavedl praktikanta k Peerovi, kde se vykonala hladce přísaha.

Praktikant šel na oběd do německého hostince. Českého v Třebové nebylo. Ještě ani nebyl obsloužen, když přiběhl sluha z hejtmánství, aby se sebral a okamžitě šel k panu hejtmánovi.

Šel. Nemyslí a neuvažoval. Ani mu nepřišlo na mysl, že je volán ad audiendum verbum. Snad chtějí něco vzkázat na berní úřad ...

Vstoupil do úřadovny okresního poloboha. Ale ten spustil hned zle — nedobře. Oči mu svítily, jako kdysi ještě v nedávné minulosti vídával u Carrary ve Znojmě. Křičel, řval, ovšem že německy.

„Vy jste Peřinka!“ ...

„Prosím.“

„Vy píšete do „Malé Hané“ štvavé články proti vládě a proti Rakousku!“

„Nepíšu! Znáám ten časopis, někdy se mi dostalo nějaké číslo do ruky, četl jsem je, ale nikdy jsem pro časopis nenamočil péra. Mám jiné práce.“

„To si také myslím. Máte úřad. Ale“ — okresní hejtman vytáhl několik čísel novin. „Podívejte se sem! Kdo to psal?“ — Levou rukou ukazoval na titul, pravou na šifru pod článkem: — nka.

Praktikant viděl něco, čeho si dosud nevšiml.

— nka! Opravdu — nka! Chtěl někdo zneužít jeho jména! Ale kdo?...

Stál před hejtmanem Peerem zaražen, neschopen slova, jak jej zalekla tato šifra, a jak uvažoval, nemá-li hned hoditi celý ten svůj slavný úřad panu hejtmanovi pod nohy. Co se už nadřel za jedenadvacet krejcarů měsíčně, co vytrpěl muk ve Znojmě, a zde to začíná znova!

To vše letělo mu hlavou velikou změtí, ze které neviděl, kde má začátek, kde jí bude konec.

Peer jistě pozoroval tento zmatek. Nemohl mysliti jinak, nežli že praktikant je usvědčen a tím právě pomaten.

„Kdybych to byl věděl o několik minut dříve, nebyl bych vás připustil k přísaze. Ale i tak spravíme si s vámi pořádek.“ Hejtman křičel, jako křičíval Carrara.

Praktikantovi vracela se rozvaha. Hleděl přímo do blýskajících se očí hejtmanových, ale znak se svezl i na stůl, na noviny. Ležela vedle nich křížová páska, ve které přišly z Jevíčka. Praktikant poznal drobné, úhledné, jakoby dívčí písmo berního kontrolora.

„Teda ten Chorničan! Teď teprve nesmíš couvnout. Nepůjdeš ze služby, i kdybys měl znova jíti za Kaizlem, a třeba osobně!“ Tak se rozhodl v okamžiku.

„Ujišťuji vás, pane okresní hejtmane, že jsem nikdy ani řádky nenapsal do „Malé Hané“. Vy máte v rukou možnost přesvědčiti se u samého redaktora, kdo mu dopisuje, vlastně, jsem-li já mezi spolupracovníky. Redaktor vám jistě potvrdí, co říkám já. Nepsal jsem...“

„Mně nic není po nějakém všivém písáři, já se držím vás, a o vás je udání, že jste těchto několik článků psal. V Jevíčku vás dobře znají. Já udělám pořádek, a teď jděte...“

Praktikant se uklonil a šel. Tenkrát po prvé slyšel, že se věří v jeho schopnosti, že by mohl psáti do novin.

Tenkrát po prvé ozvala se v jeho srdci nenávist. Nenávist šíravá, umíněná, nenávist krvechtivá, že by byl v tom okamžiku hodil kamenem přímo mezi oči tomu hejtmanovi, který mu tolik ubližoval, ale nejen to. Byl by vyhledával nejhroťtější a nejostřejší kameny a házel kamen za kamenem do hlav Carrarovi, Kremüntzmüllerovi, Riedlovi, Peerovi, kontrolorovi.

Toto už mu nebyly osoby, jednotlivci. Toto byli zástupci toho krvelačného národa, který ukládal o život znojemské české menšiny, toto byli — — — Němci!

Němci sami vznítili v něm národní zášť, národní nenávist, národní nepřátelství.

Z okresního hejtmánství v Moravské Třebové nevycházel novic Mitis, Pokojný, Pokorný, jak chtěl slouti jako řeholník. Snad ani Furibundus, Furiosus nebylo by v této chvíli přiléhalo dobře k jeho náladě a k jeho duševnímu stavu.

Znenáviděl své národní nepřátele. Ne proto, že trpěl sám, ač nebyl ničím vinen, ale že náhle mu zaplálo před očima oslnivé poznání, že tak trpí celý národ.

Cestou na nádraží si ještě uvědomil, že nemůže odejít ze služby před zkouškou. Řekli by, že se jí bál, že pro psaní do novin nemohl se připravit.

Doma už čekalo pozvání na zkoušku.

Nezmínil se nikomu o výstupu s Peerem. Nechtěl udělati radost Chorničanovi.

Přednosta byl nezvykle laskav. Jistě věděl o kontrolorově kroku. Ale praktikant se o to nestaral.

„Není žádného nařízení, ale je starým zvykem, že praktikantovi se dává před zkouškou osmidenní dovolená, aby mohl si vše zopakovat. Napište si žádost, padesátikrejcarový kolek, a dostanete ji.“

„Děkuji, pane berní. Myslím, že osm dní před zkouškou anebo po ní. Raději bych po zkoušce jel na osm dní k rodičům. Račte to tak doporučit. Jsem už půldruhého roku ve službě, jiní udělali zkoušku za čtyři měsíce (neřekl, že Němci), myslím, že není možno propadnouti.“

Berní vyhověl, praktikantovi se dostalo osm dní prázdná po zkoušce, třeba nad tím zajisté inspektor Riedl v Třebové kroutil hlavou.

Přijel do Brna. Bylo zvykem, že kandidáti se před zkouškou představili zkušebním komisařům a dvornímu radovi. Ale že to bylo v neděli, nebylo dvorního rady na zemském ředitelství.

Zkouška byla v pondělí ráno. Když se čtyři kandidáti sešli v zkušební síni, přistoupil předseda zkušební komise k našemu praktikantovi a řekl mu:

„Máte jít ještě před zkouškou k panu dvornímu radovi!“

Sel.

Tersch se posadil na roh stolu, bafal z nedlouhé fajfčičky a začal:

„Teda vás konečně poznávám.“ Mluvil česky, bezvadně česky. Oči mu nesvítily pardálím leskem, jako Carrarovi, nebylo v nich zloby, jako před několika dny v očích Peerových.

Praktikant stál před ním. Nebál se, ale byl zvědav, co přijde.

„Dr. Moník psal o vás panu ministrovi, že jsme vám ukrivdili, když syna chudobných rodičů, který žil ve Znojme na otcovském chlebě, jsme přeložili do Jevíčka. Divná vaše chudoba, když si můžete vzít advokáta, aby za vás intervenoval až u pana ministra.“

„Nežádal jsem toho po panu doktorovi. Prosil jsem jej, aby panu ministrovi nepsal. A když přece psal, nežádal po mně ani krej-

caru, ani krejcaru jsem mu nezaplatil. Na advokáty opravdu nemám peněz.“

„Divná věc. Ve Znojmě jste chodil do Besedy, v Jevíčku také tam chodíváte. To stojí peníze.“

„Vyučoval jsem francouzštině ve Znojmě, vyučuji nyní v Jevíčku synka pana přednosty stanice. Dostávám za to pětku měsíčně a denně večeri.“

Až dosud to šlo pěkně. Ale mělo přijít horší.

„Ve Znojmě jste měl přednášku. V Besedě. Co jste si to jen smyslí! Takový mladý člověk! Vždyť vy sám se musíte ještě mnoho učit, než budete moci poučovati jiné...“

Dvorní rada se odmlčel. Praktikant neodpovídal. Uznával těžkou pravdu těchto slov.

„A potom ten dr. Moník! Kdybych já měl míti k vůli každému praktikantovi tolik nepříjemného vyšetřování a vyhledávání, jako jsem měl k vůli vám, kam bych přišel? A zvláště, kdyby každý měl tak málo pravdy, jako jste měl vy! U nás není nijaké animosity k Čechům, nijaké nespravedlnosti. Proč jste nepřišel nejprve ke mně?“

„Pane dvorní rado, byl jsem zde ještě ze Znojma. Nebylo vás doma. Zastupoval pan vrchní finanční rada Brandstiller. Ten to chtěl po mně písemně. Račte uznati, že jsem ze Znojma, ani potom z Jevíčka nemohl nic psáti. Prošlo by to ve Znojmě rukama Kremüntzmüllerovým, v Třebové Riedlovým. U těch pánů se nenaději spravedlnosti. Carrara má oporu ve Znojmě, nalezl by ji i v Třebové, ať už ho znají nebo neznají. Co vyřídí praktikant proti šéfovi?“

„Všude vidíte jen nespravedlnost! To bych si vyprosil. Ale pamatujte si, že pana ministra jste tím neměl obtěžovati! Opakuji znova, že jste ještě příliš mlád, než abyste pokoušel ministry, ale také příliš málo učený, abyste mohl učit druhé veřejnými přednáškami.“

Následovalo poučení, jak se má chovati podřízený úředník ve službě. Nebylo v těch slovech zloby, nebylo hněvu, snad nebylo ani přátelství, ale jistě nebylo také strachu, že mladík půjde znova do Vídně.

Ale praktikant četl mezi řádky, co naň žalovali.

„A teď jděte ke zkoušce!“

Praktikant nerozuměl pedagogice, ale přece si pomyslí, vycházející od dvorního rady:

„Chtěl mne zaleknout, abych skonfundován neudělal zkoušky? Ale při všech výtkách nebyl zlý...“

Zkouška nemohla býti pro něj příznivěji obsazena. Zkušební komisaři sice žádali hodně, ale s naším ůechůčkem zasedli před jich přísné tváře tři Němci, a jejich odpovědi byly tak kusé, jejich vědomosti tak mezerovité, že s nimi zkoušený Čech mohl věděti o polovici méně, než věděl, a byl by prošel. Vždy ještě by byl exceloval.

Ale také nebylo tenkrát slýcháno, že by kdy který německý kandidát byl propadl.

A rovněž odpoledne písemná zkouška. Už z ohledu na tři slabé Němce neobsahovaly otázky nijakých zázraků.

Když se praktikant vrátil z osmidenáti dovolené, bylo mu adjuturum už poukázáno. Ale za chvíli na to byl přeložen na jinou stanici, opravdovou trestní kolonii.

Stačí podotknouti, že s Jevíčkem loučil se rád, vzpomínaje s trpkostí hrubých urážek Peerových i dřívějších Carrarových, vzpomínaje zrádného jednání N. i lstivosti Chorničanovy. Šel do ryze českého kraje a těšil se, že tam bude lépe.

Bylo i nebylo.

Ale nebyli tam státní úředníci pracující pro pruského krále.

Jestliže se v Jevíčku kdysi v „Malé Hané“ objevovaly čásek články podepsané šifrou —nka, což bylo znamení ruky dra Ledvinky, počal náš praktikant na nové trestní štaci psáti do časopisů a podpisoval se pod svými pracemi plným jménem. Uchýlil-li se ke značce nebo ke kryptonymu, mělo to vždy důvodem něco jiného, nežli strach před představenými. Přišel čas, že se jich nemusil báti, protože prorokované zesílení posic ve Vídni a politické zmohutnění českého poslaneckého klubu se už dostavilo dosti mohutným výkyvem nad bažinu politické plochosti.

A. S. Chudobka:

Hledání.

Maminko, tatínku, sestro,
kdybich vás hledat měl za mořem, nevím kde,
snad bych to dovedl, snad bych měl štěstí...

Ale já hledám vás vesmírem,
kde jste jen snění —
oblakem mizícím dávám se nésti;
není vás, není...

Člověk jsem a vy jste snad něco víc —
snad máte jiné tělo a jiný výraz zřetelný,
snad blízko jste, a my se neznáme —
snad paprsek co moh' by spojit nás,
se vždycky poláme.

Už nikdy nesejdeme se, vím!
To je to nejtěžší.

Což smrt — ta za čas přebolí —
ale ta láska vaše
to budou smutně rozšuměné topoly.

Fr. Wolf:

Petr Skarga, průkopník sjednocení.

Ozvěna sjezdu unionistického na Velehradě r. 1932.

Dekret o sjednocení Řeků s církví římskokatolickou podepsán byl na sněmu ve Florencii dne 5. července 1439, a druhého dne od Eugena IV. bulou „Laetentur coeli“ slavně prohlášen. Leč rozhodnutí to zůstalo neplodným. Východ sloučení nepřijal. Osobní názory zvítězily nad myšlenkou. Leč idea nezhylnula! Zakladatel Církve sv. „Kristus včera i dnes, On i na věky“, nedá zahynouti Svému ovčinci, a nalezne vždy své muže, kteří jsou jemu tady nástrojem. Jeho Prozřetelnosti. Za našich dob byl to Papež Lev XIII., orel na trůně papežském, veliký Štrossmajer, kteří pracovali o sjednocení; za dnů nynějších jest středem těch snah unionistických Velehrad.

Tyto řádky mají za úkol okázati jednoho pracovníka o sjednocení, který byl sám Slovanem a ideu sjednocení církví hleděl uskutečniti mezi Slovanstvem. Jest to Polák Petr Skarga, člen řádu Tovaryšstva Ježíšova.

Skarga narodil se v r. 1532 v Groici u Varšavy, zemřel 27. října 1612 v Krakově. Vlastní jeho jméno jest Paneski, Skarga bylo dáno jako přezdívká jeho otci, protože si stále stýskal „skuržyl se“. Vzdělání svého nabyl na akademii v Krakově; v r. 1552—1554 stal se správcem gymnasia ve Varšavě; r. 1557 povolán za vychovatele do rodiny kastelána A. Teczynského v Krakově. Se synem Teczynského r. 1561 pobyl u dvora vídeňského, pak r. 1563 arcibiskupem Pavlem vysvěcen na kněze a ustanoven hlavním kazatelem v katedrále, pak proboštem v Rohatýně, a kanovníkem a kancléřem kapitoly ve Lvově. Roku 1568 odebral se do Říma a vstoupil tam do řádu jesuitského. Roku 1571 vrátil se do Polska a působil ve Vilně; r. 1578 stal se rektorem akademie vilenské. Tam obrátil totiž na sebe pozornost krále Štěpána Báthoryho, jenž zřídil znovu jesuitskou kolej v Polocku a Rize, a ustanovil Skargu rektorem. Té doby již byl Skarga tak proslulým svojí výmluvností, že povolán byl do Krakova, a král Sigmund III. jmenoval jej svým dvorním kazatelem. Jako dvorní kazatel otevíral kázáním svým zasedání sněmovní a doprovázel svým slovem každou událost veřejnou. Kázání jeho jsou arci díla výmluvnosti a též důležitá pro dějiny. Úřad kazatele dvorního poskytl mu též možnost pracovati pro sjedno-

cení církve. Vlastně činnost o sjednocení počal Skarga již jako kazatel při kostele sv. Jana ve Vilně.

Národ ruský přijal křesťanství od Řeků z říše byzantské, a proto stala se církev ruská hierarchicky závislou na Cařihradu. Poměr ten měl pak za následek, že Rusové ponenáhlu byli svými biskupy, kteří buď sami byli národnosti řecké anebo od Řeků jmenováni, ponenáhlu strženi do rozkolu, který kolem polovice 11. století za Michaela Caerularia v Cařihradě vznikl. Uplně provedena byla roztržka se stolicí římskou teprve ve století 13. Metropolitové ruští sídlili nejdříve v Kyjevě, pak od r. 1299 ve Vladimíru, a teprve roku 1328 přeloženo sídlo metropolitní do Moskvy. Od té doby upadali metropolité moskevští stále více v závislost od cárů moskevských. Cárové pak, aby tu závislost utužili, snažili se metropolitů moskevské vysvoboditi z područí patriarchů cařihradských.

Když část Ruska, tak zvaná „Červená Rus“, byla spojena s Polskem, a zbytek s Litvou v první polovici 14. století, nezměnil se poměr tento v církvích od Moskvy odtržených; zůstaly na Cařihradu závislémi. Králové polští snažili se z ohledů politických provéstí revisi, leč pletichami patriarchů cařihradských a knížat ruských šířil se rozkol po celé Malé Rusi a unie upadla v zapomenutí.

Následky toho byly žalostné a sice nejen v ohledu náboženském, ale i kulturním. Evropa katolická s Římem spojená, pokračovala ve vědách a uměních, Rusko pak zakrňovalo ve své osamělosti.

Poměry pak se ještě více zhoršily, když nastal vliv reformace německé. Co bylo v církvi rozkolné, pravoslavné lepšího i vlivnější osobnosti, panstvo a zámožnější šlechta, všecko opouštělo církev pravoslavnou a přestupovalo hromadně k luteránství, kalvínství, arianství, ba i k židovství. Zůstalo při církvi pravoslavné pouze několik pánů, šlechtický proletariát, lid zatemnělý se kněžstvem nevzdělaným, byzantickou simonií zkaženým. Na dovršení zla ovládal i mezi katolíky názor, že nutno, když opouští se rozkol, opustiti také obřad řecko-ruský, a přijmouti s vírou římskou také římský obřad! To odstrašovalo jedny; za to však jiní z „národa ruského“ stávali se latiníky, a tím právě ztráceli vliv na církev ruskou, Rusíny nebo Rutheny. Za těchto poměrů začal kázati u sv. Jana ve Vilně Petr Skarga, z Tovaryšstva Ježíšova. Mohutnost slova jeho vábila četné posluchače z tábora bludařů i rozkolníků. Využil toho Skarga a dokazoval v řadě svých kázání, že Rusko přijímajíc víru z Cařihradu, přijalo ji v tu dobu, kdy Cařihrad byl s Římem sjednocen, že rozdíly věroučné jsou téměř bez významu, a primát papežský že uznával celý východ až do století XI. a celé Rusko pak až do století XIII.; že během následujících století se obnovovaly ze strany císařů východních snahy a pokusy sloučiti opětně obě církve. Maloval dále živými barvami smutný stav církve řecké pod jařmem tureckým, pod které se dostala jakoby za trest své pýchy, že již došlo k tomu, že patriarcha Cařihradský, Jeremiáš, hle-

dá záchranu o augsburských luteránů a je „syny svými duchovními“ nazývá. Ukazoval na nepořádek a rozpory v Rusku samém atd.

Posaváde nebylo nikdy slýcháno s kazatelný pravd takových, zastupové se kupili kolem kazatelný stále četněji, a litovali, že pravd takových a pobúdek nemůže slyšeti Rusko celé. To povzbudilo Skargu, aby napsal r. 1576 knížku pod názvem: „O jednotě Církve Boží pod jedním pastýřem a o řeckém od jednoty té odpadu, s výstrahou a napomenutím národů ruských při Řecích stojících: pojednání krátké na tři části rozdělené. Nyní od Petra Skargy, kněze Tovaryšstva Pána Ježíše vydané. „Prosím, Otče, aby byli jedno, jakož i my jedno jsme.“ (Jan 17.) Ve Vilně v tiskárně Jeho knížecí Milosti Pana Mikuláše Radziwilla, maršálka velkoknížectví litevského atd. . . . Roku 1577.“

Vydání toto patří mezi největší vzácnosti bibliografické, protože je rozkolníci opatrně zničili.

V předmluvě ke knížeti Konstantinu Ostrožskému vykládá Skarga vznik své knížky, jak výše uvedeno: „Když mnoho lidí vyznání řeckého poslouchalo to kázání, zdálo se některým, abych to vydal tiskem.“ Biskup vilenský Protaszewicz mu dodal mnoho knížek a spisů ruských, proti církvi římské namířených a plných pomluv o katolících. „Slitovav se nad národem Ruským, tak od Řeků svedeným, a chtěje, aby jim takové pomluvy nepřekážely ve sjednocení s církví boží, staral jsem se o to, abych jim o tom podal písemně v těchto knížkách poučení dostatečné.“ Část první jest úplně dogmatická, jest zkráceným teologickým traktátem „de Ecclesia“. Část druhá jest historicko-polemická: ukazuje rozdíl mezi rozkolem a bludářstvím, podává čtyry příčiny opakujícího se jednotlivě schismatu církve řecké a vykládá s velikou znalostí řeckých i latinských pramenů dějiny těch rozkolů a osudných jejich následků. Část třetí jest úchvatnou s nadšením skutečně apoštolským podanou „výstrahou a napomenutím národů ruských při Řecích stojících, aby se s Církví svatou a Stolicí římskou sjednotili.“

Právě toho času odbývala se synoda piotrikovská za tím účelem, aby se úplně rozšířila nařízení sněmu tridentského. Vilenský děkan Jarczewski přivezl jeden výtisk knížky „O jednotě Církve“; trhali si ji z rukou, a biskup kujanský Karnkowski podržel si knížku pro sebe. Čítali ji také „potají“ ale s tím živějším zájmem šlechticové a kněží ruští, ale ti horlivější, a spíše více zatvrzelí rozkolníci, „zničili ji, kde mohli“.

Když Skarga dvanácte let později s králem Zikmundem III. na cestě do Rewalu r. 1589 pobyl ve Vilně, mohl tam nalézt sotva jeden výtisk, a to bez počátku, neboť „knihu skoupila bohatší Rus a spálila“. Okolnost tato naklonila Skargu, aby po druhé vydal knížku tu s některými změnami, pod jiným trochu názvem a s předmluvou ke králi. Název změněn: „O ústavě a jednotě Církve Boží pod jedním pastýřem a o řeckém a ruském od té jednoty odstoupe-

ní. Napsáno P. Petrem Skargou, Tovaryšstva Ježíšova. Prosím, Otče, aby byli jedno, jakož i my jsme. (Jan 17.). V Krakově. V tiskárně Ondřeje Piotikoroczika r. 1590.“

Toto uveřejnění bylo velice časové. Věc se měla takto:

Za několik roků po prvním vydání knihy „O jednotě Církve Boží“ přibyl do Vilna (r. 1582), při svém návratu z Moskvy, mimořádný papežský legát, Antonio Possevino. Zprostředkoval podle úmyslu sv. Otce desetiletý klid zbraní mezi carem Ivanem Hrozným a králem Batorym, ale sjednocení církve moskevské s Římem, které mělo býti podmínkou i náhradou za papežovo zprostředkování, neprovedl. Possevino, poznáv poměry, došel k názoru, že unie církve moskevské nedá se provésti dříve, dokavádě církev ruská, Rusíni, nepřistoupí k unii s Římem, a proto naklonil sv. Otce, Řehoře XIII., aby založil papežské semináře v Římě a Vilně pro Rusíny. Teprve dvacet roků potom přinesly semináře tyto své ovoce, ale již samo založení jejich vzbudilo pozornost náčelníků církve rusínské. Kníže Ostrogský jednal několikráte s Possevinem, ale současně začal si dopisovati s patriarchy řeckými, kteří jej zasypávali pochlebováním a pobádali k reformě církve rusínské. Nemaje vhodných lidí mezi klérem, hledal je mezi šlechtou a měšťanstvem. Utvořena tedy při významnějších kostelech náboženská bratrstva, zorganizována v reformátorský zástup lidí světských, a ten moralisuje a kárá biskupy i kněze; z toho vzniká nový podnět neshody, a zvláště že patriarcha antiochenský, Joachim, jenž r. 1586 visitoval Malorusko, potvrdil stará, a rozmnožil nová privilegia těmto bratrstvům. Dva roky potom objevuje se v roli visitátora církve rusínské a moskevské sám patriarcha Cařihradu, Joachim II. Potřeboval mnoho peněz, aby uhradil „harač“, poplatek slíbený sultánovi Amuratovi III. za své jmenování.

V Kyjevě byl přijat dosti chladně, i pospíšil do Vilna, kde sesadiv s metropole Kyjevské Onezifora Dziewoczku, protože mu nechtěl zaplatiti žádaného obnosu 14.000 zlatých polských, posvětil na tuto důstojnost Michala Rahoza. V Moskvě přijal Jeremiáš slavnostně cár Theodor, a všemocný ministr Godunov poprosil patriarchu, aby zůstal v Moskvě. K tomu Jeremiáš nepřistoupil, ale potřebuje peněz, a těch mu nelitoval Godunov, utvořil patriarchát v Moskvě a dne 26. ledna 1889 jmenoval metropolitu moskevského Joba „patriarchou vladimírským, moskevským, všeruským a všech krajín severních“. Bylo to mlčelivé zřeknutí se svrchovanosti patriarchy cařihradského nad církví ruskou ve prospěch nového patriarchátu v Moskvě. „Byl již Řím latinský a Řím řecký; Jeremiáš utvořil Řím třetí, slovanský“, který bez odkladu si vzpomene na svá práva vrchnostenská nad Malou Rusí, až cár, nosící již název samovládce všech Rusů, bude hledati práva svá k dědictví po knížatech ruských ve Vladiměři a Jaroslavi! Tímto způsobem rozkol ruský stával se palčivou otázkou státní, kterou patřilo co nejdříve rozhodnouti.

V ten čas panoval v Polsku Zigmund III., který hleděl od dětství svého na žalostné následky rozkolu náboženského ve své vlastní rodině a ve své vlastní otčině a pociťoval je na vlastní své osobě. Jednota s církví římskou byla pro něho nejen zájmem politickým, ale i otázkou jeho svědomí, proto posuzoval ji jako věc svatou, a chtěl, aby církev rusínská přistoupila k jednotě s Římem upřímně, ale cestou zákonitou, církevní, svými biskupy, ale nikoli cestou diplomatickou a politických výpočtů, ačkoli pochopoval a oceňoval dokonale politicko-státní dosah tohoto sjednocení. Na štěstí stál po boku jeho kancléř Zamojski, ve mnoho jiných otázkách v neshodě s králem, ale v otázkách víry, týchž názorů, jako král. Rovněž upřímným, ač méně schopným přívržencem královým v této věci byl krakovský biskup Maciejowski. S nimi a za jejich zprostředkování navázal král již vyjednávání s episkopátem rusínským, který opět pro ziskuchtivost Jeremiáše II. nyní úplně se odvrátil od Cařihradu. Patriarcha tento, jak uvedeno, na cestě do Moskvy r. 1588 navštívil Kyjev a Vilno, sesadil metropolitu kyjevského, posvětil nového, od obou žádal značné obnosy. Rozhořčen jsa touto hrou Rahoza, dřívější žák jezuitský, sice méně talentovaný, ale velice nábožný a Unii nakloněný, rozhodl se přerušiti spojení s Cařihradem. Jiní dva biskupové, Terlecki a Balaban Cwowský byli uraženi také licoměrností Jeremiáše II., který vyzýval Malou Rus k reformě církve, ale sám všude pobuřoval, pletichy dělal a peníze vymáhal, který titul exarchy dal dvěma biskupům najednou, přijav od obou dvou za to značný plat, a Lvovské bratrstvo vyňal z podřízenosti biskupské, poručiv si tuto exempci dobře zaplatiti, — a připojili se k Raho- zovi.

Právě r. 1590 měl se konati první sněm rusínský v Brzesci, jak to určil Jeremiáš, za účelem zdánlivé opravy církve rusínské. Bylo toho využito a rozhodnuto „po byzantinsku“ odevzdati řízení Církve rusínské do rukou králových. Zigmund III., pán katolický, se nechtěl míchat do správy církve, odeslal tedy biskupy k tomu, který jménem Kristovým církvi vládne, k papeži, a podněcoval ke sjednocení s Římem a připověděl v tom směru svoji veškerou pomoc a označil biskupa Maciejovského za svého zástupce. S ním také ve jménu rusínského episkopátu dělal plán akce sjednocení nejschopnější z rusínských biskupů, Terlecki.

Takové byly poměry, když Skarga, cestuje s králem po Litvě, přesvědčil se o „spálení“ prvního vydání své knížky, připravil vydání nové a poslal ji do světa. Snadno nahlédnouti, že již nebyl nikdo nyní, kdo by ji „skoupil a spálil“; ovšem z rukou si ji trhali a četli pilně. Přinášelať zdravý pokrm pro rozum, pozvedala a povznášela srdce od těch nízkých, úředních pohnutek a ohledů, kterými se řídili patriarchové, k těm vznešeným, vysokým názorům a pocitům, které jsou hodny biskupa, hodny člověka. Proto též již r. 1591 na novém sněmě, který měl provésti ohlášenou reformu

církve, stalo se tajné ujednání biskupů rusínských, ujednání Unie s Římem za podmínky, že bude zachován obřad rusínský. Následkem nedorozumění mezi králem a Zamojským, následkem pletich a agitací knížete Ostrožského, uraženého tím, že reforma církve, o kterou on se snažil, dokonává se bez něho; následkem také, nerozhodnosti biskupů rusínských, kteří vyjímaje Pocijeje a Terleckého nedovedli se povznést k vážnosti chvíle; provedení Unie provleklo se do r. 1595 a prohlášeno bylo na synodě brzeské, jehož tajemníkem a kazatelem byl opět Skarga. Sněm brzeský vyvolal velkou bouři.

Sesypaly se na něm se strany knížete Ostrožského a jeho přívrženců, jako krupobití, výčitky a pomluvy. Skarga podjal se obrany sněmů a vydal r. 1597 spis: „Sněm brzeský“ a „Obrana sněmu brzeského“.

Spis o „Jednotě Církve Boží“ dočkal se ještě za živobytí Skargova třetího vydání v souborném vydání jeho „Kazaň przygodnych“ roku 1610 (Kázání příležitostná). Připravil je Skarga, meškaje téměř přes dva roky ve Vilně u královny při dvoře, v dobu, kdy král obléhal Smoleňsk, a věnoval je biskupu krakovskému, Petrovi Tylickiemu. Na konci připojeno jest latinsky a polsky psaní, jakýsi druh vyznání víry, které Cyril Lukary, tehdá archimandrita alexandrijský, složil ve Lvově do rukou arcibiskupa lvovského Sokolowského dne 24. ledna 1601. Lukary byl poslán od patriarchy cařihradského, Matouše, a alexandrijského, Melecia, na žádost knížete Ostrožského ke králi, biskupům rusínským, kancléři a jiným senátorům, aby se pokusil ještě jednou sloučiti rozdrobený rozkol rusínský a aby naladil jej smířlivě vzhledem k Unii. Válka moldavská zmařila toto poslání. Lukary byl podezříván, že jest v dorozumění s Turky, a nebyl předpuštěn ke králi, poručeno mu opustiti Polsko. Poslání skončilo pouze doručením listů Zamojskému, Pocijowí, Ostrožskému a Solikowskému. Významnou věcí bylo, že Lukary po čas svého pobytu ve Lvově bydlil u arcibiskupa Solikowského, že nakoupil množství knih latinských, a při odjezdu svým písemně osvědčil, že Církev řecká nemá nic společného s bludaři, že by bylo žádoucí „optandum quidem esset“, aby došlo skutečně ke smíření církve západní a východní, že však se toho tak brzy dočkati není možno, „non tam cito sperandum“. Osvědčení toto, jak se později ukázalo, neúpřímné od Lukaryho, jehož Skarga nazývá „mužem knih latinských znalého“, bylo výborným komentářem Skargovy „výstrahy a napomenutí národů rusínských, aby se s církví římskou spojili“, proto je také umístil na konci třetí části spisu „O jednotu Církve Boží“.

Metropolitou Ruským a polockým arcibiskupem sv. Josafatem a úplnou reformou Basiliánů dokonána jsouc za velmi účinné pomoci Jesuitů, vešla Unie na své vlastní dráhy a šířila se jmenovitě na Litvě a Malé Rusi. Ukrajina pouze se jí stále vzpírala, a války ko-

zácké, původně obyčejné vzpoury ryze sociálního druhu, přeměněné potom pletichami moskevskými ve válku náboženskou, zadaly Unii strašné rány a odtrhly od Unie na vždycky Kijev a celé Zádněpří.

Vlivem krále Jana Sobieskiho, takových biskupů, jako Szeptycki a Szumlański, pozvedla se Unie na konci století XVII. a ustálila své trvání v první polovině XVIII. století na sněmu v Zámostí r. 1725 tak dalece, že na jeden milion Rusínů počítáno sotva několik tisíc rozkolníků, podřízených zahraniční vládě, totiž vladykovi perej-slavskému.

Právě v této době, kdy se ustálila Unie na Malé Rusi, ohlásili r. 1738 Jesuité vilenští souborné vydání děl Skargových podle vydání z r. 1610 a mezi „Kázáními příležitostnými“ umístili ve druhé části rozpravu „O jednotě Církve Boží“ s předmluvou k Zigmundovi III. a listem otevřeným Lukaryovým na konci.

Páté vydání Skargovy knihy „O jednotě Církve Boží“ vyšlo roku 1885 v Krakově. Podnět k tomu dalo pronásledování Unie v diecési Chelmské, zvláště na Podlesí.

Dílo, které Skarga započal svým spisem, a které s ním stejně smýšlející biskupové a klerus, obzvláště Jesuité, dále prováděli, květlo a přinášelo ovoce. Leč politické události rozkvět Unie poškodily. Když r. 1772 došlo k prvnímu dělení Polska, dostalo Prusko království Prusy, Rakousko: Krakovsko, Sandoměřsko, Červenou Rus, část Podolí (nynější Halič); Rusko dostalo: vévodství Mstislavské, Vitelské, Polocké, Livonské a zádněpróvskou část vévodství Minského. Tak Unie rozdělena na tři části. Nejšťastnější byla část podrobená Rakousku. Útisk provádělo Prusko, ale ničilo, krutě provádělo zkázu Unie Rusko. Za velikých násilností a ukrutností Rusko potlačilo Unii a lid k rozkołu přiveden. V Rakousku Unie měla svobodu, květla dále, a kvete v nynější Haliči, a jaký: úkol Prozřetelnost Boží určila té části Unie za nynějších poměrů v Rusku, kde náboženství vůbec ze srdcí lidských se odstraňuje, kde Rusko se má státi říší bez Boha, snad se dozvíme v dobách nedalekých. —

Skarga svým působením, jako spisovatel, získal si o unii zásluh nesmírných, leč to byla jenom jedna stránka jeho životního díla. Druhá stránka Skargova působení bylo kázání. Jako dvorní kazatel krále Zigmunda III. kázal dvacet čtyři roky v Krakově. Silou slova svého zasahoval Skarga do nejhlubších útrob celého státu polského. Adam Mickiewicz napsal o Skargovi: „Ve Skargovi obráží se celá vlast, celý národ se svou minulostí, přítomností a i budoucností. Rodinou Skargovou byla Polska.“

Skarga jest největší řečník polský své doby i všech časů, patriarcha, kníže výmluvnosti polské! Nebylo bludu, s nímž by byl neváčil; nebylo důležitější události, v níž by se byl neúčastnil; všeobecného neštěstí, jehož by byl neoplakal; povšechné radosti, již by byl neoslavil. Králi, panstvu i lidu vždy pověděl pravdu bez pochybenství a vytáček, vždy káral a hrozil i uprostřed radosti a ví-

těžství. Žádný ze spisovatelů polských nepůsobil pro církev a stát polský tak mnoho, jako Skarga, kazatel, politik, historik. Výmluvnost jeho živila se vedle učenosti veliké hlavně: velikou pokorou a živou vírou. Tuhý, přísný život a přemýšlení vzbudily v něm ta vidění, kterými se blížil Ezechielovi, tu tklivost, kterou se blížil Jeremiášovi, vznešenost a horlivost, kterou se blížil Chrysostomovi. S těmito dary ducha spojoval Skarga zevnitřní vlastnosti výborného řečníka: vznešenou postavu, šlechtitou tvář, živou akci, zvučný hlas, plynutý sloh, „že srdce lidská měl v ruce svých a obracel je, kam chtěl“. Když Skarga přestal kázati, lid krakovský, žádostiv jsa, jen ho slyšeti, prosil ho: „Když otče již nemůžeš, nekaž nám; ale modli se před námi „Otče náš“, potěšíš nás a povzbudíš.“

Díla Skargova náboženská i historická jsou skvělým pomníkem jeho činnosti, jeho horoucí lásky k Církvi sv. a k otčině. Polských spisů jest 22, latinsky psaných 3.

Nejpopulárnějším dílem Skargovým jsou: „Żywoty swietych“; jsou to životopisy světců na každý den. Dočkaly se dvaceti vydání. Na náš jazyk český přeloženy r. 1610 od Šebestiana Scipia čili Berličky. Roku 1634 přeložil Tomáš Ign. Placalius: „Żolnierskie náboženstvo“ (Vojácká pobožnost). Kazatelská díla jsou: „Kazania na niedziele a swieta calego roku“. Roku 1609 byla již po čtvrté vydána! Řeč jejich jest vznešená, krásná, důrazná, podobná řeči Písma sv. Vévoda Sandomierský je přeložil do latiny a připsal je papeži Innocencovi III., který je laskavě přijal. Vydána již byla polsky dvanáctkrát, jednou latinsky, jednou vlašsky, jednou chorvatsky a jednou německy! Mnoho kázání těchto přinesli v našem jazyku: „Kazatelé slovanští“ r. 1871. Dále: „Kazania o siedmiu Sakramentach“, vynikají způsobem, jakým v nich Skarga nejvznešenější pravdy a nejhlubší tajemství vykládá lidu prostému co nejpochoptelněji. Vrcholem umění Skargova, jako kazatele a řečníka jsou: „Kazania przygodne“, která mívá Skarga při různých příležitostech, jako u příchodu krále, při pohřbech a podob. Mezi těmito příležitostnými kázáními jsou zase: „Kazania sejmowe“ (kázání sněmovní), korunou umění Skargova. Na osmnácti sněmích kázal Skarga, počínaje a konče zasedání sněmovní svým kázáním, a v neděli při mši sv. před králem a celým sněmem vykládaje slovo Boží. Zachovalo se jich sedm. „První kázání na začátku při svaté oběti sněmovní“ má název „O moudrosti potřebné k radění“. Začíná: „Sjeli jste se, opatrovníci Koruny v nebezpečí; abyste to, co se nachýlilo k pádu, podepřeli; co se zkazilo, napravili, co se poranilo, vyléčili; co se rozvázalo, spojili; a jako hlavy lidu, bratři a údů vašich, jako strážcové spících a vůdcové neumělých a svíce temných a otčové dětí prostých o jejich dobru a pokoji přemýšleli. Což, že věc jest nesnadná a velikých darů Božích vyžadující, utíkáte se do kostela a k oltáři, a hledáte milosti Ducha sv., ze které by vám dán byl rozum a moudrost, abyste dobře a šťastně takovým potřebám

dosti učinili.“ Pak podle epištoly sv. Jakuba líčí vlastnosti právě moudrosti.

Druhé kázání sněmovní: „O lásce k otčině“. Nadšená, úchvatná pobídka, aby sněmovníci milovali „tu milou matku otčinu“, tu zlatou matku otčinu“, která jim všechno dala, od které všechno mají“. Uvádí příklady z dob pohanských, z Písma sv. Starého zákona. „Pohané neměli o lásce ke bratrům rozkazu od Boha, pouze samotný rozum; ale my tak přísný, tak důtklivý od Boha svého rozkaz máme: „Poručím vám,“ praví, „abyste se vespolek milovali, tak jako jsem já vás miloval.“ Ale jak, Pane? Já jsem život svůj za vás a všechny položil; i vy tak bratry svoje milujte!

Pohané k plnění takového zákona ani pomoci ani milosti s nebe neměli, ale nám Kristus Duchem sv. vlévá lásku, abychom se jí rozohnili, aby nám pro bratry naše nic těžkým nebylo! Jak ujdeme zaslouženému zavržení?

Pohané za republiku svou umírali, nic po smrti své nedoufajíce, anebo nic jistého na onom světě nemajíce, na pouhé slávě čestné toliko u lidí přestávajíce! Ale my tak veliká a tak jistá zaslíbení o odměně po smrti naší od Boha svého máme, jestli to přikázání o lásce vyplníme! I tady na zemi nesmrtelnou slávu dává těm, kteří pro bratry své a prospěch veřejný utrpěli! Jaká sláva jejich plyne i dnes, v písmě sv. a jiných dějinách napsáno jest!

„Ó, velmožní pánové, ó zemští bohové, mějte velikomyšlné a upřímné srdce ku prospěchu bratrů svých a národů svých, všech duší, které toto království se svými zeměmi v sobě uzavírá... Následujte onoho křesťana-krále, který s vojskem svým vytáhnuv, poručil na korouhvi své namalovati ptáka, který svojí krví ptáčata od hada uštknutá, oživuje; dává je znáti, že za lid svůj rád umřít chce, sobě smrt, ale jim život přislubuje.“...

A končí: „Bože, vlej vám upřímnou a hlubokou lásku k bratrům vašim a k nejmilejší matce vaší, otčině svaté, abyste jí a lidu svému i samotným životem svým, na své vlastní výhody zapomenouce, sloužiti šťastně mohli. Pro Ježíše Krista Pána našeho. Amen.“

Kázání třetí sněmovní „O svornosti domácí“. Počíná slovy sv. ap. Pavla: „Prosím vás, bratři, jménem Pána našeho Ježíše Krista, abyste všichni jedno mluvili, aby nebyly mezi vámi roztržky a rozkoly.“ (1. Kor. 1.). Tuto prosbu a totéž zaklínání velikého apoštola Kristova, služebníka Božího, musíme ochotou přijmouti, jsme-li křesťany, jehož jménem a ctí nás tak zavazuje, nic nám těžkého neukládá, nic obtížného, ale naopak o věc nám samým velice prospěšnou a radostnou nás prose: abychom si svornost a společnou jednotu zamilovali a roztržek a rozkalů, v jednom Kristu jsouce sloučení a spojení, nečinili. A proto nebylo by ani třeba mnoha slov a velikých řečí, kdybyste mi to ze srdce přiznali a samotným skutkem a nikoli slovy dokázati chtěli, že Pána a Boha svého Krista milujete, a pro Něho rádi tak netěžkou a vděčnou věc učiniti jste

hotovi. Co pravíte? Zajisté bych všechno provedl, ani slov, ani času, ni práce bych nešetřil, ke svornosti vás naváděje, která, jak vidím, mezi vámi není. Ó, Bože, kéž by se tak rychle dalo provésti to, na čem veškerý prospěch náš duševní i časný závisí! Jestliže řeknete: My dávno Pána a Boha svého milujeme a ctíme, a pro něho všechno činiti chceme. Ale já vám řeknu: že tomu já nevěřím, a že apoštol svatý nic si u vás nevyprosíl, a čest a Jméno Pána vašeho nepatrným a neváženým u vás jest, pokud na vaši svornost nebudu patřiti, a pokud roztržky mezi vámi bují. Prosím, pohlédněte nábožným a k Pánu Bohu prostým srdcem na to, co vás snadno ke svornosti přivésti má; jaké z vašich roztržek škody povstávají, a jaká to jest těžká Republiky choroba, a které roztržek těch jsou nejpřednější příčiny.“ Líčí dále, jak Kristus Pán k jednotě a svornosti zavazuje, učením svým, svátostmi, pak milá otčina a koruna dohromady pojí. Škody pak, které z nesvornosti povstávají: nejprve všechny prostředky k záchraně otčiny a království se ničí, sněmy jsou bez užitku; může povstati válka domácí, které využijí sousední nepřátelé, ztratí se svoboda, země připojené se odloučí, jazyk národní se zahubí; budou bez pána z krve své, bez otčiny a království svého, vyhnanci všude chudí, povržení, nuzní, tuláci! „Kde se zmůžete na druhou takovou otčinu, ve které byste takovou slávu, takové bohatství, peníze, poklady, skvosty a blahobyť míti mohli? Narodí se vám a synům vašim taková druhá matka? Jak tuto ztratíte, již na druhou ani pomyslení!“

Uvádí příčiny nesvornosti: Kacířstvo, nevážnost královské od Boha vrchnosti, pak chtivost a lakomstvo, pýcha, závist, hříchy veřejné i tajné. Uvádí pak dle sv. apoštola příklad svornosti v údech těla lidského, pak i v hudbě, končí pak modlitbou: „Bože, milovníku a zakladateli, svornosti a jednoty, naprav srdce těchto starších našich, aby byli všichni jako jeden muž, jedné myslí a rady, na prospěch církve lidu Tvého! Vlej jim Ducha svornosti a lásky, aby jeden druhému ustupoval, a jeden druhého obtíže snášel a ke prospěchu všeobecnému své škody otčině daroval. Necht modlitba Tvá, kterou jsi Otce za nás prosil, abychom jedno byli, se uskuteční, abychom i rozkazu Tvého o lásce vespolečné a pokoji poslouchající, útěchu ze sněmování tohoto si odnesli. Pro umučení a smrt drahou Tvoji, který s Otcem i Duchem sv. kraluješ na věky Bůh, jeden ve Trojici. Amen.“

Kázání čtvrté sněmovní: Náboženství katolické svornost a jednotu království udržuje. Na začátku uvádí, že Pán Bůh vysvobodil lid Israelský z Egypta, aby si z nich učinil království a Republiku dobře zřízenou zákony, pořádkem i úřady. Uvádí 2. Mojž. 19, 4.—6. Ze kterých slov dovozuje, že svoboda spočívá v tom, nejen tyranům nesloužiti a od útisku jejich osvobozeným býti, ale též v jednom království a pod jedním pánem se usaditi a zákonům a řádu onoho království se podrobovati. Vysvobodil je Pán Bůh z nevolnosti ty-

ranské, ale svým zákonům svatým a spravedlivým i službě své podrobil, ale taková podrobenost jest pravdivou svobodou, když sloužíme tomu, který přirozeným pánem naším jest, který službu naši dobře odměňuje, u něhož služba jest králováním. Ukazuje také Pán Bůh, že chtěl míti základem onoho království a Republiky náboženství a kněžstvo, a proto je nazval královstvím kněžským. A proto za prvního úředníka oné Republiky světské dal Mojžíše, který byl knězem, jak žalm praví: „Mojžíš a Aron mezi kněžími jeho“, a zároveň byl králem nebo nejvyšším pánem, aby je nejdříve náboženství, to jest známosti pravého Boha a službě Jemu povinné a pak vnitřním potřebám Republiky stran míru a války naučil. Proto zákon na dvou deskách napsal, první předpisy o náboženství, druhou o Republice naplnil.

Uvádí příklady z Písma sv. Starého zákona, i ze sv. Evangelia, z dějin všeobecných, z dějin polských, že co bylo království křesťanských, všechna se na náboženství zakládala a budovala. Před několika desítkami lety teprve vystoupily haerese proti sv. víře katolické, nového Krista, novou v této koruně neslýchanou nauku přinášejí . . .

„Jaké pohromy královstvím a státům haeresie působí, a jak pouze katolická víra světská království udržuje a štěstí jejich rozmnožuje ve druhém kázání, dá-li Pán Bůh, uslyšíte. Pro tuto chvíli, prosím, pro Krista, k vůli prospěchu vašemu i štěstí otčiny, milé vaší, važte si náboženství katolického, jako ženy a oblíbenky království a otčiny své, jako základu domu svého, ve kterém máte ženy, děti, jmění a blahobyt svůj; važte si, jako těla tak vzrostlého a vyspělého, ke kterému těžko bez krve a smrti nové údy připojovati. Veškeré zákony a sněmy své nejprve k tomu obraťte, aby sláva Boží katolická byla obráněna a rozmnožena. Neboť, jestliže Vy, cti Boží, cti Krista, Boha svého, před bludaři, kteří rouhají se božství Jeho, kteří pomlouvají oblíbenku Jeho nejmilejší, kteří ničí Církev Jeho, brániti budete, On vás bude brániti. Jestliže opravdovými učedníky Jeho budete a v bázni Jeho setrváte, bude vám stále Bohem vaším, i obranu a útočiště pode křídly Jeho míti budete. Jestliže toto království církvi Kristově sloužití bude, povznese se a vyrve se mocný Kristus ze všelikého nebezpečí. Ale jestliže od církve a služby církevní odpadne, jak pohrozil Isaiáš, zahyne a spustne!“

„Pátrte na pohromy království, která od církve sv. a jednoty náboženství svatého odpadla, jak zpustla! Pátrte na blízkou sousední zemi Uhrů, někdy bohatých a mocných, na ono zlaté jablko jejich království, jako na pobořený dům, jako na dub, se kterého listí opadalo, jako na zahradu uschlou bez vody, jako na budku při vinici. Lid do zajetí vzat, šlechta pobita, zámky zbořeny, na druhých Turcích každý den se více vzrývá, a každý den zemi a všechno ničí.“

Ptejte se podle Písma, proč tak Pán Bůh učinil zemi té, proč ten nezměrný hněv Jeho? A odpoví vám: „Protože opustili smlou-

vu Páně, kterou měl s otci jejich; sloužili bohům cizím, kterých otcové jejich neznali. Proto rozpálil se hněv Páně proti zemi té a uvrhl tu kletbu na ni. (5. Moj. 29, 25.) Tak jest opravdu! Pokud na jednotě víry katolické království jejich trvalo, potud se mocně bránili a vojska turecká pouhým voláním jména Ježíš poráželi. Jakmile otcovskou víru svatou odvrhli a cizí bohy a jiné Kristy s lidem do země své přivedli, přišlo na ně prokletí. Nezpustošili Turci u nich kostely a nezničili veliká biskupství: ale oni sami! A proto také, žel Bože!, zahubil je Pán Bůh, a nyní když se neobracejí, ale více se zatvrzují, hubiti je nepřestává. Téhož se i vy bojte, a nestupujte se základu štěstí a požehnání království svého, to jest s náboženstvím katolického, ve kterém království Kristovi slouží a On jim mocným Bohem vždy na jejich obranu zůstává!

„Dům chvály a služby Tvé, království toto Polské i se sousedními zeměmi i s lidem Tobě poddaným, zachovej Pane Jes u Kriste, Bože náš, a základ jeho sv. katolickou víru posiluj, aby ho haeretické zrady nepodřývaly. Na skále Petra tvého zbudována jest, při ní pevně stojí, ani větrů ni vody se báti nebude, pokud má takový základ, ani pohanská ani haeretická síla lidská nepřemůže budovy, kterou mocná ruka Tvá postavila! Jenom nás ve víře a zbožnosti katolické posilovati a oživovati nepřestávej! Tobě s Otcem i Duchem svatým rovná čest a chvála na věky. Amen.“

Kázání páté sněmovní: Jak víra katolická vlády a království šťastně udržuje, a haeretictvo je ničí.

„Když Samuel lidu Božímu za krále Saula ustanovil, oznámil jim, že království ono trvati nebude „jestliže za cizími bohy se obraceti, a jediného Boha pravého někdy opustí; a nazývá ony nepravé bohy, Baaly i Astaroty, marnostmi, jako stín a dým, který netrvá ani pomoci neposkytuje. „Bojte se,“ praví, „Pána Boha a služte mu z celého srdce svého, neboť zůstanete-li ve zlobě své, i vy i král váš ihned zahynete.“ Totéž se vám praví, převzácní pánové, stůjte pevně při jediné katolické víře, která jednoho Boha ve Trojici a jednoho Krista vám hlásá: a království vaše a Republika vaše trvati bude, ale jestliže se k jiným cizím vírám, a k jiným Kristům nepravým a marným, které haeretici přinášejí, obrátíte, i vy i král váš i s královstvím svým zahynete. Pozorujme s pomocí Boží, jakou sílu má v sobě víra katolická k zachování a rozmnožení světských království, a jaký jed v sobě mají haeretictva ke zhoubě a vyvrácení jejich.“

Důkaz toho provádí Skarga takto: Především velikým štěstím jest pro království a Republiku, když své obyvatelstvo zachovávají v jednotě, svornosti a lásce vespolečné. K této pak jednotě a svornosti víra svatá katolická podivuhodně přivádí: „Jedna u katolíků víra, jedny svátosti, jeden pastýř a hospodář. Nedopustí církev rozkolu ani odpadnutí ani bludařství — buď se shodní, anebo buď zavržen a z domu odejdi, ale mezi bratry nesvornosti nerozsévej! Když se u

katolíků, bratří povadí, ihned se shodnouti musí, neboť mají jednoho soudce, jehož rozsudku se podrobují. Nehodným pohrozí, že jim hříchy neodpustí, že je ode přijímání Svátostí vyloučí, a tak ihned se k jednotě vrátiti musí.“

U bludařů podle jejich učení a zvyků jejich takové působení k jednotě a svornosti není, neboť nikdy s jednou vírou a učením nejdou, ale se množstvím věr a učení. Nemají a nechtí míti soudce o víře a Písmu, jehož rozsudku by se podřídili.

A kde není shoda ve víře a věcech Božích není, tam ani ve věcech světských a na zřízení státním býti nemůže.

K tomu různost věr ruší pravou přízeň mezi lidmi. — Různost věr nepůsobí upřímnosti a důvěry. V různosti věr rostou sváry...

„Šťastné jest království, v němž jest spravedlnost. Ta není v žádném království, ve kterém se bludy zvedají, neboť povahou svou jest každý bludař proti katolíkům ukrutný, jako vlk proti ovčím. Ihned, kde mohou, berou katolíkům kostely a nadace jejich starožitné a spravedlivé, vyhánějí a o majetek je olupují, ani jim žádného místa pro jejich náboženství neponechávají. Což dokazují příklady v každém státě a městě, kde vládu svou mají i tady u nás i v Prusích i ve městech a panstvích bludařských.“

„Ještě šťastné jest království, které může ubrániti svých poddaných před sousedním nepřítelem a přepadnouti se nedá. Toto štěstí bludy odnímají, neboť v bitvách s pohany nikdy nevyhrávají, ani nemohou.“

Uvádí důkazy z Písma sv. a dějin současných. Velikým štěstím jest, když republika má lidi ctnostné, bohabojné a ukázněné. Katolická víra mezi lidmi bohabojnosti a z ní vznikající ctnosti pěstuje, ale bludařstvo a jeho učení velice ctnosti oslabuje a kořen jejich podtíná. Těžko může uvést ctnost tam, kde se učí, že pouhou vírou bez skutků může býti spasen každý; kde se praví, že člověk nemá svobodné vůle, ale to z nucení činí, co Bůh chce a co v něm činí a působí! Nemohou býti ctnosti tam, kde taková evangelia se káží, že Pán Bůh dobrých skutků neodplácí ani za ně království věčného nedává.

Jak může býti dobrý ten a bázeň boží míti ten, který v odplatu po smrti a ve trest na onom světě nevěří? Protož haerese nemohou činiti „*bonos cives*“.

S druhé strany katolická víra svým učením a pravdou podivuhodné lidi v dobré mění a činí z nich „*bonos cives*“.

Katolická víra velmi pilně učí pokoře a poslušnosti ke starším, své učenáky nazývá syny poslušnosti. — Haerese byly, které majestát královský i vrchnosti i státy zavrhovaly a jimi pohrdaly, jakoby v od Pána Boha nebyly, ale od ďábla. Víra katolická pilně a často učí, aby každý Boha se bál, a krále ctil, aby každý úřadům se podroboval, krále a úřadů poslouchal. I rodí se katolíci jako synové poslušnosti, které se všude učí a proto štěstí republiky přinášejí.

Avšak haerese za otce mají rozkol, a za matku neposlušnost.

A k tomu nemají haeretici ke ctnostem pomoc s nebe, protože odpadli od milosti a Těla Kristova i sv. svátostí. Jsou tedy, jako zahrada bez vody, pole bez deště, přinášeti dobrého ovoce nemohou. Avšak katolíci jako ratolesti při vinném živém a sladkém kmeni vždy roditi budou dobré sváté zvyky a obyčeje, kterými republika se zachovává.

Konečně povahy haereticke, kruté a ke krveprolití náchylné, společnost lidskou rozrývají, ale povahy katolické, tiché a laskavé lépe společnosti lidské slouží a ji spojují.

I sv. zpověď ve víře katolické lidem ke ctnosti pomáhá, a tím republice prospívá. To města v Německu poznala, jaká změna stala se ve ctnostech lidských, když zpověď odstranili. „Zachovejte, převzácní Senátorové, víru sv. katolickou v jejím celku, chcete-li, aby republika a království toto bylo trvalým, a tak jsouc k úpadku náchýleno, úplně nezhybnulo, tím právě, že haeretictvo rozmnožíte anebo mu dopustíte, aby nabylo vrchu. Patřte, jak Pán Bůh království trestal a v porobu pohanskou je vydával, když od víry svaté jednou přijaté a od pravého Boha odpadala. Příklady toho četné jsou v knihách Soudců a Královských.“ Uvádí pak zaslíbení Boží z 5. knihy Mojžíšovy, příklad z dějin římských, a končí modlitbou, aby Pán rozpráší všechny škodlivé sekty a oživil víru katolickou. —

Kázání šesté sněmovní: O zákonech nespravedlivých.

„Jest také ona choroba království, pro kterou umíratí a hybnouti musí, a Pán Bůh je z kořene vyvrátí: Zákony a zřízení špatná a nespravedlivá, kterými lidé a zvláště chudí (neboť pánům a bohatým zřídka zákony škodí) utiskováni bývají a k Pánu Bohu o pomstu volají. Kterým prorok vyhrožuje, když praví: „Běda těm, kteří zákony špatné a nespravedlivé dávají a píší.“ O čemž s pomocí Boží mluvě, káží, jak zákony a zřízení spravedlivá jsou potřebna a užitečna každému království a nespravedlivá, jak jsou škodlivá.“

Uvádí potom, co jest zákon; druhy zákona: přirozený, zjevený, církevní, královský a státní.

„Tak potřebný jest zákon v každém státu, jako jsou potřebny oči v těle. Co u lodi kormidlo a oj u vozu, a velitel (u vojska, to jest zákon ve státě, kterým pořádek veškerý se udržuje a lidem a pokoj a prospěch rozmnožuje. A lépe jest městu bez hradeb, jako kdosi, nežli beze zákonů, neboť ubrániti se může jakýmkoli vojskem, ale beze zákonů býti a trvati žádné nemůže.“

„Leč k zákonům vždy potřeba jest úřadu, který by zákony vykládal a byl živým zřízením, neboť nemohly by se rozepře a sváry končiti pouhým napsaným zákonem, jestliže by nebyl k nim soudce ustanoven. Každý by zákon popotáhl za sebou a na svoji stranu obrátil. Potřeba jest, jak filosof řekl, *justum animatum*, to jest spravedlnosti živé a mluvící, protože litera a písmo o nikom rozhodnutí nečiní, pouze úřadu okazuje, jak postupovati má a doporučuje mu

okolnosti, které se vždy mění a podle kterých rozum, jako duše zákonů všech, dobrý rozsudek činí. Proto úplně zbloudili onino haeretici, kteří tvrdí, že nás samostatně napsané slovo Boží rozsoudí, bez úřadu a soudce. Nic nad to hloupějšího býti nemůže! Vždyť při Evangelii napsaném musí býti živý Evangelista, který by je hlásal a vykládal a ode bludů a porušení podvodníků bránil i očišťoval.“

Takové zákony lidské neprotiví se volnosti křesťanské, takové zákony zavazují, jako zákony božské pod těžkým hříchem.

Leč všechno na tom záleží, aby zákony byly spravedlivé, všem užitečné, ctnosti a nejvíce bohabojnosti pěstující, slávy a cti Boží ochraňující, a konečně dobrým prováděním a kázní opatřené.

„Zákon také ten žádného užitku nepřináší, který se neopatrí dobrým prováděním a pilným vykonáváním, a mocí ke přinucení nepřipraví. Píšeme zákony, ale většina je těch, které žádného vyplnění nemají; archy mažeme a papír okazujeme, ale po starodávnu ve zlořádě žijeme, čímž toto království i lidé v něm velice trpí. Nejsou pilní, nejsou přísní, nejsou pořádní, neúprosní úředníci! Ledačims se od provedení dají svěsti, zastrašiti, uplatiti. Úřady nemají moci, která by lidi zlé ovládla a k dobrému přinutila. Právo-moci jsou špatně opatřeny, rozervány a rozmnoženy, jedno druhé překáží, odloučiti se ode zlých a opovážlivých, a brániti královskou vážnost a místa božího mnoho úředníků ani nemůže, a druzí se znelíbili a nepřízně nabývati nechť. A tím všechno hyne, a zákony na papíře a na lidských mravech zloba a svévolnost zůstávají...“

„Nad špatné a nespravedlivé zákony nic škodlivějšího každému království býti nemůže, i pro pomstu boží, která takovým královstvím neodpustí, i pro škody, která za nimi následuje...“

„Nejprve v tomto království jest škodlivý a jediného drobečku spravedlnosti v sobě neznající, onen zákon, který právomoc duchovní církve boží ruší, když soudům duchovním veškeré provádění světské ruce královské činiti zakazuje.“ —

Líčí pak, jaké následky od r. 1563 zákon tento má, jak kostely a kostelní nadace jsou ničeny, jaké hříchy se rozšířily! „Opravdu porušili zákony starověké nikoli lidem ale Bohu, ve stavu dochovném, aby jim bylo volno hřešiti, a to, co Bohu věnováno, dědictví církevní, loupiti a vydírati, a za to žádného trestu netrpěli. Leč Bůh spravedlivý nezaspí a zelas jeho pro jeho oblíbenku a pro církev jeho nezhasne! Prokletí pronese nad tímto královstvím a v něm království pohlceno bude od nepřátel a zhyne, čehož uchovej Bože, jestliže tak špatného zákona nezrušíte!“

„Také onen druhý ještě daleko horší zákon, který konfederací nazýváte, r. 1573 deset let později od některých haetiků s oklamáním prostomyslných katolíků vydaný, aby každému volno bylo, víru sobě, jakou chce, utvořiti a změny v církvi činiti a za to žádného trestu netrpěti...“

„Dotekl bych se i onoho zlého zákona, kterým rolníci a svobodní lidé, Poláci a věrní křesťané, poddaní ubozí, nevolníky se činí, jakoby mancipia, koupenými anebo ve válce spravedlivé zajatými byli, i činí s nimi druží, co chtějí, na majetku, i na zdraví i na hrdle, žádné jim obrany ani úlevy žádné pro křivdy jejich, někdy nesnesitelné, nedávající a nad nimi supremum dominium, kterého se sami hrozíme, provádějící. Což jestli jest vhodné, a jestli tento zákon takový nějaký drobeček spravedlnosti v sobě má, ptáti bychom se mohli zákonů a zvyků veškerého světa křesťanského, duchovních i světských. Jestliže nejsou koupenými, ani zajatci; jsou-li Poláci téže krve, nikoli Turky ani Tatary, jsou-li křesťany, proč v této nevolnosti nařikají? Proč s nimi ne jako s nevolníky, ale jako s nájemníky zacházeti nemáme? Na své roli sedí, a špatně se zachová, zapuď ho se své role, ale přirozené a křesťanské svobody mu neber a nad jeho zdravím a životem pánem nejvyšším, sám sebe beze soudce nečin! Staří křesťané, kteří za pohanství měli otroky koupené, všem svobodu dávali, jakožto bratři v Kristu, když se svatým křtem z otroctví ďábelského vysvobodili. Ale my věrné a svaté křesťany, Poláci téhož národa, kteří nikdy nevolníky nebyli, beze všeho zákona násilím porobujeme a jako se zvířetem koupeným, když pro svoji bídu utíkati musí, zakládáme, a když živobytí svého chudí a znuzení hledají, výkupné na nich jako Turci za vězně vynucujeme, což v celém křesťanstvu není slýcháno! Ač vím, že toho u nás nečiní všichni, ale podle špatného a divokého jakéhosi a nespravedlivého zákona činiti ke svému zatracení, uchovej Bože, mohou. Jak se za takový zákon přede vším na světě křesťanstvem nemáme stydět? Jak se s takovou křivdou před očima Božíma máme okázati? Jak se nemám báti, aby nad námi za pomstu od Boha pohané takové moci a absolutum dominium nenabyli.“ „Pro Boha, utecme před tím prokletím a tou bídou, kterou nám Pán Bůh proroky hrozí. Zrušte zlé nespravedlivé a spravedlnosti překážející zákony!“ ...

Obrací pozornost na minulost, kdy za předků zbožných takové hříchy nebyly jako nyní a končí modlitbou, aby Zákonodárce Pán Ježíš do srdce všech napsal zákon svůj, aby se všichni milovali. —

Kázání sedmé sněmovní: O beztrestnosti hříchů veřejných.

„Již nám mluviti jest na tomto vašem sjezdu o beztrestnosti hříchů veřejných, které můžete léčiti netoliko na sněmě, ale i doma a všude, kdybyste jen sami chtěli, které k Pánu Bohu o pomstu volají, kterými se země kzaí a pohliti chce obyvatelstvo svoje, jak prorok praví: „Země poskvnila se od obyvatelů svých, neboť přestoupili zákon, zvrátili právo, porušili smlouvu věčnou a proto kletba pozře zemi a přestane veselí bubnů a zpěv veselících se. Nebudou zpívati pijíce, ale hořký bude nápoj jejich, ztroskotá se město marnosti a domy zavřeny budou a nikdo vcházeti do nich nebude.“ A mnoho jest takových pohrůzek u proroků, kterými královstvím

úpadek předpovídají. — Předložím vám i já, nehodný prorůček váš, nespravedlnosti, křivdy, zločiny, zrady, kterými toto království a obyvatelé jeho poskvrněni jsou, a odřící se jich a napraviti se nechtějí, pro které země tato vás asi vyvrhne a Pán Bůh jiným národem ji osadí, a vám i synům vašim království odejme a dá je cizím nepřátelům vašim, zahubě vás i syny vaše, jestliže se nenapravíte!“ Uvádí pak hříchy: Rouhání se Pánu Bohu ve Trojici jedině mu od sekt a haeresí; olupování kostelů, duchodů a nadací církevních; pravomoc církevní zrušena; spravedlnost světská opuštěna; vraždy a krveprolévání...

„Ale onano krev anebo pot živých poddaných a rolníků, který ustavičně beze všeho omezování teče, jaký celému království trest připravuje? Říkáte sami, že není státu, ve kterém by více poddaní a oráči více sevření byli pod tak absolutum dominium, kterého nad nimi šlechta beze vší právní překážky užívá; i sami vidíme netoliko šlechtických, ale i královských sedláků veliké útisky, ze kterých jich žádný vysvoboditi a zachrániti nemůže. Rozhněvaný šlechtic anebo starosta královský, netoliko všechno uloupí, co chudý má, ale i zabije, kdy chce a kde chce, a za to ani slova zlého neutrčí.“

„Tak toto království opatřilo poddané červíčky ubohé, ze kterých všichni žijeme! Proto Pán Bůh hrozí u Isaiáše: „Vy jste vypásli vinici moji, a loupež ubohých v domě vašem jest, proč tak trápíte lid můj a tváře ubohých moříte?“ Jako zrna pod kamenem mlýnským, tak ti rolníci pod pány evými! A mluví prorok dále, dávaje znáti, že z oné loupeže ubohých odívají ženy a dcery své zbytečnou a vymyšlenou nádherou a na konec takovouto pomstu předpovídá: „Místo vůně příjemné nastoupí zápach, místo zlatých pásů provazy, místo nakadeřených vlasů oholení a lysina; místo bílých šátků, zíněnkami oděni budete. A přesliční mužové tvoji mečem a velmožové tvoji ve válce zahynou a plakati budou brány tvoje a pustota na zemi usedne.“

Uvádí dále lichvy, kterými i židy všechny převyšují, lakomstvo, plýtvání, marnivost. I milosrdenství a láska k republice zhynula, nikdo hradů a pevností neopatruje, není na vojsko, nejsou peníze na náspy, děla, prach, na opatření tvrzí, není na kostely, na chudé a nuzné poddané i jiné potřeby zbožné a spasitelné, všechno ve zbytečnostech a marných útratách hyne.

„Nikdo ze srdce republiku nemiluje! Takový poculatus, to jest krádež jmění veřejného v tomto království se rozmnožila, že lidé o tom sotva jaké svědomí mají! Když jest co vzíti z daní a důchodů veřejných, to jest ta nejchutnější krádež, za kterou není potřeba nějakého trestu se báti. Ale když něco ve prospěch veřejný učiniti se má: hned to je těžko a obtížno, a není! Ale pro pompu i sněmy i vojáky domácí i hajduky i pomstu nad nepřítelem a pro okázalost a pýchu, byť i vískami zaplatiti se mělo, to býti musí! Když

veřejné důchody spravují, ó Bože, jak ruce své špiní, že sotva polovice od ubohých sedláků a měšťanů na veřejné potřeby přijde! Tak nestydaté a nemilosrdné olupování otčiny a matky milé nastalo. Není, jak zkušeni povídají, žádné tak nešťastné republiky, která by méně přízně u svých dětí a synů měla.“ —

Uvádí pak výslovně: zrady, podvody při soudech, krvesmilstva, cizoložstva, nečistotu. „Jsou i jiné nesčetné hříchy a nespravedlivosti tohoto království, které o pomstu volají do nebe!“

„Co mám s tebou učiniti, nešťastné království? Kdo tady na vás ze všech stran království shromážděné a na hlavy lidu patří a vaše obyčeje a jednání vidí, domysleti se může, jaké bezbožnosti a hříchy po celé koruně panují.“

„Kdybych byl Isaiášem, chodil bych bosý a na polo nahý, volaje na vás prostopášníky a prostopášnice, přestupníky a přestupnice zákona Božího: „Tak vás oloupí a tak bosýma nohama choditi budete, až nepřítelé na hlavy vaše přivede Pán Bůh a do takové váš hanby uvede, a bude vám zloba vaše, jako zeď popraskaná vysoká, která, kdy se nenadějete, upadne. A jako nádoba hrncířská, s níž silně udeřeno, ze které se nenalezne střep na nosení trochu ohně a na načerpání trocha vody z příkopa.“ Ustavičně hradby republiky vaší se trhají, ale vy říkáte: „nic to není, nic to není.“ Zlořádem trvá Polska! (Nierzadem stoi Polska!) Leč když se nenadějete, padne a vás všechny pobije.“

„Kdybych byl Jeremiášem, vzal bych pouta na nohy a okovy a řetěz na krk, a volal bych na vás hříšné, jako on volal: „Tak spoutají vás a poženou, jako berany, v cizí strany,“ a ukázal bych zetlelou a šnilou sukni, kterou bych třásl, až by se v hadry rozpadla, a mluvil bych k vám: „Tak se zkazí a v niveč obrátí a v dým a v hadry sejde sláva vaše a všechno bohatství a jmění vaše,“ a vzal bych džbán hliněný, a volaje vás všechny, udeřil bych jím silně o stěnu před očima vašimi a řekl bych: „Tak vás rozdrtím, praví Pán Bůh, jako ten džbán, jehož střepy se spojití a napravití nemohou!“

„A volal bych, jakož i on s pláčem: „Kdo hlavě mé dodá vody a zřídla slz, očím mým, abych ve dne i v noci oplakával zkázu otčiny a národa svého? Utekl bych na pustinu a vzdálil bych se od lidu svého, neboť všichni jsou cizoložnata (jakoby ne oněch dobrých otců synové), a společnost zločinců. Natáhli jazyk můj; jako luk podvodu a lži. Varuj se každý bratra svého a důvěry v něho neměj, v ústech svých mají pokoj a potají úklady strojí.“ Proto praví Pán Bůh: „Nakrmím je peluňkem a za nápoj jim dám vodu se žlučí. Zavolejte ženy plačící, ať nad námi naříkají, pravíce: „Roňte slzy oči naše a víčka naše oplývejte vodou. Ó, jak jsme poraženi a velice zahanbeni! Přišla smrt okny našimi, vedrala se do domů našich, pobila v síni děti naše a mládence na ulicích. Mrtvoly jejich, jako mrva, po ulicích leží, jako tráva za sekačem, a není nikdo, kdo by jich pohřbil!“

„Kdybych byl Ezechielem, oholil bych si hlavu a bradu svou a vlasy bych na tři části rozdělil. I spálil bych jednu část, a druhou bych rozsekal a třetí po větru bych pustil a volal bych na vás: „Jedni z vás zahynete hladem, druzí mečem a třetí se po světě rozptýlí“, a nevycházel bych z bytu svého dveřmi ani oknem, ale stěnu bych prokopal, a skutečně utíkaje, volal bych na vás: „Tak se s vámi stane, žádné zámky ani tvrze vás neobrání, všechny nepřítel vyvrátí a vás zahubí.“

„Kdybych byl Jonášem, chodě po ulicích volal bych na vás: „Čtyřicet dní uplyne, a Ninive nebes toto království padne!“

„Bojte se stále těchto hrozeb. Já sice zjevení zvláštního od Pána Boha o vás a záhubě vaší nemám, ale poselství k vám mám od Pána Boha a mám to nařízení, abych vám špatnosti vaše ukazoval a pomstu za ně, jestliže jich neodstraní, předpovídal. Veškerá království, která upadala, takové posly Boží a kazatele měla, kteří jim vyčítali do očí hříchy jejich a úpadek oznamovali, jako měli židé před Babylonským zajetím, o čemž Písmo mluví: „Posýlal Pán Bůh posly své k nim, ráno vstává a každý den napomínaje, protože chtěl ušetřit lid svůj a příbytek svůj. Ale oni poslům božím se smáli a natřásali hlavami (říkajíce: dávno již nám hrozíte, ale nic není, chvála Bohu!) a lehce vážili slovo boží, až přišel hněv boží na ně a léku žádného býti nemohlo!“

Uvádí příklad z Francie, z Afriky, z Cařihradu, a uvádí pak:

„Písmo sv. nám dává znáti, že jsou jedny pohrůžky boží, které se změnití mohou, když lidé činí pokání a vyprosí se ode hněvu božího...“

„Druhé jsou hrozby boží, které se nesplní brzy, ale až na potomstvu a synech hřešícího a následujících otců svých zlých...“

„Třetí pohrůžky jsou, které žádné změny míti nemohou. Když vidí Pán Bůh, že lidé pokání činiti nebudou a se neobrátní, tedy činí na zkázu jejich nezměnitelné rozhodnutí...“

„S jakými pohrůžkami poslal mne k vám Pán Bůh, převzácní pánové moji? Jestliže se ptáte: S prvními, či druhými, či s třetími? Já odpovím: Nevím! To pouze vím, že jedna z těch tří vás nemine! Ale já vám, nejmilejším, sluha váš nejnížší, bratrům svým a lidu svému, i otčinně milé své přeji první: aby vám Pán Bůh tak hrozil, by vám dal pomoc k povstání a pokání pro změnu rozhodnutí a pohrůžek svých, abychom nehynuli, ale zaleknouce se k usmíření hněvu Páně celé srdce i myslí své obrátili!

Tys, Pane, řekl: „Mluvití budu proti národu a království, abych je vykořenil, zkazil a rozptýlil; leč, jestliže národ onen bude konati pokání, a opustí zlobu svou, já též změním to zlo, které jsem usmyslil činiti jim.“ Dovede Pán Bůh změnití výroky své, jestliže my změníme špatný život svůj. Čiňme pokání, a vraťme se k Pánu Bohu svému a on sám vyléčí, jak počal, zraní srdce naše pravou lítostí nade hříchy našimi a sám ony rány vyléčí, jak praví prorok:

„Oživí nás a po dvou dnech třetího dne nás vzbudí.“ První den nechť bude dnem skroušenosti a lítosti pravé a zpovědi hříchů našich. Druhý nápravy a náhrady veškeré, ke pravému pokání potřebné. Ale třetí den ospravedlnění našeho! A kdo Tobě podoben jest Pane (v dobrotě a milosrdenství)? Ty odnímaš nepravosti a promíjíš hřích těch zbytků lidu Svého křesťanského na půlnoci i dědictví Svého. Nepopouštěj již dále hněvu svému, neboť ty milosrdenství miluješ, obrať se k nám a smiluj se nad námi a slož s nás zloby naše a uvrhni do hloubky mořské všechny hříchy naše, okaž se nám ve pravdě své pro nejmilejšího Syna svého Ježíše Krista a nevinně prolitou krev a smrt Jeho, který s Tebou a Duchem sv. králuje Bůh jeden na věky. Amen.“

Jak úchvatný musil býti tento passus kázání Skargova. Snad právě ona slova: „Kdybych byl Ezechielem...“ vnukla Janu Matiegkovi myšlenku obrazu: „Kazanie K. Piotra Skargi“. Skarga ruce má na hlavě zdviženy, před ním na sedadle král, oči sklopeny, kolem šlechticové, vévodové, knížata, hlavy sklopené, oči upřené na zem, vzadu šlechtičny spínají ruce anebo zakrývají si rukama oči. Poláci nazývají Skargu: „Prorok národa polského“.

Roku 1872 na stoletou památku rozdělení Polsky vydán obraz Skargův s úryvky ze „Sněmovních kázání“: 1. „Volal jsem na tě, koruno Polská: kdo vám blahoslavenství slibuje, zrazuje vás. 2. Já zvláštního zjevení od Pána Boha o vás a zkáze vaší nemám, ale poselství... 3. Všecka království, která zhynula, měla takové poslance Boží...“*

Snahy unionistické, které Skarga v Polsku s takovým zdárem prováděl, uskutečňují v národě našem nadšení, ideální pracovníci na Velehradě. 1934 konán tam opět sjezd unionistický. Sešli se tam opět průkopníci sjednocení, a dílo jejich ponese ovoce. Jistě seznali se opět vynikající mužové ze všech kmenů slovanských, a tak na půdě nepolitické kopají se základy unie, kopají se základy sloučení veškerého Slovanstva! U nás stal se již pokus v r. 1870, kdy probošt Václav Štulc za pomoci Ant. Mužíka vydával: „Kazatelé Slovanští“. Byla to sbírka kázání všech národů slovanských; Mužík ve čtvrtém ročníku připojil pojednání „Stručný dějepis kazatelských literatur slovanských“. Škoda, že pouze čtyry ročníky byly uveřejněny. Však i tak vyplnily ty ročníky svoji úlohu: otevřel se kněžstvu našemu rozhled po světě slovanském a mnozí kněží čerpali ze „Slovanských kazatelů“ nejen pomoc pro svoji práci ve službě du-

* Kdo přečetl Skargova kázání, jmenovitě „Kázání sněmovní“, a pak četl Sienkiewiczovu slavnou trilogii historickou: „Ohněm a mečem. — Potopa. — Pan Wolodijowski“, vidí takřka obraz kázání Skargových. Skarga pronikl poměry království Polského a prorockým duchem předpovídal jeho pád, uváděje všechny příčiny padu toho. Sienkiewicz rozvádí románovým dějem poměry polské a předvádí nám poměry oživené jednajícími osobami. Co viděl Skarga ve svém duchu prorockém, Sienkiewicz předvádí jeho zpřítomněné události. —

chovní, ale i nadšení pro ideály církve sv., pro sjednocení Slovanstva v jednotě sv. víry katolické. Prozřetelnost boží nikdo nevyzkoumá. Jak se poměry utváří v budoucnosti, neví nikdo. Ale pracovat ve smyslu sv. Evangelia, může každý. Snad Prozřetelnost boží národy slovanské osvítlí, aby se sloučili, snad utrpením je přivede k jednotě, nikdo neví. Ale pevně doufám, že Slovanstva orel bílý rozepne své perutě od Baltu až k Marmáře, k Jadranu, a skloní svou hlavu bílou před tiarou sv. Otce, nástupce sv. Petra v Římě. —

*

Použito: Samsour: Dějiny církve obecné, Ottův Slovník; Skarga: „Kazania Sejmowe“, vydání v Poznani r. 1869. — „O jedności kościola Bożiego“, vydání v Krakově r. 1885. — „Kazania o siedmie sakramentech“, vydání v Krakově r. 1872. — V. Štulc: „Kazatelé Slovanští“, čtyry ročníky.

René Bazin:

Karel Foucauld, badatel o Maroku, poustevník saharský.

Přeložil s dovolením autorovým Jetřich Lipanský.

(Pokračování z minulého ročníku.)

Bratr Karel dlouho přemýšlel o této záležitosti a tázal se sama sebe, zda tak nejlépe naplní své poslání, jež záleží v pokud možno nejdokonalejším napodobování Ježíše Krista, v Jeho nazaretském životě. A odpovídá si kladně, srovnáváje svůj život v Nazaretě s životem, jež chtěl vésti na hoře blahoslavenství.

Víru v slovo boží a v církve lze uskutečnit všude stejně, ale tam, na hoře blahoslavenství, v naprosté chudobě; v pustině, uprostřed nenávidějících Arabů bude mi třeba, abych nepozbýval odvahy, víry zvláště pevné a neúchylné v tato slova: Hleďte nejprve království božího a všechno ostatní bude vám přidáno... Tady naopak, nic mi nechybí a žiji v bezpečí. Teprve t a m bude má víra upevněna. —

— T a m, budu moci vykonati nekonečně víc pro svého bližního, denní svatou obětí..., umístěním svatostánku, který přítomností nejsvětější svátosti, neviditelně posvětlí okolí, jako náš Spasitel v lůně své matky posvětlil dům Janův..., poutní..., pohostinství, almužnou, dobročinností ke všem lidem uskutečňovanou. —

— Zde, mé postavení o sobě je mnohem nižší; t a m nabude v mých očích nebývalého významu, neboť nic není na světě pro mne vyššího, než býti knězem. Ale kde lze lépe následovati našeho Spa-

sitele? Kněz napodobuje nejdokonaleji našeho Pána, nejvyššího kněze, ježž každého dne obětuje. Je třeba býti pokorný, kde náš Spasitel byl pokorný... podle jeho příkladu uskutečniti pokoru v kněžství. —

— Zde bývám často roztržitým vzhledem k svému okolí... Tam budu moci častěji prodlévati před nejsvětější svátostí, neboť budu moci u svatostánku ztráviti i část noci...

— Zde na první pohled mé pokoření jest mnohem větší, t a m budu pokořen tisíckrát více. Z d e jsem si do jisté míry sám sobě představeným..., t a m jako nevědomý a neschopný kněz budu ve svém svědomí nanejvýše nehoden svého stavu... Až se objevím v zcela neobvyklém oděvu a budu chtít žíti svým způsobem života a umístiti svatostánek na posvátném místě, jehož původnost jest pochybna (pro mne ovšem nikoli), budu prvním dnem počínaje předmětem výsměchu, pohrdání a pomluv... Budu sám, v pustině, s domorodým křesťanem, který bude míti na starosti vezdejší potřeby, uprostřed divokého a nepřátelského lidu... budu míti tedy více příležitosti osvědčiti svou odvahu. —

Tak končí svůj „dotazník“, odpovídaje si sám sobě. Kdo je ten, ptáme se, jenž tak svědomitě přemýšlel o pro a proti? Onen hříšník, onen člověk nehodný, onen ubožák, onen nevědomec, onen muž dobré vůle do té míry, že chce jen to, co chce Bůh, jen to jediné. —

Takové jsou hlavní zásady, o nichž uvažuje bratr Karel, když mínil koupiti horu blahoslavenství. Jsou to zásady veliké duše. Jestliže je pak uskutečnil jiným způsobem a na jiném místě, je třeba poznamenati, že nikdy z jeho vědomí nevymizely. Bylo jinde uskutečněno, o čem snil, že bude na hoře, kde náš Pán kázal sedm blahoslavenství, jichž svět nepoznal.

V červnu 1900 se bratr Karel konečně rozhodl, vydal se na cestu a došel do Jerusalema. Dostihl toto město v předvečer slavnosti nejsvětějšího Srdce.

Chtěl mluvit s Monsignorem L. Piavim, neboť svolení, aby se usídlil na hoře blahoslavenství jako kněz-poustevník nemohl dáti nikdo jiný, než patriarcha. Bezpochyby bude lze při tomto slyšení dáti schváliti nácrtek pravidel, jež napsal pro sebe sama a pro budoucí „malé bratry o nejsvětějšího Srdce“. Ale Huvelin nesouhlasil s touto ideou. Věděl, že má před sebou ducha výjimečného, jenž „předstihl všechna očekávání“, a proto neváhal se uchýliti k formálnímu ústupu. Slova, jichž použil, byla snad trochu silná. Sám se opravil: — Já, mé dítě, nejsem dosti osvícen pro tento případ, a nevidím než překážky. Vaše oddanost a vaše zbožnost odzbrojuje mého ducha.“

Nazítí po svém příchodu do Jerusalema odebral se bratr Karel za časného jitra na Kalvarii a byl zde přítomen svaté mši, pak odešel do patriarchátu. V jakém bedném stavu byl a jak byl podivně

oděn! Nepatřil k cestujícím, kteří mají ve svých zavazadlech oblek na výměnu, nebo k těm, kteří mají z čeho koupiti si nový. Jeho sandály již v minulých dnech mu na cestě vypověděly službu a bylo nutno tedy nahraditi je pouhými prkénky svázanými řemeny. Chuchvalce hrubého papíru, přivázané motouzkem, zakrývaly díry v jeho kalhotách, jež byly roztrhány na obou kolenou. Mimo to chudý pocestný, jdoucí po celé dny bez jakéhokoli opatření proti žáru letního dne, utrpěl strašný úpal sluneční: jeho víčka, jeho čelo a jeho líce byly napuchlé a skvrnité. Když tento zdánlivý otrhanec žádal o slyšení u Mgra Piavi, služebnictvo patriarchátu ukázalo se přirozeně velmi málo ochotným. Teprve po dlouhém čekání a na jeho opětně naléhání, že chce mluvit osobně s patriarchou, byl bratr Karel uveden k jeho Milosti.

Mgr. Piavi naslouchal a pak, domnívaje se, že se jedná o jednoho z oněch podivínů, jež nejsou vzácní na Východě, ani nikde jinde, a netuše, že má před sebou člověka mocné vůle a hrdinské ctnosti, odpověděl: — Budeme o tom uvažovati, můžete jít! —

Uvažoval, vsutku, poptával se, a když se lecčehos dověděl o této výjimečné osobnosti, rozhodl se povolati do patriarchátu neobvyklého prosebníka. Sen se však rozplynul a bratr Karel přijal tuto skutečnost jako znamení vůle Boží. Vrátil se tedy do Nazaretu! V téže době, když již se domníval býti vlastníkem hory blahoslavenství, vyšlo na jevo, že byl podveden prodavačem, jenž (člověk ten byl německého původu) mu bezprávně prodal místo, na němž měla býti postavena kaple a chaloupka. Vyplacený peníz byl tedy ztracen.

Jak bratr Karel trpěl tímto zklamáním a pokořením, vidno je z jeho dopisů. Netušil, že tak vypráví svou vlastní chválu.

— Viděl jsem patriarchu a řekl jsem mu, čo jsem měl na srdci. Ač mne propustil s dosti malým ohledem, jsem velmi spokojen... Obestírá mě hluboký mír a opravdová radost; obávám se jen jediného: abych nepromarnil dané milosti... (Dopis jistému příteli, 23. června 1900.)

— Má touha po kněžském svěcení zůstává nezměněna, jen vše ostatní jest pochybno... Buď ujištěna, má drahá, že se naplní vůle boží: ať již prostřednictvím lidí nebo proti nim, a že se stane to, co pro nás je nejprospěšnější. Nermuť se myšlenkou, že letos nepřijedu do Francie. Snad, proti své vůli přece jen se tam vrátím...

— Nepřičítejme takové důležitosti událostem tohoto života, ani věcem hmotným, jso uto jen sny kratičké noci... Co jiného nám zůstane v hodinu smrti, ne-li naše zásluhy a hříchy? (Dopisy paní de Blic, 10. července a 21. července 1900.)

Abbé Huvelin povzbuzoval svého kajícíka, aby se připravoval na kněžství. Soudil, že příprava bude krátká vzhledem k vykonaným studiím filosofickým a teologickým, a přál si, aby bratr Karel, jenž sám měl touž touhu, mohl dokončiti své studie v klášteře Pan-

ny Marie Sněžné. Poněvadž pokus u Mgr. Piaviho se nezdařil, bude bezpochyby dobře vyžádati si až do vysvěcení útulku v onom vi-
varském opatství, kde mu bude nejlépe. Nic jej nevábilo jinam.
Sám se rozhodl učiniti potřebné kroky u otce opata, a u biskupa.
Ubohý vikář od sv. Augustina tolik trpící, a jak říkal „uvíznuvší
v sítích bolesti“ psával dosti často listky, v nichž posuzoval úmysly
již překonané a úmysly přítomné, jeden po druhém. Ale zdlou-
havost dopravy, nemožnost dorozuměti se úplně na takovou dálku,
nutnost nezbytná jako instinkt, jež nás nabádá uchopiti za trásně
onen ztřek, jenž kráčí před námi, posilovaly trpělivost Karla Fou-
caulda. Nakvap vyřídil své věci, vytušil sdělení abbého Huvelina
a ocestoval do Francie.

Opustil Svatou zemi na počátku srpna r. 1900, odnášeje s sebou
pouze breviář a starý koš, obsahující potraviny. Cestoval pouze na
palubě ve čtvrté třídě, bezpochyby zcela neznám. Vládl vůli, jež se
nesvěřovala se svým tajemstvím, leč jen pozvolna, ale jež ovládala
přímo a snadně to, co bylo podstatné v přítomné době. Byl jist od
nynějška, že kněžství, jehož se necítil býti až dosavad hoden, jest
mu osudem. Byl jist také, že jeho povoláním jest nésti hostii do
pustých krajín mezi nevěřící, a zasvětití svůj život vzývání, aby při
tom nekázal o ní, leda že heroickou láskou, jež nadchla jeho srdce.
Nevěděl naprosto nic o tom, když se vzdaloval od domů jaffských
a od okolních návrší, do které země a ke kterému národu bude
poslán jednoho dne. Nepřišel ještě čas k naplnění oněch slov.

V Palestině a v Judei pověst o bratru Karlovi dosud trvá. Naza-
retského a jerusalemského poustevníka záhy se zmocnila legenda a
rozkvétala často planými a neužitečnými květy. Ve vesnicích vy-
právěli, že bratr Karel rád sestupoval do vyschlé studně, a tam,
jsa jist, že nebude vyrušován oddával se mnoho hodin modlitbě a
rozjímání. Nebylo ani zblá pravdy, na tomto příběhu ani v mno-
ha jiných jemu podobných, vyjma podivu, jenž byl jejich zdrojem.

Léta ztrávená na Východě byla tedy Karlu Foucauldovi dobou
přípravy. Navykl si na život samotářský, na kázeň beze svědků, na
práci bez daného programu. Vykonal tak učednickou přípravu, tak-
že mohl pak snést zkoušky mnohem těžší, bez ochabnutí a s ra-
dostí toho, kdo jde za hlasem svého srdce. Ale nevěděl o nich,
šel jim jen s důvěrou vstříc.

VII.

Karel Foucauld, kněz.

Cesta do pouště.

Duchovní správa na vzdálenost čtyř tisíc kilometrů je velmi ne-
snadná.

Co mohl Abbé Huvelin souditi o nenadálém návratu do Francie?

Jeho názoru nebylo uposlechnuto, cesta byla podniknuta, přes to, že poslal telegram, který oznamoval: — Zůstaňte v Nazaretu. — Byl zprvu znepokojen a nespokojen, ale sotvaže uviděl opět onoho strašného kajícíka, jenž odolal kouzlu jako všem ostatním, poznal v jeho víře lépe a důkladněji než dosud: neodolatelnou a tajemnou výzvu, jíž byl Karel Foucauld poslušen.

Když obdržel dopis bratra Karla oznamující jeho příchod, abbé Huvelin, stále horlivý a pohotový k odpovědi, mu odepsal: — Koule jest již vržena, kdo ji zadrží? — Nový dopis dne 16. srpna. Bratr Karel vystoupil v Marseilli z lodi a nemoha odolati vzpomínkám na půvab někdejší své zbožnosti, pospíchal k Saint-Baume, aby prosil za přímluvu Marii Magdalenu. Pak vsedl do prvního vlaku jedoucího do Paříže; jestliže nenajde P. Huvelina v ulici de Laborde, půjde do Fontainebleau, kde abbé odpočíval obyčejně nemocen, mučen svou pakostnicí. P. Huvelin rozhodl se tedy vrátiti se do Paříže, aby přijal drahého poustevníka, tak podivně oblečeného, a tak unaveného — alespoň zdánlivě — trochu mu nejdříve vyčiní a pak bude naslouchati. Mají si říci navzájem tisíce věcí od tolika let, co se neviděli Dvacetčtyři hodiny nejsou dlouhou dobou, aby mohlo býti všecko vypověděno, vše vysvětleno, všecko promyšleno. Po odchodu svého kajícíka napsal abbé Huvelin tyto řádky: — Obědval a spal v mém bytě, snídal se mnou a nastoupil na cestu do kláštera Panny Marie Sněžné a do Říma... Je to svatá duše. Chce býti knězem. Naznačil jsem mu, jak toho lze dosíci. Měl velmi málo, příliš málo peněz, dal jsem mu jich trochu. Zná zcela dobře mé smýšlení, bylo mu oznámeno telegraficky, ale cosi mnohem silnějšího jej pobádá; já sám mohu mu pouze podívat a jej milovati. —

Představuji si bratra Karla, jak cestuje v oddělení třetí třídy. Usedl u okna. Usmířen a uspokojen jsa schválením, jehož se mu dostalo, i oddaností svého duchovního vůdce, chvílemi ustává se modliti a rozhlíží se po krajině. Jak dojímá tato svěží příroda našeho cestujícího, jak promlouvá k srdci o zašlých dnech! Jeho oči bloudí údolím Rýnu. V jeho duši vyvstává obraz, jedné z našich velkých tekoucích řek, obraz našich krajin, zelenajících se i v plném létě, našich pohoří, kdesi v dálce, jichž obrasy a vrcholky ustavičně zastírá mlha. Vidím jej, jak vystupuje z rychlovlaku a jak nastupuje do vlaku jiného, pomalejšího, navyklého na dlouhé zastávky a který se plazí údolím a srázy masivu ardešského. Každý se mu podivuje, ptají se, kdo je tato podivná osoba, napolo mnich, napolo laik, s hlavou obnaženou a bez tonsury, oděná bavlněným tělavým rouchem, s růžencem po boku. Vzhledem podobá se chudému člověku, jeho rysy jsou výrazné, jde s očima upřenými k zemi, a nedbá při tom slunce, úsměšků, slov a snad soustrasti, jejíž je předmětem.

Na kterém nádraží vystoupil, aby se vydal na cestu do kláštera

Panny Marie Sněžné. Dojel pak až k Saint-Laurent-les-Bains. Ale on, u něhož nadšení pro chudobu a umrtvování rozhodovalo v sebe menších záležitostech, ueminil si, že vystoupí před stanicí Saint-Laurent, aby mohl vykonati delší cestu, pohroužen jsa v myšlenkách o Kalvarii a o svém budoucím kněžství, o letech prožitých v trapistickém řádu a aby se na chvíli podívoval skvělosti skalních výšin a vřesovišť, jež v této předvečerní době otvíraly osamělému poutníku a Bohu poklady svých barev, tvarů a vůní. Mýlil se však, myslil-li, že je sám v těchto nesmírných pláních. Chudí jako on, ale kteří byli vždycky takoví — bludní lidé více nebo méně bezpeční, více nebo méně zmrzačení, mladí i staří, jichž zamilovaným zaměstnáním bylo jíti od brány ke bráně, s nataženou rukou — šli touze cestou nebo horskými stezkami. Setkal se asi se šesti u vchodu do kláštera, když přišel schýlen, pokryt prachem k nízkému průčelí a k ohromným stromům zasazeným starými mnichy. Bratr vrátný čekal. Neznal Karla Foucaulda, novice z kláštera před deseti lety. Když vyšel se své cesty v dobu předepsanou domácím řádem, aby spočítal hosty, jimž klášter poskytne onoho večera útulku ve jménu lásky Kristovy, povšiml si snad, že jeden z chudých je bělejší než ostatní v nastávající noci, asi proto, že je nějak směšně vyšňořen. Viděl tu všechny barvy. Ale počítal jen své hosty:

— Vstupte přátelé, pravil jim, dostanete polévku a pak vám bude přidělen koutek ke spaní. —

Bratr Karel šťasten, že se může připodobniti Mistru, střehl se vyraditi své jméno. Snědl jako druží miskou horké polévky, spal s nimi ve stodole a nenechal se poznati až nazítří ráno, když klášterní zvon volal k první mši.

Událost tuto pamatují si tam všichni dodnes. Starému bratru, jenž mi ji vyprávěl, řekl jsem, že onen vrátný opravdu dobře neviděl, když se mohl tak zmýlit.

— Ah! odpověděl mi srdečně se směje, v jak žalostném stavu byl otec Foucauld! Byl pokryt prachem až na ramena a kolem pásu, pane, měl růženec tak dlouhý, tak velký a tak těžký, že by jím bylo lze přivázati dobytče!

Smích byl upřímný. Zavládlo uctivé mlčení. *(Pokračování.)*

Slovanská hlídka.

Píše Fr. H. Zundálek.

Dr. Ďuro Arnold, Na prahu věčnosti.

Předgovor (předmluva) napsal Petar Gargec, Nadbiskupska tiskara, Zagreb. 1935. Cena 16 dinarů.

Dr. Ďuro Arnold přidal ke svým třem sbírkám básní sbírku čtvrtou, které dal výrazný název „Na prahu věčnosti“. Básník vrací se nejdříve ve svoje dětství, jež prožíval v Krajině, která je pro něj teplá jako srdce mateřské.

Přestěhoval se tam s rodiči v 3. roce svého věku. Jeho rodina čítala 20 osob. Na opuštěném hřbitově podle kostela vzpomíná na ty, kteří žili s ním a nyní sní věčný sen. Okolí Krajiny oživil Arnold slušným počtem dojemných legend, a to jednak z dějin, jednak sám je vybájl. Cyklus „Krapinske elegie a legende“ náleží k nejlepším částem sbírky vedle cyklu krásných, intimních básní „Od jeseně do zimy“, které jsou nejdokonalejší co do formy. Hojně jsou tu zastoupeny i náboženské básně. Arnold píše o Bohu, Matce boží, kříži, věčnosti. Prohlašuje, že vždycky věřil v Boha a nikdy neměl pochybnosti o něm. Ale i jako kající věřící doznává své poklesky. Věřil v moc modlitby, proto se obrací ke Kristu, aby utišil na světě rozbouřené moře vášní a aby ze zvířat opět učinil lidi. Sklání hlavu před nejsvětější svátostí oltářní, uznává nemožnost chápat tajemství jeho. Uznává, že náš život věčný je závislý od eucharistického spojení s Kristem.

Družstvo sv. Jeronima

vydá na rok 1936 tyto knihy: Kalendář Danica, který je všemu obyvatelstvu chorvatskému nejmilejší, Nemoci domácích zvířat od zvěrolékaře Koudelky, Gorančice, sbírka povídek od S. Petranoviče, Evangelista, 4. díl, dokončení nedělních a svátečních evangelií s výkladem od arcibiskupa sarajevského dr. Ivana E. Šariče. Dalšími spisy jsou: Díjem sela (Po vsi), kniha o sociální otázce vesnice od universitního profesora dr. Milana Ivšiče, Chorvatské dějiny, krátké a přehledné děje chorvatské od dr. Oty Knezoviče, Bůh mezi námi, kniha o nejsv. eucharistii od dr. O. Radiče, Kraljica Hrvata (Královna Chorvatů), sbírka písní o poutních místech Mariánských od nestora katolických chorvatských spisvatelů dr. Velimira Deželiče, otce. Posledním spisem jest Crkva i država (Církev a stát) časová rozprava na základě konkordátu s papežskou Stolicí od dr. Augustina Juretiče. Všechny 9 knih stojí pouze 40 dinarů.

Národní divadlo v Záhřebu

v sezoně 1935/36 předvede domácí díla „Gaj“ od Tila Strozziho, Krok přes rampu od K. Mesariče, Když to nikdo nesmí vědět od Pecije Petroviče, V táboře od Krleže a některé starší jeho dílo, jako jest Michelangelo, Dva prsteny od Bogoviče, jakož i drama, které připravuje k proslavě svých šedesátých narozenin. Zvláště slavnostně bude provedena Robinja (Otrokyně) od Hanibala Ludiče na památku 450. výročí památky prvního chorvatského dramatu, což bude spojeno s pokusem divadelního oživení Maruličovy Judity. Mimo to budou provedena i některá jiná díla dramatická ze starší doby.

Moře v polské literatuře.

Do konce světové války literatura polská o moři byla velmi nepatrná. Teprve když Poláci dostali přístup k moři, nastal obrat. Hlavní místo zaujímá v té věci Wacław Sieroszewski, který projel všechna moře i oceány. Svoje dojmy vyličil mistrně v novelách Uprostřed ledu, Rysztan a zvláště Jako list podzimní. Moře hraje důležitou úlohu v epopei jeho Beniowski, jehož druhá část Oceán podává velmi krásné popisy moře a hrdinné boje člověka s hrozným živlem.

Żeromski v epopei „Wiatr od morze“ ve viděních líčí minulost polského Pomorí, nad kterou se vznáší smutek, jako znak zničení a nenávisti, neúspěšný nepřítel Poláků. Báseň v próze Mezi moři jde za týmž cílem. Tento spisovatel již ve spisech Popioły a Uroda życia nejednou věnoval popisu moře mnoho místa.

Od té doby, co Gdynia z malé rybářské vesnice mění se v důležitý přístav, otvírajíc Polákům vrata do širého světa, když polské válečné i obchodní loďstvo vzrůstá, projevuje polská literatura v té příčině velký rozvoj. Dlužno uvést povídky a novely mořské Tadeáše Debického *Od břehu ku břehu* a *Z deníku námořníka*, Povídky mořské Stan. M. Saliňského, novely Jiřího Szareckého *Hrozný kapitán* a *Na lodi Lvov*. Důkladný popis života na moři a boj s rozbouraným bojem podává S. Zaleski v několika novelách cyklu *Největší vítězství*.

Moře popisují Jiří Bandrowski, F. Ossendowski (*Pod polským praporem*), Grabíński (*Kláster a moře*), S. Balicki (*Devátá vlna*) a Jim Poker (*Panna vodní*). Popisy cest mořských podal Marjusz Zaruski s poznatky zeměpisnými, na př. ve spise „Uprostřed vichrů a vln“.

Moře opěvá opravdový tramp mořský v cizokrajných povídkách *Pod polským praporem*, *Dcerka strážce majáku* a *Záloha*.

K. Rychlowski, který o této věci se rozepsal v nedělní příloze *Głosu naroda* (v č. 211 r. 1935), končí svou studii tím, že polská literatura mořská se nepředstavuje tak bohatě jako u jiných národů, ale přece má již dosti pěkných a cenných prací, jejichž počet nepochybně poroste rychle každým rokem; neboť nyní již celý polský národ se hrne k moři v odporu k tomu, co kdysi napsal Sebastian Klonowicz, že

nemůže vědět Polák, co jest moře,
když pilně oře.

K. Ostrawicka-Skotnicowa, Úsměv Tater.

Před několika lety se objevilo v polské literatuře tiskem vyprávění K. Ostrawické-Skotnicové, s názvem *Uśmiech Tatr*. Knížka byla věnována nezvyklé tragedii, smrti dvou dcer spisovatelčiných v Tatrách za nešťastné vyjížďky. Knížka učinila velký dojem. Není v ní nic literárního, ale je naplněna bolem matčiným, který nalezl průchod v tištěném prožívání truchlohry. Nyní byla přeložena tato knížka Karlem Doubravou do češtiny.

Marcholt,

Čtvrtletník věnovaný otázkám vzdělanosti a literatury, řídí univ. prof. Stefan Kolaczowski, vydává Institut Literacki ve Varšavě, palác Staszica. Roční předplatné 8 zlotých. Ve 4. sešitě 1935 píše Marja Dabrowska o Podniku literárním jako službě sociální, Roman Dygoski uvažuje o poměru literatury k mravnosti, Kaz. Wyka posuzuje duchovní proudy mezi mládeží francouzskou.

Karol A. Medvecký, Z mých vzpomínek.

K předním borcům o lepší budoucnost Slováků před převratem i po něm náleží bez odporu Karol A. Medvecký, probošt v Bojnících, starobylém poutním místě u Prievidze v Nitransku. Slavil nedávno 60. narozeniny. Vydal v Trnavě knihu „Z mých vzpomínek“.

Jako roduvěrný Slovák měl za maďarské vlády těžké postavení. Církevní úřady šly na ruku maďarské rozpínavosti, proto nepohodlného Slováka přesazovaly s místa na místo a usadily ho na konec v Bacurově, kde v šesti evangelických obcích měl pouze 300 katolíků, z toho dvě třetiny cikánů. Svoje schopnosti mohl rozvinouti teprve po převratu. Stal se prvním tajemníkem slovenské národní rady, v prosinci r. 1918 byl jmenován referentem církevních záležitostí v ministerstvu s plnou mocí na Slovensku. Dojížděl na neděle a svátky na služby, boží do Bacurova. Roku 1920 stal se farářem a proboštem v Bojnících. Následkem posvěštění církevního referátu a nemístných útoků se strany jinak smýšlejících katolíků složil

úřad referentský v církevních záležitostech a zřekl se na čas veřejné činnosti. Připojil se však později v československé lidové straně, poněvadž představovala sociální, národní a katolický program. V té době putoval po Itálii, Rakousku, Německu, Švýcarsku, Nizozemí, Belgii, Anglii a Americe. Napsal knihu o církevních poměrech slovenských v bývalém Maďarsku, sepsal životopis Andreje Kmetě, katolického kněze a zakladatele Muzejního spolku slovenského (1841—1908) a vydal jeho díla ve dvou svazcích. Sebral a vydal sto slovenských balad. Hlavním jeho dílem jest čtyřsvazková kniha o 1460 stránkách „Slovenský převrat“. Tato práce a jeho vzpomínky budou pevným podkladem pro dějiny slovenské po převratu. Přejeme proboštu Karlu A. Medveckému plné síly, aby mohl pracovati ještě mnohá léta ku prospěchu katolického Slovenska.

Glonar, Slovníček německo-slovinského a slovinsko-německého jazyka.

Umetniška propaganda vydala v kapesním formátu slovníček německo-slovinského jazyka (320 stran) a slovinsko-německého jazyka (324 stran), svázané v jednom svazku. Jest již několik podobných slovníčků a ohlašují se přípravy k přepracování starších, osvědčených slovníčků, jako Mohorjevy Družby, ale Glonarův slovník má své odůvodnění; je velmi bohat a má výrazy, kterých ani velký Wolfův slovník nemá. Glonarova slovníku lze dobře používat. Vyslovuje se potřeba vydání úplného velkého fraseologického slovníku německo-slovinského a slovinsko-německého, který by byl zpracován podle nové metody.

Katalog slovinských knih.

Organisace slovinských knihkupců pro drávskou banovinu bude vydávati řádné seznamy slovinských knih. Nejdříve vyjde celkový seznam, který bude každý rok doplňován. Mimo to má vycházeti v pravidelných obdobích v denních listech seznam různých literárních novinek, jež bude redigovati prof. N. Kure. Dosavadní katalogy slovinské literatury jsou zastaralé.

Jihoslovanská antologie ve francouzštině.

Roku 1935 vyšla Jihoslovanská antologie v jazyku francouzském, kterou napsal bělehradský profesor Miodrag Ibrovac. Jsou v ní obsažena díla srbská, chorvatská a slovinská.

Směs.

Vykopání biblického města Micpah. Byly dokončeny vykopávky v Tel-Al-Nicvah pod Atataretem na cestě z Jerusalema do Nabluse za příčinou vykopání rozvalin starožitné Micpy, města známého z dob proroka Samuela. Práce byly započaty r. 1926. Nejdříve byla odhalena pečeť Azaniáše (Azniachu), sluhy královského, která je nyní v museu v Jerusalemě. Nyní bylo objeveno samo město, postavené za králů israelských. Byly nalezeny cenné stavitelské památky, vykopány zdi budov, studny a skladiště zboží, dílny řemeslníků se všemi nástroji, mnoho hliněných nádob, mince, hojně drobných předmětů užitkových a mnoho soch bohyně Astarty. Na váhách nalezených jsou nápisy hebrejské. Na hliněných tabulkách byl nápis Jehad, což asi značilo název nebo popis Palestiny za vlády Peršanů. Vykopávky vrhají nové světlo na dobu králů v dějinách židovských. Vykopávky

prováděla americká archeologická výprava. Většina vykopávek zůstane v muzeích palestinských, jen nepatrná část bude vyvezena do Ameriky.

O tureckém půlměsíci. Kemal paša zrušil znak turecký, půlměsíc. Podle pověsti turecké ukázal se v 13. století půlměsíc sultánu Osmanovi ve vidění, které ukazovalo, jak srp měsíce se zvětšoval, až pokryl celé nebe od východu k západu. Ve skutečnosti půlměsíc byl znám již v dobách před Turky. Roku 339 před Kristem Filip Macedonský obléhal město Byzanc. Díky blesku v podobě nevelkého srpů měsícového obléhání obyvatelé města rozpoznali nepřátele, kteří za tmavé noci pronikli ke hradbám. Z vděčnosti město Byzanc učinilo z půlměsíce svůj znak, kterého užívali i pozdější císařové byzanští. Podle jiného podání umístili Turci půlměsíc na svých krvavě červených praporech půlměsíc, když dobyli r. 1453 Cařihradu. Ale tento názor není správný; neboť jak bychom si jinak vysvětlili událost, že již v 12. století Richard Lví Srdce namaloval na svém erbu kříž nad půlměsícem, což mělo znamenati vítězství křesťanů nad Turky.

Zapomenutá osada ve Francii. Z vesnice Verry ve Francii, položené v horách uprostřed obrovských lesů na hranicích Švýcar, napsal nedávno tamní starosta list ústředním úřadům v Paříži, že od 40 let nikdo cizí nepřišel do vsi. V obecním úřadě visí obraz presidenta republiky Carnota. Obyvatelé vesnice ještě nikdy neviděli auta ani nebyli v kinu, nebyly v obci vykonány volby a nebyly vybírány daně. Do vsi nepřišla ani jedna úřední osoba. Trpělivost obyvatelstva byla u konce, proto přiměli starostu, aby žádal o stavbu cesty, která by jim umožnila spojení se světem.

Nejplodnější spisovatel světa. Jest jím velký španělský básník Lope de Vega, jehož 800. výročí úmrtí oslavilo Španělsko r. 1935. Tvorba jeho připadá do zlatého věku španělské literatury. Podle tvrzení, jeho žáka napsal Lope de Vega přes dva tisíce divadelních prací a 60 tisíc kratších básní lyrických a epických. Nedivno tedy, že Cervantes, jeho současník a soupeř, jej nazval divem přírody. Ve svých dramatických tvorbách hleděl se Lope de Vega zalíbiti obecnstvu. Nešetřil ani sensačních výjevů, které se končily šťastným rozuzlením. Proto skoro všechny jeho kusy jsou tragikomické. Sám je nazýval novou komedií na rozdíl od antické komedie s podmínkou jednoty děje, místa a času. Za života byl miláčkem obecnstva, po smrti musil ustoupiti svým velkým soupeřům Cervantesovi a Calderonovi. Známý jsou většinou jen práce dramatické, kdežto básně jeho upadly v zapomenutí.

Vyšší učiliště katolické literatury a vědy v Argentíně. Jako vstup do zamýšlené katolické university argentinské katolíci r. 1922 založili kursy katolické vzdělanosti, které se časem rozšířily. Správcem jejich jest prof. dr. T. D. Cesares, který v časopisu „El Criterio“ napsal, že účelem tohoto zřízení jest upozorňovati na tento obor katolického názoru na svět a nauky katolické, které jsou všeobecně napadány. Jsou v nich tyto výklady: vstup do nauky právní, dějiny a filosofie, kurs základních zásad biologie, otázky sociální a seminář o právech obyvatelů vzhledem k uplatnění katolicko-sociálních požadavků. Přednášky lékařské mají zřetel k mravní stránce této vědy. Kurs filosofie scholastické vysvětluje nejen základy myšlenek velkých katolických filosofů, ale podává i praktický návod ke čtení jejich spisů. Jsou též přednášky dějepisné a o Katolické akci. Kursy jsou vydržovány většinou z veřejných příspěvků.

Století pohádek Andersenových. Před sto lety vyšlo v Kodani první vydání pohádek Andersenových a od toho času až do dneška staly se nejoblíbenější četbou mládeže celého světa, která se stejnou pozorností sleduje osudy Dívky se zápalkami i Olověného žoldnéře, jakož i historii o Slavíku a Ošklivém káčeti. Andersen vníkl dovedně do mysli dětské, myslí jeho myšlenkami a dovede vyčarovati zakleté světy, ve kterých se odehrávají nejpodivnější věci, zdánlivě pravdivé. Všecko je v nich prosté, není tu východního přepychu. Jeho pohádky vzhledem k šlechtnému, umrav-

ňujícím směru zaujaly v dětské literatuře jedno z nejpřednějších míst. —
Útlý a chorobný syn chudého obuvníka, Kristián Hanuš Andersen, chtěl se
věnovati dráze herecké. Jako 14letý hoch odebral se do Kodaně, kde našel
podporu vynikajících současných spisovatelů. Po ukončení škol vydal An-
dersen r. 1828 první svoji sbírku básní, které byly přijaty velmi příznivě.
Pak následují povídky a dramata, avšak dosti slabé. Po návratu z delší ces-
ty zahraniční, podniknuté podporou krále dánského, vydal r. 1834 povídku
Improvisátoři a r. 1835 svoje slavné Pohádky, které mu zajistily neslý-
chanou oblibu v celém světě. Nenašel srdcí posluchačů jako herec, ani jako
dramatický spisovatel, ale osvojil si srdce všech dětí celého světa. Získal
slávu největší a nejmilejší, o které se mu nezdálo ani v nejsmělejších tuž-
bách.

Fr. H. Zundálek.

Často slyšíme mezi mládeží volat: „Chceme vidět Ježíše Krista! A to
takového, jaký byl, lidského i božského, člověka i Boha. Snad nám dosud
nikdo nepřiblížil Ježíše Krista člověka.“ Není tomu tak! František Michael
Willam napsal jedinečnou knihu „Život Ježíše Krista“ (v kraji a lidu israel-
ském), ve které nám líčí kromě známých výjevů z Evangelia tolik nových
věcí o životě Kristově a jeho době tak živě a pravdivě, že se nám při čtení
zdá, jako bychom v oněch dobách žili. S takovou prostotou a s tak stríd-
mou bohatostí nebyla dosud sestavena žádná kniha o Spasiteli. Naklada-
telství „Vyšehrad“, Praha II., Václavská 12, počne v polovině tohoto roku
vydávat český překlad tohoto díla světového úspěchu v sešitovém vydání
péčí P. Antonína Stříže. Dílo obsáhne asi 15 sešitů po 32 stranách a bude
obsahovati 33 fotografických obrázků na 24 zvláštních křídových přílo-
hách. Subskripční cena 1. sešitu Kč 1.—, dalších po Kč 2.50. Cena úplného
díla po vydání Kč 50.—, vázaného Kč 65.—. Přihlášky již nyní přijímá každý
knihkupec nebo výše uvedené nakladatelství.

D Í L O S V Ě T O V Ě H O Ú S P Ě C H U
FRANZ MICHAEL WILLAM:

ŽIVOT JEŽÍŠE KRISTA

V K R A J I A L I D U I S R A E L S K É M.

Vychází současně německy, čínsky, anglicky, francouzsky, italsky,
španělsky, holandsky, maďarsky. Český překlad vyjde péčí Anto-
nína Stříže, spirituála arcibisk. semináře v Praze, s 33 foto-
grafiemi na zvláštních přílohách a mapou Palestiny. 1. sešit vyjde
již tento měsíc. Subskripční cena 1. čísla Kč 1.—, další po Kč 2.50.
Celkem vyjde asi 15 sešitů po 32 stranách. Vyplňte dolejší objednávku
a zašlete nakladatelství „Vyšehrad“, Praha II., Václavská ulice 12.

NAKLADATELSTVÍ „VYŠEHRAD“ s. s. r. o., PRAHA II.

* Zašlete mně ukázkový sešit — zasílejte mně pravidelně vše-
chny sešity — díla Willam: „Život Ježíše Krista“.

Jméno: _____

adresa: _____

* Nehodící se škrtněte.

VELEDŮSTOJNÉMU DUCHOVENSTVU

a slavným patronátním úřadům dovoluji si doporučit veškeré kostelní nádoby a náčiní, a to: monstrance, kalichy, ciborla, patenky, nádoby, paciříkály, svícny, lampy, kaditelnice, kroupky atd. své vlastní výroby, předpisům církevním vyhovující. Staré předměty opravuji v původní intenci a znovu v ohni zlatím a stříbřím neb proti doplatku za nové vyměňuji.

JAN STANĚK, PRAHA I, UL. KAROLINY SVĚTLÉ 12

Přísežný znalec zemského trestního soudu

Telefon 33133

Alois Šarapatka

krejčí

Brno, Pekařská 40

Veškeré práce pro P. T. duchovenstvo.

Na přání zašle vzorky látek

Doporučujeme!

Knihtiskárna

Družstva Vlast

Praha II, Žitná ulice č. 26

provádí veškeré tiskové práce ve vzorné úpravě
v cenách konkurenčních a v nejkratší době.

Volejte telefon 23626.

SLUŽBA

VEŘEJNOSTI:

Viněné pánské látky 140 cm šíře na celý oblek pouze za Kč 62.—
a dámské látky 115 cm šíře na celé šaty pouze za Kč 34.—. Pište si o
vzorky a ceník. Výpravou, lácl a jakostí bude každý překvapen. Zasílá

Zboží do komise

TEXTILNÍ TOVÁRNA DOLNÍ HAMR, pošta VÍR NA MORAVĚ.

František Wirth: Návod ku provádění odhadů nemovitostí

Se svl. zřetelem k odhadům exekučním vydal a rozestlá „Svaz čsl. soudních úředníků“ v Praze-Bubenci čp. 503

TISKOPISY

všeho druhu: soukromé, obchodní, spolkové, brožury, časopisy, knihy, tabelářské a rastrové práce v cenách konkurenčních, v pečlivém provedení, ve vkusné úpravě

a brzy Vám dodá

knihtiskárna - nakladatelství

**Družstvo
V L A S T**

PRAHA II, ŽITNÁ UL. 26

Veškeré farní tiskopisy na skladě

¹⁴³²
Volejte telef. 236 26

V L A S T

ČASOPIS PRO POUČENÍ A ZÁBAVU

ZALOŽIL ROKU 1884 TOMÁŠ ŠKRDLE

ROČNÍK 50. - 1934

Majitel, nakladatel a vydavatel:

DRUŽSTVO VLAST

R e d a k t o r

FR. H. ŽUNDÁLEK

V P R A Z E 1 9 3 4

Tiskem knihtiskárny DRUŽSTVA VLAST v Praze II., Žitná ul. 26

O B S A H

jubilejního 50. ročníku Vlasti

B á s n ě:

- Drahoň Petr, Gejsíry duše 14.
Eliáš Jan, Tělo a duše 102.
Hornov Vladimír, Píseň o štěstí 33.
Chudobka A. S., Buď vůle tvá 166.
— Hledání 205.
Mariánský Kl. V., Věneček sv. Terezičky 145.
Svobodová Nina, Večer v Normandii 124.
— Dívka a poutník 134.
— Prsten z granátů 156.
Šubert Jaroslav, O pouti 21.
— Na podzim 100.
Zemek Oldřich, Mládí sv. Františka z Assisi 5.
— Modlitba 131.

Člá n k y p o u č n ě:

- Bazin René, Karel Foucauld, badatel o Maroku, poustevník sahar-
ský 226.
Fuchs Alfred, Dr., Pokolení literární a neliterární 61.
Čech Frant., Svatopluk Čech v mé paměti 132.
Hrabáček Josef, Josef Linda 40.
Jiroušek T. J., Do 50. ročníku Vlasti 1.
— Jíří Sahula 16.
— Dějiny půlstoletí Družstva Vlast, 20, 34, 136.
— Alois Dostál 22.
— Za PhDr. Matějem Kovářem 52.
— Za Janem Voborským 74.
— Msgre Fr. X. Vaněček 166.
— K sedmdesátiletí ThDr. Frant. Reyla 151.
Kajpr Adolf T. J., Několik rysů z poesie Pavla Claudela 7, 76.
Lebeda Jan, Jan Florián Hammerschmid 97.
Observator, Pierre L'Ermite 18.
Wolf Frant., Petr Skarga, průkopník sjednocení 206.
Zundálek Fr. H., Ukrajina a sovětské Rusko 24.
— Josef Hronek 124.

Č á s t z á b a v n á:

- Bečvářová B., Krátký její svět 53.
Ledóchowski Zikmund Halka, Kniha mé životní pouti 26.
Peřinka Fr. V., Koráb 45, 104.
— Pro krále pruského 175.

Roháč Ant., Za dva a půl dne podél a napříč Starou planinou 80.
Svobodová Nina, V posledních dnech 10.
— U svaté Kláry 100.
Šorm Ant. Kovoví svědkové odboje 3, 71.
Voborský Jan, Přítelova klientka 63.
— Tři Irény 157.
Literatura 31,
Naše rovy 31,
Slovanská hlídka 29, 92, 231,
Směs 30, 234,